

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA TEMİNAT SENETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Zehra İlgün MAĞDEN

Danışman
Doç. Dr. Ozan CAN

Şubat-2019
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA TEMİNAT SENETLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Zehra İlgün MAĞDEN

Danışman
Doç. Dr. Ozan CAN

Şubat-2019
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Doç. Dr. Ozan CAN danışmanlığında Zehra İlgün MAĞDEN tarafından hazırlanan “Türk Hukukunda Teminat Senetleri” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../20..

Prof. Dr. Mehmet Özdamar

Doç. Dr. Ozan Can

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çelebi Can

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../20..

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum Türk Hukukunda Teminat Senetleri adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

Zehra İlgün MAĞDEN

ÖN SÖZ

Kambiyo senetlerinin teminat aracı olarak kullanılması sıkça karşılaşılan bir uygulamadır. Çalışmamızın amacı da, haklarında özel bir kanuni düzenleme bulunmayan söz konusu teminat senetlerinin ayrıntılı olarak incelenmesi ve bu senetlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümüyle ilgili öneriler sunulmasıdır.

Bu çalışmanın tamamlanması sürecinde emeğini ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşarak düşüncelerimi temellendiren, kendisiyle çalışmaktan onur ve mutluluk duyduğum, tez danışmanım, Sayın Doç. Dr. Ozan Can'a teşekkürü borç bilirim. Teminat senetlerinin, uygulamada oldukça fazla uyuşmazlığa konu olmasından bahisle kıymetli evrak hukuku derslerinde bu konuya özel olarak değinen, böylece tez konumu belirlememe vesile olan, tüm çalışmalarım için beni teşvik eden ve yüreklendiren, çok değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nurdan Orbay Ortaç'a özel olarak teşekkür etmek isterim. Bu süreçte desteğini esirgemeyen, tez jürimde bulunarak beni onurlandıran kürsü hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet Özdamar ile yine hiçbir desteğini esirgemeyen kürsü hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emre Kalender'e de teşekkürü bir borç bilirim. Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çelebi Can hocama da tez jürimde bulunarak beni onurlandırdığı için ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, bu çalışmanın tamamlanması sürecinde yardımlarını ve manevi desteklerini eksik etmeyen tüm arkadaşlarıma ve her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkür ederim.

Zehra İlgün Mağden

Kırıkkale, 2019

ÖZ

Mağden, Zehra İlgün, “Türk Hukukunda Teminat Senetleri”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019.

Teminat senetleri, inanan sıfatındaki keşideci ile inanılan sıfatındaki senet lehtarı arasındaki bir inanç anlaşmasının sonucu olarak düzenlenmektedir. Yapılan inanç anlaşmasına göre, inanan sıfatındaki keşideci, lehtara teminat sağlamak amacıyla bir kambiyo senedi düzenleme, inanılan sıfatındaki lehtar ise teminat konusu risk gerçekleşmediği sürece temel alacağı doğmamış bulunan bu senedi kullanmama borcu altındadır. Teminat konusu risk, keşidecinin sözleşmesel bir edim yükümlülüğünü yerine getirmemesi olabileceği gibi, lehtara vereceği bir zarar da olabilir.

Teminat amacıyla kambiyo senedi düzenleyen taraflar, bu amaçlarını senet metnine koyacakları bir kayıtla dışa yansıtmış olabilirler. Söz konusu kayıtların, senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getirmemesi için, asıl ilişkiyle bağlantı kurmamaları, mücerret nitelikte olmaları gerekir. Teminat amacıyla düzenlenme olgusuna ilişkin kaydın başkaca bir yazılı belgede bulunması ve bu belgenin senetle bağlantısının ispatlanması ise senedin kambiyo senedi niteliğini etkilememektedir.

Teminat senetlerinin kambiyo senetlerine özgü icra takibine veya menfi tespit davasına konu olması durumunda, öncelikle, senedin belli bir hukuki ilişkinin teminatı olup olmadığının ardından da teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ispatlanması sorunu doğmaktadır. Senedin bedelsizliği ile ilgili bir şahsi def'i niteliğindeki bu hususların, üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilmesi üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiği de ispatlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Teminat Senetleri, Kambiyo Senetleri, Teminat Kaydı, Kambiyo Senetlerine Özgü İcra Takibi, Bedelsizliğin İspatı.

ABSTRACT

Magden, Zehra İlğün, "Collateral Bill in Turkish Law", Master Thesis, Kırıkkale, 2019.

Collateral bills are arranged as a result of an accreditation agreement between the drawer in the title of trustee and the drawee in the title of trustor. According to the accreditation agreement, the trustee as the drawer obliged to hold a foreign exchange bill to provide collateral to the beneficiary whereas the trustor as the drawee not to use this bill, of which the main receivable is not occurred so long as the the risk subject to collateral does not take place. The risk subject to the collateral may be the failure of the drawer to fulfill a contractual performance obligation or any other loss to the beneficiary.

The parties regulating the bill of exchange for the purpose of collateral may have reflected these goals with a record that they put in the deed text. For those registrations, in order to avoid prejudice to the quality of the bill of exchange, they should not be in contact with the original relationship, and they must be of an abstract claim. The fact that the registration concerning the fact of collateral is in another written document and confirmation of the connection of this document with the bill does not affect the bill of exchange quality of the bill.

In the event that the collateral bills are subject to enforcement proceedings specific to bill of exchange or in cases of negative declaratory action, firstly, the question of whether or not the bill is a subject of a certain legal relationship and then the risk of the collateral is ensured arise. It should be proved that the third party moved against the benefit of the debtor in order to be able to claim these issues which are in the form of bonuses of the teller based on the non-par bill.

Keywords: Collateral bills, bills of exchange, the registration of collateral, the execution of the bill specific to the bill of exchange of Proof of Scrip Issue.

KISALTMALAR

BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı Numarası
C.	: Cilt
CD.	: Yargıtay Ceza Dairesi
ÇekK	: 5941 sayılı Çek Kanunu
E.	: Esas Numarası
HD.	: Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İMİK	: 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih

TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
vs.	: vesaire
y.y.	: yayımcı yok
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR	iv
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMİNAT SENETLERİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

I. TEMİNAT TERİMİ	3
A. Ayni Teminatlar	4
B. Şahsi Teminatlar	4
C. Kambiyo Senedi Düzenlenmesi Yoluyla Yaratılan Teminatlar.....	5
II. TEMİNAT SENEDİNE İLİŞKİN TERİM SORUNU.....	8
A. Teminat Senedinin Öğretideki Anlamı	8
B. Teminat Senedinin Yargıtay Uygulamasındaki Anlamı	10
C. Bizim Görüş ve Tercihimiz.....	12
III. SENET VE TEMİNAT ALTINA ALINAN ALACAK ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	13
IV. TEMİNAT SENEDİNİN UNSURLARI.....	16
A. Henüz Doğmamış Bir Temel Alacak.....	17
B. İnançlı İşleme İlişkin Unsurlar.....	17
1. Genel Olarak İnançlı İşlemler ve Teminat Senedi	17
2. Kazandırıcı İşlem (Teminat Konusu Riskin Gerçekleşme Olasılığına Karşı Bir Kambiyo Senedi Düzenlenmesi)	19
3. İnanç Anlaşması.....	19
V. TEMİNAT SENEDİ DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İNANÇLI İŞLEMDE TARAFLARIN BORÇLARI	20
A. İnananın (Keşideci Borçlunun) Borçları.....	20

B. İnanılının (Lehtar Alacaklının) Borçları.....	21
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

TEMİNAT SENETLERİNİN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ, BENZER HUKUKİ İŞLEMLERDEN FARKI, OLUŞTURULMA ŞEKİLLERİ VE DİĞER HUSUSLAR

I. GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ.....	23
A. Keşidecinin Borcunun Paradan Başka Bir Edim Olduğu Durumlarda Düzenlenen Senetler.....	27
B. Teminat Amacıyla Verildiği Özel Olarak Kararlaştırılmak Koşuluyla, Keşidecinin Borcunun Para Edimi Olduğu Durumlarda Düzenlenen Senetler.....	28
C. Keşidecinin Temel Edimini Yerine Getirirken Veya Sözleşme Konusundan Faydalanırken Lehtara Vereceği Olası Zararların Tazmininin Teminatı Olarak Düzenlenen Senetler.....	30
D. Doğmamış Cezai Şart Borcu Karşılığında Düzenlenen Senetler.....	31
II. BENZER HUKUKİ İŞLEMLERDEN FARKI.....	32
A. Rehin Cirosundan Farkı.....	32
B. Gizli Rehin Cirosundan Farkı.....	35
C. İnançlı Temlik Cirosundan Farkı.....	36
D. Teminat (Garanti) Cirosundan Farkı.....	37
III. TEMİNAT SENETLERİNİN OLUŞTURULMA ŞEKLİ.....	39
A. Senede Teminat Kaydı Konulmak Suretiyle Oluşturulan Teminat Senetleri.....	39
1. Genel Olarak İsteğe Bağlı Kayıtlar.....	39
2. Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı.....	41
a. Kaydın Yalnız Senette Bulunması.....	41
b. Senetteki Kayıtlarla Birlikte Sözleşmede Teminat Senedine Atıf Yapılması.....	47
B. Senede Teminat Kaydı Konulmadan Oluşturulan Teminat Senetleri.....	48
1. Teminat Senediyle Bağlantısı İspatlanmış Yazılı Bir Sözleşmenin Bulunması Durumunda.....	48

2. Teminat Senediyle Bağlantısı İspatlanmış Yazılı Bir Sözleşmenin Bulunmaması Durumunda.....	53
IV. TEMİNAT SENETLERİ AÇISINDAN SOYUTLUK İLKESİ	55
A. İspat Soyutluğu (Biçimsel Soyutluk).....	56
B. Maddi Soyutluk.....	57
V. TEMİNAT SENETLERİNDE BEDELSİZLİK	58
A. Bedelsizlik Terimi.....	58
B. Bedelsiz Senetlerin Sınıflandırması	59
1. Tarafların Bedelsizlik Konusunda Anlaşmamış Olduğu Senetler	60
a. Baştan İtibaren Bedelsiz Olan Senetler	60
b. Sonradan Bedelsiz Kalan Senetler.....	60
c. Geçici Süre ile Bedelsiz Kalan Senetler	61
2. Tarafların Bedelsizlik Konusunda Anlaşmış Olduğu Senetler	62
a. Borçlu Yararına Düzenlenenler	63
b. Alacaklı Yararına Düzenlenenler	63
C. Teminat Senetlerinin Bedelsiz Kaldığı Durumlar.....	63
1. Teminat Konusu Riskin Gerçekleşmediği Durumlar	63
2. Teminat Konusu Riskin Gerçekleştiği Ancak Teminat Altına Alınan Borcun Sona Erdiği Durumlar.....	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMİNAT SENETLERİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ SORUNLAR

I. DEF'İLER.....	66
A. Genel Olarak Kambyo Senetlerinde Def'iler.....	66
1. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler.....	68
2. Senedin Hükümsüzlüğüne İlişkin Def'iler.....	69
3. Şahsi Def'iler	71
B. Teminat Senetlerinde Def'iler.....	74
1. Genel Olarak	74
2. Teminat Senetlerinde Teminata İlişkin Def'iler	74
a. Teminat Amacıyla Düzenlenme İddiasının Def'i Sınıflandırması İçindeki Yeri	75

b. Teminat Kaydının Def'i Sınıflandırması İçindeki Yeri.....	78
aa. Mücerret Teminat Kaydı Bakımından.....	78
bb. Asıl Borç İlişkisine Atıf Yapan ve Şartlı Teminat Kaydı Bakımından.....	81
II. İCRA VE MEDENİ YARGILAMA HUKUKUNDA TEMİNAT	
SENETLERİ.....	83
A. Teminat Senetlerinin İcra Takibine Konu Olması.....	83
1. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolunun Genel Özellikleri.....	83
2. Teminat Amacıyla Düzenlenen Senetler Özelinde Keşideci Borçlunun İcra Takibine Karşı Savunma Yolları.....	88
a. Keşideci Borçlunun Kambiyo Hukuku Bakımından Şikayeti.....	88
b. Keşideci Borçlunun Borca İtirazı.....	90
aa. Genel Olarak.....	90
bb. Senedin Teminat Senedi Olduğunun; Ancak Senet Nedeniyle Kısmen veya Tamamen Borçlu Bulunulmadığının İspatı.....	91
cc. Üçüncü Kişinin Bilerek Borçlunun Zararına Hareket Ettiğinin İspatı.....	100
B. Teminat Senetlerinin Menfi Tespit Davasına Konu Olması.....	102
1. Kambiyo Senetlerinin Bedelsizliğine Dayalı Menfi Tespit Davasının Genel Özellikleri.....	102
a. Genel Olarak.....	102
b. Hukuki Yarar Koşulu.....	103
c. Davacı ve Davalı.....	104
d. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	105
d. İspat Yükü.....	107
e. Dayanılacak Deliller.....	108
f. Dava Sonunda Verilen Hükmün Sonuçları.....	109
2. Teminat Senetlerinin Konu Olduğu Menfi Tespit Davasında İspat.....	111
a. Senedin Teminat Senedi Olduğunun veya Borcun Sona Erdiğinin İspatı.....	111
aa. İspat Yükü ve Senetteki Mücerret Teminat Kaydının İspat Yüküne Etkisi.....	111
bb. Dayanılacak Deliller.....	116

b. Teminat Konusu Riskin Gerçekleşip Gerçekleşmediğinin ve Oluşan Zarar Miktarının İspatı	121
aa. İspat Yükü	121
bb. Dayanılabilir Deliller	125
c. Üçüncü Kişinin Bilerek Borçlunun Zararına Hareket Ettiğinin İspatı ..	125
C. Teminat Senetlerine İlişkin Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Yargısına Etkisi	126
III. İŞ HUKUKU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR.....	128
IV. TÜKETİCİ HUKUKU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR..	135
SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA	146

GİRİŞ

Pozitif hukukun sağladığı teminat araçlarının, günlük hayatın karmaşık hukuki ilişkileri karşısında yetersiz kalması, yeni teminat araçlarının oluşturulması ihtiyacını doğurmuştur. Teminat senetleri de söz konusu ihtiyacın bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve en çok tercih edilen teminat araçlarından birisi hâline gelmiştir.

Teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesini konu alan bir inanç anlaşmasının gereği olarak düzenlenen teminat senetleri, nitelikli birer adi senet olan kambiyo senetlerinin hâmiline sağladığı tüm hakları, senet lehtarını olan inanılana da sağlamaktadır. Ancak, lehtarın, senedin şekli hukuk bakımından kendisine sağladığı hakları aradaki inanç anlaşmasına aykırı olarak kullanması da olasılık dahilindedir. Teminat senetlerinin başlı başına hukuki bir incelemeye konu olmasını gerektiren en önemli neden de bu olasılıktır. Bu kapsamda, lehtarın hangi koşullarda, senedin kendisine sağladığı haklardan, maddi hukuk bakımından da yararlanma hakkını haiz olacağı ve söz konusu koşulların oluşmamasına rağmen, senedin üçüncü bir kişiye devredilmesinin veya senede dayanarak icra yoluna başvurulmasının ne gibi sonuçlara yol açacağı incelenmesi gerekmektedir.

Bazı durumlarda, taraf iradeleri teminat amacıyla bir kambiyo senedi düzenlenmesi yönünde olsa da, düzenlenen senet kambiyo senedi niteliğinde olmayabilir. Bu hâlde, lehine senet düzenlenen taraf bir kambiyo senedinin kendisine sağladığı hak ve kolaylıklardan da faydalanamaz. O hâlde, bir tarafa teminat sağlamak amacıyla düzenlenen senedin niteliğinin doğru bir şekilde tespiti önem arz etmektedir. Bu kapsamda, teminat amacıyla düzenleme olgusunun senet metnine konulacak bir kayıtla dışa yansıtılmasının hangi koşullarda senedin niteliğine etki edeceği belirlenmelidir.

Kambiyo senedinin lehtarına teminat sağlamak amacıyla düzenlendiği olgusunun ispat edilmesi, taraflar arasındaki inanç anlaşması hükümlerinin yargı huzurunda da ileri sürülebileceği anlamına gelmektedir. Söz konusu olgusunun ispatı ve bu ispata bağlanabilecek sonuçların neler olduğu da incelenmesi gereken ayrı bir sorundur.

Teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesinin uygulamada sıkça karşılaşılan bir yol olmasıyla birlikte mevzuatımızda teminat senetlerine ilişkin özel bir düzenleme bulunmaması, bu senetlerle ilgili yargı kararlarına farklı bir önem kazandırmıştır. Teminat senetleriyle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde, sürekli olarak uygulanan içtihatlar, hak arama faaliyeti içerisinde olan kişiler için neredeyse bağlayıcı hâle gelmiştir. Ne var ki, teminat senetleriyle ilgili yargı kararlarının önemli bir kısmı, bu senetlere ilişkin öğreti görüşleri ile çelişki içerisinde. Bu kapsamda, konuyla ilgili yargı kararlarının ve bu kararlara ilişkin öğreti görüşlerinin ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada da teminat senetlerine ilişkin önem arz eden hususlar, konuyla ilgili öğreti ve yargı görüşleriyle birlikte ayrıntılı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde teminat senetleriyle ilgili genel bilgilere yer verilerek, teminat senedi teriminin, öğreti, yargı uygulaması ve bu çalışmadaki anlamı açıklanmış, teminat amacıyla senet düzenlenmesini konu alan inanca işlem bağlamında teminat senedinin unsurları tespit edilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise; uygulamada hangi durumlarda bir kambiyo senedinin teminat amacıyla düzenlendiğinden bahsedebileceğimize, başka bir deyişle, teminat senetlerinin görünüm biçimlerine, bu senetlerin benzer hukuki işlemlerden farklarına, senette teminat kaydı bulunup bulunmamasına göre teminat senetlerinin oluşturma şekillerine yer verilmiş, ardından teminat senetleri açısından soyutluk ilkesi ve yine teminat senetlerinde bedelsizlik kavramı incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın, teminat senetlerine ilişkin çeşitli sorunları ele almaya çalıştığımız son bölümünde ise, teminat senetleri özelinde def'iler ve söz konusu senetlerin icra takibine veya menfi tespit davasına konu olması hâlinde uygulanacak yargılama hukuku kuralları açıklanmaya ve bu hususlardan kaynaklanan sorunlar tespit edilmeye çalışılmış, ardından da teminat senetlerinin tüketici ve iş hukukunun konusuna giren alanlarda kullanılmasının uygulamada yarattığı sorunlar üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMİNAT SENETLERİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

I. TEMİNAT TERİMİ

Borçlu, kural olarak borcundan tüm malvarlığı ile sınırsız olarak sorumludur. Bu kapsamda alacaklı alacağını elde edinceye kadar borçlunun haczi mümkün tüm malvarlığı değerlerini haczedebilir. Ancak bu, alacaklının her durumda alacağını elde edeceği anlamına gelmez. Zira borçlunun malvarlığı değişkendir. Bu sebeple borçlunun malvarlığında meydana gelecek her azalma, alacaklıyı olumsuz etkilediği gibi, alacaklının borçlunun malvarlığından eksilen değerler için de bir takip hakkı yoktur¹. Bunun yanında borçlunun birden çok alacaklısının olması durumunda alacaklının kural olarak diğer alacaklılar arasında da bir öncelik hakkı da bulunmaz². O hâlde borçlunun sınırsız sorumluluğunun alacaklının hakkını almasına her zaman yetmediğini söyleyebiliriz. İşte bu tehlike karşısında kendisini güvence altına almak isteyen alacaklı, borcu tahsil etmesine yarayacak çözümler arayacaktır. Söz konusu çözümler ise iki grupta toplanacaktır. Bunlardan birisi alacaklının karşısında borçlunun durumunu ağırlaştırıcı çözümler iken, diğeri alacaklının karşısında borçlunun sorumluluğunu genişleten çözümlerdir³. İşte alacaklının karşısında borçlunun sorumluluğunu genişletecek ikinci gruptaki çözümler teminat olarak isimlendirilmektedir⁴. İlk gruptakiler ise teminat olmayıp bir borcun yerine getirilmemesi durumunda cezai şart kararlaştırılması gibi alacaklıyı borcu ifa etmeye yöneltecek diğer çözümlerdir⁵.

---

¹ Erden Kuntalp, “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, 1995, s. 265.

² Kuntalp, s. 265.

³ Kuntalp, s. 266.

⁴ Bu çözümler, borcun geçerliliğinden bağımsız olarak üretilebileceği gibi, borcun geçerli olarak doğması ve devam etmesine bağlı olarak da üretilebilir (Burak Özen, **Kefalet Sözleşmesi**, 4. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 2).

⁵ Kuntalp, s. 266.

Teminat, borcun uygun ifasını sağlamaya yönelik bir garanti olup alacaklının karşısında borçlunun sorumluluğunu genişletir⁶. Teminatlar, niteliğine göre; aynı ve şahsi teminatlar olmak üzere ikiye ayrılır. Ancak bu çalışmada kambiyo senedi ile yaratılan teminatlar, aynı ve şahsi teminatlardan gösterdikleri farklılıklar nedeniyle ayrı bir başlıkta ele alınacaktır.

A. Aynı Teminatlar

Aynı teminatlar sözleşmelerinde bir borcun yerine getirilmemesi hâlinde alacaklıya alacağını tazmin etmek üzere bir taşınmaz üzerinde taşınmaz yükü veya menkul, taşınmaz veya bir hak üzerinde rehin hakkı tanınmaktadır⁷. Başka bir deyişle; alacaklı borçlunun genel malvarlığı sorumluluğunun yanında ayrıca bir değer hakkına da sahip olmaktadır⁸. Alacağını elde edemeyen alacaklı söz konusu hakları paraya çevirebilecek, böylece borçlunun diğer alacaklılarına karşı öncelikli bir durumda bulunacaktır⁹.

B. Şahsi Teminatlar

Şahsi teminatlar alacaklıya borçlusu dışında birinin malvarlığına başvurma olanağı tanımakta, üçüncü bir kişi borcun yerine getirileceğini şahsen temin etmektedir¹⁰. Söz konusu teminatlarda bir kimsenin şahsına veya sosyal konumuna güvenilmektedir¹¹. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, şahsi teminat sağlayanın garanti ve kefalet sözleşmelerinde olduğu gibi mutlaka borçludan başka üçüncü kişi olması gerektiğidir. O hâlde borçlunun sözleşme içinde ferî bir yükümlülükle bizzat

⁶ Kuntalp, s. 266. *Özen* ise; teminat sözleşmesini geniş anlamıyla, bir kimsenin, bir başkasının karşı karşıya olduğu tehlikeyi üzerine aldığı sözleşme olarak tanımlarken, dar ve teknik anlamda teminat sözleşmesini, bir borcun ifa edilmemesi rizikosunun üstlenildiği sözleşme olarak tanımlamaktadır (Özen, s. 2).

⁷ Gencer Özdemir, **Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 146.

⁸ Ergun Özsunay, **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, Cezaevi Matbaası, İstanbul, 1968, s. 34.

⁹ Özen, s. 2.

¹⁰ Kuntalp, s. 287; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 5. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 689 ; Özsunay, s. 34; Özen, s. 6.

¹¹ Özsunay, s. 34.

kendi borcunu garanti etmesi teminat teriminin sınırları dışında kalmaktadır¹². Bu kapsamda bir kimsenin kendi borcu için cezai şart öngörmesi ya da sattığı malın iki yıl süreyle bozulmayacağını garanti etmesi gibi durumlarda şahsi bir teminattan söz edilemez¹³. Zira burada borçlunun borcu genişlese de sorumluluğunun kapsamı (alacaklının borçlunun mallarına el koymasına olanağının kapsamı) genişlemez¹⁴. Kural olarak bir borç için kambiyo senedi düzenlenmesinde de durum aynıdır¹⁵. Burada da borçlunun durumu ağırlaşmakta ancak sorumluluğunun kapsamı genişlememektedir. Ancak inceleme konumuzu oluşturan teminat senetlerinde yalnızca bir borç için kambiyo senedi düzenlenmesi söz konusu değildir. Zira aşağıda inceleyeceğimiz üzere teminat senedi, keşidecinin borcunun paradan başka bir edim olduğu, alacaklının çeşitli nedenlerle uğrayacağı olası zararların tazmininin güvence altına alınmak istendiği veya cezai şart kararlaştırıldığı durumlarda düzenlenir¹⁶. Öyleyse A'nın B'den aldığı 100 ton buğday karşılığında düzenlediği 40 bin liralık bir bono kesinlikle teminat senedi değildir¹⁷. Zira burada borçlunun sorumluluğu genişlememekte, sadece alacaklı alacağını daha kolay tahsil etme olanağına kavuşmaktadır.

C. Kambiyo Senedi Düzenlenmesi Yoluyla Yaratılan Teminatlar

Uygulamada, keşidecinin borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlarda keşidecinin edimini yerine getirmemesi sonucu oluşacak zararın, yine lehtarın çeşitli başka nedenlerle uğrayacağı olası zararların tazminini veya temerrüt durumunda aynen ifa borcunu güvence altına alınmak istendiği durumlarda kambiyo senedi

¹² Kuntalp, s. 287; Özen, s. 6.

¹³ Kuntalp, s. 287; Özen, s. 6; Tandoğan, s. 686-687.

¹⁴ Tandoğan, s. 687.

¹⁵ Kuntalp, s. 266.

¹⁶ Ömer Teoman, "Bono, Açık (Beyaz) Bono, Teminat Bonosu", **Yaşayan Ticaret Hukuku Kitap 6; 1994**, Beta Yayınları, İstanbul, 1995, (Anılış: Teminat Bonosu), s. 75; Ahmet Türk, **Maddi Hukuk ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s. 141; Şükrü Yıldız, **Hukuki Mütaalar-2, Teminat Çeki-Ticari Defterlerin Delil Niteliği**, On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2015, s. 148-149.

¹⁷ "... tarafların kabulünde olan arsa satış sözleşmesinin, 1. maddesinde 6 adet parselin satış bedelinin 1.911.000 TL olduğu, 2. Maddesinde peşinat olarak 945.000 TL'in ödendiği, 3. maddesinde ise bakiye 966.000.00 TL'nin ödenmesine ilişkin düzenleme yapıldığı, takip konusu senetlerin, 31.01.2011 ve 28.02.2011 tarihli ödemeler için tanzim edilerek satıcıya verileceğinin kararlaştırıldığı görülmüştür. Bu haliyle senetlerin teminat olarak değil borcun ödeme aracı olarak düzenlendiğinin kabulü gerekir..." [Yarg. 12. HD, T. 16.01.2012, E. 21146, K. 174 (Mahmut Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 4. bs., Ankara, 2018, s. 405)]. Benzer bir örnek için bkz. Yıldız, s. 149.

düzenlenmektedir¹⁸. Keza borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmemesi durumunda cezai şart ödemeyi yükümlenen borçlu da, koşullar oluşursa ödeyeceği cezai şartın güvencesi olarak kambiyo senedi düzenleme yoluna gitmektedir¹⁹. İşte bu durumlarda lehtar lehine kambiyo senedi düzenlenerek yaratılan güvencenin teminat teriminin sınırlarına girdiğini düşünmekteyiz. Zira burada borçlunun sorumluluğunun genişlediğini kabul etmek gerekir. Nitekim bir eser sözleşmesinde yüklenici A'nın, inşaatı, taahhüt ettiği biçimde tamamlamaması riskine karşılık, iş sahibi B'ye 100.000 TL bedelli bir bono düzenlenmesi hâlinde borçlunun borcu paradan başka bir borç olup, borçlu söz konusu senetle alacaklıya bir güvence sağlamaktadır. Bu durumda, inşaatın taahhüt edildiği şekilde yapılmaması hâlinde alacaklı B, elindeki bonoyla, gerçekten bir zararın oluşup oluşmadığını, oluşan zararın 100.000 TL değerinde olup olmadığını ispat etmeksizin A'ya karşı bir takip yapabilecektir. İşte, senedin, bu şekilde, borçlunun alacağını elde etme şansını arttırması²⁰, senetle sağlanan güvencenin, teminat terimine dahil edilmesi için yeterlidir.

Teminat terimine dahil olduğunu belirttiğimiz güvenceyi sağlayan ve bu nedenle de teminat senedi olarak isimlendirdiğimiz, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin aynı ve şahsi teminatlar arasındaki yerini de tartışmak gerekir. Bu kapsamda ilk olarak teminat senetlerinin bir şahsi teminata yer vermeyeceğini söyleyebiliriz. Zira bir şahsi teminattan söz edebilmek için borcun yerine getirileceğini şahsen temin eden üçüncü bir kişiden de söz etmek gerekir²¹. Oysa teminat senetlerinde keşideci çoğu zaman kendi borcunun teminatı olarak senedi düzenlemektedir.

Aynı teminat verilmesinde bir taşınır veya taşınmaz üzerinde alacaklı lehine aynı hak tanınması söz konusudur. Kıymetli evrakın 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na (TMK)²² göre bir taşınır eşya olduğunu göz önüne alırsak teminat senetleriyle sağlanan teminatın bir aynı teminat olduğunu söyleyebiliriz. Zira burada, alacaklıya, oluşturulan senet üzerinde mülkiyet hakkı tanınmaktadır. Ancak alacaklıya koruma sağlayan, senet üzerindeki mülkiyet hakkı değil, alacaklının bu hakka

---

¹⁸ Teoman, **Teminat Bonosu**, s. 75; Türk, s. 141; Yıldız, s. 149.

¹⁹ Teoman, **Teminat Bonosu**, s. 75; Türk, s. 141; Yıldız, s. 149.

²⁰ Kuntalp, s. 266.

²¹ Kuntalp, s. 287; Tandoğan, s. 689; Özsunay, s. 34; Özen, s. 6.

²² RG. 08.12.2001, S. 24607.

dayanarak senet bedelini talep edebilme hakkıdır. Alacaklı ya senedi üçüncü kişilere devredecek ya da bedeli borçludan talep edecektir. Senedin üçüncü kişilere devredildiği durumlarda senedin aynı teminat niteliği ön plana çıksa da (zira burada mülkiyet hakkına dayanarak alacağın tahsili söz konusu) alacaklının bizzat keşideci borçluya gittiği durumlarda yine borçlunun genel malvarlığına başvurulması söz konusu olduğundan senedin aynı teminat niteliği tartışmalı hâle gelecektir. Zira başvuru yine borçlunun genel malvarlığıdır ve burada salt senedin mülkiyeti alacaklıya bir fayda sağlamamaktadır. Sonuç olarak teminat amacıyla verilmiş bir kambiyo senedinin, borçluya, her zaman için gerçek anlamda bir aynı teminat sağladığını söyleyemeyiz. O hâlde kambiyo senedi ile yaratılan teminatları aynı ve şahsi teminatlardan ayrı bir kategoride değerlendirmek gerekir²³.

²³ Öğretide teminat senetlerinin aynı ve şahsi teminatlar içerisindeki yeri tartışılmasa da teminat amaçlı mülkiyetin devri ve teminat amaçlı alacağın devri ile devredilen senetlerin teminat terimi içindeki yeri tartışılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak nâma yazılı senetlerin ancak teminat amaçlı alacağın devrine konu olabileceği, emre ve hâmile yazılı senetlerin ise teminat amaçlı mülkiyetin devrine konu olabileceği vurgulanmıştır (Saibe Oktay Özdemir, “Teminat Amaçlı Mülkiyet Devri Sözleşmeleri”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Y. 19-20, S. 1-2, 1999-2000, s. 662; Ahu Ayanoglu Morali, **Mülkiyet Hakkının Teminat Amaçlı Devrine Yönelik İnançlı İşlemler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s. 94; Şafak Parlak Börü, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 128, 2017, s. 254). Teminat amaçlı mülkiyetin devriyle devredilen emre ve hâmile yazılı senetlerin birer aynı teminata vücut verip vermediği ayrı olarak tartışılmasa da teminat amaçlı mülkiyetin devri sözleşmelerinin genel olarak aynı teminat niteliği taşıdığı vurgulanmıştır (Kuntalp, s. 282; Şirin Aydınçık, “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temlik”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XLIV, S. 1, 2006, s. 143; Ayanoglu Morali, s. 35). Teminat amaçlı alacağın devrine konu olan nâma yazılı senetlerin ise bir şahsi teminata vücut vermeyeceği tartışmasız olsa da bunların bir aynı teminat oluşturup oluşturmayacağı tartışılmıştır. Bir kısım yazara göre burada da bir aynı teminat söz konusudur (Kuntalp, s. 283; Ayanoglu Morali, s. 36) Ancak bir kısım yazara göre ise burada alacaklının kazandığı nisbi bir alacak hakkı olduğundan aynı bir teminattan da bahsedilemeyecek, bu tür teminatların aynı ve şahsi teminatlardan farklı olarak üçüncü bir kategoride değerlendirilmesi gerekecektir (Fahrettin Aral, “Topyekün Temlik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. II, S. 1-4, 1992-1994, s. 96; Aydınçık, s. 143; Ali Şafak, **Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Teminat Amaçlı Alacağın Temlik**, 2. bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 73). Aslında teminat senetlerinde de teminat amaçlı mülkiyetin devri yeni bir senet meydana getirilerek yapılmaktadır. Bu nedenle burada da teminat amaçlı mülkiyetin devrindeki gibi aynı bir teminat meydana geldiği söylenebilir. Ancak senet, üçüncü kişiye devredilmeyip bizzat keşideciye başvurulduğu durumlarda salt senedin mülkiyeti alacaklıya bir fayda sağlamayacağından senedin aynı teminat niteliği tartışmalı hâle gelecektir. Aynı durum şüphesiz ki teminat amacıyla mülkiyetin devrinin konusunun bir senet olduğu hâllerde, hak sahibinin senet bedelini tahsili için kendi cirantasına başvurduğu durumlar için de geçerlidir. Ancak burada hak sahibinin cirantasına başvurmadan önce bedeli keşideciden talep etme zorunluluğu ve hakkı, durumu farklılaştırmaktadır. *Sarıkaya*'ya göre de teminat amacıyla senet düzenlenmesi kambiyo hukuku karakterli, kendine özgü bir teminat işlemidir (Merve Sarıkaya, **Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s. 16).

II. TEMİNAT SENEDİNE İLİŞKİN TERİM SORUNU

Kambiyo senedi ile teminat yaratılması durumunda söz konusu senedin nasıl isimlendirileceği bir terim sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızın başlığını da oluşturduğu üzere biz bu tür kambiyo senetlerini “teminat senedi” olarak isimlendiriyoruz. Bununla birlikte, “teminat senedi” teriminin öğretisi ve Yargıtay uygulamasındaki anlamına, aynı zamanda, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetleri için öğretinin kullandığı veya önerdiği terimlere ve bizim görüşümüzle birlikte “teminat senedi” terimini tercih ettiğimize kısaca değinmek gerekir.

A. Teminat Senedinin Öğretideki Anlamı

Teminat senedi terimi öğretide, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinden doğan uyuşmazlıkların tespiti ve bunlara ilişkin çözüm önerilerini ortaya koyulmasında tercih edilmiştir²⁴. Bununla birlikte, yazarların çoğunun teminat senedine ilişkin bir tanım vermemesi, teminat senedi teriminin söz konusu yazarlar tarafından sadece teminat amacıyla verilen kambiyo senetlerini mi, yoksa geniş anlamda, teminat amacıyla düzenlenen tüm senetleri mi ifade edecek şekilde kullanıldığı konusunda bir belirsizlik yaratmaktadır. Esasen kambiyo senetlerinin teminat amacıyla düzenlenmesi ve bunun doğurduğu sorunlara ilişkin tespit ve çözüm önerileri bakımından bir önem arz etmese de, teminat senedi teriminin söz konusu yazarlar tarafından teminat amacıyla düzenlenen tüm senetleri ifade edecek şekilde kullanıldığı kanısındayız²⁵. Bununla birlikte, *Poroy/Tekinalp*'e göre; teminat senedi, bir borcun ifasının teminatı olarak lehtara verilen kambiyo senedir²⁶.

²⁴ Teminat senedi teriminin bu şekilde kullanımı için bkz. Ünal Tekinalp, “Geriye Ciro Ve Teminat Senedi Sorunları”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, C. XI, Ankara, 1994, s. 192; Ülgen (Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya), **Kıymetli Evrak Hukuku**, 10. bs., On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2015, s. 148; A. Lerzan Yılmaz, **Kambiyo Senetlerinde (Çek-Bono-Poliçe’de) Def’iler**, 2. bs., Aristo Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 477; Türk, s. 140.

²⁵ Nitekim Ülgen “senedin teminat senedi olduğu senet metninden anlaşılan hâllerde, bono kayıtsız şartsız borç vaadi içermediği için hükümsüzdür” diyerek, teminat senedi terimini, tüm senetleri kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanmıştır [Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 148].

²⁶ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 22. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s. 266.

Öğretide bazı yazarlar bir teminat bonosundan söz edilebilmesi için gerekli koşulları belirlemeye çalışmıştır²⁷. Ancak bu belirlemeler teminat senetlerine ilişkin bir tanım niteliğinde olmayıp, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin aşağıda inceleyeceğimiz görünüm biçimlerine, başka bir deyişle; kambiyo senetlerinin hangi durumlarda teminat için düzenlendiklerini tespit etmeye ilişkindir.

Teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin teminat senedi olarak isimlendirilmesi öğretilerde eleştirilmiştir. *Odman Boztosun*'a göre; bu senetler, bedel kaydı içerseler de içermeseler de teminat senedi olarak isimlendirilmemelidirler²⁸. Yazara göre, kambiyo senetlerine konulan, “bedeli mâlen, nakden alınmıştır” gibi bedel kayıtları senedin mal senedi, ödeme senedi gibi tanımlanmasına yol açmadığı gibi teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senedine konulan ve senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getirmeyen teminat kaydı da senedin teminat senedi olarak isimlendirilmesine yol açmamalıdır²⁹. Yazar, bunun yanında, verilmelerine neden olan temel ilişkiden soyut olan kambiyo senetlerinin verilme amacına bağlı olarak, teminat senedi olarak isimlendirilmesinin kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesiyle bağdaşmayacağını ifade etmiş, bu sebeple teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerine ilişkin sorunları incelerken “kambiyo senetlerinde teminat kaydı” veya “teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senedi” kavramlarının kullanılmasını önermiştir³⁰.

Sarıkaya ise; senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getirmeyen bedel ve teminat kayıtlarının senedin mücerretliğine de hâlel getirmeyen kayıtlar olması sebebiyle, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin teminat senedi olarak isimlendirilmesinde bir sakınca bulunmadığını belirtmektedir³¹.

---

²⁷ Teoman, **Teminat Bonosu**, s. 75; Türk, s. 141.

²⁸ N. Ayşe Odman Boztosun, “Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. V, S. 53, 2007, s. 1487.

²⁹ Odman Boztosun, s. 1487.

³⁰ Odman Boztosun, s. 1487.

³¹ Sarıkaya, s. 19-20.

B. Teminat Senedinin Yargıtay Uygulamasındaki Anlamı

Teminat senedi terimi, Yargıtay uygulamasında, teminat amacıyla düzenlenen senetler için kullanılmaktadır. Ancak, Yargıtay, teminat amacıyla düzenlendiği ispat edilen senetlerin, kambiyo senedi niteliğinde olmadıklarına hükmetmektedir³². Söz konusu ispatın, senet metnindeki, senedin, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)³³ 671, 776 ve 780. maddelerinde öngörülen kayıtsız şartsız borç ikrarı içerme niteliğine hâlel getirecek bir kayıtla gerçekleştiği durumlarda bu kaydı içeren senedin kambiyo senedi niteliğinde olmayacağı açıktır³⁴. Ancak, Yargıtay, özellikle son yıllarda verdiği kararları hariç, birçok kararında, bono, poliçe veya çekin tüm unsurlarını taşıyan senetleri, teminat amacıyla düzenledikleri, taraflar arasındaki yazılı bir sözleşme veya karşı tarafın ikrarı ile ispat edilmiş olması hâlinde, teminat senedi olarak isimlendirmiş, ardından da bu senetlerin, kayıtsız şartsız borç ikrarı şartını taşımadıklarına, yani kambiyo senedi niteliğinde olmadıklarına hükmetmiştir³⁵.

³² Dolayısıyla, teminat amacıyla düzenledikleri ispatlanamayan senetlerin de kambiyo senedi niteliğinde olduğu yönünde bkz. Yarg. 12. HD., T. 07.05.2009, E. 2275, K. 10048 (Muzaffer Aydın, **Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Şikayet**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 124); "...takip dayanağı 30.06.1997 keşide tarihli çekte teminat için düzenlendiğine ilişkin bir kayıt yoktur. Ciranta ile banka arasında düzenlenen teslim bordrosunda da teminat olarak verildiğine ilişkin bir beyan olmayıp, borca mahsup edileceğine işaret edilmiştir. Hal böyle olunca, çekin teminat çeki olmadığı ve hamilin kambiyo senetlerine mahsus yolla takip yapmasına yasal bir engel olmadığı halde, mercice yazılı nedenlerle borçlular isteminin kabulüne ve takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 11.02.1998, E. 782, K. 1264 (Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004 (Anılış: Çek), s. 505)].

³³ RG. 13.01.2011, S. 27846.

³⁴ "...takip dayanağı bononun arka yüzünün incelenmesinde "B. Sürgit'in vergi dairesi, SSK ve Bağkur'a olan, 31.12.2009 tarihine kadar olan tahakkuk eden borçlarını ana parasını ve ödeneceği tarihe kadar olan tüm faizlerini ödeyeceğimizi taahhüt ederiz. Ayrıca 01.01.2010-28.02.2011 tarihleri arasındaki, yine B. Sürgit'e ait tüm Bağkur borçlarını, ödeneceği güne kadar olan faizleri ile beraber ödeyeceğimizi taahhüt ederiz. İşbu senet yukarıda bahsi geçen borçların ödendikten sonra makbuzlarının B. Sürgit'e ibrazı halinde iade alınıp, geçersiz kılınacaktır" ibaresinin yazılı olduğu görülmüştür. Anılan ibare bononun teminat senedi olduğunu göstermekte olup, bu konuda ayrıca sözleşme bulunması gerekmez. Bu durumda takibe konu belge, TTK'nın 688/2'nci maddesinde belirtilen kayıtsız şartsız muayyen bir bedeli ödemek vaadini içermediğinden, kambiyo senedi vasfında değildir..." [Yarg. 12. HD., T. 20.12.2012, E. 21046, K. 39234 (Gönen Eriş, **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, Seçkin Yayıncılık, 2. bs., Ankara, 2016 (Anılış: Kıymetli Evrak), s. 790].

³⁵ "...borçlulara kredi vermenin koşulu olarak "koşullu şartname"nin "i" bendinde "senet tanzim edilmesi" şart koşulmuş olup, takip konusu senedin de bu krediyi alabilmek için tanzim edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla takip konusu senedin teminat senedi olduğu ve kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediği ve alacağın varlığının yargılamayı gerektirdiğinden itirazın kabulü yerine reddi doğru değildir..." [Yarg. 12. HD., T. 21.06.2011, E. 31441, K. 12749 (Coşkun, s. 391)]; "...takip dayanağı bononun hangi ilişkinin teminatı olduğu senet üzerinde yazılı olmadığı gibi, sözleşme de senede atıf yok ise de senedin karşılıklı edimleri içeren bir münasebet nedeniyle verildiği, senedin teminat olduğu alacaklı vekilinin cevap dilekçesinde kabul edildiğinden itiraz kabul edilerek İİK.nun 170/a uyarınca takip iptal edilmesi gerekirken istemin reddi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 25.02.2010, E. 2009/22229, K. 2010/4262 (Aydın, s. 145)].

Bununla birlikte, bu yönde hüküm veren Yargıtay'ın, sözleşmedeki kaydın veya ikrarın iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemeyeceğine de hükmederek, taraflar arasında kaldığı sürece kambiyo senedi niteliğinde olmadığını kabul ettiği ve teminat senedi olarak isimlendirdiği senetleri, üçüncü kişiye ciro edilmeleri hâlinde yine teminat senedi olarak isimlendirmekle birlikte, kambiyo senedi niteliğinde kabul ettiğini de belirtmek gerekir³⁶. Öyleyse Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarında, teminat senedi teriminin, senet taraflar arasında kaldığı sürece, teminat amacıyla düzenlenen ve kambiyo senedi niteliğinde olmadıkları yargısına varılan senetleri³⁷, senedin ciro edilmesi hâlinde de teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini de içine alacak şekilde tüm senetleri ifade etmek için kullandığını söyleyebiliriz. Ancak, özellikle son yıllardaki Yargıtay kararlarında, isabetli bir şekilde, teminat amacıyla düzenlendiği taraflar arasındaki yazılı bir sözleşmeden veya karşı tarafın ikrarından anlaşılan senetlerin de kambiyo senedi niteliğinde olduğuna hükmedilmiş ve bu senetler de teminat senedi olarak isimlendirilmiştir³⁸. Bu yönde kararlar göz önüne alındığında ise

³⁶ "...alacaklı tarafından bonoya dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus yol ile icra takibine başlandığı ve borçluların "takip dayanağı senedin 14.12.2005 tarihli gayrimenkul alımı nedeniyle 02.05.2006 tarihli taahhütname uyarınca verilmiş teminat senedi olduğu" nedeniyle takibin iptalini istedikleri anlaşılmıştır. Borçluların itirazlarına dayanarak yaptıkları sözleşme ve taahhütnamede, bononun lehtar olan alacaklının taraf olmadığı görülmektedir. Alacaklının taraf olmadığı, anılan sözleşmelere dayalı takibin iptaline karar verilemez..." [Yarg. 12.HD., T. 06.03.2007, E. 1489, K. 3982 (Coşkun, s. 409)].

³⁷ Nitekim kararlarda geçen ifadeler şu şekildedir; "...o halde miktarı ve tarafları aynı olan, tanzim tarihi de yakın bir tarih olan takip dayanağı senedin, taraflar arasındaki kira sözleşmesi uyarınca verilen teminat senedi (depozito) olduğunun kabulü gerekir. Bu durumda takibe konu senet, kambiyo senedi vasfını haiz olmayıp alacağın tahsili yargılamayı gerektirdiğinden, İİK'nun 170/a maddesi uyarınca takibin iptali gerekirken yazılı şekilde şikayetin reddi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 17.06.2010, E. 3201 K.15530 (Aydın, s. 135)]; "... somut olayda gözlemlendiği gibi alacaklının kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile başlattığı takipte dayanak senedin ön yüzünde "bu senet daire karşılığı verilmiştir" şerhini taşıdığı görülmüştür. Bu açıklama az yukarıda açıklanan 688/2. madde koşullarına aykırı düşmekte, mahkemece borçlunun sendin teminat senedi olduğuna ilişkin şikayetin kabulü ile takibin iptaline karar vermek gerekirken yazılı şekilde şikayetin reddine karar verilmesi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 03.06.2010, E. 1493, K.13909 (Aydın, s. 136)].

³⁸ "...somut olayda takibe konu senedin teminat amacıyla verildiği kanıtlanamamış ise de, alacaklı vekilinin 16.06.2015 tarihli cevap dilekçesinde; "Borçlunun vermiş bulunduğu teminat senedinin takibe konulmasında herhangi bir engel söz konusu değildir. Söz konusu teminat senedi yapılan görüşmeler neticesi ödenmeyince kanuni takibe alınmıştır" şeklindeki beyanı ile senedin teminat senedi olduğuna dair kabulünün bulunduğu görülmektedir. O halde mahkemece borçluların borca itirazlarının kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir" gerekçesiyle kararın bozulduğu, mahkemece bozma ilamına uyularak takibin iptaline karar verildiği anlaşılmaktadır. Borçlunun bu haliyle icra mahkemesine başvurusu, İİK'nun 169. maddesi kapsamında borca itiraz niteliğinde olup, bu itirazın kabulü halinde aynı Kanunun 169/a-5. maddesi gereğince takibin durdurulmasına karar verilmesi gerekirken, başvurunun İİK'nun 170/a maddesi kapsamında şikayet olarak vasıflandırılarak takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsiz olup mahkeme kararının bu sebeple bozulması gerekir ise de, anılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını zorunlu kılmadığından kararın düzeltilerek onanması gerekmektedir..." [Yarg. 12. HD., T. 24.10.2018, E. 2018/228, K. 2018/10534 (www.kazanci.com (son erişim: 26.12.2018))].

teminat senedi teriminin, Yargıtay tarafından, senet üçüncü kişiye ciro edilsin veya edilmesin, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini de içine alacak şekilde geniş anlamda kullanıldığını söyleyebiliriz.

Görüldüğü üzere Yargıtay uygulamasında, teminat senedi terimi, Yargıtay'ın farklı yönlerde verdiği kararlara göre, teminat amacıyla düzenlenen ve kambiyo senedi niteliğinde olmayan senetleri ifade etmek için kullanıldığı gibi, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini de içine alacak şekilde teminat amacıyla düzenlenen tüm senetleri ifade etmek için de kullanılmaktadır.

C. Bizim Görüş ve Tercihimiz

Çalışmamızda teminat senedi terimi, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Belirttiğimiz üzere, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin çalışmamızdaki gibi, teminat senedi olarak isimlendirilmesi öğretide *Odman Boztosun* tarafından yukarıda³⁹ belirtilen çeşitli nedenlerle eleştirilmişti⁴⁰. İlk olarak yazarın, senedin kambiyo senedi niteliğine halel getirmeyen teminat kayıtlarının, senedin teminat senedi olarak isimlendirilmesine yol açmaması gerektiği konusundaki görüşüne katılmamaktayız. Zira burada, senedin teminat senedi olarak isimlendirilmesinin sebebi, senedin salt teminat kaydı taşıması değil, aynı zamanda teminat amacıyla düzenlenmiş olmasıdır. Kanaatimizce, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin teminat senedi olarak isimlendirilmesinin de, Yazar'ın görüşünün aksine soyutluk ilkesiyle bağdaşmayacak bir yönü yoktur. Zira soyutluk ilkesi, senetteki taahhüdün, senedin verilmesine neden olan hukuki işlemde bağımsızlığına ifade etse de⁴¹ bu temel ilişki ve temel alacağın tamamen göz ardı edilmesi anlamına gelmemektedir⁴². Bu kapsamda senedin teminat amacıyla düzenlendiği hususu borçlu keşideci ile alacaklı lehtar arasında her zaman ileri sürülebilir. Öyleyse keşideci ile lehtar arasındaki ilişkide her zaman ileri sürülebilecek

---

³⁹ Birinci Bölüm. II. A.

⁴⁰ *Odman Boztosun*, s. 1487.

⁴¹ Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 92.

⁴² İsmet Sayhan, **Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006.

teminat olgusunu, bu amaçla düzenlenen kambiyo senetleri için bir üst kavram olarak kullanılmasında bir sakınca görmüyoruz.

Son tahlilde, bu çalışmada, teminat senedi terimi, teminat amacıyla düzenlenen ve bir poliçe, bono veya çekin tüm özelliklerini haiz olan senetler için kullanılmaktadır. Bu kapsamda, teminat amacıyla düzenlenen ancak kayıtsız şartsız borç ikrarını ve kambiyo senetlerine ilişkin diğer şekil koşullarını içermeyen senetler çalışmamızın kapsamına girmemektedir. Aynı zamanda senette, senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getirmeyen bir teminat kaydı bulunup bulunmaması da söz konusu senedi teminat senedi olarak isimlendirip isimlendirmememiz açısından bir fark yaratmamaktadır. Zira senede, sadece ispat hukuku bakımından önem arz eden böyle bir kaydın konulması, senedin teminat amacıyla düzenlendiğine ilişkin kesin bir karine olamaz. Nitekim, senedi teminat senedi olarak isimlendirmemize neden olan temel unsur tarafların senedin düzenlenmesine neden olan teminat sağlama amacıdır. Söz konusu amacın varlığı ve ispatı ayrı konular olup, bu durum, ispat edilemese dahi teminat amacıyla düzenlenmiş olan bir poliçe, bono veya çek bu çalışma açısından teminat senedi teriminin sınırlarına girmektedir.

III. SENET VE TEMİNAT ALTINA ALINAN ALACAK ARASINDAKİ İLİŞKİ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK)⁴³ 133. maddesinde belirtildiği üzere, mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz. Hükümden anlaşıldığı üzere, bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması ifa yerine değil ifa uğruna bir edimdir⁴⁴. Ancak taraflar bunun aksini kararlaştırarak borcu yenileyip, kambiyo senedini ifa yerine düzenleyebilirler. Bu durumda temeldeki borç sona erecektir.

---

⁴³ RG. 04.02.2011, S. 27836.

⁴⁴ Ernst E. Hirsch, **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3. bs., İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1948, s. 500; s. Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)**, 4. bs., Sevinç Matbaası, Ankara, 1974 (Anılış: Kambiyo Senetleri), s. 57; Hayri Domaniç, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Temel Yayınları, İstanbul, 1990 (Anılış: Kıymetli Evrak), s. 87; Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 1997, s. 379; Ali Bozer, Celal Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 8. bs., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018, s. 68.

Kambiyo senedinin kural olarak ifa uğruna düzenlenmesinin en önemli sonucu alacaklının iki tür talep hakkına sahip olmasıdır⁴⁵. Bunlardan birincisi alacaklının asıl borç ilişkisinden, diğeri kambiyo ilişkisinden doğan talep hakkıdır. Alacaklının her iki hakka da dayanarak borcun ifasını talep edebilmesi hakların yarışması kurumuna yer verecektir⁴⁶. Ancak her iki hakkı kullanmak konusunda seçim yetkisine sahip olan alacaklı varılan anlaşma gereği (o borç için kambiyo senedi düzenlenmesine ilişkin anlaşma) alacağını ilk önce kambiyo senedine dayanarak talep etmeyi kabullenmiş olur⁴⁷. Bunun sonucu, asıl borç ilişkisine dayanarak yapılan bir talep veya açılan bir davanın o borç için kambiyo senedi verilmiş olması def'iyle karşılaşmasıdır⁴⁸. O hâlde diyebiliriz ki, asıl borç ilişkisine dayanan talep hakkı kambiyo ilişkisinden doğan talep hakkı kullanıncaya kadar, kambiyo senedinin vadesine kadar, donmuş durumdadır⁴⁹. Ancak vadede alacağını tahsil edemeyen alacaklı bundan sonraki aşamada dilerse asıl borç ilişkisinden doğan talep hakkına, dilerse kambiyo ilişkisinden doğan talep hakkına başvurabilecektir⁵⁰. Elbette asıl borç ilişkisinden doğan alacağı tahsil eden alacaklı kambiyo senedini geri vermekle yükümlü olacaktır⁵¹. Alacaklının seçme hakkı kambiyo senedinin zamanaşımına uğramasıyla sona erecektir⁵². Bu durumda, alacaklı ya asıl borç ilişkisine gidecek ya da TTK m. 732. uyarınca zamanaşımından itibaren bir yıl içerisinde sebepsiz zenginleşme davası açacaktır⁵³.

Dikkat edilmelidir ki teminat senedi düzenlenmesi yoluna, bir tarafa güvence sağlanması konusundaki anlaşma sonucu gidilmektedir. Senet, taraflar arasında teminat sağlanmasına ilişkin bir anlaşma yapılmasına neden olan satım, iş görme, kredi, kira vs. sözleşmelerinden doğan bedel ödeme borcunun, yani asıl borç ilişkisinden doğan temel edimin ifası uğruna düzenlenmemektedir. Nitekim, söz konusu sözleşmelerin ifası uğruna senet düzenlenmesi, esasen bir ödeme yöntemi

⁴⁵ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 57; Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 87; Öztan, s. 380; Poroy/Tekinalp, s. 147; Sayhan, s. 85.

⁴⁶ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 57; Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 87; Öztan, s. 380; Poroy/Tekinalp, s. 147.

⁴⁷ Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 88; Öztan, s. 381. Söz konusu durumun kambiyo senetlerindeki hakların yarışması kurumunu borçlar hukukundaki hakların yarışması kurumundan farklılaştırdığı yönünde bkz. Sayhan, s. 85.

⁴⁸ Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 88; Öztan, s. 381.

⁴⁹ Öztan, s. 381.

⁵⁰ Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 88; Poroy/Tekinalp, s. 147; Öztan, s. 381; Yılmaz, L., s. 116.

⁵¹ Poroy/Tekinalp, s. 147.

⁵² Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 88; Yılmaz, L., s. 116.

⁵³ Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 88; Yılmaz, L., s. 116.

olup, teminat teriminin sınırlarına girmemektedir⁵⁴. O hâlde burada sözleşmenin temel ediminin ifası uğruna düzenlenen bir senet değil, teminat konusu riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkacak alacağın, yani teminat altına alınan alacağın, ifasını güvence altına almak için düzenlenmiş bir senet söz konusudur. Teminat senedinin temel alacağı da teminat altına alınan doğmamış alacaktır. Ancak, senedin temel alacağının, “sözleşmeden doğan para borcunun ödenmemesi olasılığında gündeme gelecek aynen ifa borcu” olduğu durumlarda, temel alacak doğmasa da, teminat altına alınan alacağın doğduğunu söyleyebiliriz.

Kambiyo senetlerinde temel alacak her zaman için para alacağı olup bu alacak, asıl (temel) borç ilişkisinden doğmaktadır⁵⁵. Ancak temel alacak kendisini oluşturan asıl borç ilişkisiyle veya ondan ayrı olarak ortadan kalkabilir, geçerli olarak doğmayabilir veya hiç mevcut olmayabilir⁵⁶. İşte bu durumda aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz bedelsiz senetlerden söz edilir⁵⁷.

İnceleme konumuzu oluşturan teminat senetlerinde de teminat konusu risk gerçekleşmediği sürece bir bedelsizlik söz konusudur. Zira burada teminat konusu risk henüz gerçekleşmemiş, bu nedenle de temel alacak doğmamıştır⁵⁸. Örneğin bir sözleşme ilişkisinde taraflardan birinin kusuruyla vereceği zarar olasılığına karşılık düzenlenen bir teminat senedi, zarar meydana gelmez veya senedi düzenleyenin kusursuzluğu sabit olursa bedelsiz sayılır⁵⁹.

Bedelsiz senet olarak nitelendirdiğimiz teminat senetlerinde temel alacak henüz doğmamış bir para alacağıdır⁶⁰. Ancak burada alacaklıya teminat sağlanmasına ilişkin sözleşmesinin gerektirdiğinden daha fazla bir hak verilmiş olmaktadır⁶¹. Zira alacaklı, teminat konusu risk gerçekleşirse de, bu bedelsiz senedi, dış ilişkide başkasına devredebilecek, senedi iyiniyetle devralan üçüncü kişi de mülkiyeti

⁵⁴ Teoman, **Teminat Bonosu**, s. 75; Sarıkaya, s. 54-55.

⁵⁵ Hirş, s. 500; Hulusi Gürbüz, **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar**, 2. bs., y.y., İstanbul, 1985, s. 475; Nurkut İnan, **Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1969, s. 16; Öztan, s. 376.

⁵⁶ Gürbüz, s. 494; İnan, s. 26; Sayhan, s. 130.

⁵⁷ Gürbüz, s. 494; İnan, s. 26; Sayhan, s. 130.

⁵⁸ Gürbüz, s. 533; İnan, s. 26; Sayhan, s. 160.

⁵⁹ TD. 12. 12. 1960 (İnan, s. 46).

⁶⁰ Sayhan, s. 160.

⁶¹ İnan, s. 47.

kazanacaktır. Oysa keşideci, söz konusu senedi, teminat konusu risk gerçekleşmediği sürece, alacaklı tarafından kullanılmayacağı inancıyla düzenlenmektedir. Başka bir deyişle; burada taraflar arasında inançlı bir işlem söz konusu olup, hak sahibi, senedi aradaki inanç anlaşmasına uygun kullanma ve şartlar oluşunca borçluya teslim etme yükümlülüğü altına girmektedir⁶².

O hâlde bir borç ilişkisinin teminatı olarak kambiyo senedi düzenlenmesine ilişkin inanç anlaşmasına göre; teminat konusu risk gerçekleşinceye kadar senet bedelinin düzenleyenden veya muhataptan talep edilemeyeceğini ve senedin üçüncü kişilere devredilemeyeceğini söyleyebiliriz. Ancak teminat konusu riskin gerçekleşmesiyle birlikte alacağını daha kolay tahsil etmek isteyen alacaklı, senet bedelini düzenleyenden veya muhataptan isteyebileceği gibi, senedi üçüncü kişilere de devredebilecektir. Elbette alacaklının yapılan inanç anlaşmasına aykırı olarak teminat konusu risk gerçekleşmeden senedi üçüncü kişiye devretmesi de mümkündür. Ancak söz konusu durum ancak taraflar arasında ileri sürülebilecek şahsi bir def'ie vücut verdiği için iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemeyecektir.

IV. TEMİNAT SENEDİNİN UNSURLARI

Bir teminat senedinden bahsedebilmemiz için ortada henüz doğmamış bir temel alacak, bu temel alacağın doğma olasılığına karşı düzenlenmiş bir kambiyo senedi ve senedin borçlu tarafından ancak temel alacak doğarsa kullanılacağına dair bir anlaşma olmalıdır. Teminat senedinin saydığımız son iki unsuru, aslında taraflar arasındaki inançlı işlemin birer unsurudur. Zira bir inançlı işlemde söz edebilmek için hakkı kazandırıcı bir işlemle birlikte tarafların hak ve borçlarını düzenleyen bir inanç anlaşmasının varlığı gerekmektedir⁶³. Öyleyse inançlı işleme ilişkin bu son iki unsur hak kazandırıcı işlem ve inanç anlaşması olarak da isimlendirebiliriz. Şimdi teminat senedinin unsurlarını ayrıntılı olarak inceleyebiliriz.

---

⁶² İnan, s. 48.

⁶³ Özsunay, s. 85.

A. Henüz Doğmamış Bir Temel Alacak

Teminat amacıyla düzenlenmiş bir kambiyo senedinin teminat konusu risk gerçekleşinceye kadar bedelsiz bir senet olduğunu belirtmiştik. Zira teminat senedinin temel alacağı, ancak teminat konusu risk gerçekleşince doğacaktır. Öyleyse teminat konusu risk gerçekleşmediği sürece bu senetlere karşı temel alacağın henüz doğmadığı def'i (bir çeşit bedelsizlik def'i) ileri sürülebilecektir⁶⁴. Yani senet geçici olarak bedelsiz olacaktır⁶⁵. Senet borçlusunun teminat verilen borcu kusursuz olarak ifa ettiği durumlarda ise temel alacağın doğma olasılığı kalmayacağından senet kesin olarak bedelsiz hâle gelecektir⁶⁶.

Belirtmek gerekir ki teminat amacıyla düzenlenen bir kambiyo senedinde temel alacağın henüz doğmamış olması değil, doğup doğmayacağına da belirsiz olması gerekir⁶⁷. Başka bir deyişle; henüz doğmamış, ancak asıl borç ilişkisi devam ettiği sürece doğacağı kesin bir temel alacak, teminat senedinin konusu olamaz. Bu kapsamda örneğin, kiracının bir yıllık kira sözleşmesinde her ay için imzaladığı bonolar olduğunu varsayarsak, sözleşmenin beşinci ayında altıncı ay için imzalanmış bonoların temel alacağı henüz doğmasa da kira sözleşmesi (asıl borç ilişkisi) devam ettiği sürece bu alacağın doğacağı kesindir ve ortada teminat bonosu yoktur.

B. İnançlı İşleme İlişkin Unsurlar

1. Genel Olarak İnançlı İşlemler ve Teminat Senedi

İnançlı işlem, inanan ile inanılan arasında yapılan, inananın malvarlığına dair bir şey veya hakkı inanılana devretmeyi, inanılanın ise bu şey ve hakkı aradaki inanç anlaşmasına uygun olarak kullanmayı ve şartlar oluştuğunda kararlaştırılan şekilde

---

⁶⁴ Gürbüz, s. 533; İnan, s. 45; Sayhan, s. 160-162; Faruk Acar, **Kambiyo Senetlerinde Bedelsizlik İddiası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 1996, s. 67.

⁶⁵ Gürbüz, s. 533; İnan, s. 46; Erol Ertekin, İzzet Karataş, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1992, s. 608; Sayhan, s. 161.

⁶⁶ Gürbüz, s. 533; İnan, s. 46; Sayhan, s. 160; Acar, s. 67.

⁶⁷ Türk, s. 141.

inanana veya üçüncü bir kişiye devretmeyi üstlendiği sözleşmedir⁶⁸. İnançlı işlemler, tarafların yaptıkları sözleşmenin hiç hüküm doğurmaması veya görüşüşteki sözleşmeden başka bir sözleşmenin hükümlerini doğurması için yaptıkları muvazaalı işlemlere⁶⁹ benzese de bunlardan farklıdır. Zira muvazaalı işlemlerde hakkın devri gerçekten istenmemekle birlikte inançlı işlemlerde devir gerçekten istenmektedir⁷⁰.

İnançlı işlemler kendi içinde saf ve karma inançlı işlemler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İnanan yararına yapılan inançlı işlemler saf inançlı işlemler olarak isimlendirilirken, inanılanın yararı esas alınarak yapılan inançlı işlemler karma inançlı işlemler olarak isimlendirilir⁷¹. Teminat senetlerinde de inanılan alacaklı lehine bir teminat sağlanması söz konusu olduğundan bu senetlerin düzenlenmesi bir karma inançlı işleme vücut verecektir⁷².

İnançlı işlemlerin gizleme, alacaklılardan mal kaçırma, hukuki işlemi dolanma veya sadeleştirme, teminat sağlama gibi fonksiyonları bulunmaktadır⁷³. Teminat senedi düzenlenmesi işleminin de teminat sağlamaya yönelik bir inançlı işlem olduğu açıktır. Zira pozitif hukukun sağladığı teminat araçları, günlük hayatın karmaşıklığı içinde yetersiz kalmış ve pratik hayat kendisine yeni teminat araçları yaratmış, bunlardan birisi de inançlı işlemler olmuştur⁷⁴. Bu kapsamda bir alacak veya şeyin teminat amacıyla inançlı işlemle devredildiği sözleşmeler ortaya çıkmıştır⁷⁵. Teminat amacıyla mülkiyetin devri ve teminat amacıyla alacağın temlikli sözleşmeleri de böylece oluşmuştur⁷⁶. Elbette bu sözleşmelere bir kıymetli evrakın konu olması da mümkündür.

---

⁶⁸ Özsunay, s. 1; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 383; Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 16. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 423.

⁶⁹ Turhan Esener, **Türk Hususî Hukukunda Muvazaalı Muameleler**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1956, s. 7; Eren, s. 367; Oğuzman/Öz, s. 127

⁷⁰ Özsunay, s. 233; Oğuzman/Öz, s. 134.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özsunay, s. 43-78; Eren, s. 383.

⁷² Nitekim *Özsunay*; karma inançlı işlemleri bir kredi alacaklısı olarak ortaya çıkan inanılanın, inanç konusunu doğrudan doğruya kendi yararına elinde bulundurduğu işlemler olarak ifade etmiş ve bu işlemleri alacağın teminat amacıyla devri, bir şeyin teminat amacıyla devri ve teminat amacıyla inançlı ciro olmak üzere üç grupta incelemiştir (Özsunay, s. 56-78). Eren, s. 383; Ayanoglu Morali, s. 66.

⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özsunay, s. 27-34; Şafak, s. 53-55.

⁷⁴ Özsunay, s. 36; Parlak Börü, s. 237; Oktay Özdemir, s. 265.

⁷⁵ Özsunay, s. 36; Atiye Uygur, "Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 1-2, 2006, s. 177,

⁷⁶ Özsunay, s. 36; Uygur, s. 177.

Aşağıda da inceleyeceğimiz üzere⁷⁷ teminat senetlerini, teminat amacıyla bir kıymetli evrakın devri (emre ve hâmiline yazılı senetlerde mülkiyetin devri, nâma yazılı senetlerde alacağın devri) sözleşmelerinden ayıran, senedin devredilme değil, düzenlenme amacının teminat sağlama olmasıdır. Bu kapsamda ayrı bir çerçevede incelenecek olan teminat senetlerinin tıpkı kıymetli evrakın mülkiyetinin devri ve kıymetli evraktaki alacağın temlik sözleşmeleri gibi bir inançlı işleme vücut verdiği kesindir⁷⁸. Söz konusu inançlı işlemde inanılan taraf, senedi inanç anlaşmasına uygun kullanacağını taahhüt eden alacaklı iken, inanan, senedi alacaklı yararına düzenleyen keşideci borçludur.

2. Kazandırıcı İşlem (Teminat Konusu Riskin Gerçekleşme Olasılığına Karşı Bir Kambiyo Senedi Düzenlenmesi)

İnançlı işlemlerde kazandırma, inanç konusunun doğrudan doğruya inanan veya üçüncü bir kişi tarafından inanılana kazandırılması anlamına gelir⁷⁹. Söz konusu kazandırma, inceleme konumuzu oluşturan teminat senetlerinde borçlu keşidecinin alacaklıyı lehtar olarak gösterdiği bir kambiyo senedi düzenlemesi ve alacaklıya teslim etmesiyle gerçekleşmektedir.

3. İnanç Anlaşması

İnanç anlaşması, inananın inanılana bir kazandırmada bulunacağını, inanılanın ise inanç konusu bu kazandırmayı idare ya da teminat amacıyla kullanacağını, inançlı işlemin sona ermesinden sonra ise şeyi veya hakkı inananın yeniden devredeceğini taahhüt ettiği sözleşmedir⁸⁰. O hâlde teminat senedi düzenlenmesine ilişkin inanç anlaşmasını da, inanan borçlunun, teminat konusu riskin gerçekleşme olasılığına karşı,

---

⁷⁷ 2. Bölüm. II.

⁷⁸ İnan, s. 48.

⁷⁹ Özsunay, s. 86. Bununla birlikte inançlı işlemin unsurlarından biri olan kazandırıcı işlem, öğretide genellikle devir (temlik) işlemi olarak adlandırılmakta ve inananın sözleşme konusu şey veya alacağı inanılana devretmesi gerektiği ifade edilmektedir (Aydıncık, s. 164; Oktay Özdemir, s. 675; Ayanoğlu Morali, s. 134; Şafak, s. 131). Ancak söz konusu ifade şekli bir inançlı işlem türü olan teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesi işlemlerini kapsamına almamaktadır. Zira burada ifade edildiği üzere bir devir olmayıp, senet zaten alacaklı lehine bir teminat olarak oluşturulmaktadır.

⁸⁰ Özsunay, s. 6.

alacaklı lehine kambiyo senedi düzenlemeyi ve alacaklıya teslim etmeyi, inananın ise bu senedi teminat amacıyla sınırlı bir çerçevede kullanmayı ve teminat konusu riskin gerçekleşme olasılığının kalmaması üzerine de inananı iade etmeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlayabiliriz⁸¹. Söz konusu sözleşme kanunda düzenlenmiş sözleşmelerin unsurlarını içermediğinden kendine özgü yapısı olan (sui generis) bir sözleşmedir⁸². Bununla birlikte her iki tarafa da borç yükleyen söz konusu sözleşmede borçlar karşılıklı olarak ve aynı anda değil, sıra ile doğduğundan sözleşmenin eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu kabul edilmelidir⁸³.

V. TEMİNAT SENEDİ DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İNANÇLI İŞLEMDE TARAFLARIN BORÇLARI

A. İnananın (Keşideci Borçlunun) Borçları

Teminat senedi düzenlenmesine ilişkin inançlı işlemde, inanan sıfatındaki keşideci borçlunun asli edim borcu, inanan lehine bir kambiyo senedi düzenlemek ve inananı teslim etmektir⁸⁴. Senedi düzenleyerek borçluya teslim eden keşideci, borcunu uygun bir şekilde ifa etmez veya teminat konusu risk başka türlü gerçekleşirse, alacaklı lehtarın senede başvurma hakkı doğacaktır. Bu durumda alacaklı lehtar, aradaki inanç anlaşmasına uygun olarak senedi üçüncü kişilere devredebilecek veya senet bedelini doğrudan doğruya keşideci borçludan veya muhataptan isteyebilecektir. Bu aşamada ortaya çıkabilecek bir sorun senet bedelinin alacaklının zararından az olmasıdır. Söz konusu durumda alacaklının zararı da tam olarak karşılanmamış olacaktır. İşte teminatın borcu karşılamadığı bu durumda keşideci borçlu, kalan kısmı alacaklıya ödemek borcu altındadır⁸⁵. Bu borç yerine

⁸¹ Oktay Özdemir, s. 662; Ayanoglu Morali, s. 99.

⁸² Özsunay, s. 121; Ayanoglu Morali, s. 116; Şafak, s. 126.

⁸³ Ayanoglu Morali, s. 116; Şafak, s. 137.

⁸⁴ Özsunay, s. 153; Oktay Özdemir, s. 683; Aydıncık, s. 186, Gülay Öztürk, **İnançlı İşlemler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998, s. 150; Şafak, s. 186.

⁸⁵ Özsunay, s. 153; Aydıncık, s. 188, Ayanoglu Morali, s. 246; Öztürk, s. 150. Nitekim keşideci borçlunun teminat konusu senet dışında, malvarlığı unsurları ile sorumlu tutulabilmesi için senetteki tutarın zararı karşılamıyor olması gerekir. Başka bir deyişle alacaklı lehtar, yapılan inanç anlaşması gereği borçlunun malvarlığına başvurmadan önce senedi kullanmak zorundadır (Özsunay, s. 151; Ayanoglu Morali, s. 246).

getirilmediği takdirde alacaklı lehtar kalan tutar için genel haciz yoluyla takibe başvurabilecektir.

B. İnanılanın (Lehtar Alacaklının) Borçları

Teminat senedi düzenlenmesine ilişkin inançlı işlemde inanılan sıfatındaki lehtar alacaklının en önemli borçlarından birisi teminat senedini teminat amacıyla sınırlı bir şekilde kullanmaktır⁸⁶. Bu kapsamda alacaklı lehtar, teminat konusu risk gerçekleşmediği sürece senedi üçüncü kişilere devretmemek veya senetle keşideci borçluya veya muhataba başvurmamak yükümlülüğü altındadır⁸⁷. Bu yükümlülüğe aykırı davranan alacaklı lehtar TBK m. 112 uyarınca sorumlu olacaktır. Söz konusu maddeye göre borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

Alacaklı lehtarın bir diğer borcu da teminat konusu riskin gerçekleşmesi hâlinde alacağını öncelikle senetten elde etme yoluna gitme borcudur⁸⁸. Taraflar bu hususu açıkça kararlaştırmasa bile dürüstlük kuralı bunu gerektirmektedir⁸⁹. Zira ortada bir inanç anlaşması varken, inanılanın inananın diğer genel malvarlığı sorumluluğuna gitmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir⁹⁰.

Teminat konusu riskin gerçekleştiği bazı durumlarda, keşideci borçluya veya muhataba başvuran veya senedi üçüncü kişiye devreden alacaklının zararı senet bedelinden az olabilir. Kiracının kira konusuna vereceği olası zararların teminatı olarak 10.000 TL'lik bir teminat bonusu düzenlediği, ancak verilen zararın 5.000 TL olduğu örnekte durum böyledir. İşte bu hâlde senedi üçüncü kişiye devreden lehtar, zararını aşan kısmı keşideci borçluya iade etme borcu altındadır⁹¹. Senet bedelini

---

⁸⁶ Özsunay, s. 150; Aydıncık, s. 177; Ayanoğlu Moralı, s. 251-252; Öztürk, s. 149; Şafak, s. 171.

⁸⁷ Alacaklının bu yükümlülüğe aykırı olarak senedi üçüncü kişilere devrettiği durumlarda üçüncü kişi iyiniyetliyse senedin teminat konusu risk gerçekleşmeden devredildiği şahsi def'i iyiniyetli kişiye karşı ileri sürülemeyecektir (TTK m. 687).

⁸⁸ Oktay Özdemir, s. 680; Özsunay, s. 151; Ayanoğlu Moralı, s. 256.

⁸⁹ Özsunay, s. 151

⁹⁰ Özsunay, s. 151

⁹¹ Özsunay, s. 153; Ayanoğlu Moralı, s. 262; Şafak, s. 177.

doğrudan doğruya keşideci borçludan veya muhataptan isteyecek lehtar ise senedin sadece zararı kadar olan kısmını talep etmelidir.

Teminat senedi düzenlenmesine ilişkin inançlı işlemde ortaya çıkabilecek bir diğer durum da borç ilişkisi içerisinde teminat konusu riskin hiç gerçekleşmemesi, dolayısıyla temel alacağı olmayan senedin kesin olarak bedelsiz kalmasıdır. İşte bu durumda alacaklı lehtar inanç anlaşmasının konusu olan senedi keşideci borçluya iade yükümlüğü altındadır⁹².

---

⁹² Zira bir inançlı işlemde inanılan borcun tümüyle ifa edilmesi hâlinde sözleşme konusunun mülkiyetini inanana iade borcu altındadır (Özsunay, s. 152; Aydınçık, s. 181; Oktay Özdemir, s. 681; Öztürk, s. 148; Ayanoğlu Morali, s. 252; Şafak, s. 174).

İKİNCİ BÖLÜM

TEMİNAT SENETLERİNİN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ, BENZER HUKUKİ İŞLEMLERDEN FARKI, OLUŞTURULMA ŞEKİLLERİ VE DİĞER HUSUSLAR

I. GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

Bir kambiyo senedinin ödeme, kredi veya taraflar arasındaki hatır ilişkisinin bir sonucu olarak alacaklı gösterilen tarafın ekonomik durumunu olduğundan iyi gösterme ya da alacaklı gösterilen tarafa kredi sağlama⁹³ gibi bir amaçla değil de teminat amacıyla düzenlenmesinin hangi durumlarda söz konusu olacağı belirlenmesi gerekmektedir. Böylece, keşideci ile lehtar arasında, bir kambiyo senedi düzenlenmesine ilişkin anlaşmanın amacının, gerçekten lehtara teminat sağlama olup olmadığı tespit edilecektir. Zira, bazen taraflar, kambiyo senedinin düzenlenmesine yol açan hukuki ilişkiyi teminat sağlamaya ilişkin bir sözleşme, senedi ise teminat senedi olarak isimlendirseler de, taraf iradeleri lehtara, teminat teriminin sınırlarına giren bir güvence sağlamaya yönelik olmayabilir. Nitekim taraflar ödeme amacıyla düzenlenmiş bir senedi, teminat senedi olarak isimlendirmiş olabilirler. O hâlde, hangi durumlarda, keşidecinin lehtara teminat sağlama amacından bahsedebileceğimizi, başka bir deyişle; teminat senetlerinin görünüm biçimlerini incelemek gerekir.

*Teoman'a göre; "bir teminat bonosundan söz edilebilmesi için, ya bonoyu düzenleyen kişinin temel ilişkiden kaynaklanan ediminin, cezai şartın öngörüldüğü durumlar dışında, doğrudan doğruya belirli bir para borcunun ödenmesi olmaması ya da borçlunun alacaklıya temel edimini yerine getireceğini güvenceye bağlamak ve alacaklının bu edimin ifa edilmemesi durumunda daha önce borçluya ödediği tutarı geri almasını kolaylaştırmak amacı ile bonoyu vermiş olması gerekir"*⁹⁴. Yazarın söz konusu ifadesinden anlaşılacağı üzere teminat senetlerinin düzenlenme amacı, iki başlıkta toplanmakta, ilk başlığı ise, -tam olarak iki başlığın da kapsamına girmeyen,

⁹³ Hatır senetlerinin, lehine hatır senedi düzenlenenin kredi sağlaması veya ekonomik durumunun olduğundan daha iyi gösterilmesi amacıyla düzenlendiği yönünde bkz. İnan, s. 3-4.

⁹⁴ Teoman, **Teminat Bonosu**, s. 75.

doğmamış cezai şart borcunun teminatı olarak senet düzenlenen durumlar hariç-keşidecinin borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlar oluşturmaktadır. İkinci başlık ise, borçlunun alacaklıya olan temel edimini yerine getireceğini güvenceye bağlamak ve bu edimin ifa edilmemesi durumunda alacaklının borçluya ödediği tutarı geri almasını kolaylaştırmak istediği durumları ifade etmektedir. İlk başlığa örnek olarak bir taşınmaz satım sözleşmesinde, satıcının tapuyu devir borcunun teminatı olarak senet düzenlemesi, ikinci başlığa örnek olarak ise bir kredi sözleşmesinde, kredi borçlusunun geri ödemelerinin teminatı olarak senet düzenlemesi gösterilebilir. Ancak bu açıklama, örneğin; bir kira sözleşmesinde kiracının kira konusuna vereceği olası zararların tazmininin teminatı olarak düzenleyeceği bir bonoyu kapsamına almamaktadır. Zira burada ne ilk başlıktaki gibi borçlunun borcunun paradan başka bir edim olması ne de ikinci başlıktaki gibi borçlunun temel edimini yerine getireceğine ilişkin bir güvence vermesi söz konusudur.

*Türk'e göre ise; "teminat senedi verilmesi durumunda ya temel ilişkiden bir alacağın doğup doğmadığı kesin değildir, ya da senedi düzenleyen kişinin borcu paradan başka bir edimdir"*⁹⁵. Söz konusu ifadeye göre de teminat senetleri iki başlıkta toplanmakta, ilk başlığı temel ilişkiden bir alacağın doğup doğmadığının kesin olmadığı durumlar oluştururken ikinci başlığı, -tapusu devredilmiş, ancak satış bedeli alınmamış bir taşınmazın devrinin teminatı olarak senet düzenlenmesi gibi- borçlunun borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlar oluşturmaktadır. Burada "temel ilişkiden bir alacağın doğup doğmadığının kesin olmaması" ifadesiyle kastedilen alacak, senedin temel alacağı ise, bu durum şüphesiz ki ikinci başlık için de geçerlidir⁹⁶. Zira verilen örnekte de senedin temel alacağı, ancak taşınmazın tapusu devredilmediğinde doğacaktır. Başka bir deyişle; henüz doğmamış ve doğup doğmayacağı da belli olmayan bir temel alacak –borçlunun borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlarda düzenlenen senetler de dahil- tüm teminat senetlerinin bir zorunlu unsurudur⁹⁷. Kaldı ki temel alacağının doğup doğmadığının belli olmadığı her durumda da bir teminat senedinden söz edilemez. Zira bu durum erteleyici şarta bağlı diğer senetlerde de görülmekte, şart gerçekleşene kadar senedin temel alacağının

---

⁹⁵ Türk, s. 141.

⁹⁶ Eğer kastedilen teminat altın alınan alacak değil de asıl borç ilişkisindeki asli edim yükümlülüğünden kaynaklanan alacak ise (kira sözleşmesindeki kira bedeli gibi) bu durumda senet kural olarak ifa uğruna düzenlendiğinden, bize göre; bir teminat senedinden söz edilemeyecektir.

⁹⁷ Gürbüz, s. 533; İnan, s. 45; Ertekin/Karataş, s. 609/Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

doğup doğmayacağı belli olmamaktadır⁹⁸. Eğer burada, “temel ilişkiden bir alacağın doğup doğmayacağının kesin olmaması” ile kastedilen, taraflar arasında teminat senedi düzenlenmesine yol açan satım, kira, kredi vs. sözleşmelerinden doğan bedel alacağı ise, keşidecinin borcunun para edimi olduğu tüm durumlarda, teminat senedi düzenlenmesi için para borcunun doğmadığını kabul etmek gerekir ki bu mümkün değildir. Nitekim, bir kredi borcunun ödenmemesi riskine karşılık verilen teminat senedinde, kredi alanının bedel ödeme borcu doğmuştur. Kanaatimizce yazar bu ifadesiyle, taraflar arasında sürekli bir alım satım ilişkisinin veya sonunda bir tarafın borçlu çıkma olasılığının yüksek olduğu başkaca bir hukuki ilişkinin mevcut olduğu durumları işaret etmiştir. Gerçekten de, bu tür durumlarda teminat senedi genellikle, açık bir kambiyo senedi şeklinde düzenlenmekte ve bir tarafın doğma olasılığı bulunan alacağı güvence altına alınmaktadır⁹⁹. Ancak, söz konusu uygulama keşidecinin borcunun para veya başka bir edim olmasından bağımsız şekilde gerçekleşmektedir.

---

⁹⁸ Gürbüz, s. 532; İnan, s. 45; Ertekin/Karataş, s. 609/Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

⁹⁹ “...davalı, davaya karşı verdiği cevapta, davacıyla müştereken sahip oldukları taşınmazın kamulaştırılmasından ve açılacak bedel artırımı sonucu oluşacak bedelden hissesine düşen miktarın teminatı olarak davaya konu senedin boş olarak düzenlenmiş olduğunu kabul etmiştir...” [Yarg. 19. HD., T. 03.05.1994, E. 3172, K. 4443 (www.e-uyar.com (son erişim: 20.01.2019))].

Türk'ün bir diğer ifadesine göre; “bir teminat bonosundan söz edilebilmesi için ya bonoyu düzenleyen kişinin temel ilişkiden kaynaklanan ediminin (cezai şart öngörülen durumlar dışında) doğrudan doğruya belli bir para borcunun ödenmesi olmaması, yani paradan başka bir edim olması, ya da alacaklının uğrayacağı muhtemel zararları güvenceye bağlamak amacı ile bonoyu vermiş olması gerekir”¹⁰⁰. Söz konusu açıklamada ise teminat senetleri, borçlunun borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlarda ve alacaklının uğrayacağı olası zararların tazmininin teminat altına alınmak istediği durumlarda düzenlenen senetler olarak iki başlığa ayrılmaktadır. Böylece tapusu devredilmiş, ancak satış bedeli alınmamış bir taşınmazın devrinin teminatı olarak senet düzenlemesi gibi durumlar ilk başlığın kapsamına girerken, bir kira sözleşmesinde kira konusuna verilecek olası zararların tazmininin teminatı olarak senet düzenlenmesi gibi durumlar ikinci başlığın kapsamına girmektedir. Ancak tanımda da belirtildiği üzere cezai şart öngörülen durumlar, tam olarak iki başlığın da kapsamına girmemektedir. Zira burada ilk başlıktan farklı olarak borçlunun borcu para edimi olabilir¹⁰¹. İkinci başlıktan farklı olarak ise henüz doğmamış cezai şart borcu karşılığında verilen senet, olası zararların tazmininin teminatı değildir. Zira cezai şartta alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile kararlaştırılan cezanın ifası istenebilir (TBK m. 180). Bu nedenle cezai şart öngörülen durumları üçüncü bir başlıkta ele almak daha doğru olacaktır. Bununla birlikte, *Teoman*'ın açıklamasında belirtilen, borçlunun alacaklıya olan temel edimini yerine getireceğini güvenceye bağlamak ve bu edimin ifa edilmemesi durumunda alacaklının borçluya ödediği tutarı geri almasını kolaylaştırmak amacıyla düzenlenen teminat senetlerinin de ayrı bir başlıkta incelenmesi mümkündür. *Türk*'ün ifadesinde bu duruma ayrı bir başlık olarak yer verilmemiştir¹⁰².

---

¹⁰⁰ Türk, s. 141.

¹⁰¹ Yargıtay bazı kararlarında temerrüt faizi yanında gecikme cezası istemenin kanun sistemine uygun olmayacağı düşüncesiyle para borçları için cezai şart kararlaştırılmayacağı görüşüne yer verse de Öz'e göre bunun önünde bir engel yoktur. Ancak aksi kararlaştırılmadığı sürece bu durumda ayrıca temerrüt faizi istenemez (Oğuzman/Öz, s. 532).

¹⁰² Sarıkaya, s. 54.

Belirttiğimiz öğretici görüşleri ve uygulama göz önüne alındığında, teminat senedi düzenlenen hâller dört ayrı başlıkta incelenebilir. Bu kapsamda, teminat senetlerinin çoğunlukla; keşidecinin borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlarda düzenlenen senetler, teminat amacıyla verildiği özel olarak kararlaştırılmak koşuluyla, keşidecinin borcunun para edimi olduğu durumlarda düzenlenen senetler, keşidecinin temel edimini yerine getirirken veya sözleşme konusundan faydalanırken alacaklıya vereceği olası zararların tazmininin teminatı olarak düzenlenen senetler ve doğmamış cezai şart borcu karşılığında düzenlenen senetler olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

A. Keşidecinin Borcunun Paradan Başka Bir Edim Olduğu Durumlarda Düzenlenen Senetler

Teminat senetleri çoğu zaman borçlu keşidecinin, para dışındaki edimini hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi olasılığına karşı düzenlenen bir kambiyo senedi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada teminat konusu risk, paradan başka bir edim olan borcun ifa edilmemesidir.

Keşidecinin borcu, bir eser meydana getirmek, taşınır veya taşınmaz mülkiyetini devretmek olabilir. Teminat senedi ise, bir eserin zamanında bitirilmemesi¹⁰³, tapuda devri yapılmamış ancak satış bedeli ödenmiş bir taşınmazın

¹⁰³ “...mahkemece, bononun sözleşme uyarınca ve inşaatın bitirilmesi bakımından teminat olarak keşif ve uzman bilirkişiler raporuna göre, inşaatın bono bedelini aşan oranda noksan ve yarım bırakılmış olduğunun anlaşıldığı ancak bu durumun teminat olarak verilen bononun paraya çevrilmesini gerektirmediği gerekçesiyle takip konusu bononun bedelsiz olduğunun saptanmasına karar verilmiştir. Hüküm davalı vekilince temyiz edilmiştir. Dava konusu bononun inşaat sözleşmesinin 15. maddesine göre inşaatın tam olarak bitirilmesini sağlamak için teminat olarak verildiği anlaşılmaktadır. Buna karşın gerek delil tespiti raporunda ve gerekse mahkemece yaptırılmış olan bilirkişi incelemesi sonucu alınan raporda inşaatın 1.178.759 liralık noksanlığı ihtiva ettiği anlaşılmakta ve mahkemece de bu husus kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu nedenle de senedin karşılıksız kalmamış olduğunun kabulüyle davanın reddi gerekirken edimini yerine getirmeyen davacının senedin bedelsizliğine ilişkin isteminin kabulü doğru değildir...” [Yarg. 11.HD., T. 7.11.1979, E. 5038, K. 5107 (Gürbüz, s. 930)]. Yine başka bir Yargıtay kararına göre; “...alacaklı tarafından başlatılan kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibe karşı borçlular, takibin dayanağı olan bononun teminat bonusu olması sebebi ile icra takibinin iptaline karar verilmesi istemi ile icra mahkemesine başvurduğu, alacaklının ise taraflar arasında eser sözleşmesi imzalandığı, bu sözleşme ile yüklenicinin sözleşmedeki taahhütlerine karşılık teminat olmak üzere bir kısım bonolar verildiği ve yüklenicinin edimlerini yerine getirmemesi durumunda senetlerin işleme konulabileceğinin hüküm altına alındığını belirterek davanın reddine karar verilmesinin talep ettiği, mahkemece takip konusu bononun teminat bonusu olduğu konusunda taraflar arasında ihtilaf bulunmadığı, takip konusu edilen bononun, ne miktarda takibe konu edilebileceği yani eser sözleşmesine uyulmaması nedeni ile davalı alacaklının hangi miktarda alacaklı olduğu ya da davacı

devredilmemesi¹⁰⁴ durumlarında oluşacak zararın tazminini güvence altına almak gibi uygulamada sıkça rastlanan nedenlerle düzenlenebilir. Senedin düzenlenme amacı, bir malın ayıplı teslimi, bir eserin sözleşmede belirtilen nitelikleri haiz olarak meydana getirilmemesi gibi durumlarda ortaya çıkacak olası zararların tazmini de olabilecektir. Söz konusu senetlerin temel alacağı, borçlu para dışındaki edimini yerine getirmediği (eseri zamanında teslim etmediği, tapuyu devretmediği vs.) anda yani teminat konusu risk gerçekleşince doğar. Böylece o ana kadar bedelsiz olan senet aradaki inanç anlaşması gereği bedelli hâle gelir.

B. Teminat Amacıyla Verildiği Özel Olarak Kararlaştırılmak Koşuluyla, Keşidecinin Borcunun Para Edimi Olduğu Durumlarda Düzenlenen Senetler

Yukarıda belirttiğimiz üzere bir borç için kambiyo senedi düzenlenmesi kural olarak ifa uğruna bir edimdir. Para borcu altında bulunan keşidecinin, alacaklı taraf lehine düzenlendiği senet de, kural olarak, ödeme amacıyla ve ifa uğruna düzenlenen bir senettir. Ancak, uygulamada para borcu altında bulunan borçlunun da alacaklıya olan temel edimini yerine getireceğini güvenceye bağlamak ve bu edimin ifa edilmemesi durumunda alacaklının borçluya ödediği tutarı geri almasını kolaylaştırmak amacıyla teminat senedi düzenlemesine rastlanmaktadır¹⁰⁵. Bu durumda teminat konusu risk para borcunun kısmen veya tamamen ifa edilmemesidir.

Keşidecinin borcunun para edimi olduğu durumlarda, senedin teminat amacıyla düzenlendiğinin kabul edilmesi için, tarafların, senedin ödeme amacıyla değil, borcun ödenmemesi durumunda gündeme gelecek aynen ifa ve/veya temerrüt faizi borcunun teminat altına alınması amacıyla düzenlendiğini açıkça kararlaştırmış olması gerekir¹⁰⁶. Aslında burada, teminat senetlerinin diğer görünüm biçimlerinden

---

borçlunun hangi miktarda borçlu olduğu belirlenebileceğinden ve bu miktar üzerinden takibe devam edilebileceği gerekçesi ile davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır... [Yarg. 12. HD., T. 08.07.2013, E. 2013/17960, K. 2013/25627 (www.kazanci.com (son erişim: 16.08.2018))].

¹⁰⁴ “...davacı vekili, davalı ile müvekkiline ait taşınmazın satışı hususunda anlaşmaya varıldığını, davalı alacaklının satış bedelini devir işleminden önce ödediğini, bu sebeple teminat olarak davaya konu senedin düzenlendiğini, daha sonra gayrimenkulün resmi satışı yapılmasına rağmen senedin iade edilmeyerek icra takibine konulduğunu, davalının kötüniyetli olduğunu iddia ederek, borçlu olmadıklarının tespiti ile davalının tazminata mahkum edilmesini talep ve dava etmiştir...” [Yarg. 19. HD., T. 22.12.2016, E. 2016/6657, K. 2016/16109 (www.kazanci.com (son erişim: 16.08.2018))].

¹⁰⁵ Teoman, **Teminat Bonusu**, s. 75.

¹⁰⁶ Sarıkaya, s. 54.

farklı olarak, teminat altına alınan alacak, çoğu zaman, henüz doğmamış ama doğma olasılığı bulunan bir alacak değil, bir tarafın asıl ilişkiden kaynaklanan, doğmuş alacağıdır. Zira, senedin temel alacağını, çoğu zaman, asıl ilişkiden doğan borcun ifa edilmemesi üzerine gündeme gelen aynen ifa borcu oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, temerrütten önce var olan para borcu, temerrütle birlikte aynen ifa borcu olarak isimlendirilmekte ve senedin temel alacağını oluşturmaktadır.

Senet aynen ifa borcu ile birlikte temerrüt faizi borcunu da teminat altına alabilir. Bu durumda senette öngörülen bedel, asıl ilişkiden doğan para borcundan fazla olmalıdır. Elbette senedin yalnızca temerrüt faizinin ifasını güvenceye bağlamak için düzenlenmesi de mümkündür.

Uygulamada ödeme amacıyla ve ifa uğruna düzenlenen senetler, özellikle ödemedен kurtulmak isteyen keşideci tarafından teminat amacıyla düzenlenmiş bir senet gibi gösterilmektedir¹⁰⁷. Bu nedenle, borç ilişkisi içinde bulunan tarafların; satış sözleşmesinde semenin, kira sözleşmesinde kira bedellerinin, kredi sözleşmesinde taksitlerin ödenmesi amacıyla ifa uğruna bir senet mi, yoksa, açıkça kararlaştırarak, söz konusu borçların ödenmemesi durumunda gündeme gelecek aynen ifa ve/veya temerrüt faizi borcu için bir teminat senedi mi düzenlendiklerinin her somut olayda ayrıca tespit edilmesi gerekir¹⁰⁸.

¹⁰⁷ “...alacaklı ile borçlunun kabulünde olan “Gayrimenkul Satış Mukavelesi”nin içeriğinde 926 parsel sayılı tarla vasfındaki taşınmazın satışına ilişkin olduğu, 5 no’lu özel şartlar kısmında 20.08.2009 tarihli iki adet senet toplamda 135.000.00 TL olup senetler ödendiğinde tarlanın iadesinin alacaklı tarafından verileceği taahhüt edildiğinden takibe konu bonolar tarlanın teminatı olarak değil, tarla senetlerin teminatı olarak alacaklıya verilmiştir. Diğer bir deyişle, ödeme vasıtası olarak verilen senetlerin karşılığında tarlanın iadesi taahhüt edilmiştir...” [Yarg. 12. HD., E. 2010/12082, K. 2010/24708 (Yavuz Süphandağ, **Kıymetli Evrak Hukuk**, BilgeYayınevi, 2 bs., Ankara, 2013, s. 191-192)]; “...bononun taraflar arasındaki sözleşmenin teminatı olduğu iddiası ile borçlu şirket tarafından icra takibinin iptali ile icra mahkemesine başvurulduğu görülmektedir. Alacaklı vekili, müvekkilinin, söz konusu 22/07/2009 tarihli sözleşmede belirtilen senetleri yaptığı işler karşılığında aldığını, teminat senedi olmadığını beyan etmiştir. 22.07.2009 tarihli “tutanak” başlıklı belgenin incelenmesinde, anılan belgenin taraflar arasında imzalandığı görülmekte olup, sözleşmenin 4. maddesinde “Yüklenici tarafından yapılan işler karşılığında tahmini bedelin % 75’ine tekabül eden miktar karşılığında aşağıda dökümü verilen 3 adet senet verilmiştir” açıklaması ile takibe konu senedin de içinde bulunduğu senetlere gönderme yapılmaktadır. Sözleşmenin anılan hükmünden, takibe konu bononun teminat bonosu olmayıp, borcun ifası amacı ile verilen bono olduğu, dolayısıyla bononun kayıtsız şartsız belli bir bedelin ödenmesi vaadini içermediği anlaşıldığından istemin reddi takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir...” [Yarg. 12. HD., T. 22.06.2010, E. 14683, K. 16199 (Aydm, s. 158)].

¹⁰⁸ “...somut olayda, takip dayanağı senedin bono olduğu, dayanak bono üzerinde ve taraflar arasında düzenlenen genel kredi sözleşmesinde bononun teminat bonosuna ilişkin bir kayıt olmadığı görülmektedir. Ancak; alacaklı tarafından takip talebinde asıl alacak kaleminden sonra, gayri nakdi

C. Keşidecinin Temel Edimini Yerine Getirirken Veya Sözleşme Konusundan Faydalanırken Lehtara Vereceği Olası Zararların Tazmininin Teminatı Olarak Düzenlenen Senetler

Uygulamada, bir tarafın, sözleşmeden doğan edim yükümlülükleri yerine getirirken veya sözleşme konusunda faydalanırken karşı tarafın malvarlığına zarar vermesi olasılığının yüksek olduğu durumlarda, söz konusu olası zararların tazmininin teminatı olarak, kambiyo senedi düzenlenmektedir. Bu durumda teminat konusu risk de alacaklı lehtarın malvarlığına zarar verilmesi riskidir. Genellikle sözleşme ilişkisinin başında düzenlenen bu senetler, çoğu zaman, kira sözleşmesinde, kiracının, kira konusuna¹⁰⁹ ve iş sözleşmesinde, işçinin, edimini ifa ederken işverenin malvarlığına vereceği olası zararların¹¹⁰ tazminini teminat altına almaktadır. Özellikle araç kiralama sözleşmelerinde, sözleşme ilişkisinin başında kiralayan tarafa teminat

---

krediler için depo talebi adı altında ayrıca gecikme zammı talebinde bulunduğu ve takip dayanağı bononun düzenlenme tarihi ile genel kredi sözleşmesinin düzenlenme tarihlerinin aynı olduğu, sözleşmenin taraflarının, bononun keşidecisi borçlu şirket, aval veren borçlu, dava dışı aval veren borçlu ve lehtar alacaklı banka olduğu görülmekte, buna göre takip dayanağı bononun, bankadan çekilen kredinin teminatı olarak verildiğinin kabulü gerekir... [Yarg. 12. HD., T. 30.03.2017, E. 2016/12000, K. 2017/4971 (www.kazanci.com (son erişim: 16.08.2018))]; *“...davacı vekili, mülkiyeti davalı Turan Temur'a ait olan taşınmazın adı geçen vekili olan diğer davalıdan 6.10.1998 tarihinde kiralanarak, bir yıllık kira bedelinin teminatını teşkil etmek üzere 33.600 DM'lık vade tarihi açık bono verdiklerini, gayrimenkulde gerekli tadilatı yaptıktan sonra elektrik verilmesi için başvuruda buldukları sırada, taşınmaz hakkında yıkım kararı bulunduğunu öğrendiklerini, bunun üzerine 22.12.1998 tarihinde taşınmazı tahliye ettiklerini, davalıların teminat bonosunu iade etmeyerek işleme koyduklarını beyan ederek, dava konusu bono ile borçlu olmadıklarının tespitini talep ve dava etmiştir...dava konusu taşınmazın eklentileri ile birlikte işyeri olarak kiralandığı bir yıllık kira bedelinin teminatı olmak üzere 33.600 DM bono verildiği çekişmesizdir...”*[Yarg. 19.HD., T. 13.05.2002, E. 2001/9023, K. 2002/3608 (www.kazanci.com (son erişim: 30.12.2018))].

¹⁰⁹ *“...taraflar arasındaki kira sözleşmesinin hususi şartlar bölümününün 12. maddesinde; “Kiracının depozito olarak verdiği 12.000 YTL'lik açık senet, tahliye esnasında mecurda herhangi bir zarar ziyan söz konusu olduğu takdirde, bu zarar için verilen senet o gün itibariyle işleme konulup zarar karşılığı düşülerek kalanı iade edilir. Teminat hiçbir şekilde kiraya mahsup edilemez” hükmü yer almaktadır. Bu hususi şartların altında kiracı olarak asıl borçlu Ziya Akkaş, kiralayan olarak alacaklı Bülent Hafit Barlak ve kefil olarak da Deniz Erciyas'ın isim ve imzaları bulunmaktadır. Kira sözleşmesinin tanzim tarihi açıkça yazmamakta, sadece kiranın başlangıcı olarak 3 Ekim 2007 tarihi yazmaktadır. Bu tarih senedin tanzim tarihi olan 30.09.2007 tarihi ile uyumludur. Kira sözleşmesinin birkaç gün önce tanzim edilip, kiranın başlangıcının birkaç gün sonraya bırakılması hayatın olağan akışına uygundur. O halde miktarı ve tarafları aynı olan, tanzim tarihi de yakın bir tarih olan takip dayanağı senedin, taraflar arasındaki kira sözleşmesi uyarınca teminat senedi (depozito) olduğunun kabulü gerekir...”* [Yarg. 12. HD, T. 17.06.2010, E. 3201, K. 15530 (Aydın, s. 135)].

¹¹⁰ *“...davaya konu senedin teminat senedi olduğu anlaşılmalı, uzman bir mali müşavirden bilirkişi raporu alınmak suretiyle varsa işverenin uğradığı zarar miktarı dosyaya sunulu bulunan belgeler ve davalının ticari defterlerinden araştırılmalı, Adli Tıp Raporu da dikkate alınarak varsa uğranılan zarar miktarı ile sınırlı olarak işçinin sorumlu olduğu düşünülmeli, senette belirtilen rakam uğranılan zarar miktarından fazla ise fazla olan miktardan davacıların sorumlu olmayacağı gözetilerek yapılacak değerlendirmenin sonucuna göre karar verilmelidir...”* [Yarg. 22. HD., T. 17.04.2018, E. 2017/12331, K. 2018/8862 (www.kazanci.com (son erişim: 30.12.2018))].

senedi imzalatırılması, sıkça başvuru bir uygulamadır. Yine, uygulamada, öğrencilere konaklama hizmeti sunulmasını konu alan yurt sözleşmelerinde, öğrencinin yurttaki eşyalara vereceği olası zararların tazminini teminat altına almak amacıyla düzenlenen senetler de bu niteliktedir.

D. Doğmamış Cezai Şart Borcu Karşılığında Düzenlenen Senetler

Cezai şart, alacaklının, borçlunun edimini hiç veya gereği gibi ifa etmemesi olasılığına karşı alacağını güvence altına almak için başvurduğu bir yoldur¹¹¹. Cezai şartta; alacaklı, kararlaştırılan miktarı borçludan, zararını ispat etmesine gerek olmaksızın talep edebilmektedir¹¹². Bir borç ilişkisinde, koşullar oluşursa cezai şart ödemeyi yükümlenen taraf, henüz doğmamış ve doğup doğmayacağı da belli olmayan cezai şart borcu karşılığında bir teminat senedi de düzenleyebilir¹¹³. Bu durumda teminat konusu risk cezai şart ödenmesi gereken koşulların oluşmasıdır. Böylece borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse alacaklının, senedi düzenleyen borçluya olan inanç anlaşması gereği senet bedelini talep etme hakkı doğar. Bununla birlikte, doğmuş bir cezai şart borcunun ödenmesi amacıyla senet düzenlenmesi, ifa uğruna bir edim olup, bu durumda bir teminat senedinden söz edilemez.

¹¹¹ Eren, s. 1209; Oğuzman/Öz, s. 529.

¹¹² Eren, s. 1209; Oğuzman/Öz, s. 529.

¹¹³ “...takibe konu senet; 11.10.2002’de tanzim edilmiştir. Miktarı 5000 ABD doları olup borçlu tarafça alacaklı şirket lehine keşide olunmuştur. Her ne kadar borçlu tarafın sunduğu protokolde, teminat olarak verilecek bonoya doğrudan atıfta bulunmamakta ise de, protokolün tanzim tarihi ile senedin tanzim tarihi aynı olup, cezai şart olarak verilecek teminat tutarı olan 5000 Amerikan doları da takibe konu senette yazılı miktarı karşılamaktadır. Protokoldeki imzaya alacaklı taraf karşı çıkmamıştır. Bu husus yine dosyada delil olarak konulu olan alacaklının borçluya hitaben gönderdiği ve borçlu tarafça itiraza uğrayan Çorlu 2. Noterliğinin 25.12.2003 tarih ve 19773 nolu ihtarnamesiyle de anlaşılmaktadır. Zira anılan ihtarnamede alacaklı 11.10.2002 tarihinde taraflar arasında düzenlenen satış noktası sözleşmesine dayanmakta ve bu sözleşme gereğince 5000 ABD doları cezai şartın muaccel hâle geldiğini borçlu tarafa ihtar etmektedir. Açıklanan nedenlerle takibe dayanak senedin taraflar arasındaki sözleşme gereği “cezai şartın” teminatı niteliğinde verildiği, anılan şartın gerçekleşip gerçekleşmediği yargılamayı gerektirdiği, dayanak belgenin mücerret borç ikrarını içermediği için kambyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılması usulsüz bulunduğu nedenleriyle mahkemece borçlunun itirazının kabulü yerine yazılı gerekçeyle reddi isabetsizdir...”[Yarg. 12. HD., T. 04.04.2005, E., 2005/4309 K., 2005/7140 (Nazif Kaçak, **Bono ve Çek**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 1096).

Belirtmek gerekir ki cezai şart olarak düzenlenen senedin geçerli olabilmesi için taraflar arasındaki asıl borç ilişkisinin de geçerli olması gerekmektedir¹¹⁴. Zira geçersiz bir sözleşme için kararlaştırılan cezai şart da geçersizdir¹¹⁵.

II. BENZER HUKUKİ İŞLEMLERDEN FARKI

A. Rehin Cirosundan Farkı

TTK m. 689 hükmüne göre ciro, “bedeli teminattır”, “bedeli rehindir” ibaresini veya rehnetmeyi belirten diğer herhangi bir kaydı içerirse, hâmil, poliçeden doğan diğer bütün hakları kullanabilir; fakat kendisi tarafından yapılan bir ciro ancak tahsil cirosu hükmündedir. Hükümde rehin cirosunun ne şekilde yapılabileceği belirtilmiş, senedin rehin cirosuyla devredildiğinin bu şekilde senet metninden anlaşıldığı durumlar ise öğretide “açık rehin cirosu” olarak isimlendirilmiştir¹¹⁶.

Rehin cirosuyla senedi devralan kişi senet üzerinde mülkiyet hakkı değil, güvence altına alınan alacağın varlığına bağlı olan ferî bir rehin hakkı kazanır¹¹⁷. Hâmil, senetten doğan bütün hakları bu rehin amacı doğrultusunda kullanabilir¹¹⁸.

Çek hakkında uygulanacak hükümleri öngören TTK m. 818 düzenlemesinde rehin cirosunu düzenleyen TTK m. 689’a gönderme yapılmamış, bu nedenle de görüldüğünde ödenmesi gereken ve kısa ibraz sürelerine tâbi olan çekin rehin cirosuyla devredilemeyeceği kabul edilmiştir¹¹⁹.

¹¹⁴ Gürbüz, s. 533; Ertekin/Karataş, s. 609; Acar, s. 67.

¹¹⁵ Gürbüz, s. 533; Ertekin/Karataş, s. 609.

¹¹⁶ Naci Kinacıoğlu, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. bs., Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara, 1999, s. 152; Öztan, s. 626; Emine Develi, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, 2016, s. 83.

¹¹⁷ Halil Arslanlı, **Ticari Senetler Dersleri**, 3. bs., Sermet Matbaası, İstanbul, 1954, s. 123; Öztan, s. 627; Mehmet Bahtiyar, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 16. bs., Beta Yayınları, İstanbul, 2018, s. 82; Asuman Yılmaz, “Kambiyo Senetlerine Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlemi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, 2011, s. 291, Develi, s. 84.

¹¹⁸ Öztan, s. 627; Poroy/Tekinalp, s. 214

¹¹⁹ Öztan, s. 1147; Abuzer Kendigelen, **Çek Hukuku**, 4. bs., Arıkan Yayınları, İstanbul, 2007, s. 176; Poroy/Tekinalp, s. 213; Seza Reisoğlu, **Çek Hukuku**, y.y., Ankara, 2011, s. 184; Yılmaz, A., s. 288; Vural Seven, “Karar İncelenmesi Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukuki Sonucu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5,

Rehin cirosunun beyaz ciro ile yapılıp yapılamayacağı da tartışılmış, bir kısım yazar rehin cirosunda poliçenin rehin için verildiği hususu poliçe üzerine yazılan şerhle belirtileceğinden, ayrıca senette ciro edilenin ad, soyad ve unvanının bulunması gerekeceğinden beyaz cironun açık rehin cirosu için yeterli olmadığını ifade etmiştir¹²⁰. Ancak yalnızca cironun rehin amacıyla yapıldığını gösteren bir ibareyle beyaz cirodan oluşan rehin cirosu yapılmasının önünde bir engel olmadığı gibi senedi devralan kişinin adının yazılması da rehin cirosu için şart değildir¹²¹. Bu nedenle beyaz ciro şeklinde rehin cirosu yapılabileceğinin kabulü gerekir.

Görüldüğü üzere rehin cirosunda bir bono veya poliçe tam veya beyaz ciro yoluyla rehnedilmektedir. Böylece senet hâmil, borcun ödenmemesi riskine karşı bir rehin hakkı elde etmektedir¹²². Teminat senedinde ise alacaklı lehtar, teminat altına alınan alacağın ödenmemesi riskine karşı senedin maliki olmaktadır¹²³. Bunun bir sonucu olarak da teminat senedinin lehtarı senedi temlik cirosuyla devretmeye yetkili iken, senedi rehin cirosuyla devralan kişi senedi ancak tahsil cirosuyla devredebilecektir. Ayrıca, teminat senedi en başta, senet dolaşıma çıkmadan keşideci tarafından düzenlenmekte iken, rehin cirosu zaten dolaşımda olan bir senet üzerine cirantalar tarafından konulmaktadır¹²⁴. Keza, açık rehin cirosunda, senedin rehin

---

S. 2, 2003, s. 147-148; Cafer Eminoğlu, Süleyman Kıran, Nevin Meral, F. Betül Çakır Çelebi, Kemalettin Ahmet Aksoy, **Kıymetli Evrak Hukuku Pratik Çalışmaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 81; Yargıtay da çekte rehin cirosu yapılamayacağı görüşündedir. Nitekim bir kararda belirtildiği üzere “...davaya konu çeklerin davalı şirketin davacı bankadan kullandığı kredinin teminatını oluşturmak amacıyla ciro yolu ile davacı bankaya geçtiği taraflar arasında uyumsuzluk konusu değildir. Poliçeye ait olup, çek hakkında da uygulanması mümkün hükümleri düzenleyen TTK'nın 730. maddesinde rehin cirosu ile ilgili aynı Kanun'un 601. maddesine yapılmış bir atıf bulunmamaktadır. Bu durumda çekte rehin cirosu caiz olmayıp, rehin veya bunun sonucu elde etmeye yönelik teminat amacıyla çekin ciro edilmesi halinde çeki devir alan kişi çeki dayalı hakları kullanamaz. Somut olayda davacı banka davaya konu çeki teminat amacıyla almış olup, açıklanan yasa maddesi uyarınca çekin rehin amacıyla cirosu geçerli olmadığından davacı banka yetkili hâmil olarak kabul edilemez...” [Yarg. 11. HD., T. 20.02.2014, E. 2012/11833, K. 2014/2980 (www.kazanci.com (son erişim: 26.08.2018))]. Bununla birlikte ilgili maddede çeki atf yapılmamasının çekin rehnedilemeyeceği anlamına gelmediğini, çekin kısa ibraz süresine sahip olsa da bu sürenin keşideci tarafından her zaman uzatılma imkânının olduğunu, bu nedenlerle de çekte rehin cirosu yapılabileceğini ileri süren görüşler de bulunmaktadır (Arslanlı, s. 123; Hayri Domaniç, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, **Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964 (Anılış: Rehin Cirosu) s. 519; Develi, s. 89).

¹²⁰ Gürbüz, s. 299; Oğuz İmregün, **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2005 (Anılış: Kara Ticaret), s. 533; Öztan, s. 626; Bozer/Göle, s. 115.

¹²¹ Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 523; Edip Şimşek, **Hukukta ve Cezada Ticari Senetler**, Yonca Matbaası, Ankara, 1983, s. 89; Kınacıoğlu, s. 152; Poroy/Tekinalp, s. 213; Yılmaz, A., s. 290.

¹²² Bilal Özel, **Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2012, s. 96.

¹²³ Özel, s. 96.

¹²⁴ Özel, s. 96; Sarıkaya, s. 47.

cirosuyla devredildiği ciroya düşülecek bir kayıtla belirtilmekte iken, teminat senedinde, senedin teminat amacıyla düzenlendiğine dair bir kayıt bulunması zorunlu değildir.

Rehin cirosuyla teminat senedi arasındaki bir diğer fark da “teminat işlevi” noktasında kendini göstermektedir. Teminat senedinde bir teminat işlevi olduğu açıktır. Başka bir deyişle; senet lehtar, teminat konusu risk gerçekleştiğinde keşideci borçluya başvurabilecektir. Bununla birlikte rehin cirosunun teminat işlevi olup olmadığı, senet hâmilinin koşullar oluştuğunda kendi cirantasına kambiyo senedi hukuku kurallarına göre başvurup başvuramayacağı tartışmalıdır. Öğretide bir kısım yazar, rehin cirosunda cirantanın rehin konusu şey dışında ödemeden veya kabul etmemeden dolayı sorumluluk altına girmeyi düşünmediğini ve rehnedilen senedin hâmilinin hiçbir zaman senedin alacaklısı olmadığını, ancak bir rehin hakkına sahip olduğunu ileri sürerek rehin cirosunun teminat işlevinin olmadığını savunmuştur¹²⁵. Bu görüşe göre; lehtar, kendi cirantasından önceki ciranta, keşideci, muhatap ve avalistlere başvurabilse de kendi cirantasına başvuramayacaktır¹²⁶. Yargıtay da rehin cirosunun teminat işlevi olmadığını kabul etmektedir¹²⁷. Öğretide, isabetli bulduğumuz diğer görüşe göre ise rehin cirosunun amacı, hâmilin alacağını borcun ödenmemesi riskine karşı senet bedeli oranında güvence altına almak olduğundan bu amaca uygun bir yoruma gidilmesi gerekmektedir¹²⁸. Bu nedenle rehin cirosunda rehnedilen cirantanın kambiyo hukukuna göre şahsen sorumlu olmayacağı sonucuna varmak rehin cirosunun ekonomik amaç ve işlevine aykırı düşer¹²⁹. O hâlde rehin hakkı sahibi kendi cirantasına da başvurabilecektir¹³⁰. Bu görüşü kabul etmekle birlikte teminat senediyle rehin cirosu arasında teminat işlevi bakımından bir fark

¹²⁵ Arslanlı, s. 124; Domaniç, **Rehin Ciro**, s. 535; Öztan, s. 630.

¹²⁶ Domaniç, **Rehin Ciro**, s. 535; Abdülhamit Oğuzhan Hacıömeroğlu, **Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 148.

¹²⁷ “...senetlerin lehdarı (Y) takibe konu olan bonoları alacaklı (S) Bankası'na teminat amacıyla ciro ve tevdi etmiştir. Bankanın kendi cirantasını bu senetlere dayanarak ve kambiyo senetlerine özgü yolla takip etmesi olanaklı değildir. Buna göre, yerinde olan bozma kararına uymak gerekirken önceki hükümde direnilmesi yersizdir...” [Yarg. HGK., T. 16.02.1972, E. 1970/962, K. 1972/104 (www.kazanci.com (son erişim: 30.12.2018))].

¹²⁸ Yaşar Karayalçın, “Rehin Cirounda Rehnedilen Cirantanın Hukuki Durumu”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1984 (Anılış: Sempozyum), s. 241; Kınacıoğlu, s. 153; Yılmaz, A., 304.

¹²⁹ Karayalçın, **Sempozyum**, s. 244; Poroy/Tekinalp, s. 217; Yılmaz, A., 304; Develi, s. 87.

¹³⁰ Mertol Can, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. bs., İmaj Yayınevi, Ankara, 2015, s. 94.

olmadığını da kabul etmiş bulunmaktayız. Zira her iki durumda da teminat işlevi bulunmaktadır.

B. Gizli Rehin Cirosundan Farkı

Türk Medeni Kanunu'nun 956. maddesine göre hâmile yazılı senetlerin rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterli iken, diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir. Söz konusu maddede rehin cirosunu düzenleyen TTK m. 689 hükmünden farklı olarak emre yazılı senetlerin rehni için ciro ve teslim yeterli bulunmuştur. Başka bir deyişle; senet üzerinde rehin cirosu yapıldığına dair bir kayıt bulunması öngörülmemiştir. Bu durum, rehlin amacının senet üzerinden anlaşılmasına ve görünüşte bir temlik cirosu yapılmasına yol açmaktadır¹³¹. İşte söz konusu hâlde ilgililer arasındaki anlaşma sonucu, temlik cirosu, rehin cirosu amacıyla kullanılmakta ve ortaya gizli rehin cirosu çıkmaktadır¹³².

Gizli rehin cirosuyla senedi devralan hâmilin durumu maddi hukuk bakımından açık rehin cirosuyla devralanla aynıdır¹³³. Zira her iki hâmil de senet üzerinde yalnızca rehin hakkı sahibi olmaktadır. Ancak senedi gizli rehin cirosuyla devralan hâmil, dış görünüşte senedin maliki olduğundan, senedi temlik cirosuyla devredebilir. Bu durumda senedi devralan iyiniyetli üçüncü kişi de malik olur¹³⁴. Senedi devralan kişi cironun rehin cirosu hükmünde olduğunu biliyor, yani kötüniyetli ise, TTK m. 689 hükmüne kıyasen ancak senet bedelini tahsile yetkili sayılır¹³⁵.

Teminat senedi ile gizli rehin cirosu arasındaki maddi hukuk açısından oluşan farklar teminat senedi ile açık rehin cirosu arasındaki maddi hukuk açısından oluşan farklar ile aynıdır. Zira hâmil, her iki rehin cirosunda da ancak bir rehin hakkı elde

---

¹³¹ Develi, s. 83.

¹³² Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 522; Kınacıoğlu, s. 153; Öztan, s. 631. Çekte rehin cirosunun yasak olması sebebiyle uygulamada ileriki tarihli çek, temlik cirosuna başvurularak teminat olarak kullanılmakta, dolayısıyla ortaya bir gizli rehin cirosu çıkmaktadır (Reisoğlu, s. 184).

¹³³ Lale Sirmen, **Alacak Rehni**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990, s. 65; Kınacıoğlu, s. 153; Öztan, s.632; Eminoğlu v.d., s. 81.

¹³⁴ Domaniç, **Rehin Cirosu**, s. 522; Sirmen, s. 65; Kınacıoğlu, s. 153; Öztan, s. 632; Develi, s. 83.

¹³⁵ Kınacıoğlu, s. 153; Develi, s. 84.

ederken, lehtar teminat senedinde senedin maliki olmaktadır¹³⁶. Aynı şekilde teminat senedi en başta, senet dolaşıma çıkmadan keşideci tarafından oluşturulmaktayken, her iki rehin cirosu da zaten dolaşımda olan bir senet üzerine cirantalar tarafından konulmaktadır¹³⁷.

Rehin cirosunda teminat işlevine ilişkin kabul ettiğimiz, Yargıtay uygulamasının aksi yönündeki görüş gizli rehin cirosu için de geçerlidir. Öyleyse, teminat işlevini haiz olan gizli rehin cirosunun, bu bakımından teminat senetlerinden farkı bulunmamaktadır.

Teminat senetleri ile gizli rehin cirosunu şekli hukuk bakımından kıyasladığımızda, her ikisinde de senedi lehtar veya hâminden devralan iyiniyetli üçüncü kişinin mülkiyet hakkı sahibi olacağını söyleyebiliriz. Zira teminat senedinin zaten maliki olan lehtar, senedi üçüncü kişiye devrettiğinde üçüncü kişi, senedin nasıl maliki olacaksa, senedi gizli rehin cirosuyla devralan ve senet üzerinde sadece rehin hakkını haiz olmasına rağmen malikmiş gibi görünen hâmil, senedi iyiniyetli üçüncü kişiye devrettiğinde de bu üçüncü kişi senedin maliki olacaktır. Ancak, gizli rehin cirosuyla devredilmiş senedi, kötüniyetle devralan kişi, sadece senedi tahsile yetkiliyken, teminat senedini devralan kişi, kötüniyetli de olsa malik sıfatını haizdir.

C. İnançlı Temlik Cirosundan Farkı

Tarafların, bir şeyin mülkiyetini aralarındaki inanç anlaşmasına uygun olarak teminat amacıyla devredebileceğini, kıymetli evrakın da bu kapsamda bir inançlı işleme konu olabileceğine yukarıda değinmiştik¹³⁸. İnançlı temlik cirosunda da bir senedin teminat amacıyla inançlı ciro edilmesi söz konusudur¹³⁹. Bu işlemle senedin mülkiyetini haiz olan hâmil, kendisine geçmiş hakları aradaki inanç anlaşmasına uygun kullanmak, borcun ödenmesi hâlinde de senedi inanan cirantaya teslim etmek yükümlülüğü altındadır¹⁴⁰.

---

¹³⁶ Özel, s. 96.

¹³⁷ Özel, s. 96; Sarıkaya, s. 47.

¹³⁸ Birinci Bölüm. IV. B. 1.

¹³⁹ Özsunay, s. 78.

¹⁴⁰ Özsunay, s. 78; Öztan, s. 632.

İnançlı temlik cirosunda da gizli rehin cirosunda olduğu gibi tarafların rehin amacı senet üzerinden anlaşılmamaktadır¹⁴¹. İki ciro türü arasındaki temel fark, inançlı temlik cirosunda hâmilin mülkiyet hakkını haiz olurken, gizli rehin cirosunda yalnızca rehin hakkını haiz olmasıdır¹⁴². Bunun pratik sonucu ise senedi gizli rehin ciroyuyla elinde bulunduran hâmilin kötüniyetli¹⁴³ üçüncü şahsa yapacağı temlik cirosunun ancak tahsil cirosu hükmünde sayılmasıyken, senedi inançlı temlik ciroyuyla elinde bulunduran kişinin kötüniyetli üçüncü şahsa yapacağı temlik cirosunun geçerli olmasıdır¹⁴⁴. Ortada bir gizli rehin cirosu mu yoksa inançlı temlik cirosu mu olduğu ise tarafların iradeleri yorumlanarak belirlenir¹⁴⁵.

Görüldüğü üzere senedi inançlı temlik ciroyuyla devralan hâmil tıpkı adına teminat senedi düzenlenen lehtar gibi senedin maliki olmakta ve yine teminat senedinde olduğu gibi senedi aradaki inanç anlaşmasına uygun kullanma yükümlülüğü altına girmektedir. O hâlde teminat senedi ile inançlı temlik cirosu arasındaki tek fark, teminat senedinin, en başta senet dolaşıma çıkarılmadan keşideci tarafından düzenlenmesiye, inançlı temlik cirosunun zaten dolaşımda bulunan bir senet üzerine cirantalar tarafından konulmasıdır.

D. Teminat (Garanti) Ciroşundan Farkı

Uygulamada senet devredilmeden cirantayı sorumlu tutmanın amaçlandığı durumlarda, teminat verecek olan kişi (ciranta) senedi ciroyla devralmış olmadığı hâlde senedin arka yüzünü imzalamaktadır¹⁴⁶. Örneğin A, senedi C'ye devretmeden önce senedin arka yüzünü, senedi ciroyla devralmış olmayan B'ye imzalatmakta, böylece B senedin ödenmemesinden dolayı C'ye karşı sorumlu olmaktadır¹⁴⁷. B'nin yaptığı ciro da öğretti de teminat (garanti) cirosu olarak isimlendirilmektedir¹⁴⁸. Aslında söz konusu sonuca aval ile ulaşılabilse de, aval, senette imzası bulunanların

---

¹⁴¹ Develi, s. 85.

¹⁴² Develi, s. 85.

¹⁴³ İyiniyetli üçüncü şahsa yapılan cironun her durumda geçerli olacağı yukarıda (2. Bölüm. II. 2.) belirtilmiştir.

¹⁴⁴ Sirmen, s. 66; Develi, s. 83.

¹⁴⁵ Öztan, s. 633; Develi, s. 83.

¹⁴⁶ Murat Alışkan, **Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciroşu**, Yayılım Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 308; Kınacıoğlu, s. 148; Öztan, s. 602.

¹⁴⁷ Kınacıoğlu, s. 148.

¹⁴⁸ Alışkan, s. 308; Kınacıoğlu, s. 148; Öztan, s. 602.

ödeme güçlerinin yetersiz olduğu izlenimini doğuracağından öncelikle tercih edilmemektedir¹⁴⁹.

Teminat (garanti) cirosunun hukuki niteliği öğretide tartışılmış, bu tür cironun hükümsüz olacağı ve aval hükmünde sayılacağı ileri sürülmüştür¹⁵⁰. Öğretide çoğunlukla kabul edilen üçüncü bir görüşe göre ise söz konusu ciro, temlik işlevi olmamakla birlikte teminat işlevi olan, yani imzayı atanı borç altına sokan bir ciro olup, geçerlidir¹⁵¹. Hem senedin üzerindeki imzayı geçerli kabul eden hem bu imzanın avalden farklı olduğunu benimseyen bu görüşe katılmaktayız. Nitekim hâmile yazılı çeklerin devriyle ilgili TTK m. 791 hükmü de teminat işlevi olan ancak devir işlevi olmayan bir ciroyu geçerli kabul etmektedir¹⁵².

Teminat cirosunu imzalayan kişinin senet bedelini ödediği takdirde kendisinden önceki cirantalara karşı başvuru hakkını haiz olup olmadığı da tartışılmıştır. Bir grup yazara göre teminat (garanti) cirosunu imzalayan kişi senette hak sahibi olmadığından müracaat hakkını da haiz değildir¹⁵³. Ancak isabetli bulduğumuz diğer görüşe göre TTK m. 724 ve m. 726 hükmü uyarınca; senetten dolayı borç altına girmiş olup da, senedi ödeyen herkes, kendisinden önce gelenlere karşı başvuru hakkını haiz olduğundan, teminat cirosu nedeniyle sorumlu olup senet bedelini ödeyen kişinin de başvuru hakkını elde edeceğini kabul etmek gerekir¹⁵⁴. Nitekim, senet borçlusunun başvuru hakkını kullanabilmesi için senetten doğan haklara sahip olması da zorunlu değildir¹⁵⁵.

Teminat (garanti) ciroyuyla teminat senetlerini karşılaştırdığımızda aralarındaki ilk farkın, teminat cirosunun senet dolaşımına çıktıktan sonra ciranta tarafından konulmasıyken, teminat senedinin senet dolaşımına çıkmadan keşideci tarafından düzenlenmesi olduğunu görmekteyiz. İkinci fark ise teminat (garanti)

---

¹⁴⁹ Alışkan, s. 307; Öztan, s. 602.

¹⁵⁰ Söz konusu görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Alışkan, s. 309-311.

¹⁵¹ Alışkan, s. 314; Kınacıoğlu, s. 148-149; Öztan, s. 604; Hacıömeroğlu, s. 106.

¹⁵² Alışkan, s. 315; Kınacıoğlu, s. 149.

¹⁵³ Bu konudaki görüşler için bkz. Öztan, s. 605.

¹⁵⁴ Alışkan, s. 319; Kınacıoğlu, s. 149; Hacıömeroğlu, s. 107.

¹⁵⁵ Alışkan, s. 319; Kınacıoğlu, s. 149; Öztan, s. 606.

cirosunda, cironun temlik işlevi bulunmamasına karşı, teminat amaçlı senet düzenlenmesinde teminat ve temlik işlevlerinin bir arada bulunmasıdır¹⁵⁶.

III. TEMİNAT SENETLERİNİN OLUŞTURULMA ŞEKLİ

Bir senedin teminat amacıyla düzenlendiği; senet metninden, taraflar arasındaki yazılı sözleşmeden veya her ikisinden de anlaşılabilir. Bununla birlikte taraf iradelerinin teminat amacıyla senet düzenlenmesi olduğu bazı durumlarda bu irade, ne senet metnine ne de sözleşmeye yansıtılmaktadır. Biz ise, düzenlenme amacı senede veya temel alacağı doğuran sözleşmeye yansıtılsın veya yansıtılmasın teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini teminat senedi olarak isimlendirmektediriz. Bununla birlikte Yargıtay kararlarında kullanılan teminat senedi teriminin farklı bir anlama geldiğini; zira Yargıtay'ın teminat senedi terimini, özellikle son yıllardaki kararları hariç birçok kararında, kambiyo senedi niteliğinde olmadığı yargısına vardığı senetler için kullandığını belirtmiştik¹⁵⁷.

A. Senede Teminat Kaydı Konulmak Suretiyle Oluşturulan Teminat Senetleri

1. Genel Olarak İsteğe Bağlı Kayıtlar

Türk Ticaret Kanunu m. 671'de poliçenin, m. 776'da bononun ve m. 780'de de çekin zorunlu içeriği belirtilmiştir. Söz konusu maddelerle, kambiyo senetlerinin zorunlu ve asgari içeriği oluşturulmuş; ancak senette isteğe bağlı başka kayıtların bulunmasına yönelik bir yasak getirilmemiştir¹⁵⁸. Bununla birlikte, elbette senede senedin kayıtsız şartsız borç ikrarı içerme özelliğine halel getiren bir kayıt konulamayacak, böyle bir kaydın senette bulunması hâlinde senet kambiyo senedi niteliğinde olmayacaktır.

---

¹⁵⁶ Sarıkaya, s. 53.

¹⁵⁷ Birinci Bölüm. II. B.

¹⁵⁸ Öztan, s. 479.

Kambiyo senetlerine isteğe bağlı olarak konulabilecek bazı kayıtlar Kanun'da belirtilmiştir. Bazı kayıtlar ise Kanun'da belirtilmemiş, uygulamayla birlikte şekillenmiştir. Bununla birlikte, isteğe bağlı kayıtların bir kısmı, ya yazılmamış sayılmakta ve hukuken sonuç doğurmamakta ya da sadece ispat hukuku bakımında sonuç doğurmaktadır. Söz konusu kayıtlar poliçe ve bono bakımından ayrı, çek bakımından ayrı incelenmelidir.

Poliçeye veya bonoya konulan, vadeye (TTK m. 672/2), keşidecinin kabul etmemeden sorumlu olmayacağına dair kayıtlar (TTK m. 779), menfi emre (TTK m. 681), protestodan muafiyet kaydı (TTK m. 722), cirantaların kabul etmeme ve ödenmemeden sorumlu olmayacaklarına dair kayıtlar (TTK m. 679), aval kaydı (TTK m. 701), faiz şartına (TTK m. 675), aynen ödemeye ilişkin kayıtlar (TTK m. 711) Kanun'da belirtilen isteğe bağlı kayıtlardır. Kanun'da belirtilmeyen isteğe bağlı kayıtlara ise yetki kaydını¹⁵⁹ ve tahkim kaydını, örnek gösterebiliriz¹⁶⁰. Kanun'da belirtilen; belirli bir günde veya düzenlendikten belirli bir süre sona ödenecek vadeli poliçe veya bonoya konulan faiz şartı (TTK m. 675), keşidecinin senedin ödenmemesinden dolayı sorumlu olmayacağına dair kayıtlarla (TTK m. 679), Kanun'da belirtilmeyen muacceliyet kaydı¹⁶¹, manevi tazminat, cezai şart, vekâlet ücreti gibi kayıtlar ise hukuken sonuç doğurmayan ve yazılmamış sayılan kayıtlardandır¹⁶².

Çeke konulabilecek isteğe bağlı kayıtların birçoğu da bono ve poliçeye benzerlik gösterse de çekin bir yandan hâmile yazılı düzenlenebiliyor olması bir yandan da kredi değil ödeme aracı olup ibraz sürelerinin kısalığı bazı kayıtları farklılaştırmıştır. Nitekim bono ve poliçenin zorunlu bir unsuru olan lehtar

---

¹⁵⁹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 17'ye göre yetki sözleşmesi ancak tacirler ve diğer kamu tüzel kişileri arasında yapılabilecektir. Bunlar dışında kalan kişilerin yaptığı yetki sözleşmesi geçersiz olacaktır. Nitekim bir Yargıtay kararında belirtildiği üzere; “...somut olayda; takip dayanağı bonoda keşideci ve lehtar gerçek kişi olup dosyada tacir olduklarına dair belge bulunmadığına göre, İstanbul İcra Dairelerinin yetkili kılındığına dair yetki kaydı geçersizdir...” [Yarg. 12. HD., T. 22.02.2018, E. 2016/29320, K. 2018/1765 (www.kazanci.com (son erişim: 01.09.2018))].

¹⁶⁰ Öztan, s. 484; Poroy/Tekinalp, s. 171

¹⁶¹ “...takip dayanağı bonoların metinlerinde, vadesinde ödenmediği takdirde müteakip bonoların muacceliyet kesbedeceği yönünde kayıt bulunması, bu senetlerin kambiyo senetleri olma niteliğini etkilemez. Bu gibi kayıtlar yazılmamış sayılır. Muacceliyet koşulu, ayrı bir sözleşmede belirlenmedikçe, anılan kayıt, ilgililer yönünden hiçbir sonuç doğurmaz...” [Yarg. 12. HD., T. 02.11.2017, E. 2016/21587, K. 2017/13578 (www.kazanci.com (son erişim: 02.09.2018))].

¹⁶² Kınacıoğlu, s. 120; Öztan, s. 487; Poroy/Tekinalp, s. 171.

belirlenmesine ilişkin kayıt, hâmile yazılı olarak da düzenlenebilecek çekte isteğe bağlı bir kayıttır (TTK m. 785). Yine ibraz süresi kısa ve görüldüğünde ödenecek bir kambiyo senedi olması sebebiyle, çeke konulan faiz (TTK m. 786) ve vade kaydı (TTK m. 795) da yazılmamış sayılmaktadır.

Bedel ve teminat kaydı da kambiyo senetlerine konulabilecek isteğe bağlı kayıtlardan biridir¹⁶³. Senede konulan “bedeli mâlen alınmıştır”, “bedeli nakden alınmıştır”, gibi bedel kayıtları senedin lehtarları ile keşideci arasındaki hukuki ilişkiyi gösteren bir işaret olup, kambiyo senetleri hukuku yönünden bir önem taşımamakta, yalnızca ispat hukuku bakımından önem arz etmektedir¹⁶⁴. Senette yer alan “bedeli teminattır” kaydı da tıpkı “bedeli mâlen alınmıştır”, “bedeli nakden alınmıştır” kayıtları gibi ispat hukuku bakımından sonuç doğurmalıdır¹⁶⁵. Söz konusu kaydın ispat hukuku açısından doğurduğu sonuçlar üçüncü bölümde ele alınacaktır¹⁶⁶.

2. Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı

Senedi metninde yer alan, senedin düzenlenme amacına ilişkin bazı kayıtlar, senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemezken bazı kayıtlar senedi kambiyo senedi olmaktan çıkarır. Böylece söz konusu adi senet, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibe de konu olamaz. Bu bölümde senedin teminat amacıyla düzenlendiğinin senet metninden anlaşıldığı durumlara ve hangi kayıtların senedin niteliğini nasıl etkilediğine yer vereceğiz.

a. Kaydın Yalnız Senette Bulunması

Kambiyo senetlerinde bulunan teminat kayıtlarının senedin hukuki niteliğini ne şekilde etkileyeceği tartışma konusu olmuş, öğretide ve yargı kararlarında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bununla birlikte senette yer alan salt “*bedeli teminattır*”,

¹⁶³ Öztan, s. 1003; Poroy/Tekinalp, s. 170.

¹⁶⁴ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 316; Öztan, s. 1003; Türk, s. 291; Zeynep Kandemir, **Kambiyo Senetlerinde İşlemlerin Ayakta Tutulması İlkesinin Görünüm Biçimleri ve Bu Senetlerde Bulunabilecek Zorunlu ve İhtiyari Unsurlar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 121.

¹⁶⁵ Odman Boztosun, s. 1497.

¹⁶⁶ Üçüncü Bölüm. II. B. 2. b. aa.

“*teminat içindir*” kayıtlarının senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemeyeceği konusunda öğreti¹⁶⁷ ve yargı kararları hemfikirdir¹⁶⁸. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kararlarında da belirtildiği üzere senet arkasındaki “*işbu senet teminattır*” biçimindeki açıklama, neyin teminatı olduğu açıkça belirtilmediğinden, anılan senedin teminat senedi olduğunun kabulüne yeterli değildir¹⁶⁹. Yargıtay, bir kararında da senet arkasındaki “depo edilemez” kaydını, senedin teminat senedi olduğunun kabulü için yeterli bulmamıştır¹⁷⁰. Belirtmek gerekir ki Yargıtay, söz konusu kararlarında da “teminat senedi” terimini, bu çalışmadaki gibi, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini ifade edecek şekilde değil, teminat kaydının senedin kambiyo senedini özelliğini bertaraf ettiği senetleri ifade edecek şekilde kullanmıştır.

¹⁶⁷ Öztan, s. 1075; Kendigelen, s. 134; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 140; Bozer/Göle, s. 197; Bahtiyar, s. 65; Odman Boztosun, s. 1492; Setenay Yağmur, “Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeleyen Bazı İhtiyari Kayıtlar”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı, C. III, 2016, s. 2874; Sarıkaya, s. 103. Nitekim Yılmaz’a göre senet üzerindeki “teminat içindir” kaydı yazılmamış hükmündedir (Yılmaz, L., s. 477).

¹⁶⁸ “...bononun ön yüzünde sadece “teminat senedir” bulunması, onun kambiyo senedi vasfını ve bu senetlere ilişkin özel yol ile takibe dayanak yapılmasını engellemez..” [Yarg. 12. HD., T. 02.12.2010, E. 14797, K. 28548 (Aydın, s. 132)]. Bununla birlikte bir Yargıtay kararında çek üzerindeki “teminat çekidir, ciro edilemez” kaydının çeki şarta bağlı hâle getirdiği ifade edilmiştir [Yarg. 12.HD., T. 10.11.1988, E. 1141, K.13316 (Eriş, Çek, s. 669)]. Kararı haklı olarak eleştiren Sarıkaya’ya göre “ciro edilemez” ibaresi senedi şarta bağlamamakta, yalnızca senedi nâma yazılı senet hâline getirmektedir (Sarıkaya, s. 98). *Poroy/Tekinalp*’e göre de senetteki ciro edilemez kaydı, senedin teminat senedi olduğu şeklinde yorumlanamaz (Poroy/Tekinalp, s. 268). Yargıtay sonraki tarihli kararlarında isabetli olarak, “ciro edilemez” kaydının senedin kambiyo senedi niteliğine hâle getirmeyeceğine hükmetmiştir. Zira bir kararda belirtildiği üzere “...keşideci tarafından konacak bir kayıtla, poliçenin cirosu yasaklanabilir. Senede, ‘ciro olunmayacağı’ veya ‘emre yazılı olmadığı’ (menfi emre kaydı) konarak bu amaca ulaşılabilir. Keşidecinin koyacağı ciro yasağı, senedi nama yazılı hale getirir. Bir ciranta tarafından konan kayıt ise sadece o ciranta bakımından sonuç yaratır; ciranta, ciro ettiği şahıstan sonraki hamillere (senedi ciro ile alan) karşı sorumluluktan kurtulur. 6102 sayılı TTK.nun 788/2. maddesine göre ise, ciro edilemez kaydı bulunan çekin ancak alacağın temlik yolu ile devri mümkündür. Bu durumda, çekin yüzünde bulunan ciro edilemez kaydı çekin kambiyo senedi niteliğini etkilemez ise de, ciro yoluyla devrini engeller. Bu durumda, mahkemece, borçlu ... Yol Asfaltlama ... AŞ vekili tarafından, çekin arkasında yazılı olduğu ileri sürülen; “iş bu çek teminat çeki olup, cirolanamaz ve icra takibine konu edilemez” şeklindeki şerhin beyaz kimyasal bir madde ile kapatıldığı yönündeki iddianın doğruluğunun araştırılması için bilirkişi incelemesi yaptırılıp, yukarıda belirtilen ilke de gözetilerek, oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir. ..”[Yarg. 12. HD., T. 23.10.2017, E. 2017/7353, K. 2017/12859 (www.kazanci.com (son erişim: 19.12.2108))]. Yargıtay bir kararında da bono arkasına yazılan “işbu senet teminaten verilmiş olup, tahsil edilemez, devredilemez ve üçüncü kişilere ciro edilemez” ibaresinin senedin kambiyo senedi niteliğine hâle getireceği sonucuna ulaşmıştır [Yarg. 12. HD., T. 02.05.2013, E. 7565, K. 16833 (Eriş, Kıymetli Evrak, s. 784)]. Söz konusu karara konu olan senetteki “tahsil edilemez” ibaresinin senedin borç ikrarı niteliğine hâle getirdiği, bu nedenle de kararın isabetli olduğu söylenebilir.

¹⁶⁹ Yarg. HGK., T. 14.03.2001, E. 2001/12-233, K. 2001/257; Yarg. HGK., T. 20.06.2001., E. 2001/12-496, K. 2001/534 (Aydın, s. 124).

¹⁷⁰ Yarg. 19. HD., T. 18.04.2005, E. 2004/8058, K. 2005/4172 (Mahmut Bilgen, **Uygulamada Kambiyo Senetleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 184-185).

Kambiyo senetlerindeki teminat kaydının senedin hukuki niteliğini nasıl etkileyeceği, senedi kambiyo senedi niteliğine hanel getirip getirmeyeceği noktasındaki tartışmalar teminat kaydının senette ne şekilde yer aldığına göre farklılık göstermektedir. Nitekim *Odman Boztosun*'un yaptığı sınıflandırmaya göre üç tip teminat kaydından bahsedebilecektir. Bunlardan birincisi, yukarıda belirttiğimiz, senede konulabileceği ve senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemeyeceği konusunda öğretisi ve yargı kararlarının hem fikir olduğu salt “bedeli teminattır”, “teminat içindir” kayıtlarıdır ki *Odman Boztosun* da mücerret teminat kaydı olarak isimlendirdiği bu kayıtların senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getirmeyeceği görüşündedir¹⁷¹. Biz de çalışmanın bundan sonraki kısmında söz konusu kayıtlar için mücerret teminat kaydı ibaresini kullanacağız.

Odman Boztosun'un yaptığı sınıflandırmada yer alan ikinci tip teminat kaydı ise, bundan sonra “asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydı” olarak isimlendireceğimiz “asıl borç ilişkisini gösteren, ancak senette belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlamayan kayıtlar”dır¹⁷². Yazarın sınıflandırmasındaki üçüncü tip teminat kaydını ise, bundan sonra “şartlı teminat kaydı” olarak isimlendireceğimiz, “asıl borç ilişkisini gösteren veya göstermeyen, ancak her hâlde senette belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlayan kayıtlar (şartlı teminat kayıtları)” oluşturmaktadır¹⁷³. Yazara göre; kambiyo senetlerinin zorunlu unsuru olan belirli bir meblağı kayıtsız ve şartsız ödeme vaadi/havale unsuru, bu unsur için mehzaz metinlerde kullanılan ibare ile birlikte değerlendirilmelidir¹⁷⁴. Mehzaz metinlerde, bu unsur için kullanılan “unbedingt” kelimesi ise “şartsız” anlamına gelmektedir. Yani Kanun'da geçen kayıtsız ibaresi, mehzaz metinde olmayıp, teminat kaydının senedin kambiyo senedi niteliğini etkileyip etkilemeyeceği konusunda yanlış bir değerlendirme yapılmasına yol açmaktadır. O hâlde, “*x tarihli sözleşmeye teminat olarak verilmiştir*” gibi asıl borç ilişkisini gösteren, ancak senette belirli bir meblağın ödenmesini şarta bağlamayan kayıtlar senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getirmeyecektir¹⁷⁵. Ancak senedin ödenmesini şarta bağlayan, “*iş bu bono karşılığında üç ton buğdayı*

---

¹⁷¹ *Odman Boztosun*, s. 1492.

¹⁷² *Odman Boztosun*, s. 1492.

¹⁷³ *Odman Boztosun*, s. 1492.

¹⁷⁴ *Odman Boztosun*, s. 1492.

¹⁷⁵ *Odman Boztosun*, s. 1492.

teslim etmemem hâlinde L'ye 1000 TL ödeyeceğim” şeklindeki kayıtlar senedin kambiyo senedi niteliğini yitirmesine yol açacaktır.

Odman Boztosun'un yaptığı yorumla aynı yönde bir yorum, daha önce *Arslanlı* tarafından da ileri sürülmüş; yazar, senette yer alan kaydın şart mahiyeti taşımadığı, taraflar arasındaki kişisel ilişkiye işaret ettiği durumlarda senedi bu nedenle kambiyo senedi olmaktan çıkarmanın menfaatler dengesine uygun düşmeyeceğini ifade etmiştir¹⁷⁶. Söz konusu görüş, Kanun'da bir kambiyo senedinin kayıtsız ve şartsız düzenlenmesi gerektiğinin açıkça belirtilmesi karşısında *Özta*n ve *Poroy/Tekinalp* tarafından eleştirilmiştir¹⁷⁷. Gerçekten de Kanun'da açıkça “kayıtsız ve şartsız” ibaresi bulunması karşısında asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kayıtlarının senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getirmeyeceğini ileri sürmek mümkün değildir. Nitekim öğretinin büyük bir çoğunluğu da senedin bir kayıt veya şarta bağlı tutulduğu (asıl borç ilişkisine atıf yapan veya şartlı teminat kaydı içerdiği) durumlarda kambiyo senedi niteliğini kaybedeceğini savunmaktadır¹⁷⁸. O hâlde senette yer alan “*x tarihli sözleşmenin teminatıdır*”, “*y tarihli sözleşmedeki şartların yerine getirilmemesi hâlinde ödenecek teminat senedir*” gibi teminat kayıtları senedi kambiyo senedi olmaktan çıkaracaktır. Bunun bir sonucu da söz konusu senetlerin kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipte şikayete konu olabilmesidir. Kambiyo senedi niteliğinde olmayan bu senetler, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetlerini konu alan çalışmamızın da kapsamı dışında bulunmaktadır.

---

¹⁷⁶ Arslanlı, s. 47.

¹⁷⁷ Özta, n, s . 451, Poroy/Tekinalp, s. 152.

¹⁷⁸ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 105; Özta, n, s. 1076; Kınacıoğlu, s. 105; Reisoğlu, s. 88; Sayhan, s. 73; Bozer/Göle, s. 197; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 132; Yılmaz, L., s. 477; Sarıkaya, s. 103. *Kendigelen*'e göre de senede mücerret bir teminat kaydı koymak yerine, bir adım ileriye giderek, hangi ilişkinin teminatı olduğunun senet üzerinde açıkça gösterilmesi, senet bedelini ödenmesini karşı edimin ifası ya da temel ilişkiye dayalı bir edimin ifa edilmemesi şartına bağlanmak istediği anlamına gelmekte, senedi bu hâliyle kabul eden de lehtar da bu iradeyi aynen benimsemektedir. O hâlde burada artık ödemenin dolaylı da olsa temel ilişkideki bir edime, bir başka deyişle şarta bağlandığı kabul edilmeli ve bu olasılıkta “şartsız” olma zorunluluğunun zedelendiği, bu nedenle de senedin geçerli olmadığı sonucuna varılmalıdır (Kendigelen, s. 137). Bununla birlikte, öğretilerdeki çoğunlukla karşı görüşte olan *Yağmur*'a göre; asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydıyla amaçlanan temel husus, belirli bir miktar ödemenin yapılmasını temel ilişkinin gerçekleşmesi şartına bağlamak değil, tıpkı mücerret teminat kaydında olduğu gibi, taraflar arasındaki hukuki ilişkiye işaret etmektir. Aynı zamanda, kambiyo senedinin geçerliliği yönünde yorum yaparak sonraki hâmlerin çeşitli sebeplerden dolayı hak kaybına uğramasının da önlenmesi gerekmektedir. Bu sebeplerle, asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydının, senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getirmeyeceği kabul edilmelidir (Yağmur, s. 2875).

Konuya ilişkin Yargıtay kararlarının birçoğu da senet üzerindeki şartlı teminat kayıtlarının ve asıl borç ilişkisine, teminat altına alınan alacağın doğduğu sözleşmeye atıf yapan teminat kayıtlarının, senedi kambiyo senedi olmaktan çıkaracağı yönündedir¹⁷⁹. Bununla birlikte senet üzerinde asıl borç ilişkisine atıf yapan bazı kayıtların, senedin kambiyo senedi vasfını etkilemeyeceği yönünde kararlar da bulunmaktadır¹⁸⁰.

Bu başlık altında değinilmesi gereken bir konu da “senet metni”nin ne anlama geldiği, bir kaydın senedin herhangi bir yerine yazılmasının senet metni içinde yer alması için yeterli olup olmadığıdır. Öğretiye göre “senet metni” senedin ön ve arka

¹⁷⁹ “...mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu bilirkişinin düzenlediği 17.04.2012 tarihli raporda dayanak senedin arkasında “işbu senet yurtdışında yapılacak tekstil ithalatının finansmanı karşılığında düzenlenmiştir” şeklinde yazıların olduğu ve bu yazıların silinmeye çalışılmış bulunduğu, senette tahrifat yapıldığının belirlendiği görülmüştür. Senet arkasındaki kayıtların okunabilen kısmına göre, bononun yurtdışı kredi finansmanının teminatı olarak verildiğini göstermekte olup, TTK’nın 688/2’nci maddesi anlamında kayıtsız şartsız bir borç ikrarı içermemektedir. Bu durumda, alacağın miktarı ve varlığı yargulamayı gerektirdiğinden, bu bonoya dayalı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamaz.” [Yarg. 12. HD., T. 04.07.2013, E. 16468, K. 25392 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 780)]; “...somut olayda takip konusu senedin arka yüzünde “bu senet teminat senedi olup iş tesliminde hükmü kalmayacaktır. Yalnız işin eksik bir şekilde yapıldığı takdirde resmi mercilere hak kazanacaktır” ibarelerinin bulunduğu görülmektedir. Bu durumda senet arkasında yer alan bu beyan ve kayıtlara göre, takip konusu senedin verilmiş nedenin iş teslimi olarak belirtilmiş olması senedin kayıtsız şartsız borç ikrarını havi olması şartını ortadan kaldırdığından senedin kambiyo vasfı taşımadığı ve teminat senedi olduğu anlaşılmaktadır...” [Yarg. 12.HD, T. 07.11.2017, E. 7826, K. 13768 (Coşkun, s. 388)]; “...somut olayda takip dayanağı bononun arka yüzünde “ bu senet 208 ada 12 parsel inşaatın iskan alınması için verilmiştir. 30.01.2013 tarihine kadar binanın iskanı alınacaktır alınmazsa bu senet tahsile konacaktır. O tarihe kadar hiçbir işlem yapılmaz, devredilemez, satılamaz” ibaresinin yer aldığı görülmektedir. Senet üzerinde yazılı bu ibareler tek başına, onun, kayıtsız ve şartsız bir bedeli ödemek vaadi unsurunu ortadan kaldırdığından, ayrıca sözleşme bulunması gerekmez...”[Yarg. 12. HD., T. 28.01.2015, E. 28543, K. 2166 (Coşkun, s. 388)].

¹⁸⁰ “...somut olayda, icra takibine dayanak yapılan bononun arka yüzünde; “03.06.2013 tarihinde ...'nin ... hesabına gelen sipariş avansının iadesi için düzenlenmiştir” sözcüklerine yer verilmiş ve bu hali ile takip alacaklısı elinde bulunmaktadır. Sözü edilen bu açıklama senedin tahsilini şarta bağlamadığı gibi, bu belgenin teminat için verildiğine dair bir irade beyanını da yansıtmamaktadır. Dolayısıyla somut olayda, senedin tahsil edilip edilmeyeceğinin yargulamayı gerektirmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Borcun sebebini ve senedin düzenlenme amacını gösteren ve temel borç ilişkilerinin açıklanmasından ibaret olan bu sözcükler, senedin bono niteliğini etkilemez. Bu durumda, senette asıl borç ilişkisine ait açıklamalara yer verilmiş olması, TTK’nun 776. maddesi uyarınca, bono niteliğini etkilemeyeceğinden takip dayanağı bono yasal unsurları içeren kambiyo senedi vasfındadır...” [Yarg. 12. HD., T. 04.06.2015, E. 2015/4780, K. 2015/15436 (www.kazanci.com (son erişim: 21.12.2018))].“... bononun ön yüzünde “işbu senet teminat olarak tanzim edilmiş olup, 3. şahıslara ciro edilemez. Sözleşme şartları ile geçerlidir” ibaresinin bulunması, onun kambiyo senedi vasfını ve bu suretlere ilişkin özel yol ile takibe dayanak yapılmasını engellemez...” [Yarg. 12. HD., T. 22.04.2015, E. 570, K. 8741 (Coşkun, s. 410)]; “...senette yazılı “bedeli Türkiye Turizm ve Dış Ticaret Bankası AŞ./İzmir açılan kredi mektubu zimmında ahz olunmuştur” sözlere, bu senedin düzenlenme nedenini gösterdiği için, takip konusu senet bono niteliğindedir...” [Yarg. HGK., T. 11.02.1998, E. 12-13, K. 78 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 734)]. *Gürbüz*’e göre senet üzerinde asıl borç ilişkisine atıf yapan kayıtlara bu şekilde izin verilmesi, böylesi uygulamaların yaygınlaşıp geçerli sayılması, kıymetli evrak hukukunun genel esprisine ters düşecek niteliktedir (*Gürbüz*, s. 534).

yüzünü, alonju, ciro zincirini ifade edecek şekilde geniş anlaşılmalıdır¹⁸¹. Öğretinin bu görüşüne göre senedin ön yüzüne veya arkasına yazılacak “işbu senet x tarihli sözleşmenin teminatıdır” gibi asıl borç ilişkisine atıf yapan bir kayıt veya şartlı teminat kaydı, “senet metni”ne dahil sayılacak ve senedi kambiyo senedi olmaktan çıkaracaktır. Ancak öğretideki ikinci bir görüşe göre de; imzanın senedin ön yüzüne atılması sebebiyle, ön yüzdeki isteğe bağlı kayıtlar her hâlde senet metnine dahil sayılmalı iken, arka yüzde yer alan kayıtlara ilgilileri tarafından imza veya paraf edilmeleri durumunda önem atfedilmelidir¹⁸².

Yargıtay, “senet metni” ibaresini, öğretideki ilk görüş gibi geniş yorumlamamaktadır. Zira Yargıtay kararlarında, öğretideki ikinci görüşün tam tersini ifade edecek bir şekilde, senedin arka yüzüne yazılan kayıtların ayrıca imzalanmasalar dahi “senet metni”ne dahil sayıldığını¹⁸³; bununla birlikte, senedin sol ön yüzüne¹⁸⁴ ve en alt kısmına¹⁸⁵ yazılan kayıtların “senet metni” dışında kabul edildiğini görmekteyiz. Ancak senedin sol ön yüzünü ve en alt kısmını, senet metni dışında kabul eden

¹⁸¹ Kınacıoğlu, s. 89; Öztan, s. 863; Poroy/Tekinalp, s. 105; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 65; Nuri Erdem, **Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat)**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 12. Bununla birlikte dar anlamda senet metni poliçede ve çekte muhataba yapılmış havaleyi, bonoda lehtara yapılmış ödeme vadini ifade eder (Erdem, s. 11).

¹⁸² Sarıkaya, s. 103. Erdem de isteğe bağlı kayıtların ancak ilgilileri tarafından onaylanmış ve imza edilmişlerse geçerli olacaklarını belirtmektedir (Erdem, s. 66).

¹⁸³ “...Somut olayda, takip konusu senedin arka yüzünde, “03.9.2014 tarihinde verilen tapuya istinaden teminat senedi olarak verildi.” ibarelerinin, senedin tarihi de belirtilmek suretiyle yazılarak keşideci tarafından imzalandığı ve bu hali ile takip yapan alacaklının senedi elinde bulundurduğu görülmektedir. Bu durumda, senet arkasında yer alan bu beyan ve kayıtlara göre, senedin teminat senedi olduğu anlaşılmalı, alacağın varlık ve miktarı ile tahsilinin gerekip gerekmediği yargulamayı gerektirmektedir...” [Yarg. 12. HD. T. 05.10.2017, E. 2017/5912, K. 2017/11994 (www.kazanci.com (son erişim: 05.09.2018))]; “...takip dayanağı bononun arka yüzünün incelenmesinde “Bu senet karşılığında beş konteynır kumaş beklenmekte” ibaresinin yazılı olduğu görülmüştür. Anılan ibare bononun teminat senedi olduğunu göstermektedir. Ayrıca sözleşme bulunması gerekmez. Bu durumda takibe konu belge, TTK’nın 668/2’inci (Yeni TTK m. 776) maddesinde belirtilen kayıtsız şartsız muayyen bir bedeli ödemek vadini içermediğinden kambiyo senedi vasfında değildir...” [Yarg. 12. HD., T. 31.10.2012, E.2012/13809, K.2012/30799 (Süphandağ, s. 248)].

¹⁸⁴ “...davacı M. Tokgöz vekili, müvekkilinin ticari ilişkisinin bulunduğu dava dışı A. Dilek’e alacaklı ve tanzim tarihi yazılı olmayan 40.000 TL bedelli ve üzerinde “teminat senedir, kullanılamaz” ibaresi bulunan teminat senedi imzalayıp verdiğini...ileri sürerek...tahsil edilen 7.000 TL’nin davalıdan istirdadına karar verilmesini istemiş...mahkemece...senedin sol ön yüzünün senet metnine dahil olmadığı, bu kısmın sonradan kesilmiş olmasının senedin kambiyo vasfını ortadan kaldırmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yerel mahkeme kararının onanması gerekmektedir...” [Yarg. 19. HD., T. 04.06.2014, E. 5722, K. 10504 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 764)].

¹⁸⁵ “...takibe konu bono A4 kağıdı üzerine düzenlenmiş olup, sayfanın en alt kısmına “02/09 F-KRD.121 İŞLETME BANKACILIĞI KREDİLER” yazılı ise de, bahse konu bu ifade, senedin teminat senedi olduğuna dair bir açıklama içermediği gibi, aksi düşünülse dahi bahse konu ibarenin yer aldığı kısım senet metnine dahil olmadığından, borçlunun başvurusu, bu hali ile İİK’nun 168/5. maddesine dayalı borca itiraza ilişkindir...” [Yarg. 12. HD., T. 23.10.2017, E. 2016/21200, K. 2017/12860 (www.kazanci.com (son erişim: 31.12.2018))].

Yargıtay, diğer kararlarında, senedin ön yüzünün kural olarak senet metnine dahil olduğunu belirtmektedir¹⁸⁶.

Bize göre; senet metni ibaresi, senedin ön ve arka yüzünü birlikte ifade edecek şekilde geniş anlaşılmalıdır. Zira senedi düzenleyen ve senette hak sahibi olan lehtarın senedi düzenlerken veya düzenleyenden alırken, ön ve arka yüzde kendi lehlerine veya aleyhlerine yer alan kayıtları incelemeyeceği düşünülemez. Yine, senedi cirantalarından devralırken, düzgün bir ciro silsilesinin bulunup bulunmadığını incelemekle yükümlü olan hâmillerin, senedin ön ve arka yüzünde yer alan kayıtları evleviyetle incelemeleri gerektiği kabul edilmelidir. Aynı gerekçelerle, Yargıtay kararlarının aksine, “senedin ön yüzü”nün de bir bütün olarak anlaşılması gerektiğini savunmakta, bu kapsamda senedin sol ön yüzünde ve en alt kısmında yer alan kayıtlara önem atfetmeyen Yargıtay kararlarına katılmamaktayız.

b. Senetteki Kayıtlarla Birlikte Sözleşmede Teminat Senedine Atıf Yapılması

Taraflar arasındaki asıl borç ilişkisinin düzenlendiği yazılı sözleşmede de söz konusu sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olarak bir kambiyo senedi düzenleneceğine yönelik kayıt bulunabilir. Kayıt, asıl borç ilişkisinin düzenlendiği sözleşmede yer almayıp, söz konusu teminat olarak senet düzenlenmesinin öngörüldüğü harici bir sözleşmede de yer alabilir. Bu tür bir kayıt, özellikle senette “bedeli teminattır” gibi yalnızca mücerret bir teminat kaydı bulunduğu durumlarda önem arz edecektir. Zira

¹⁸⁶ “...somut olayda, takip dayanağı olan 08.06.2011 keşide tarih ve 15.000 TL bedelli bononun ön yüzünde “01.06.2011 tarihinde E. Geri Dön. Ltd. Şti. ile imzalanan sözleşmeye istinaden alınan teminat senedir. Başka amaçla kullanılmaz” açıklaması yer almaktadır. Bono üzerinde yer alan bu açıklama, takip alacaklısı olan lehtara karşı ileri sürülebileceği gibi, bu konumdaki alacaklı iyiniyet iddiasında da bulunamaz. Bu durumda dayanak belge TTK'nın 688/2'nci maddesinde öngörülen kayıtsız şartsız ödeme vaadi unsurunu taşımadığından, kambiyo takibine konu edilemez” [Yarg. 12. HD., T. 26.11.2012, E. 17743, K. 34627 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 797)]; “..borçlu, senedin takip alacaklısına teminat olarak verildiği iddiasını, senede açıkça atıf yapan bir sözleşmeyle ispatlayamadığı gibi takip dayanağı senedin ön ve arka yüzünde, senet metninde, senedin teminat amaçlı verildiğine yönelik bir açıklama olmadığı görülmüştür...” Yarg. 12. HD., T. 15.06.2017, E. 2016/16921, K. 2017/9473 ; Yarg. 12. HD., T. 22.06.2016, E. 2016/16660, K. 2016/17486; Yarg. 12. HD, T. 05.07.2017, E. 2016/16934, K. 2017/10318 [www.kazanci.com (son erişim: 01.01.2019)]. Başka bir Yargıtay kararında da senedin ön yüzünde, düzenlenme tarihinin hemen üzerinde yer alan ve asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydı, senet metnine dahil sayılmıştır [Yarg. 12. HD., T. 13.11.2017, E. 2016/22773, K. 2017/14014 (www.kazanci.com (son erişim: 01.01.2019))].

senette asıl borç ilişkisine atıf yapan veya şartlı teminat kaydının bulunduğu hâllerde senet, kambiyo senedi niteliğini haiz olmadığından bu yolla takibe de konu olamayacaktır.

Senette bulunan mücerret teminat kaydının yanında, taraflar arasındaki sözleşmede de senede atıf yapılmasının, Yargıtay'a göre, senedin kayıtsız şartsız borç ikrarını haiz olma özelliğini, dolayısıyla kambiyo senedi niteliğini etkileyebilecek nitelikte olduğunu belirtmişik¹⁸⁷. Ancak bunun için, sözleşmenin, "alacağı teminat altına almak için söz konusu senedin düzenlenmesinin kararlaştırıldığı sözleşme" olduğunun ayrıca ispat edilmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle; Yargıtay'a göre, senette mücerret teminat kaydının bulunması, sözleşmede bahsedilen teminat senedinin, kaydı taşıyan senet olduğunun ispatı için yeterli değildir¹⁸⁸.

B. Senede Teminat Kaydı Konulmadan Oluşturulan Teminat Senetleri

1. Teminat Senediyle Bağlantısı İspatlanan Yazılı Bir Sözleşmenin Bulunması Durumunda

Teminat amacıyla kambiyo senedi düzenleyen tarafların bu hususu, asıl borç ilişkisini düzenleyen sözleşme veya söz konusu teminat olarak senet düzenlenmesinin öngörüldüğü harici bir sözleşmede belirtebileceklerine değindik¹⁸⁹. Sözleşmede senede bu şekilde atıf yapılması senette senedin teminat senedi olduğuna dair bir kayıt yer almasa dahi, senedin bedelsizliğinin tespiti bakımından hukuki sonuç doğurmalıdır. Sözleşmede senede atıf bulunmasa bile, senedin asıl borç ilişkisini

¹⁸⁷ Birinci Bölüm. II. B.

¹⁸⁸ "...somut olayda; takip dayanağı bononun ön yüzünde "teminat senedir" ibaresi mevcut ise de, hangi hukuki ilişkinin teminatı olduğu açıkça yazılmamış olup, bono üzerindeki bu ibare tek başına senedin teminat senedi olduğu iddiasını ispata yeterli değildir. Yine mahkemece gerekçeye esas alınan ve taraflar arasında düzenlenen 26.02.2009 tarihli kira sözleşmesinin "özel koşullar" başlıklı bölümünün 2. maddesinde "kiracıdan iki yıllık teminat senedi alınacaktır" şeklinde hüküm mevcut ise de, takibe dayanak bononun tanzim tarihinin 21/11/2008 ve miktarının 150.000 TL olduğu dikkate alındığında; taraflar arasında 26.02.2009 tarihinde imzalanan, 01/03/2009 başlangıç tarihli, 240.000 TL'lik yıllık kira bedelli kira sözleşmesinde senede açıkça atıf olmayıp, bononun düzenlenme tarihi ve miktarı ile kira başlangıç tarihi, sözleşme tarihi ve yıllık kira bedeli birbirini tutmayan bu sözleşmenin de teminat iddiasına delil teşkil etmesi mümkün değildir..." [Yarg. 12. HD. T. 29.05.2017, E. 2016/16194, K. 2017/8304 (www.kazanci.com (son erişim: 05.09.2018))].

¹⁸⁹ 2. Bölüm. III. A. 2. b.

düzenleyen sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olarak düzenlendiği, senedin unsurları ile sözleşmedeki kayıtlar arasındaki güçlü benzerliklerle de ispat edilebilir. Bu hâlde de aynı sonuca gidilmeli, söz konusu husus, senedin bedelsizliğinin tespiti bakımından önem arz etmelidir. Bununla birlikte senetle sözleşme arasındaki bağlantının bu şekilde ispat edilmesinin senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getireceği düşünülemez¹⁹⁰. Ne var ki, Yargıtay her zaman bu görüşte değildir.

Yargıtay kararlarında sıkça belirtildiği üzere “*dayanak belgenin teminat senedi olduğu iddiası, hangi ilişkinin teminatı olduğu senet üzerine yazılmak suretiyle, ya da yazılı belge ile kanıtlanmalıdır. Yazılı belge sunulduğu takdirde belgede takip dayanağı senede açıkça atıf yapılması zorunludur*”¹⁹¹. Senedin hangi ilişkinin teminatı olduğunun senet üzerine yazılan bir kayıtla belirtildiği durumlarda senet, asıl borç ilişkisine atıf yapan veya şartlı bir teminat kaydı taşıyacak ve zaten kambiyo senedi niteliğinde olmayacaktır. Keza bu durum kaydın yalnız senette bulunması başlığı altında incelendi. Söz konusu ifadede bu başlık açısından önem arz eden kısım ise, senedin hangi ilişkinin teminatı olduğunun yazılı belge ile ispatlanmasıdır. Yargıtay, söz konusu ifadesiyle birlikte senede açık atıf yapan sözleşme metnini, senedin teminat senedi için sayılması için yeterli bulmuştur (ki biz de bu senetleri, teminat amacıyla düzenlenmişlerse bu hususun ispat edilmesinden bağımsız bir şekilde teminat senedi olarak isimlendiriyoruz). Bununla birlikte Yargıtay, bazı kararlarında, senede açık atıf olmasa dahi, senedin, asıl borç ilişkisini düzenleyen sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olduğuna dair aşağıda¹⁹² inceleyeceğimiz güçlü emarelerin -başka bir deyişle senedin unsurları ile sözleşmedeki kayıtlar arasında güçlü benzerliklerin- bulunmasını da senedin teminat olarak düzenlendiğinin ispatı için yeterli bulmuş ve senedi teminat senedi olarak isimlendirmiştir. Başka bir deyişle; senedin teminat senedi olarak kabul edilmesi için, taraflar arasında teminat sağlanmasına ilişkin bir anlaşma yapılmasına neden olan satım, iş görme, kredi, kira vs. sözleşmeleriyle veya teminat olarak senet düzenlenmesinin öngörüldüğü sözleşmeyle bağlantısının ispat edilmesi aranmıştır.

¹⁹⁰ Tekinalp, s. 195; Odman Boztosun, s. 1489; Sarıkaya, s. 149.

¹⁹¹ Yarg. 12. HD. T. 26.03.2015, E. 31115, K. 7229 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 743); Yarg. 12.HD., T. 07.05.2009, E. 2275, K. 10048 (Aydın, s. 124).

¹⁹² Üçüncü Bölüm. II. A. 2. b. bb.

Yukarıda da¹⁹³ çeşitli vesilelerle belirttiğimiz üzere, Yargıtay, birçok kararında, bu şekilde teminat senedi olarak isimlendirdiği senetlerin, kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediklerini, dolayısıyla kambiyo senedi niteliklerinin bulunmadığını ileri sürerek, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipte şikayete¹⁹⁴ konu olmaları gerektiğine hükmetmiştir¹⁹⁵. Taraflar teminat olgusunu, şikayet değil borca itiraz sebebi olarak ileri sürmüş olsa dahi Yargıtay, bu hususu, yine şikayet sebebi gibi değerlendirerek, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun (İİK)¹⁹⁶ 170/a/2 hükmü gereği itirazı kabul etmiş ve takibin iptali yoluna gitmiştir¹⁹⁷.

Senet metni dışında, sözleşmede bulunan senetle ilgili kayıtların, senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getireceğini benimseyen söz konusu Yargıtay görüşüne katılmak imkânsızdır¹⁹⁸. Zira sözleşmede belirtilen “x tarihli bu sözleşmenin teminatı olarak y tarihli z bedelli bir bono düzenlenecektir” gibi bir kayıt ancak taraflar arasında ileri sürülebilecek şahsi bir defa olma özelliğini haizdir¹⁹⁹. Keza, sözleşmede senede bu şekilde açık atıf olmasa da senedin, sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine

¹⁹³ Birinci Bölüm. II. B; İkinci Bölüm. III. A. 2. b.

¹⁹⁴ Söz konusu şikayet, takip konusu senedin kambiyo senedi niteliğinde olmadığı veya alacaklının kambiyo hukuku gereği takip hakkına sahip bulunmadığı hâllerde ödem emrinin tebliğinden itibaren icra mahkemesine 5 gün içinde yapılması gereken şikayettir (İİK m. 168/3 ve m. 170/a).

¹⁹⁵ “...somut olayda alacaklı tarafından bononun ödeme aracı olarak alındığı iddia edilse de kredi sözleşmesinin tarihi ile tanzim tarihi aynı olan bononun temerrüt oluşmadan alınması, kredinin teminatı amacıyla alındığını gösterir. Bu durum karşısında, takibe konu edilen bonoların borçlular ile alacaklı arasındaki kredi sözleşmesinin teminatı olarak alındığının ve bononun kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediğinin kabulü gerekir...” [Yarg. 12.HD., T. 10.10.2013, E. 2013/25140, K. 2013/32267 (www. kazanci.com (son erişim: 06.09.2018))]; “...borçlulara verilmesi öngörülen kredi tutarı ile takip konusu senetteki yazılı miktarın aynı olması, ekli tarihsiz genel kredi sözleşmesindeki rakamın da ve tarafların da aynı olması, takip konusu senedin bu kredinin teminatı olarak düzenlendiğinin anlaşılması, borçlular aleyhinde aynı tutarlı kredi borcuna ilişkin “tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla” ipoteğin paraya çevrilmesi usulüyle takip yapılmış olması, borçlulara kredi vermenin koşulu olarak senet tanzim edilmesi şart koşulmuş olup, takip konusu senedin teminat senedi olduğunun saptanması ve kayıtsız şartsız borç ikrarını içermemesi nedeniyle, alacağın varlığı yargılamayı gerektireceğinden yapılan ilamsız takibin iptali gerekeceğini...” [Yarg. 12. HD., T. 21.06.2011, E., 31441, K.12749 (Talih Uyar, Alper Uyar, Cüneyt Uyar, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Bilge Yayınevi, 4. bs., Ankara, 2013, s. 851)].

¹⁹⁶ RG. 19.06.1932, S. 2128.

¹⁹⁷ Zira söz konusu maddeye göre icra mahkemesi süresinde yapılan şikayet ve itiraz dolayısıyla kendisine intikal eden işlerde, takibin konusu olan kambiyo senedinin bu niteliği haiz olmadığı veya alacaklının kambiyo hukuku gereği takip hakkına sahip olmadığı hususlarını kendiliğinden nazara alarak yapılan takibi iptal edebilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ertan Yardım, **Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s. 239-245.

¹⁹⁸ Tekinalp, s. 195; Odman Boztosun, s. 1489; Türk, s. 145. *Sarıkaya*’ya göre de senet metninde yer almayan bir kaydın senedin niteliğini ortadan kaldırması beklenemeyeceği gibi, senet dışı bir hususun takip talebi aşamasında icra dairesi tarafından göz önüne alınması da doğru değildir (Sarıkaya, s. 149).

¹⁹⁹ Yılmaz, L., s. 477; Sarıkaya, s. 23.

getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olduğuna dair güçlü emarelerin bulunması hâlinde de, yine ancak şahsi bir def'iyeye vücut veren bu durumun, senedin kambiyo senedi niteliğini etkileyeceği düşünülemez. Nitekim, her kambiyo senedinin altında düzenlenmesine neden olan bir temel ilişki vardır. Burada olduğu gibi, temel ilişkinin ispatının senedin niteliğini etkileyeceğini kabul etmek, temel edimin ifası uğruna veya teminat konusu risk gerçekleşirse doğacak alacağı güvence altına almak amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesini anlamsızlaştırır. Kaldı ki, yukarıda da belirttiğimiz gibi²⁰⁰, birçok kararıyla bu tür senetlerin, kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediğini, dolayısıyla, kambiyo senedi niteliğinde olmadığını kabul eden Yargıtay, senedin üçüncü kişilere ciro edilmesi hâlinde söz konusu hususun taraflar arasında ileri sürülebilecek şahsi bir def'iyeye olduğunu kabul etmekte ve teminat olgusunun TTK m. 687 gereği iyiniyetli üçüncü kişilere ileri sürülemeyeceğini belirtmektedir²⁰¹. *Tekinalp*'in de belirttiği gibi bu durumda aynı senedi taraflar arasında kaldığı hâllerde kambiyo senedi olarak kabul etmeyen Yargıtay, üçüncü kişilere ciro edilmesi hâlinde kambiyo senedi olarak değerlendirmektedir²⁰². Oysa senet her iki hâlde de kambiyo senedi niteliğini haizdir. *Türk*'e göre, Yargıtay'ın senet lehtarda kaldığı sürece farklı bir sonuca varmasının nedeni, bu durumda teminat senetlerinin kambiyo senedi sayılıp sayılmamasından çok, icra mahkemesi teminatla ilgili koşulların yerine getirilip getirilmediğini

---

²⁰⁰ Birinci Bölüm. II. B.

²⁰¹ “...somut olayda, davaya konu senetlerin, davacı işçiden, işe girişte alınan teminat senetleri olduğuna ve davacıların senetlerden kaynaklı davalı işveren şirkete borçlarının bulunmadığına yönelik kabul, dosya kapsamına uygundur. Ancak, senetlerin teminat senedi olduğuna ilişkin def'inin üçüncü kişi konumundaki davalı bankaya karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği hususunun üzerinde durulması gereklidir. Senet metninden anlaşılabilen def'iler ve senedin hükümsüzlüğüne dair (sahte imza, şekil eksikliği, tahrifat ve sair) def'iler herkese karşı ileri sürülebilir. Kişisel def'iler ise (senet metninde yer almayan ancak senedin düzenlenmesi sırasında ortaya çıkan bazı özel durumlara ilişkin kaçınma nedenleri) sadece taraflar arasında ileri sürülebilir, senedi devralan 3. kişilere karşı ileri sürülemez. Kişisel def'ilerin, 3. kişilere karşı ileri sürülemeyeceğine ilişkin kuralın istisnası ise, hâmilin senedi kazanırken bilerek borçlunun zararına hareket etmesidir. Senedin teminat senedi olduğuna ilişkin def'i, kişisel def'idir. Davaya konu senetler üzerinde teminat kaydı yazılı değildir. Davalı Banka, senetleri davalı şirketten teslim almış olup, üçüncü kişi konumundadır. Dosya kapsamında, davalı bankanın, senetleri kazanırken, bilerek davacılar zararına hareket ettiğini gösterir bir delil yoktur. Esasen bu husus mahkemenin de kabulünde olup, karar gerekçesinde, bankanın, davacılar zararına hareket ettiğinin kanıtlanmadığı açıklanmıştır. Bu halde, senetlerin teminat senedi olduğuna ilişkin def'inin, üçüncü kişi konumunda bulunan ve bilerek borçlular zararına hareket ettiği kanıtlanmayan davalı bankaya karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Mahkemece, bu yönün nazara alınmadan, davalı banka hakkında davanın kabulüne karar verilmesi hatalı olmuştur...” [Yarg. 22. HD., T. 12.12.2014, E. 2013/23093, K. 2014/35436 (www.kazanci.com (son erişim: 06.09.2018))].

²⁰² *Tekinalp*, s. 194; *Sarıkaya*, s. 23.

incelemeyeceği için kambiyo senetlerine özgü takibin borçlunun durumunu güçleştirmesidir²⁰³.

Yargıtay, özellikle son yıllardaki kararlarında ise; senedin teminat senedi olduğunun, sözleşmede senede yapılan açık atıfla veya senedin asıl borç ilişkisini düzenleyen sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olduğu yönündeki güçlü emarelerle ispat edilmiş olması, başka bir deyişle; teminat senediyle bağlantısı ispatlanan yazılı bir sözleşmenin bulunması hâlinde, teminat senedi iddiasını şikayet değil borca itiraz olarak ele almaktadır²⁰⁴. Gerçekten de söz konusu husus, senetteki borcun bir anlamda şarta bağlı olduğu ve bu şartın henüz gerçekleşmediği yönünde bir itiraz olup borca itiraz olarak değerlendirilmelidir²⁰⁵. Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarının birçoğunda isabetli olarak senetteki kayıtsız şartsız borç ikrarına, senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel geldiğine dair ibareler bulunmamaktadır. Hatta Yargıtay birçok kararında, bozulan kararlardaki "takip konusu senet kambiyo senedi niteliğinde olmadığından İİK'nin 170/a-2. maddesi gereğince takibin iptaline," cümlesinin karar metninden çıkarılmasına, yerine "borçlu hakkında yürütülen takibin İİK'nin 169/a-5. maddesi gereğince durdurulmasına" cümlesinin yazılmasına hükmetmiştir²⁰⁶. Ancak, senedin, teminat senedi olduğu iddiasının itiraz sebebi olarak ileri sürüldüğü ve itirazın

²⁰³ Türk, s. 145.

²⁰⁴ "... somut olayda, borçlunun, takip dayanağı senedin, taraflar arasında imzalanan "Hissedarlar Sözleşmesi"nin ilgili maddesi gereğince teminat olarak verildiğini ileri sürdüğü ve mahkemece senedin adı geçen sözleşmenin teminatı olduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle talebin kabulüne karar verildiği görülmektedir. Takip dayanağı senedin hangi ilişkinin teminatı olduğu, senet metninde belirtilmemiş ise de, ayrı bir sözleşme ile ispatlandığından, borçlunun başvurusu, bu haliyle borca itiraza ilişkindir ve anılan itiraz hakkında uygulanması gereken İİK'nun 169/a-5 maddesi uyarınca; "İtirazın kabulü kararı ile takip durur." Mahkemece, borçlunun borca itirazı kabul edildiğine göre, İİK'nun 169/a-5. maddesi uyarınca takibin borçlu yönünden durdurulmasına karar verilmesi gerekirken, olayda uygulama yeri olmayan aynı kanunun 170/a-2 maddesi gereğince takibin iptaline hükmedilmesi isabetsiz olup, hükmün bu sebeple bozulması gerekir ise de, anılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını zorunlu kılmadığından kararın düzeltilerek onanması gerekmiştir... [Yarg. 12. HD., T. 31.05.2016, E. 2016/2630, K. 2016/15409 (www.kazanci.com (son erişim: 02.01.2019)); "... somut olayda, Bölge Adliye Mahkemesince, senedin, taraflar arasındaki sözleşme uyarınca teminat senedi olması sebebiyle borca itiraz kabul edildiğine göre, "takibin durdurulması" yerine "takibin iptaline" hükmolünmesi isabetsiz olup, kararın belirtilen sebeple bozulması gerekir ise de, anılan bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını zorunlu kılmadığından, Bölge Adliye Mahkemesi kararının düzeltilerek onanması gerekmiştir..." [Yarg. 12. HD., T. 22.03.2018, E. 2017/3121, K. 2018/2955 (www.kazanci.com (son erişim: 02.01.2019))].

²⁰⁵ Borcun şarta bağlı olduğu itirazının borca itiraz olduğu yönünde bkz. Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016 (Anılış: İcra), s. 134.

²⁰⁶ Yarg. 12. HD., T. 14.12.2017, E. 2016/25437, K. 2017/15656; Yarg. 12. HD., T. 14.03.2018, E. 2016/9607, K. 2018/2570; Yarg. 12. HD., T. 26.01.2018, E. 2016/26529, K. 2018/660 [www.kazanci.com (son erişim: 25.12.2018)].

kabul edildiği kararlarda dahi, kararın ruhuna ters düşecek şekilde, senedin kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediğine yönelik ibarelere rastlanmaktadır²⁰⁷. Kanaatimizce, karar metinlerindeki bu tezatlık, teminat olgusunun, aslında Yargıtay'ın bahsettiğimiz ilk görüşündeki gibi İİK m. 170/a/2 gereği şikayet sebebi olarak değerlendirilmesi; ancak kararlarda bu maddeye atıf yapılmamasından ileri gelmektedir. Başka bir deyişle; Yargıtay söz konusu kararlarında da teminat senedinin sözleşmeyle bağlantısının kurulmasını, borca itiraz sebebi olarak değil, bu durumda senedin kambiyo senedi niteliğinin bulunmadığından bahisle şikayet sebebi olarak değerlendirmektedir.

Senedin yazılı bir sözleşmeyle bağlantısının ispatlanması birçok Yargıtay kararının aksine, senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getirmemektedir. Bu nedenle de icra hukuku anlamında şikayet sebebi olarak değerlendirilmemelidir. Ancak bir borca itiraz nedeni olarak değerlendirilebilecek (ki son yıllardaki Yargıtay kararları doğru olarak bu şekilde bir değerlendirmeye gitmektedir) ve bu nedenle takibin durdurulmasına yol açabilecek söz konusu bağlantının, Yargıtay görüşünün aksine, borca itirazın kabul edilmesi için tek başına yeterli olmadığı ise aşağıda ispat bölümünde ayrıca incelenecektir²⁰⁸.

2. Teminat Senediyle Bağlantısı İspatlanan Yazılı Bir Sözleşmenin Bulunmaması Durumunda

Teminat amacıyla kambiyo senedi düzenleyen taraflar, bu amaçlarını, ne senedin üzerine koyacakları bir kayıtla ne de asıl borç ilişkisini düzenleyen sözleşme veya sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olarak senet düzenlenmesinin öngörüldüğü

²⁰⁷ “...takip konusu senedin işbu sözleşmenin teminatı olduğu, bu durumda anılan bononun TTK'nın 688/2 hükmü gereği kayıtsız şartsız muayyen bir bedeli ödem kaydını ihtiva etmediğinden, alacağın varlığı yargılama yapılmasını zorunlu kıldığından, mahkemece itirazın kabulü yerine yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi isabetsizdir...” [Yarg. 12. HD., T. 14.11.2006, E. 2006/18331, K. 2006/21184 (Kaçak, s. 1095)]; “...borçlulara kredi vermenin koşulu olarak “koşullu şartname”nin “i” bendinde “senet tanzim edilmesi” şart koşulmuş olup, takip konusu senedin de bu krediyi alabilmek için tanzim edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla takip konusu senedin teminat senedi olduğu ve kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediği ve alacağın varlığının yargılamayı gerektirdiğinden itirazın kabulü yerine reddi doğru değildir...” [Yarg. 12. HD, T. 21.06.2011, E. 31441, K. 12749 (Coşkun, s. 390- 391)].

²⁰⁸ Üçüncü Bölüm. II. A. 2. b. bb.

harici bir sözleşme ile dışa yansıtılmış olabilirler. Senedin unsurları ile sözleşmedeki kayıtlar arasında da, söz konusu hususu ispata yetecek güçte benzerlik bulunmayabilir. Keza, taraflar arasında yazılı bir sözleşme dahi düzenlenmemiş olabilir.

Söz konusu kambiyo senetleri, Yargıtay'a göre, taraflar arasındaki teminat amacı kanıtlanmadığı sürece birer teminat senedi olmasa da²⁰⁹, teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesini konu alan çalışmamızın kapsamına girmektedir. Bize göre; bu senetler, teminat amacıyla düzenlenmiş oldukları sürece, bu hususun ispat edilmesinden bağımsız olarak teminat senedi olarak isimlendirilmelidir. Ancak söz konusu senetlerin teminat amacıyla düzenlenmiş olduklarının ispatı, senede karşı senetle ispat kuralı karşısında oldukça zordur. Bununla birlikte, birçok Yargıtay kararına da konu olduğu gibi, taraflar arasında, senedin teminat amacıyla düzenlendiğine dair bir uyumsuzluk bulunmuyor veya keşideci borçlunun ileri sürdüğü bu husus, alacaklının ikrar niteliğindeki yazılı veya sözlü beyanlarıyla anlaşılıyorsa senedin teminat amacıyla düzenlendiği kabul edilmelidir²¹⁰. Elbette, alacaklının yazılı beyanları ile senet arasındaki bağlantının da, yazılı belgedeki açık atıf veya diğer güçlü emarelerle ispatlanması gerekir.

Yargıtay, birçok kararında senedin teminat senedi olduğunun bu şekilde ispat edildiği hâllerde de, söz konusu teminat senedinin kayıtsız şartsız borç ikrarını içermediğine, dolayısıyla kambiyo senedi niteliğinde olmadığına hükmetmiş ve bu hususu bir şikayet sebebi olarak değerlendirmiştir²¹¹. Ancak, teminat amacıyla

²⁰⁹ Bkz. Birinci Bölüm. II. B.

²¹⁰ “...taraflar arasında davaya konu bononun araç kiralama sözleşmesinden dolayı araçta meydana gelebilecek zararın teminatı olarak verildiği konusunda uyumsuzluk bulunmamaktadır. Mahkemece davacı tarafından kiralanan araçta meydana gelen zararın ve sözleşmeden kaynaklanan başkaca bir tazmini gereken zararın bulunup bulunmadığı konusunda tarafların delillerinin dosyaya ibrazı sağlanarak, gereğinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle davacının teminata konu bonodan dolayı borçlu bulunup bulunmadığı konusunda inceleme ve araştırma yapılarak kanaate uygun bir sonuç dairesinde karar verilmesi gerekirken, dosya içeriğine uygun düşmeyen yanılığın gerekçeyle karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir...” [Yarg., 19. HD, T. 09.03.2017, E.5738, K. 1979 (Coşkun, s. 366)]; “..alacaklı vekilinin cevap dilekçesinde “...müvekkil ile davacı arasında, 01.03.2014 tarihinde ve müvekkile ait aracın kiralanaşına ilişkin anlaşma sağlanmış, araç davacıya teslim edilmiştir. Davacı, aynı tarihli düzenlenen senedi müvekkile teslim ederek, kullanım hakkı süresince kiralanan da meydana gelen hasardan bizzat sorumlu olacağı taahhüdünde bulunmuştur...” şeklindeki beyanı ile taraflar arasındaki oto kiralama konusu araçta meydana gelecek hasarın teminatı olarak verildiği kabul edilmiştir...” [Yarg. 12 HD., T. 03.04.2015, E. 8919, K. 8466 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 731)].

²¹¹ “...dosyaya sunulan ve taraflar arasında düzenlenen 27.11.2008 tarihli sözleşmede takip dayanağı bonoya açık bir atıf yok ise de alacaklı vekilinin icra mahkemesine verdiği cevap dilekçesinde ve duruşmada takip dayanağı senedin anılan sözleşme kapsamında teminat olarak alındığının kabul edildiği anlaşılmaktadır. Alacaklı vekilinin bu açık ikrarı karşısında artık borçlunun bu konuda

düzenlenme olgusunun senetle bağlantısı kurulabilen yazılı bir sözleşme ispatlanması gibi bu şekilde ispatlanmasının da senedin kambiyo senedi niteliğini etkileyeceği kabul edilemez. Nitekim, Yargıtay, özellikle son yıllardaki kararlarında, senedin teminat amacıyla düzenlendiğinin bu şekilde ispat edilmesini de, borca itiraz olarak değerlendirmekte, yine bu yöndeki kararlarında, da, isabetli bir şekilde, söz konusu ispatın senedin kayıtsız şartsız borç ikrarını içermeye özelliğine, dolayısıyla kambiyo senedi niteliğine halel getirdiğine yönelik ibarelere yer vermemektedir²¹².

IV. TEMİNAT SENETLERİ AÇISINDAN SOYUTLUK İLKESİ

Bir borç ilişkisinin teminatı olarak kambiyo senedi düzenlenmesi durumunda senet, söz konusu borç ilişkisinden bağımsız, renksiz bir alacak hakkını taşımaktadır²¹³. Zira senedin düzenlenmesine neden olan teminat sağlama sebebi asıl borç ilişkisiyle bağlantılı olarak gösterilmemiş, düzenleyen kayıtsız ve şartsız bir şekilde borç ikrarında bulunmuştur. Bu nedenle asıl borç ilişkisinde meydana

---

belgeye dayanmasına gerek kalmamıştır. Bu durumda, dayanak belgenin yukarıda açıklanan nedenle TTK'nun 688/2. maddesinde öngörülen mücerret borç ikrarını içermediği tespit edilmiş olup, tarafların sözleşme doğrultusunda edimlerini yerine getirip getirmediğinin ve dolayısı ile alacağın tahsil edilip edilmeyeceğinin yargılamayı gerektirmesi nedeniyle mahkemece, İİK'nun 170/a-2. maddesi gereğince şikayet kabul edilerek takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile istemi reddi yönde hüküm tesisi isabetsizdir... [Yarg. 12. HD, T. 27.06.2011, E. 14563, K. 13902 (Coşkun, s. 391)]; "...alacaklı vekilinin icra mahkemesine verdiği cevap dilekçesinden, takip dayanağı senedin, taraflar arasında düzenlenen sözleşme nedeniyle verildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda dayanak belgenin, yukarıda açıklanan nedenle TTK'nun 688/2. maddesinde öngörülen mücerret borç ikrarını içermediği tespit edilmiş olup, tarafların sözleşme doğrultusunda edimlerini yerine getirip getirmediğinin ve dolayısı ile alacağın tahsil edilip edilmeyeceğinin yargılamayı gerektirmedi nedeniyle mahkemece, İİK'nun 170/a-2. maddesi gereğince itiraz kabul edilerek takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde itirazın reddine karar verilmesi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 11.05.2010, E. 605, K. 11911 (Coşkun, s. 393)].

²¹² "...somut olayda, alacaklı tarafından imza edilen 19.03.2013 tarihli "Ek sözleşme-2" başlıklı sözleşmenin 2. maddesinde sözleşmeye istinaden borçluya 150.000,00 TL'lik senedin ciro edilip teslim edileceği ibarelerinin yer aldığı görülmektedir. Takibe konu 19.03.2013 tanzim tarihli, 150.000,00 TL bedelli senedin, taraflar arasında imzalanan 19.03.2013 tarihli sözleşme kapsamında düzenlendiği taraflar arasında çekişmesizdir. Söz konusu sözleşmenin taraflara karşılıklı edimler yüklediği tartışmasız olup, alacağın varlığı ve miktarı ile tahsilinin gerekip gerekmediği yargılamayı gerektirmektedir...Borçlunun, takip dayanağı 15.09.2011 tanzim tarihli 242.000,00 TL bedelli bononun teminat senedi olarak verildiği iddiası İİK'nun 169. maddesi kapsamında borca itiraz niteliğinde olup, bu iddianın kabulü halinde, aynı Kanununun 169/a-5. maddesi gereğince, takibin durdurulmasına karar verilmesi gerekirken, başvurunun İİK'nun 170/a maddesi kapsamında şikayet olarak vasiylandırılarak takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsiz olup, mahkeme kararının bu sebeple bozulması gerekir ise de, yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını zorunlu kılmadığından, kararın bu yönden düzeltilerek onanması yoluna gidilmiştir..." [Yarg. 12. HD.,T. 20.12.2016, E. 2016/7782, K. 2016/25714 (www.kazanci.com (son erişim: 03.01.2019)].

²¹³ Öztan, s. 173;

gelebilecek herhangi bir aksaklık veya bozukluk senedin geçerliliğine etkili olmayacaktır²¹⁴. Bununla birlikte kambiyo senetlerindeki soyutluk ilkesi senedin düzenlenmesine neden olan temel ilişkinin tamamen göz ardı edileceği anlamına da gelmemektedir²¹⁵. Bu kapsamda kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesi ispat soyutluğu ve maddi soyutluk olmak üzere iki şekilde kendini göstermektedir.

A. İspat Soyutluğu (Biçimsel Soyutluk)

Teminat amacıyla düzenlenen bir kambiyo senedinde alacaklı lehtar alacağının hukuki sebebini kanıtlamak zorunda değildir²¹⁶. Zira böyle bir alacağın olmadığını ispat yükü borçlu keşideci üzerindedir²¹⁷. İspat yükünün bu şekilde yer değiştirmesi öğretide ispat soyutluğu olarak adlandırılmaktadır²¹⁸. Bununla birlikte borçlu keşidecinin ispat soyutluğuna rağmen, teminat konusu riskin gerçekleşmediğini ve teminat altına alınan alacağın doğmadığını ispatlama imkânı her zaman vardır. Keşideci, bu durumda, teminat konusu riskin gerçekleşmediğini, şartlar oluşsa dahi teminat bedelini karşıladığını, takas hakkını kullandığını vs. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK)²¹⁹ 201. maddesinde öngörülen “senede karşı tanıkla ispat yasağı” gereği, düzenleyen aleyhine delil teşkil edecek yazılı bir belge (senet) veya diğer kesin delillerle ispatlamalıdır. O hâlde teminat senedinin taraflar arasında kaldığı durumlarda keşidecinin, lethara karşı teminat konusu riskin gerçekleşmediği, dolayısıyla da teminat altına alınan alacağın doğmadığı def'ini her zaman ileri sürebileceğini, ancak bunu kesin delillerle ispatlaması gerektiğini söyleyebiliriz²²⁰.

²¹⁴ İmregün, **Kara Ticaret**, s. 524; Mehmet Şerif Sağıroğlu, Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik (Soyutluk) İlkesi ve Uygulanması, **Legal Hukuk Dergisi**, S. 24, 2004, s. 3475.

²¹⁵ Sayhan, s. 130; Talih Uyar, “Kambiyo Senetlerindeki Mücerretlik ilkesi”, “Kambiyo Senedinin Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu” İddiasına Dayalı “Menfi Tespit Davası”nın Açılmasını Engeller mi?”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. LXXXVII, S. 3, 2013 (Anılış: Mücerretlik), s. 243.

²¹⁶ Ömer Teoman, “Bononun Bedelsizliğinin Tespiti”, **Yaşayan Ticaret Hukuku Kitap 12: 2004-2007**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008 (Anılış: Bononun Bedelsizliği), s. 152.

²¹⁷ Teoman, **Bononun Bedelsizliği**, s. 152; Öztan, s. 373; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 93.

²¹⁸ Teoman, **Bononun Bedelsizliği**, s. 152; Öztan, s. 373; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 93.

²¹⁹ RG. 04.02.2011, S. 27836.

²²⁰ Söz konusu def'inin ileri sürülebilmesinin nedeni, hukuki ilişkinin tarafları arasında maddi soyutluğun gündeme gelmemiş olmasıdır (Teoman, **Bononun Bedelsizliği**, s. 152).

B. Maddi Soyutluk

Senedin iyiniyetli üçüncü kişinin eline geçmesinden itibaren işlevsellik kazanacak olan maddi soyutluk, kişisel def'ilerin iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülmesini engellemektedir²²¹. O hâlde keşideci borçlu, teminat konusu riskin gerçekleşmediği, teminat bedelini karşıladığı, takas hakkını kullandığını vs. def'ilerini senetle ispatlasa dahi iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri süremeyecektir. Zira üçüncü kişi, senetle soyut bir talep hakkı elde etmiştir²²². Bununla birlikte alacağın temliki yoluyla devredilen nâma yazılı senetlerde maddi anlamda soyutluktan söz edilemeyecektir²²³.

Öğretideki bir görüş, ispat soyutluğunu göz ardı ederek kambiyo senetlerinin soyutluğunu yalnızca maddi soyutluğa indirgemekte ve bu nedenle soyut kıymetli evrakta, senet temel ilişkinin tarafları hakkında kaldığı sürece soyutluk kurallarının uygulanmayacağını ileri sürmektedir²²⁴. Öğretideki diğer bir diğer görüşe göre ise, şahsi def'ilerin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesinin nedeni senedin maddi soyutluğu değildir²²⁵. Başka bir deyişle, kıymetli evrakın soyutluğundan anlaşılması gereken yalnız ispat soyutluğu olmalıdır. Soyutluğu ispat soyutluğuna indirgeyen bu görüşe göre, şahsi def'ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesi senedin kamu güvenliğine sahip olmasının bir sonucudur²²⁶. Söz konusu görüş; şahsi def'ilerin ileri sürülememesinin senedin kamu güvenliğine sahip olmasının bir sonucu olmadığı, tam aksine, senedin kamu güvenliğine sahip olma sebebinin, senedin maddi soyutluğu gereği şahsi def'ilerin sürülememesi olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir²²⁷.

Kambiyo senetlerinin soyutluğunu ispat soyutluğuna veya maddi soyutluğa indirgemek yerine her ikisini de kabul etmek, ancak maddi soyutluğun senet iyiniyetli

²²¹ Teoman, **Bononun Bedelsizliği**, s. 152; Poroy/Tekinalp, s. 38; Ülgen. (Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya), s. 93-94.

²²² Ülgen (Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya), s. 94.

²²³ Ülgen (Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya), s. 96. *İmregün*, bu durumu maddi anlamda soyutluk olarak ifade etmese de soyutluğun kıymetli evrakın bazı devir şekillerinde ortadan kalktığını, nâma yazılı kıymetli evrakta şahsi def'ilerin ileri sürülebilmesinin de bunun bir örneği olduğunu ifade etmiştir (İmregün, **Kara Ticaret**, s. 526).

²²⁴ Gürbüz, s. 102; Hamit Dündar, "Kambiyo Senetlerinde Soyutluk (Mücerretlik) İlkesinin Yargıtay İçtihatlarıyla Birlikte İncelenmesi", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. III, S. 26, 2008, s. 42.

²²⁵ Öztan, s. 374; Sayhan, s. 110.

²²⁶ Öztan, s. 374; Sayhan, s. 110.

²²⁷ Kınacıoğlu, s. 87.; Poroy/Tekinalp, s. 44.

üçüncü kişinin eline geçtiği andan itibaren işlevsellik kazanacağını benimsemek doğru bir çözüm olacaktır. Bu kapsamda teminat amacıyla düzenlenen bir kambiyo senedinde ispat soyutluğu gereği; teminat konusu riskin gerçekleşmediği, teminat bedelinin ödendiği, takas hakkının kullanıldığı gibi bedelsizlik olgularını ispat yükü keşideci üzerindedir. Maddi soyutluk gereği ise, keşideci, bedelsizlikle ilgili söz konusu def'ileri iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri süremeyecektir. O hâlde ispat soyutluğunun daha çok senedin bedelsizliğinin ispatıyla, maddi soyutluğun ise def'ilerle ilgili olduğunu söyleyebiliriz.

V. TEMİNAT SENETLERİNDE BEDELSİZLİK

A. Bedelsizlik Terimi

Kambiyo senetleri belirli bir temel hukuki ilişkiye bağlı olarak düzenlenirler. Ancak temel hukuki ilişkisinin bir kambiyo taahhüdünün asıl borç ilişkisi olabilmesi için para alacağı doğurmaya müsait olması gerekir²²⁸. İşte bedelsiz senetlerin ne olduğunun tespitinde de göz önüne alacağımız şey, söz konusu para alacağıdır²²⁹. Zira çoğu zaman asıl borç ilişkisinin ortadan kalkması veya hükümsüz olması temel alacağı son verse de, bu mutlak geçerli değildir²³⁰. Asıl borç ilişkisi devam etmesine rağmen temel alacağın son bulması veya asıl borç ilişkisi ortadan kalkmasına rağmen temel alacağın devam etmesi söz konusu olabilir²³¹. Senedi bedelsiz kılan şey ise asıl borç ilişkisinin değil, temel alacağın bulunmamasıdır. Nitekim bedelsizlik terimi ile genel kabul görmüş tanıma göre; bir ticari senedin temel alacağı kendini meydana getiren asıl borç ilişkisiyle birlikte veya ondan ayrı olarak ortadan kalkar, geçerli olarak doğmaz veya hiç mevcut olmazsa o senet bedelsiz bir ticari senettir²³². Belirtmek gerekir ki senedin bu şekilde bedelsiz olduğunun ileri sürülmesi aynı zamanda bir şahsi

---

²²⁸ İnan, s. 16

²²⁹ İnan, s. 18; Gürbüz, s. 487; Sayhan, s. 131; Acar, s. 28.

²³⁰ İnan, s. 18; Gürbüz, s. 486; Acar, s. 28.

²³¹ İnan, s. 18-19; Gürbüz, s. 486; Sayhan, s. 131; Acar, s. 28.

²³² İnan, s. 26; Gürbüz, s. 494; Sayhan, s. 130.

def'ie vücut vermektedir²³³. Zira burada ancak hukuki ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilecek bir def'i bulunmaktadır.

Teminat senetlerindeki temel alacak da asıl borç ilişkisinden kaynaklanan ve teminat konusu riskin gerçekleşmesiyle birlikte doğan alacaktır. Çalışmanın başından itibaren belirttiğimiz üzere asıl borç ilişkisi devam etse de teminat konusu risk gerçekleşmediği sürece senedin temel alacağı doğmamış olacaktır. Keza, teminat konusu risk gerçekleşse dahi borç ifa edilmiş ya da takas gibi başka bir sebeple sona ermiş olabilir. Burada teminat senetleri açısından asıl önem arz eden durum ise teminat konusu riskin gerçekleşmemesidir. Örneğin, kiracı A, kiralayan B'nin taşınmazına vereceği olası zararların tazmini için bir teminat senedi düzenlemiş; ancak herhangi bir zarar meydana gelmemişse teminat konusu risk gerçekleşmemiş demektir. İşte bu durumda ya da teminat konusu riskin gerçekleştiği; ancak borcun ifa edildiği veya takas veya borcu sona erdiren diğer sebeplerle sona erdiği durumlarda, teminat senedinin bedelsiz senetler içindeki yerini tespit etmek teminat senedi terimini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. O hâlde öncelikle *İnan*'ın yaptığı sınıflandırmaya göre²³⁴ bedelsiz senetleri incelemek gerekir.

B. Bedelsiz Senetlerin Sınıflandırması

İnan'ın yaptığı sınıflandırmaya göre bedelsiz senetler, tarafların bedelsizlik konusunda anlaşmadıkları ve anlaştıkları senetler olarak ikiye ayrılmaktadır. Tarafların bedelsizlik konusunda anlaşmadıkları senetler ise kendi arasında baştan itibaren bedelsiz olan senetler, sonradan bedelsiz kalan senetler, geçici süre ile bedelsiz kalan senetler olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Tarafların bedelsizlik konusunda anlaştıkları senetler ise alacaklı yararına veya borçlu yararına düzenlenenler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Biz bu çalışmanın kapsamı itibarıyla her bir başlığa kısaca yer vererek teminat senetlerinin söz konusu başlıklar arasındaki yerini tespit etmeye çalışacağız.

---

²³³ İnan, s. 27; Gürbüz, s. 496.

²³⁴ İnan, s. 29-50.

1. Tarafların Bedelsizlik Konusunda Anlaşmamış Olduğu Senetler

a. Baştan İtibaren Bedelsiz Olan Senetler

Söz konusu senetlerde temel alacak baştan itibaren bulunmamaktadır²³⁵. Temel alacağın bulunmamasına neden olan şey asıl borç ilişkisinin geçerli olmaması veya hiç bulunmaması olabilir²³⁶. Örneğin tapu sicil memuru önünde yapılmamış bir sözleşmeyle satılan taşınmazın bedeli karşılığında düzenlenen bir bono baştan itibaren bedelsizdir²³⁷. Bu kapsamda asıl borç ilişkisinin hata, hile, tehdit²³⁸ ve gabin gibi irade bozukluklarıyla zedelendiği, temel ilişkide ahlaka ve kamu düzenine aykırılık bulunduğu, ehliysiz kişinin asıl borç ilişkisinin tarafı olduğu²³⁹, açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu²⁴⁰ hâllerde de temel alacak hiçbir zaman bulunmadığından senet, baştan itibaren geçersizdir.

b. Sonradan Bedelsiz Kalan Senetler

Temel alacağın başlangıçta geçerli olarak doğduğu, ancak sonradan (senedin düzenlenmesi anında veya senet düzenlendikten sonra) ortadan kalktığı hâllerde sonradan bedelsiz kalan senetlerden söz edilir²⁴¹. Senedin sonradan bedelsiz kalması asıl borç ilişkisine ilişkin sebeplerle gerçekleşebileceği gibi asıl borç ilişkisi dışında sebeplerle de gerçekleşebilir²⁴². Asıl borç ilişkisine ilişkin sebepler; borcun ifa

²³⁵ Sayhan, s. 135.

²³⁶ İnan, s. 30; Gürbüz, s. 498.

²³⁷ İnan, s. 72.

²³⁸ Bu noktada bir mutlak def'îye vücut verecek olan, senedin hükümsüzlüğüyle, bir şahsi def'îye vücut veren senedin bedelsizliği kavramları karıştırılmamalıdır. Zira burada bahsedilen asıl borç ilişkisini geçersiz hâle getiren hata hile ve tehdit hâlleridir. Senet yapma iradesini etkileyecek hata, hile ve tehdit hâlleri ise senedin bedelsizliğine değil, hükümsüzlüğüne neden olmakta ve mutlak bir def'î olarak herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. İnan, s. 31-33.

²³⁹ Ehliysiz kişinin düzenlendiği senet kural olarak bedelsiz değil hükümsüzdür. Ancak kişinin ehliysizken yapmış olduğu hukuki işleme dayanarak ehliyetliken senet düzenlemesi hâlinde bedelsizlikten söz edilir (İnan, s. 35; Sayhan, s. 141).

²⁴⁰ Söz konusu hususun bir bedelsizlik durumu oluşturup oluşturmadığı tartışmalıdır. *Sayhan*'a göre açık senedin doldurulmasına ilişkin anlaşma, kambiyo ilişkisinin bir parçası olup temel alacakla ilgili bulunmamaktadır. Bu nedenle anlaşmaya aykırı doldurma savı bir şahsi def'îi imkânı sağlamakla birlikte, hiçbir zaman bir bedelsizlik hâli değildir (Sayhan, s. 135). Krş. İnan, s. 35; Gürbüz, s. 509; Acar, s. 50.

²⁴¹ İnan, s. 38; Gürbüz, s. 522; Ertekin/Karataş, s. 605; Sayhan, s. 152; Acar, s. 51-52.

²⁴² Gürbüz, s. 522; Ertekin/Karataş, s. 606.

edilmesi, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde karşı tarafın borcunu ifa etmemesi²⁴³, ibra²⁴⁴, aynı borç ilişkisi nedeniyle başka bir senet devredilmesi, asıl borç ilişkisinin zamanaşımına uğraması olabilir²⁴⁵. Senet asıl borç ilişkisi dışında takas, borcun yenilenmesi gibi sebeplerle de bedelsiz kalmış olabilir²⁴⁶.

c. Geçici Süre ile Bedelsiz Kalan Senetler

Geçici süre ile bedelsiz kalan senetler, temel alacağı bulunduğu hâlde vadede bunu istemenin imkânsız olduğu senetler ve asıl borç ilişkisine dayanmakla birlikte temel alacağı henüz doğmamış senetler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁴⁷,

Temel alacak bulunduğu hâlde vadede bunu istemenin imkânsız olduğu durumlara iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde bir tarafın borcunu ifa etmemesine bağlı olarak diğer tarafın ödemelik def'ini ileri sürmesini, bir kambiyo senedine bağlanmış alacağın cari hesaba geçirilmesini²⁴⁸ örnek gösterebiliriz²⁴⁹. *İnan*'a göre bu tip senetler, geçerli bir temel alacağın olması, ancak alacağın yalnızca o an için talep edilememesi nedeniyle teknik anlamda bedelsiz sayılmamakla birlikte, hukuki sonuçları itibariyle geçici süre ile bedelsiz kalan diğer senetlerle bir fark göstermemektedir²⁵⁰.

Asıl borç ilişkisine dayanmakla birlikte temel alacağın henüz doğmamış olması durumu ise erteleyici şarta bağlı senetlerde görülür²⁵¹. Bu senetlerde senedin vadesi

²⁴³ Borcun kısmen veya ayıplı ifasını da bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Yargıtay, bu hâllerde bölümsel noksanlık ya da satım gibi sözleşmelerdeki ayıp nedeniyle senetlerin saptanacak miktarda bedelsiz kalacağını, ticari senedin bölümsel biçimde bedelsizliğini kabul etmektedir. Nitekim bir karar göre; "...satımdan dönülse de kullanım gereği kira karşılığı istemek ve bozulma varsa tazminat isteyebilme olanağı bulunduğundan, satım bedeli karşılığı verilen bono bedellerinin, saptanacak bu miktarda indirilip kalan bölümünün iptali gerektiği..." [Yarg. 11. HD., T. 23.02.1981, E. 845, K.746 (Gürbüz, s. 525)].

²⁴⁴ Bununla birlikte Sayhan ibrayı asıl borç ilişkisi dışında senedi bedelsiz kılan bir sebep olarak değerlendirmiştir (Sayhan, s. 156). Krş. Gürbüz, s. 526.

²⁴⁵ İnan, s. 38-43; Gürbüz, s. 522-528; Sayhan, s. 151-155.

²⁴⁶ İnan, s. 43-44; Gürbüz, s. 528-532; Sayhan, s. 155-156.

²⁴⁷ İnan, s. 44-45; Gürbüz, s. 531-532.

²⁴⁸ Bu durumda alacak hesap devresinin sonuna kadar istenemeyecektir. Senet ya bakiyenin kabulü ile yenilenerek kesin olarak bedelsiz hâle gelecektir ya da cari hesaptan çıkarılacak ve bedelsizlik sona erecektir (İnan, s. 45).

²⁴⁹ İnan, s. 44-45; Gürbüz, s. 531-532; Sayhan, s. 158-159.

²⁵⁰ İnan, s. 45.

²⁵¹ İnan, s. 45; Gürbüz, s. 532; Ertekin/Karataş, s. 609; Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

geldiği hâlde şart gerçekleşmezse bu bir bedelsizlik def'i olarak ileri sürülebilir²⁵². Söz konusu durumda, senedin zamanaşımı süresince şartın gerçekleşme olanağı bulunduğundan senedin iadesi istenemez²⁵³. Zamanaşımı süresi içinde şart gerçekleşirse senet, bedelli hâle gelir²⁵⁴. Senedin vadesi gelmeden veya senet zamanaşımına uğramadan şartın gerçekleşmesi imkânsızlaşırsa kesin olarak bedelsiz hâle gelen senedin iadesini talep etmek mümkündür²⁵⁵.

Erteleyici şarta tâbi bir temel alacağa bağlı olarak düzenlendiği için bedelsiz olan senetler, genellikle cezai şart ve teminat amacıyla düzenlenmektedir²⁵⁶. Biz cezai şart olarak senet düzenlenen durumları da teminat senetleri kapsamında incelediğimizden, teminat senetlerinin büyük bir kısmının bu başlıktaki bedelsizlik türüne dahil olduğunu söyleyebiliriz.

Teminat amacıyla senet düzenlenmesi durumunda, teminat konusu riskin gerçekleşmesiyle birlikte erteleyici şart gerçekleşmiş olacak ve senet, bedelli hâle gelecektir²⁵⁷. Teminat konusu risk, yani erteleyici şart gerçekleşmediği sürece senet geçici olarak bedelsizdir²⁵⁸. Zamanaşımı süresince teminat konusu risk gerçekleşmezse ve gerçekleşmesi imkânsızlaşırsa senet kesin olarak bedelsiz olacaktır²⁵⁹.

2. Tarafların Bedelsizlik Konusunda Anlaşmış Olduğu Senetler

Bu tip senetlerde senedin düzenlenmesine yol açan hukuki bir ilişki mevcut olsa da bu ilişki bir temel alacak doğurmaya elverişli değildir²⁶⁰. Başka bir deyişle; bu senetlerde bir asıl borç ilişkisi bulunmayıp, bu durum taraf iradelerine de uygundur²⁶¹.

---

²⁵² İnan, s. 45; Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

²⁵³ Sayhan, s. 160.

²⁵⁴ İnan, s. 45; Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

²⁵⁵ İnan, s. 45; Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

²⁵⁶ İnan, s. 45; Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 159.

²⁵⁷ Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 160.

²⁵⁸ Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 160.

²⁵⁹ Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 160.

²⁶⁰ İnan, s. 49; Gürbüz, s. 534-535; Ertekin/Karataş, s. 610; Acar, s. 69.

²⁶¹ İnan, s. 49; Gürbüz, s. 534-535; Ertekin/Karataş, s. 610; Acar, s. 69.

a. Borçlu Yararına Düzenlenenler

Bu tür senetler, gerçek alacaklıların senet borçlusunun malvarlığına el koymalarını önlemek amacıyla muvazaalı olarak oluşturulmaktadır²⁶². Söz konusu durumda gerçek alacaklılar her zaman için muvazaayı yazılı bir belge ile ispat edebilirler²⁶³.

b. Alacaklı Yararına Düzenlenenler

Söz konusu senetler alacaklının kredi itibarını yükseltmek ya da kısa vadeli para ihtiyacını karşılamak için oluşturulan hatır senetleridir²⁶⁴. Hatır senetleri dolaşım gayesiyle veya dolaşım gayesi olmadan oluşturulabilir. Alacaklının dolaşım gayesi olmayan hatır senedi düzenlemesindeki amaç, hatır senedi nedeniyle ekonomik durumunu gerçekte olduğundan daha iyi göstermektir²⁶⁵. Dolaşım gayesi olan hatır senetlerinde ise amaç, senedin ciro edilmesi yoluyla, lehtara kısa vadeli kredi sağlamaktır²⁶⁶.

C. Teminat Senetlerinin Bedelsiz Kaldığı Durumlar

1. Teminat Konusu Riskin Gerçekleşmediği Durumlar

Teminat senetleri, bir tür erteleyici şart olan “teminat altına alınan borcun ödenmesi gereken koşulların ortaya çıkması” şartına bağlı olarak düzenlenmektedir²⁶⁷. Yukarıda²⁶⁸ geçici olarak bedelsiz kalan senetler başlığında da belirttiğimiz üzere söz konusu şart, senedin vadesi geldiği hâlde gerçekleşmezse geçici bedelsizlikten söz

²⁶² İnan, s. 41; Gürbüz, s. 535; Ertekin/Karataş, s. 610; Acar, s. 69.

²⁶³ İnan, s. 49; Gürbüz, s. 535.

²⁶⁴ Acar, s. 70.

²⁶⁵ İnan, s. 50.

²⁶⁶ İnan, s. 50.

²⁶⁷ Gürbüz, s. 533.

²⁶⁸ 2. Bölüm V. B. 2. c.

edilirken, şartın gerçekleşmesi vadeden veya senet zamanaşımına uğramadan önce imkânsız hâle gelirse kesin bedelsizlikten söz edilir²⁶⁹.

Teminat altına alınan borcun ödenmesi gereken koşulların ortaya çıkıp çıkmadığı (erteleyici şartın gerçekleşip gerçekleşmediği), başka bir deyişle, teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediği; keşidecinin borcunun paradan başka bir edim olduğu teminat senetlerinde keşidecinin söz konusu edimini tam olarak ifa edip etmediğine, para borcunun ifa edilmemesi sonucu gündeme gelen aynen ifanın ve/veya temerrüt faizi ödeme borcunun teminat olan senetlerde, para borcunun ifa edilip edilmediğine, olası zararların teminatı olarak düzenlenen senetlerde bir zarar ortaya çıkıp çıkmadığına, doğmamış cezai şart borcu karşılığında düzenlenen senetlerde ise cezai şart ödenmesi için gerekli koşulların oluşup oluşmadığına bakılarak tespit edilir.²⁷⁰ Örneğin, kiracı A'nın, kiralayan B'nin taşınmazına vereceği olası zararların tazmini için düzenlendiği teminat senedi, teminat konusu risk gerçekleşinceye kadar (eve herhangi bir zarar verilinceye kadar) geçici olarak bedelsizdir. Keşideci A, herhangi bir zarar meydana getirmeden sözleşme sona ererse, yani erteleyici şartın gerçekleşmesi (teminat konusu gerçekleşmesi) imkânsız hâle gelirse senet, kesin olarak bedelsiz hâle gelir²⁷¹. A'nın taşınmaza zarar vermesi; ancak, verilen zarar miktarının senet bedelinden az olması olasılığında ise senet kısmi olarak bedelsizdir. Aynı şekilde tapusu devredilmiş, ancak satış bedeli alınmamış bir taşınmazın devrinin teminatı olarak bir senet düzenlenmişse tapu devir işlemi yapılmaya kadar senet geçici olarak bedelsizdir. İşlemin aradaki inanç anlaşmasına uygun olarak yapılmaması durumunda senet bedelli hâle gelecektir. Tapu, inanç anlaşmasına uygun olarak devredilirse, senet, artık kesin olarak bedelsiz olacaktır.

2. Teminat Konusu Riskin Gerçekleştiği Ancak Teminat Altına Alınan Borcun Sona Erdiği Durumlar

Teminat senetleri, erteleyici şart olan teminat konusu riskin gerçekleşmesi durumunda bedelli birer senet niteliğindedir. Örneğin işçi A, işveren B'nin mülkiyetinde bulunan iş makinelerine vereceği olası zararların teminatı olarak bir

---

²⁶⁹ İnan, s. 45; Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 159; Acar, s. 67.

²⁷⁰ İnan, s. 45-46.

²⁷¹ İnan, s. 46.

senet düzenlemiş, daha sonra da makinelere zarar vermişse, senet, A'nın verdiği zarar oranında bedelli hâle gelir. Ancak A, söz konusu bedeli (toplam zararı) B'ye ödemişse senedin iadesini talep etme hakkını haizdir. İşte, A'nın teminat altına alınan borcu ifa ettiği; ancak senedi B'den almadığı durumda, senet sonradan bedelsiz kalan bir senet niteliğinde olacaktır²⁷². Aynı şekilde, teminat altına alınan borcun zamanaşımına uğradığı²⁷³ veya ibra edildiği²⁷⁴ hâllerde de senedin sonradan bedelsiz kalması söz konusudur. Teminat konusu riskin gerçekleşmesiyle birlikte lehtara bedel ödeme borcu altına giren keşidecinin, aralarındaki başka bir hukuki ilişki sebebiyle lehtardan alacağı olabilir. Bu durumda keşideci, lehtara takas beyanında bulunarak borcunu sona erdirirse, yine, senedin sonradan bedelsiz kalmasından söz edilir²⁷⁵.

---

²⁷² İnan, s. 39; Sayhan, s. 152; Acar, s. 53.

²⁷³ Belirtmek gerekir ki asıl borç ilişkisinden doğan alacağın kambyo alacağından önce zamanaşımına uğraması çok nadir rastlanan bir durumdur. Zira genel zamanaşımı süresi on yılken bir kambyo senedinin zamanaşımı süresi en fazla üç yıldır. Bununla birlikte *İnan*, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçların iki yıllık (818 sayılı eski Borçlar Kanunu'na göre bir yıl) zamanaşımı süresine tâbi olmakla birlikte, haksız fiilin veya sebepsiz zenginleşmenin doğduğu andan itibaren talep edilebileceklerini ve doğmadan önce tutarları bilinmeyeceğine göre muaccel olmadan bunlar için senet düzenlenemeyeceğini belirtmiştir (İnan, s. 41). Ancak teminat senetlerinde bu durumun aksi görülebilir. Zira bir tarafın kusuruyla vereceği zararın teminatı olarak senet düzenlenmesi durumunda iki yıllık haksız fiil zamanaşımı süresi dolmasına rağmen senedin üç yıllık zamanaşımı süresi dolmamış olabilir.

²⁷⁴ Temel ilişkinin borçtan kurtulma belgesiyle yerine getirildiği durumlarda senedin bedelsizliği kabul edilmelidir (Gürbüz, s. 526; Sayhan, s. 156-157).

²⁷⁵ Takas beyanı için karşılıklı alacakların her ikisinin de muaccel olması gerekmektedir. Bu nedenle senedin vadesinden önce takas beyanında bulunulamaz (İnan, s. 43).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMİNAT SENETLERİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ SORUNLAR

I. DEF'İLER

A. Genel Olarak Kambiyo Senetlerinde Def'iler

Dar anlamı ile def'i, davalının, davacının ileri sürdüğü borç konusu edimi özel bir nedene dayanarak yerine getirmekten kaçınmasını sağlayan haktr²⁷⁶. Bununla birlikte def'i terimi, kıymetli evrak hukukunda, hâkimin resen de gözeteceği, hakkın doğumuna engel olan ve hakkı sona erdiren vakıaların ileri sürülmesini ifade eden, itiraz terimini de kapsayacak şekilde kullanılmaktadır²⁷⁷. Biz de bu çalışmada def'i terimini itiraz terimi de kapsayacak şekilde geniş anlamıyla kullanmaktayız.

Kıymetli evrakta kabul eden muhatap, keşideci, cirantalar, avalistler hamile karşı çeşitli def'ilere sahip olabilirler. Bununla birlikte söz konusu def'ileri her hâmile karşı ileri süremezler. Zira bu durum, kıymetli evrakın dolaşım yeteneğini ortadan kaldırır²⁷⁸. Bununla birlikte hamile karşı hiçbir def'inin ileri sürülememesi de mümkün değildir. Zira bu durum da katlanılamaz riskleri beraberinde getirerek, kambiyo ilişkisine girmeyi imkânsızlaştırır²⁷⁹. O hâlde, kıymetli evrakta ileri sürülebilecek defiler, ne borçluyu katlanılamayacak riskler altına sokacak kadar dar, ne de kıymetli

²⁷⁶ Oğuz İmregün, "Kıymetli Evrakta Def'iler", **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. VII, S. 12, 1961 (Anılış:Def'iler), s. 654; Mehmet Helvacı, "Kambiyo Senetlerinde Def'iler", **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007 (Anılış: Def'iler), s. 653; Levent Budak, Şengül Çelik, "Emre Yazılı Senetlerde Def'iler", **Adalet Dergisi**, Y. 79, S. 6, 1988, s. 44.

²⁷⁷ İmregün, **Def'iler**, s. 656; Şimşek, s. 259; Budak/Çelik, s. 45. Zira def'i terimi TTK'de itiraz terimini de kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Bununla birlikte TTK'deki bu kullanım, teknik anlamda itiraz olan bazı hâllerin def'i seviyesine indirildiği anlamına gelmemektedir (Helvacı, **Def'iler**, s. 654). Dolayısıyla itiraz teşkil eden bir olay def'i olarak adlandırılmasına bakılmaksızın hâkim tarafından resen gözetilmeli ve savunmanın genişletilmesi yasağına tâbi olmamalıdır (Saibe Oktay, "Poliçede Def'iler", **Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Anısına Armağan**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1986, s. 340).

²⁷⁸ Oktay, s. 340.

²⁷⁹ Oktay, s. 340.

evrakın dolaşım yeteneğini yok edecek kadar geniş ele alınmalıdır²⁸⁰. Bu kapsamda def'iler, öğretici tarafından, farklı sınıflandırmalara tâbi tutulmuştur²⁸¹.

Def'iler, öğretici tarafından, hukuki görünüşe güven ilkesine²⁸² göre sınıflandırılmıştır. Bu ilkeye göre borçlu, sorumluluğunu yüklediği senet metniyle sorumlu tutulmalıdır²⁸³. Zira yazıya göre sorumluluk ilkesi gereğince senedin borçlusu senedi verirken senette yazılı hususlardan sorumlu olduğunu üçüncü şahıslara bildirmektedir²⁸⁴. Ancak borçlu, yazıya göre sorumluluk ilkesine rağmen ehliyetsizlik, sahtecilik, temsil yetkisinin yokluğu, senet imzalanırken cebir kullanılması gibi hususları def'i olarak ileri sürebilecektir. Zira bu durumlarda, borçlunun, iyiniyetli üçüncü şahıslarda bir güven yaratma iradesi bulunmamaktadır²⁸⁵.

TTK'de ise def'iler yine hukuki görünüşe güven teorisine göre üç gruba ayrılarak incelenmiştir. Söz konusu sınıflandırmaya göre emre yazılı senetlerde def'iler senet metninden anlaşılan def'iler, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ve şahsi def'iler olmak üzere üçe ayrılmaktadır (TTK m. 825). Biz de, def'ileri kanuni sınıflandırmaya göre inceleyeceğiz. Belirtildiği gibi söz konusu sınıflandırma emre yazılı kıymetli evrakta ileri sürülebilecek def'ileri ele almaktadır. Bununla birlikte hâmiline yazılı kıymetli evrakta ileri sürülebilecek def'ilerle emre yazılı kıymetli evrakta ileri sürülebilecek def'iler hemen hemen aynıdır²⁸⁶. Ancak nâma yazılı kıymetli evrak, alacağın temlik ile devredildiğinden, def'iler bakımından da adi alacakların devrine ilişkin TBK m. 188 hükmüne tâbidir.

²⁸⁰ Oktay, s. 340; Helvacı, **Def'iler**, s. 650.

²⁸¹ Söz konusu sınıflandırmalar için bkz. Yılmaz, L., s. 314-319.

²⁸² Bu ilkeye göre, senetteki hakkın doğumu için geçerli bir sözleşmenin varlığı aranmakla beraber, bu sözleşmenin geçersizliği dolayısıyla hakkın doğmadığı def'i iyiniyetli hâmillere karşı ileri sürülemeyecektir (Kınacıoğlu, s. 32; Öztan, s. 110; Yılmaz, L., s. 94; Hayri Bozgeyik, "Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def'ileri", **Prof Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 486). Zira senedi düzenleyen, senedi düzenlemekle birlikte iyiniyetli hâmillere karşı bir hukuki görünüş yaratmıştır ve bundan sorumludur (Can, s. 10; Kınacıoğlu, s. 32; Öztan, s. 110; Yılmaz, L., s. 94; Burcu Kalkan, "Kıymetli Evrakta Hakkın Doğumu ve Kıymetli Evrak Teorileri", **Prof. Dr. Ergun Özsunay'a Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004, s. 91).

²⁸³ Öztan, s. 215; Yılmaz, L., s. 136.

²⁸⁴ Yılmaz, L., s. 136.

²⁸⁵ Öztan, s. 215; Yılmaz, L., s. 136.

²⁸⁶ Hâmiline yazılı kıymetli evrakın def'iler bakımından emre yazılı kıymetli evrakta farklılaştığı en önemli nokta TTK m. 659/3 hükmüdür. Hükme göre senedin, borçlunun rızası olmaksızın tedavüle çıkarıldığı yolunda bir def'i ileri sürülemez.

1. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler

Def'ilerin sınıflandırılmasında esas alınan hukuki görünüme güven ilkesinin getirdiği korumadan yararlanabilmek için gerçeğe aykırı bir görünüş olgusuna ihtiyaç vardır²⁸⁷. Senet metninden anlaşılabilen def'ilerde ise gerçeğe aykırı bir görünüş söz konusu olmayıp, gerçek durum senetten anlaşılabilir. Bu nedenle hamilin korunmaya da ihtiyacı yoktur²⁸⁸. O hâlde, senedin ön ve arka yüzünden, alonjdan hatta ciro zincirinde anlaşılabilen def'iler iyiniyetli olsun veya olmasın her hâmile karşı ileri sürülebilir²⁸⁹.

Senet metninden anlaşılabilen def'iler hukuki sonuçları itibariyle senedin geçersizliğine yol açan def'iler ve senet borçlusuna ödemedi kaçınma hakkı veren def'iler olarak ikiye ayrılabilir²⁹⁰. Senedin geçersizliğine yol açan def'iler, senette kanunen gerekli olan unsurların bulunmaması veya senedi geçersiz kılan kayıtların bulunmasından ileri gelir²⁹¹. Ödemedi kaçınma hakkı veren def'iler ise senette cirantanın ödemedi veya kabul etmemeden sorumlu olmayacağı kaydının bulunması, kısmi ödeme, vadenin henüz gelmediği, ciro zincirinde kopukluk, zamanaşımı gibi def'ileri ifade eder²⁹². Söz konusu def'iler kural olarak herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilir nitelikte olsalar da²⁹³ bazı hâllerde, senet metnine konulan kayıtlardan doğan def'iler sadece bu kaydı koyan ilgili tarafından ileri sürülebilir²⁹⁴. Örneğin; TTK m. 685/1 uyarınca cirantanın koyduğu sorumsuzluk kaydına ilişkin def'i bu niteliktedir.

---

²⁸⁷ Oktay, s. 356.

²⁸⁸ Oktay, s. 356; Öztan, s. 219; Poroy/Tekinalp, s. 105; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 65; Budak/Çelik, s. 51.

²⁸⁹ Poroy/Tekinalp, s. 105; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 65. Senet metninden anlaşılabilen def'ilerin senedin ön ve arka yüzü ile eklerinin incelenmesinden anlaşılabilen def'iler olduğu yönünde bkz. Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 152; Yılmaz, L., 179.

²⁹⁰ Oktay, s. 356.

²⁹¹ Oktay, s. 356-357. Bununla birlikte bazı yazarlar senette şekil şartlarının eksikliğini senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'i olarak değerlendirmektedir (Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 31; M. Fadlullah Cerrahoğlu, **Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Def'iler**, Hüsniyat Matbaası, İstanbul, 1974, s. 24; Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 153).

²⁹² Oktay, s. 356-357.

²⁹³ Can, s. 25.

²⁹⁴ Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya).

2. Senedin Hükümsüzlüğüne İlişkin Def'iler

Senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler senedin ön ve arka yüzünden, eklerinden ve alonj üzerinden anlaşılmayan bir def'i grubunu ifade etmektedir²⁹⁵. Bu def'iler Kanun'da her ne kadar senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'i olarak adlandırılrsa da aslında senedin hükümsüzlüğünü değil, senetle borç altına girmiş kişinin taahhüdünün hükümsüzlüğünü ifade eder²⁹⁶. Hükümsüzlük sadece senetle borç altına giren kişinin taahhüdüyle ilgili olduğu için ilgili hükümsüzlüğü def'i olarak ileri sürebilecek kişi de senetle borç altına giren ve söz konusu def'i kişiliğinde doğan kişidir²⁹⁷.

Öğretide senedin hükümsüzlüğüne ilişkin mutlak def'i²⁹⁸ olduğu konusunda üzerinde tartışma bulunmayan hâller TTK m. 677'nin kapsamına giren ehliyetsizlik, sahtelik, senette hayali kişilerin imzalarının bulunması, temsil yetkisinin bulunmaması veya aşılması yanında imzanın zorla ya da hipnoz altında atırılması hâlleridir²⁹⁹. Gerçekten de bu hâllerde senetteki taahhüdün hükümsüzlüğü söz konusu olacağından Kanun'daki ifadeyle senedin hükümsüzlüğüne ilişkin bir mutlak def'i mevcuttur.

Senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler öğretide genellikle mutlak def'i olarak incelense de³⁰⁰, bazı yazarlara göre söz konusu def'iler, iyiniyetlilere karşı ileri sürülemeyecek bir nisbi def'i de vücut verebilecektir³⁰¹. Nisbi def'ie vücut verdiği kabul edilen ancak, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler başlığı altında incelenen hâllerin en önemlisi senetle borç altına giren kişinin irade bozukluğu altında

²⁹⁵ Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 66.

²⁹⁶ Öztan, s. 220; Yılmaz, L., s. 199-200; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 66; Budak/Çelik, s. 47.

²⁹⁷ İmregün, **Def'iler**, s. 658-659; Can, s. 25; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 66; Bozgeyik, s. 490-491; Budak/Çelik, s. 47.

²⁹⁸ Mutlak ve nisbi def'i ayrımı def'ilerin etkilerine göre yapılmış bir ayrımdır. Söz konusu ayrıma göre mutlak def'iler senede hâmil olan herkese karşı ileri sürülebilecek def'ileri ifade ederken, nisbi def'iler belli bir senet alacaklısına karşı, belli bir borçlu tarafından ileri sürülebilecek def'ileri ifade etmektedir (Öztan, s. 218).

²⁹⁹ Cerrahoğlu, s. 37-44; İmregün, **Def'iler**, s. 658-659; Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 154; Öztan, s. 220-224; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 67.

³⁰⁰ İnan, s. 32; Cerrahoğlu, s. 21 vd.; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 66; Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 5. bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 65; Yılmaz, L., s. 393 vd.

³⁰¹ Öztan, s. 220; Budak/Çelik, s. 47; Cihat Alp Karaahmetoğlu, **Kambiyo Senetlerinde Def'iler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2016, s. 65.

bulunmasıdır. Bununla birlikte karşı görüşe göre irade bozukluğu hâllerinde ortaya çıkan senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler, mutlak niteliktedir³⁰².

Öğretideki bir görüşe göre hata, hile veya tehdit sonucu senet düzenlenmesi durumunda, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin bir def'i oluşmakla birlikte söz konusu def'i, nisbi bir def'eye vücut verip, ancak senedi kötüniyetle iktisap eden ve iktisabında ağır kusur bulunan hamile karşı ileri sürülebilir³⁰³. Dikkat edilmelidir ki burada göz önüne alınan ölçüt TTK m. 687'de şahsi def'iler için öngörülen öngörülen “bilerek borçlunun zararına hareket etme” değil, TTK m. 686/2'de öngörülen “kötüniyetle iktisap veya iktisapta ağır kusur bulunması”dır³⁰⁴. Bu durumun ispatı ise hamilin bilerek zarara hareket etme kastı aranmayacağından daha kolaydır³⁰⁵.

Kanaatimizce irade bozukluğu hâllerinin ne tür bir def'eye vücut verdiğinin tespitinde dayanak nokta, hata, hile veya tehdit durumunun sadece asıl borç ilişkisini mi yoksa asıl borç ilişkisiyle birlikte ya da ondan ayrı olarak senet yapma iradesi mi etkilediği olmalıdır³⁰⁶. Buna göre yalnızca asıl borç ilişkisinin kurulmasını etkileyen irade bozukluğu hâlleri her hâlde, aşağıda inceleyeceğimiz şahsi def'ilere vücut verip, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez³⁰⁷. Bununla birlikte senet yapma

³⁰² İmregün, **Def'iler**, s. 658-659.

³⁰³ Öztan, s. 227. İrade bozukluğu hâllerinin nisbi def'eye vücut verip vermediği konusunda öğretilerde farklı görüşler mevcuttur. *Yılmaz*'a göre irade bozukluğu hâllerinden hile ve tehdit söz konusuysa bu durumlarda hukuki görünüşe güven ilkesine göre borçluya bir sorumluluk yüklenemeyeceğinden mutlak def'i söz konusu iken, hata durumunda eğer borçluya sorumluluk yüklenebiliyorsa nisbi bir def'i söz konusudur (Yılmaz, L., s. 427,431, 438). *Poroy/Tekinalp* ise hile ve tehdit hâlini *Yılmaz* gibi mutlak def'i olarak değerlendirirken, hata hâlini borçluya kusur yüklenip yüklenemeyeceği konusunda bir ayırım yapmadan nisbi def'i olarak değerlendirmiştir (Poroy/Tekinalp, s. 104, 108). *Hirş*'e göre ise irade bozukluğu hâllerinin hepsi şahsi def'eye vücut vermektedir (Hirş, s. 503).

³⁰⁴ Def'ileri farklı bir sınıflandırmaya tâbi tutan *Oktay*'a göre irade bozukluğu hâllerinden hata ve hile iyiniyetlilere karşı ileri sürülemeyecek def'iler içinde zayıf etkili geçerlilik def'ileri arasındadır. Zayıf etkili geçerlilik def'ilerinin hareket noktası ise senedin hâmilinin elinden rızası dışında çıkmasını düzenleyen TTK m. 686/2 hükmüdür. Yazar'a göre geçirim sözleşmesinin bulunmadığı veya geçirim sözleşmesinin bulunmasına rağmen iradeyi bozan hâllerden birinin bulunduğu hâller söz konusu maddenin kapsamındadır. Zira bu hâllerde, senedi imzalamakla hukuki bir görünüş yaratan borçlu, kural olarak sorumlu olup, ancak hâmilin kötüniyetli veya ağır kusurlu olması hâlinde bu durumu def'i olarak ileri sürebilecektir (Oktay, s. 359). *Helvacı*'nın yaptığı sınıflandırmaya göre ise nisbi def'iler kendi içinde şahsi olmayan nisbi def'iler ve şahsi def'iler olarak ikiye ayrılmakta, irade bozukluğu hâlleri de şahsi olmayan nisbi def'iler arasında sayılmaktadır. Yazar'a göre de şahsi def'ilerin hâmile karşı ileri sürülebilmesi için bilerek borçlunun zararına hareket etme kastı aranırken, şahsi olmayan nisbi def'ilerin ileri sürülebilmesi için kötüniyet ve ağır kusur şartı aranmıştır. Zira TTK m. 686/2'nin hak sahipliğini ispat için başvurulacak bir madde olması def'iler bakımından kıyas yoluyla uygulanmasına engel değildir (Helvacı, **Def'iler**, s. 662).

³⁰⁵ Öztan s. 227; Helvacı, **Def'iler**, s. 683; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 70.

³⁰⁶ İnan, s. 31; Cerrahoğlu, s. 46; Helvacı, **Def'iler**, s. 686.

³⁰⁷ İnan, s. 31; Cerrahoğlu, s. 47; Helvacı, **Def'iler**, s. 686.

iradesini etkileyen irade bozukluğu hâllerinde³⁰⁸, hukuki görünüşe güven ilkesine göre, borçlunun sorumlu tutulamayacağını düşündüğümüz hile ve tehdit durumunda senedin hükümsüzlüğüne ilişkin mutlak bir def'i söz konusuysen, hata hâlinde borçlu bu durumdan sorumlu tutulabileceği için iyiniyetlilere karşı ileri sürülemeyecek bir nisbi def'i söz konusudur³⁰⁹. Hata hâlinde ortaya çıkan bu nisbi def'iyi, yazarların yukarıda belirttiğimiz gruplandırmasını benimseyerek senedin hükümsüzlüğüne ilişkin nisbi def'i olarak adlandırabiliriz. Yine birçok yazarın kabul ettiği gibi irade bozukluğu hâllerinden kaynaklanan nisbi def'ilerin üçüncü kişiye karşı ileri sürülmesinde şahsi def'ilere ilişkin TTK m. 687'deki "bilerek borçlunun zararına hareket etme" ölçüsünden değil, TTK m. 686/2 hükmünden yola çıkarak "kötüniyetle iktisap ve iktisapta ağır kusur bulunması" ölçüsünden yararlanılmaktadır. Aynı şekilde; senedin rıza dışında elden çıkması (TTK m. 686/2), muvazaalı işlemin bir unsuru olarak senet düzenlenmesi, kumar ve bahis borcu, kanuna, ahlaka ve kamu düzenine aykırı amaçla senet düzenlenmesi, açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulması (TTK m. 680) hâllerinde de ancak kötüniyetli ve ağır kusurlu üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin nisbi bir def'i söz konusudur³¹⁰.

3. Şahsi Def'iler

Şahsi def'iler, borçlu ile önceki hâmillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan bir def'i grubudur. Senedin temel alacağı hakkında ileri sürülebilecek def'ileri ifade eden şahsi def'ilerin neredeyse hepsini yukarıda açıkladığımız bedelsizlik hâlleri oluşturmakla birlikte³¹¹,

³⁰⁸ Senet yapma iradesini etkileyen irade bozukluğu hâllerinin neler olduğunu tespitinde, asıl borç ilişkisine ilişkin irade bozukluğu hâllerinin senet yapma iradesini etkileyip etkilemeyeceğini de göz önünde bulundurmak gerekir. Zira tehdit hâlinde aynı tehdit, birbirinden farklı iradeleri sakatlayabileceğinden asıl borç ilişkisini sakatlayan tehdit, eğer senedin düzenlenmesi anında devam ediyorsa senet yapma iradesini de sakatlayacaktır. Bununla birlikte hata ve hile hâllerinde asıl borç ilişkisi geçersiz olsa bile, senet düzenleme iradesi hata ve hileye maruz kalmadığından, senedin düzenlenmesi anında bu durumun devam etmesi senedi hükümsüz kılmaz (İnan, s. 31-33).

³⁰⁹ Tehdit hâlinin mutlak def'iyeye vücut vereceği yönünde bkz. Yarg. HGK., T. 13.06.2018, E. 2017/19-1627, K. 2018/1187 8 [www.kazanci.com (son erişim: 16.12.2018)].

³¹⁰ Öztan, s. 224-234. Söz konusu durumların bir kısmı *Oktay* tarafından iyiniyetlilere karşı ileri sürülemeyecek zayıf etkili geçersizlik def'i, *Yılmaz* tarafından iyiniyetlilere karşı ileri sürülemeyen ve asıl borç ilişkisinden kaynaklanan şahsi def'i, *Helvacı* tarafından ise şahsi olmayan nisbi def'i olarak incelenmiştir (Oktay, s. 359-361; Yılmaz, L., s. 436-453; Helvacı, **Def'iler**, s. 683-690).

³¹¹ Burada senetteki bedelsizlik, şahsi def'i yoluyla ileri sürülmektedir (İnan, s. 28; Fatih Dirican, **Bonoda Defilerin Sınıflandırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994, s. 106)

temel alacak bulunduğu hâlde vadede bunu istemenin imkânsız olduğu durumlarda bir şahsi def'i söz konusu olduğu hâlde teknik anlamda bir bedelsizlikten söz edilemez³¹².

Şahsi def'iler asıl borç ilişkisine dayanan bir nedenden kaynaklanabileceği gibi, taraflar arasındaki özel bir anlaşmadan veya taraflar arasında senedin düzenlenmesine neden olan ilişki dışında başka bir ilişkiden kaynaklanabilir³¹³. Senet düzenlenmesine neden olan sözleşme gereği teslim edilen malın ayıp olması, yine bu sözleşmenin kurulmasında taraflardan birinin irade bozukluğu altında bulunması³¹⁴, karşı tarafın edimini ifa etmemesi, gibi nedenler asıl borç ilişkisinden kaynaklanan; hatır, senette yer almayan vade uzatma anlaşması gibi nedenler özel bir anlaşmadan kaynaklanan; takas durumu ise taraflar arasındaki başka bir ilişkiden kaynaklanan şahsi def'ilere örnek gösterilmektedir³¹⁵.

Şahsi def'ilerin üçüncü kişiye ileri sürülebilmesi, ancak üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde mümkündür (TTK m. 687 ve m. 825). “Bilerek borçlunun zararına hareket”den ne anlaşılması gerektiği ise öğretilerde tartışılmıştır. Burada kastedilenin, hâmilin; ağır kusurlu olması veya borçlunun şahsi def'ilerini bilmesi, değil, borçluya zarar verme iradesiyle hareket etmesi olduğu ileri sürülmüştür³¹⁶. *Kınacıoğlu*'na göre hâmilin zarar verme kastı, ortaya çıkacak sonucu kendisi için farksız veya önemsiz görmesi sonucu, ihmâli kast olarak da kendini gösterebilir³¹⁷.

Bir görüşe göre; “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusunun gerçekleşmesi için hâmilin, kendi cirantasıyla, borçlunun şahsi def'ileri ileri sürmesini önlemek amacıyla anlaşmış olması aranmamaktadır³¹⁸. Belirtilmelidir ki “hâmilin bilerek

³¹² İnan, s. 28.

³¹³ Oktay, s. 361-363; Öztan, s. 234; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 68; Dirican, s. 106.

³¹⁴ İnan, s. 31; Cerrahoğlu, s. 47; Helvacı, **Def'iler**, s. 686.

³¹⁵ Oktay, s. 361-363; Öztan, s. 236-240; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 68.

³¹⁶ İmregün, **Def'iler**, s. 55; Öztan, s. 242; Kınacıoğlu, s. 169; Helvacı, **Def'iler**, s. 695; Mehmet Şirin Erdoğan, “Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 2, 1999, s. 390. *Adıgüzel*'e göre de; borçlunun zararına hareket olgusunun varlığı için tek başına bilmek yetmemelidir. Yazara göre; senetteki hakkı ileri süren kişi kötünietli olarak kambiyo senedini devralırken, borçlunun şahsi def'ilerini ileri sürme imkânını da kaybedeceğinin bilincinde olmalı, iradesi de bu yönde tecelli etmelidir (Burak Adıgüzel, “Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlunun Zararına Hareket”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. IV, S. 2, s. 134).

³¹⁷ Kınacıoğlu, s. 169.

³¹⁸ İmregün, **Def'iler**, s. 56; Kınacıoğlu, s. 169; Öztan, s. 243; Erdoğan, s. 390.

borçlunun zararına hareket edip etmediği” olguları, hâmilin senedi iktisap ettiği an bakımından önem taşımaktadır³¹⁹.

“Bilerek borçlunun zararına hareket” olgusunu, buna bağlı olarak, hâmilin zarar kastını ispat yükü ise borçlunun üzerindedir³²⁰. Ancak, öğretide, bu kuralın kesin bir şekilde uygulanmasının borçlunun ispat olanağını büyük ölçüde ortadan kaldıracığı ileri sürülmüştür. Bu nedenle, borçlunun; hâmilin senedi devraldığı sırada borçlunun devredene karşı ileri sürebileceği def’ileri bildiğini ispatlaması TTK m. 687 ve m. 825’in uygulanması için yeterli görülmüştür³²¹. Bununla birlikte *Yılmaz*’a göre; borçlu, senedin devri sırasında hâmilin, def’ileri bildiğinin yanında, bunu bertaraf etmek amacıyla ve kendisini mağdur etme iradesiyle hareket ettiğini de ispatlamalıdır³²². Yine bir görüşe göre, Kanun’da “kötüniyet” yerine “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusunun aranması kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir³²³. Bu nedenle de burada sadece bilme hususu ile yetinilmeyip, hâmilin senedi devralırken, borçlunun, devraldığı ciranta veya lehtara ileri sürebileceği şahsi def’iyi bertaraf etme amacının da ispatlanması gerekmektedir³²⁴. Aksi takdirde “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusu TMK m. 3’te düzenlenen iyiniyetin tersi olan kötüniyete oldukça yaklaşmaktadır³²⁵. Kanaatimizce bu görüş de “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusunun varlığı için şahsi def’iyi bertaraf etme amacını arayarak, söz konusu olguyu, 865 sayılı Ticaret Kanunu’ndaki “*hileli itilaf*”, yani “hileli anlaşma” olgusuna benzetmektedir. Zira 865 sayılı Ticaret Kanunu’nda şahsi def’ilerin üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilmesi için hâmil ile lehtar veya ciranta arasında hileli bir anlaşma aranırken, 6762 sayılı Ticaret Kanunu ve 6102 sayılı TTK’de bu şart aranmamıştır. Şahsi def’iyi bertaraf etme olgusu ise, kanaatimizce, TTK’de aranmayan “hileli anlaşma” ile ilgilidir. Ancak “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusu, TMK m. 3’te ifade edilen iyiniyetin tersi niteliğindeki kötüniyet olarak da anlaşılmamalıdır³²⁶. Zira TMK m. 3’te ifade edilen iyiniyetin tersi olan

---

³¹⁹ Öztan, s. 243

³²⁰ İmregün, **Def’iler**, Kınacıoğlu, s. 169; s. 55; Öztan, s. 242; Yılmaz, L., s. 497; Helvacı, **Def’iler**, s. 695; Erdoğan, s. 390.

³²¹ İmregün, **Def’iler**, s. 55; Öztan, s. 242; Bahtiyar, s. 35. *Kınacıoğlu*’na göre de hâmil iktisap anında borçlunun zararına olan işlemi biliyorsa kasıtlı hareket etmiş sayılmalıdır (Kınacıoğlu, s. 169).

³²² Yılmaz, L., s. 497.

³²³ Sarıkaya, s. 139.

³²⁴ Odman Boztosun, s. 1494; Sarıkaya, s. 139.

³²⁵ Sarıkaya, s. 139.

³²⁶ Pulaşlı, s. 70. *Türk*’e göre ise “bilerek borçlunun zararına hareket” ile iyiniyetli olmamak aynı, ya da en azından birbirine yakın kavramlar olup uygulamada ispat yönünden farklı sonuçlar

kötüniyet, “bilme ve bilmesi gerekme” durumlarının ikisini de kapsamaktadır³²⁷. “Bilerek borçlunun zararına hareket” olgusu ise bilmesi gerekme durumu dışında yalnızca “müspet bilme” durumunu ifade etmektedir. “Müspet bilme” olgusu ise, hâmilin borçlunun zararına hareket ettiğinin göstergesidir.³²⁸ Dolayısıyla bizim görüşümüze göre, yalnızca müspet bilme olgusunu ispat, “bilerek borçlunun zararına hareket etme” olgusunun ispatı için yeterli sayılmalıdır.

B. Teminat Senetlerinde Def'iler

1. Genel Olarak

Teminat senetlerinde, borçlu keşideci, teminat konusu riskin gerçekleşme olasılığına karşı, alacaklı lehine bir kambiyo senedi düzenlemektedir. O hâlde poliçe, bono veya çek olduğu iddia edilen söz konusu kambiyo senedine karşı yukarıda açıkladığımız üç tür def'i de ileri sürülebilecektir. Bu kapsamda şartları varsa; senet metninden anlaşılabilen bir def'i olarak senedin kambiyo senedinde niteliğinde olmadığı, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin bir def'i olarak senedi düzenlerken fiil ehliyetini haiz bulunulmadığı, şahsi bir def'i olarak takas beyanını vs. ileri sürerek ödemedi kaçınılabılır.

2. Teminat Senetlerinde Teminata İlişkin Def'iler

Teminat senetlerinin teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetleri olmaları, bu senetlerde senede yansıtılan veya yansıtılmayan teminat iradelerini birer def'i olarak karşımıza çıkarmaktadır. Teminat iradesinin senede yansıtıldığı durumlarda yukarıda³²⁹ incelediğimiz üzere “senede teminat kaydı konulmak suretiyle oluşturulan” bir teminat senedinden söz ederken, bu iradenin senede yansıtılmadığı

---

doğurmaları beklenemez. Yazara göre Kanun'da iyiniyetli olmamak yerine “bilerek borçlunun zararına hareket etme” ibaresinin kullanılmasının nedeni de iyiniyetin hakların kazanılması ile ilgili bir kavram olmasından başka bir şey değildir (Türk, s. 289-290).

³²⁷ Pulaşlı, s. 70.

³²⁸ Kınacıoğlu, s. 169.

³²⁹ 2. Bölüm. III.

durumlarda “senede teminat kaydı konulmadan oluşturulan” bir teminat senedinden söz ederiz. Teminat senetlerinde, teminata ilişkin def’ileri açıklarken de teminat senetlerinin oluşturulma şekline ilişkin yukarıda yaptığımız açıklamalardan yararlanacağız.

Senede teminat kaydı konularak oluşturulan teminat senetlerinde söz konusu kayıttan bağımsız olarak, teminat amacıyla düzenlenme iddiası da bir def’i olarak ileri sürülebilir. Senede teminat kaydı konulmadan oluşturulan teminat senetlerinde ise teminata ilişkin ileri sürebilecek tek def’i, senedin, teminat amacıyla düzenlediği iddiası olabilir.

a. Teminat Amacıyla Düzenlenme İddiasının Def’i Sınıflandırması İçindeki Yeri

Teminat senetlerinde, taraflar arasındaki, senedin düzenlenmesine ilişkin anlaşma, bir inanç anlaşmasıdır³³⁰. Keşidecinin senet metninden bağımsız olarak, söz konusu anlaşmayı, anlaşmada öngörülen riskin gerçekleşmediğini veyahut riskin gerçekleşmesine rağmen zararı karşıladığını ileri sürmesi ise her durumda keşideci ile lehtar arasında doğrudan doğruya var olan ilişkiye dair şahsi bir def’idir³³¹. Daha önce teminat senetlerinde bedelsizlik sorunu başlığında³³² da değindiğimiz üzere, teminat senetlerine ilişkin şahsi def’iler, teminat konusu riskin gerçekleşmediği durumlarda senedin geçici süre ile bedelsiz kalmasına ilişkin³³³, teminat konusu riskin gerçekleştiği, ancak borcun sona erdiği durumlarda senedin sonradan bedelsiz kalmasına ilişkindir. Yine senedin teminat senedi olduğuna ilişkin iddia tıpkı hatır, vade uzatma anlaşmalarında olduğu gibi taraflar arasındaki özel bir anlaşmadan kaynaklanan şahsi def’i grubuna dahilken³³⁴, teminat konusu riskin gerçekleştiği, ancak borcun ifa, takas vs. gibi bir yolla sona erdiği yönündeki iddia, asıl borç

³³⁰ İnan, s. 48.

³³¹ Gürbüz, s. 354; Kınacıoğlu, s. 170; Bozer/Göle, s. 197; Talih Uyar, “Kambiyo Senetlerine İlişkin Haciz Yolu İle Takiplerde Borçlunun Borçlu Olmadığı İtirazı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 2000 (Anılış: İtiraz), s. 200; Yılmaz, L. s. 479; Yahya Deryal, “Karşılıklı Düzenlenen Hatır Çeklerinde Borçlu Keşidecinin Teminat Çeki İddiasıyla Menfi Tespit (İptal) Davası Açması ve Bir Örnek Olay İncelemesi”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 656, 657; Sarıkaya, s. 138; Adıgüzel, s. 142.

³³² 2. Bölüm. V.

³³³ İnan, s. 45; Gürbüz, s. 533; Sayhan, s. 159.

³³⁴ Yılmaz, L., s. 458.

ilişkinde dayanan bir nedenden kaynaklanan şahsi def'i grubuna dahildir. Yargıtay da senedin, teminat amacıyla düzenlendiği iddiasının, üçüncü kişi hâmile karşı ileri sürülmesini, isabetli bir şekilde, şahsi bir def'i'nin üçüncü kişiye karşı ileri sürülmesi kapsamında değerlendirmiştir³³⁵.

Belirtilmelidir ki teminat amacıyla düzenlenme iddiasının, iddia edene ödemedi kaçınma hakkı verebilmesi için, bu iddianın, teminat konusu riskin gerçekleşmediği veya riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğu iddiası ile birlikte ileri sürülmesi gerekmektedir. Şahsi def'i niteliğindeki teminat amacıyla düzenlenme iddiasının keşideci borçlu tarafından üçüncü kişi hâmile ileri sürülmesi, ancak hâmilin bilerek borçlunun zararına hareket etmesi hâlinde mümkündür (TTK m. 687/1). *Odman Boztosun*'a göre; hâmilin bilerek borçlunun zararına hareket ettiği, teminat altına alınan hukuki ilişkide lehtarın iade yükümlülüğü altında olması; fakat bu durumun bilincinde olan üçüncü kişinin söz konusu şahsi def'inin lehtara karşı ileri sürülmesini engellemek amacıyla senedi devralması durumunda kabul edilebilir³³⁶. Yukarıda³³⁷ açıkladığımız kanaatimize göre; bilerek borçlunun zararına hareket olgusunun varlığı için tarafların bu şekilde şahsi def'iyi

³³⁵ “...takip dayanağı senet, 13.11.2002 vadeli 10.000 YTL miktarlı olup takip borçluları ile senet lehtarı arasında akdedilen protokolün tarihinin de bono tanzim tarihi ile aynı olduğu, anılan protokolün "ek teminatlar" başlıklı maddesinde borçluların, senet lehtarı Ortak Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd. Şirketine 10.000 YTL'lik hamiline senedi vereceği görülmektedir. Bu olgular karşısında takipte dayanak bononun, protokolde yazılı senet olduğu anlaşılmaktadır. Bu hali ile anılan protokoldeki şartların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ve buna bağlı olarak verilen senet bedelinin tahsilinin gerekip gerekmediği yargılamaya muhtaçtır. Alacaklı ciranta konumunda olup lehtara karşı ileri sürülen defilerin ciranta olan alacaklıya karşı ileri sürülebilmesi için TTK. 399. maddesinde yazılı hamilin iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket edip etmediği mahkemece araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...” [Yarg. 12. HD., T. 16.10.2007, E. 2007/15386, K. 2007/18684 (www.kazanci.com (son erişim: 21.12.2018))]; “...somut olayda takip dayanağı bononun teminat olduğuna ilişkin iddianın temel dayanağı olan 30.09.2009 tarihli protokol, borçlularla Murat arasında keşide edilmiş olup, takip alacaklısı Kemal, bu protokolde taraf değildir. Bu protokolün takip alacaklısı yönünden herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Senet metninde teminat olduğuna dair bir ibare de yer almamaktadır. TTK'nin 599. maddesinin yukarıda açıklanan hükmüne göre, protokolde imzası bulunan Murat ile senet lehtarı Kemal arasındaki abi-kardeş ilişkisinin saptanması hâlinde, hâmilin çeki iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket ettiğinin kabulü gereklidir. Takip dayanağı senette imzası bulunmayan Murat'dan, senedin takip alacaklısı Kemal'e ne şekilde intikal ettiği tespiti edilemediğinden itirazın reddi yerine yazılı gerekçe ile kabulü yönünde hüküm tesisi isabetsizdir...” [Yarg. 12. HD., T.19.04.2012, E. 2011/28049, K. 2012/14178 (Süphandağ, s. 202)]; “...keşideci durumundaki davacının, dava dışı bono lehtarı ile aralarındaki sözleşmeye dayanarak, sözleşmeye taraf olmayan takip alacaklısına karşı, bononun teminat olarak düzenlendiğini ileri sürmesine olanak yoktur...” [Yarg. HGK., T. 08.11.2006, E. 2006/12-683, K. 2006/687 (Emine Halman Çetin, **İcra Hukukunda Kambyo Senetlerine İtiraz ve Şikayet Yolları**, Güncel Yayinevi, İzmir, 2008, s. 25; Yarg. 12. HD., T. 07.10.2010, E. 9345, K. 22591; Yarg. 12. HD., T. 08.06.2010, E. 2366, K. 14420 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 366).

³³⁶ *Odman Boztosun*, s. 1494.

³³⁷ 3. Bölüm. I. A. 3.

bertaraf etme amaçlarının aranması, bizi, aynı zamanda bir hileli anlaşma aranması sonucuna götürecektir ki TTK’de böyle bir anlaşma aranmamaktadır. Bize göre, üçüncü kişinin, senedin teminat senedi olduğunu, bununla birlikte teminat konusu riskin gerçekleşmesinin imkânsız hâle geldiğini ya da riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğunu veya borcun ifa, takas vs. gibi başka bir yolla sona erdiğini veyahut hukuki ilişkinin batıl veya sakat olduğunu müspet olarak bildiği ve buna rağmen senedi devraldığı hâllerde “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusunun olduğu kabul edilmelidir. Dikkat edilmelidir ki burada “bilerek borçlunun zararına hareket” olgusunu oluşturan, hâminin yalnızca senedin teminat senedi olduğunu değil, aynı zamanda açıklanan çeşitli sebeplerle kesin olarak bedelsiz bir senede dönüşmüş olduğunu bilmesidir³³⁸.

Bu başlık altında değinmemiz gereken bir husus da, lehtara teminat sağlama amacıyla açık kambiyo senedi verildiği; ancak senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu yönündeki iddianın def’i sınıflandırmaları içerisindeki yeridir. Her ne kadar söz konusu def’i doğrudan doğruya, senedin teminat amacıyla düzenlenmesine ilişkin olmasa da konumuz bakımından önem arz etmektedir. Zira, teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesini kararlaştıran tarafların, açık senet düzenlemeleri uygulamada sıkça karşılaşılan bir durumdur. Açık senet düzenlenmesiyle amaçlanan, lehtarın açık senedi, teminat konusu riskin gerçekleşmesi sonucu, tazmin edilmesi gereken zarar miktarını esas alarak doldurması ve takibe koymasısıdır. Ancak, kötüniyetli lehtarın senedi, teminat konusu risk gerçekleşmediği hâlde doldurması veyahut riskin gerçekleşmesine rağmen bedel hanesine gerçek zarar miktarından fazla bir rakam yazması söz konusu olabilir. Lehtar, bu şekilde anlaşmaya aykırı doldurduğu senedi üçüncü kişilere de ciro edebilir.

Türk Ticaret Kanunu’nun 680. maddesinde anlaşmaya aykırılık def’inin ancak kötüniyetli veya ağırlı kusurlu hâmile karşı ileri sürülebileceği hükme bağlanmıştır. Bu özel bir hükmün varlığı, anlaşma aykırılık iddiasının def’i sınıflandırmaları içerisindeki yerine ilişkin savunulan görüşleri de, söz konusu def’inin her hâlde

---

³³⁸ Senedin teminat senedi olduğunun bilinmesinin bilerek zarara hareket edildiği anlamına gelmeyeceği yönünde bkz. Sarıkaya, s. 139.

iyiniyetlilere karşı ileri sürülemeyecek bir def'i olduğu noktasında birleştirmiştir³³⁹. Bizim benimsediğimiz sınıflandırmaya göre ise, anlaşmaya aykırılık iddiası senedin hükümsüzlüğüne ilişkin bir nisbi def'idir. Zira, borçlu, burada, senede yansıtılan bedel kaydının aradaki anlaşmaya uygun olmadığını, başka bir deyişle, senetteki taahhüdün hükümsüz olduğunu ileri sürmektedir³⁴⁰.

b. Teminat Kaydının Def'i Sınıflandırması İçindeki Yeri

Senet üzerinde yer alan teminat kaydı “bedeli teminattır” ifadesi gibi mücerret bir teminat kaydı olabileceği gibi “x tarihli sözleşmenin teminatıdır” gibi asıl borç ilişkisine atıf yapan bir teminat kaydı veya “keşidecinin x sözleşmesine ilişkin borcunu yerine getirmemesi üzerine tahsil edilecektir” gibi şartlı bir teminat kaydı olabilir. Yukarıda³⁴¹ kabul ettiğimiz görüş gereği mücerret teminat kaydı senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getirmeyecekken, asıl borç ilişkisine atıf yapan ve şartlı teminat kaydı taşıyan senetler kambiyo senedi niteliğinde olmayacaktır. O hâlde senet üzerinde yer alan mücerret teminat kaydı ile diğer teminat kayıtlarının def'i sınıflandırması içindeki yeri ayrı ayrı incelenmelidir.

aa. Mücerret Teminat Kaydı Bakımından

Mücerret teminat kaydının senet metni üzerinde yer alan bir kayıt olması kaydın, senet metninden anlaşılan bir mutlak def'i olup, herkese karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği sorusunu akla sorusunu akla getirmektedir. Kaydın senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getireceğini kabul etseydik elbette söz konu kayıt, senette, senedi geçersiz kılan bir kaydın bulunması kapsamında bir mutlak def'i sayılacak ve bu geçersizlik herkese karşı ileri sürülebilecekti. Ancak, öğretime haklı olarak senedin niteliğini etkilemeyeceği ileri sürülen mücerret teminat kaydı, Yargıtay kararlarına göre de senette neyin teminatı olduğu açıkça belirtilmediğinden, anılan senedin

³³⁹ İmregün, **Def'iler**, s. 58; Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 157-158; Yılmaz, L., s. 468-472; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 70; Ebru Tüzemen Atik, **Açık Kambiyo Senetleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 261.

³⁴⁰ Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 158; Tüzemen Atik, s. 261.

³⁴¹ 2. Bölüm. III. A. 2.a

teminat senedi olduğunun kabulüne yeterli değildir³⁴². O hâlde, bu kaydın, senedi geçersiz kılan bir kayıt kapsamında değerlendirilerek senet metninden anlaşılan bir mutlak def'i olduğunu söyleyemeyiz.

Mücerret teminat kaydının senet borçlusuna ödemedi kaçınma hakkı veren def'iler kapsamında senet metninden anlaşılan bir mutlak def'i olup olmadığı ise ayrıca tartışılmalıdır. Öğretide farklı görüşler bulunsa da³⁴³ bize göre; senette temel hukuki ilişkiyi ispat amacıyla düşülmüş bir şerh niteliğinde olan, Yargıtay kararlarında (Yargıtay'a göre senedin teminat senedi olduğu, ancak hangi ilişkinin teminatı olduğu senet üzerine yazılmak suretiyle ya da ayrı bir yazılı belge ile ispatlanmalıdır³⁴⁴), senedin teminat senedi olduğunu dahi kanıtlayamayacağı söylenen mücerret teminat kaydı senet metninden anlaşılan mutlak bir def'i olarak değerlendirilemez³⁴⁵. Senet üzerindeki “bedeli teminattır”, “teminat senedir” ibareleri, keşideci ile lehtar arasındaki, şahsi def'i niteliğindeki teminat amacıyla düzenlenme iddiasına ilişkin senede yansıtılan ve yalnızca ispat hukuku bakımından sonuç doğuran bir kayıttır³⁴⁶.

³⁴² Yarg. HGK., T. 14.03.2001, E. 2001/12-233, K. 2001/257; Yarg. HGK., T. 20.06.2001., E. 2001/12-496, K. 2001/534 (Aydın, s. 124).

³⁴³ Nitekim *Öztañ*'a göre senette “teminat senedi” olduğunun yazılı bulunması senet metninden anlaşılan mutlak def'i niteliğindedir (Öztañ, s. 219). Ancak yazar, kitabının ilerleyen bölümlerinde “*çekte hangi borçla ilgili olduğu gösterilmeden, teminat olduğunu gösteren kayıt konulduğu zaman dahi bu kaydın yazılmamış sayılması gerekirdi*” diyerek farklı bir görüşe işaret etmiş, ardından aynı hususun bono ve poliçeye de uygulanacağını belirtmiştir (Öztañ, s. 1076, 1077). *Kınacıoğlu*'na göre de eğer teminat anlaşmasıyla ilgili bir kayıt senet üzerine yazılmış ise teminat def'i, poliçeyi iktisap eden diğer şahıslara karşı da ileri sürülebilecektir (Kınacıoğlu, s. 170). Yazarın bu ifadesinden, senet üzerinde yer alan mücerret, teminat kaydını, senet metninden anlaşılan bir mutlak def'i olarak değerlendirdiği sonucunu çıkarmaktayız. *Poroy/Tekinalp* de kambiyo senedini ön ve arka yüzünde senedin teminat için verildiğine dair bir ibarenin bulunması durumunda senedi devralan iyiniyetli kişinin kazanımının korunmayacağı, bu kişinin, teminat senedinden kaynaklanan tüm itirazların muhatabı olacağını belirterek, mücerret teminat kaydını mutlak def'i olarak değerlendirmiştir (Poroy/Tekinalp, s. 268).

³⁴⁴ Yarg. 12.HD., T. 26.03.2015, E. 31115, K. 7229 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 742-743); Yarg. 12. HD, T. 16.02.2010, E.2009/21389, K.2010/3423 (Aydın, 145-146); Yarg. 12. HD., T. 21.02.2006, E. 2006/3101, K. 2006/5802 (Kaçak, s. 425).

³⁴⁵ Aynı yönde bkz. Odman Boztosun, s. 1493; Şenol Kalfa, **Çekte Def'iler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 134-135; Sarıkaya, s. 137. *Reisoğlu*'na göre de çek üzerine yazılan kayıtları, mutlak def'i sayarak, bunların herkese karşı ileri sürülebileceğini kabul etmek çekin mücerretliğine aykırıdır (Reisoğlu, s. 87).

³⁴⁶ Kaydın ya hiç yazılmamış sayılması ya da taraflar arasındaki özel anlaşmadan kaynaklanan bir şahsi def'i teşkil etmesi nedeniyle düzenleyen tarafından yalnızca lehtara karşı ileri sürülebilmesi gerektiği yönünde bkz. Sarıkaya, s. 138. Aynı şekilde kaydın hiç yazılmamış sayılması ya da sadece taraflar arasındaki iç ilişki yönünden sonuç doğurması gerektiği yönünde bkz. Kendigelen, s. 134. *Odman Boztosun*'a göre ise senet üzerinde yer alan teminat kaydı (yazarın görüşüne göre asıl borç ilişkisine atf yapan teminat kaydı senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemeyeceğinden yazarın ifadesindeki “teminat kaydı” ibaresini asıl borç ilişkisine atf yapan ve mücerret teminat kaydı olarak anlamalıyız) ancak bilerek borçlunun zararına hareket eden hâmile karşı ileri sürülebilecektir (Odman Boztosun, s. 1494). *Reisoğlu* da çek üzerindeki mücerret teminat kaydının sadece keşideci ve lehtar arasındaki ilişkide ileri sürülebilecek şahsi bir def'i olduğunu kabul etmektedir (Reisoğlu,

Bununla birlikte bazı Yargıtay kararlarında mücerret teminat kaydı, senet borçlusuna ödmeden kaçınma hakkı veren def'iler kapsamında, senet metninden anlaşılan bir mutlak def'i olarak değerlendirilmektedir³⁴⁷. Ancak söz konusu kaydın taraflar arasındaki kişisel ilişkiden kaynaklandığı, dolayısıyla senedin teminat senedi olduğu iddiasının ancak taraflar arasında ileri sürülebilecek şahsi def'i niteliğinde olduğu, senetteki mücerret teminat kaydının ise üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiğini ispata yeterli olmayacağı yönünde isabetli Yargıtay kararları da bulunmaktadır³⁴⁸. Bazı Yargıtay kararlarında ise, açıkça belirtilmese de, senette yer alan mücerret teminat kaydına rağmen teminat iddiası, isabetli olarak şahsi def'i gibi

---

s. 86). Yılmaz'a göre ise senet üzerindeki mücerret teminat kaydı yazılmamış sayılmalıdır (Yılmaz, L., s. 477).

³⁴⁷ "...dava konusu çek hukuki niteliği itibariyle her ne kadar bir ödeme aracı ise de arkasında aynen "işbu çek teminat çekidir. Bedel ödenmeyecektir" ibaresi yazılı bulunduğuna göre bunun teminat amacıyla verildiğinin kabulü gerekir. Senet metninden anlaşılan bu def'i mutlak def'i niteliğinde olup herkese karşı ileri sürülebilir..." [Yarg. 15. HD., T. 27.04.1992, E. 2109, K. 2222 (Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1993, s. 233 (naklen: Reisoğlu, s. 86))]. Ancak, çek metnindeki "teminat çekidir. Bedel ödenmeyecektir" ibaresinin senedin borç ikrarı niteliğini hanel getireceği kabul edilirse, bu durumda senette senedin geçersizliğine yol açan kayıtların bulunması kapsamında senet metninden anlaşılan bir mutlak def'inin söz konusu olduğunu söylenebilir (Reisoğlu, s. 87); "...senet metninde yazılı teminat şartı, ciro ile hamil olan diğer davalı Nuri Ö.'e ileri sürülebilir..." [Yarg. 11. HD, T. 21.09.1990, E. 1990/5088, K. 1990/5623 (www.kazanci.com (son erişim: 20.12.2018))].

³⁴⁸ "...yine TTK'nun 688/2. maddesi gereğince bono kayıtsız şartsız muayyen bir bedeli ödeme vadini taşıyorsa üzerinde teminat olarak alındığının açıklanması, neyin teminatı olduğunu bono metninde ayrıca açıklamadığı sürece bono vafına etkili değildir. Takip alacaklısı bulunan senette ciro yoluyla senedi alan ciranta konumunda olup, teminat ibaresi bulunan senedi (ciro yolu ile) alması halinde dahi TTK'nun 690. madde göndermesi ile bonolarda uygulanması gereken 599. madde hükmü karşısında bonoyu iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket ettiğine delil sayılmaz. Bu durumda lehdarla arasındaki doğrudan doğruya mevcut olan münasebete dayanan def'ilerin takip alacaklısı ciranta hamile karşı ileri süremeyeceği düşünülmesinin mahkemece borçlu O.H.yönünden takibin durdurulmasına karar verilmesi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 23.02.2010, E. 2010/1753, K. 2010/4162 (www.kazanci.com [son erişim: 20.12.2018]); "...İcra takibinin dayanağı olan bononun ön yüzünde ve sadece (bedeli teminat ahz olunmuştur.) ibaresinin bulunması onun kambiyo senedi vasfını ve bu senetlere ilişkin özel yol ile takibe dayanak yapılmasını engellemez. H.G.K.'nun 14.3.2001 tarih ve 2001/12-233 sayılı ve yine H.G.K.'nun 20.6.2001 tarih ve 2001/12-496 sayılı kararlarında da dayanak belgenin (hangi ilişkinin) teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanmadığı sürece "teminat senedi" sözcüklerinin tek başına bononun kayıtsız ve şartsız belli bir bedelin ödenmesi vadini içeren niteliğini etkilemeyeceği kabul edilmiştir. Ayrıca, icra takibi, bonoları lehdarın beyaz cirosu ile eline geçiren yetkili hamil Ömer Tamirci tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle cironun vadeden önce olduğu kabul edileceğinden olayda alacağın temlikine ilişkin B.K.'nun 162 ve sonraki maddelerinin uygulanması söz konusu değildir. T.T.K.'nun 690.maddesinin göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken T.T.K.'nun 599.maddesine göre, lehdara karşı ileri sürülebilecek def'ilerin alacaklı iyiniyetli hamile karşı ileri sürülmesi mümkün bulunmamaktadır. Alacaklının, bile bile borçlunun zararına hareket ettiği de kanıtlanmamıştır. O halde, itirazın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir..." [Yarg. 12. HD., T. 17.06.2005, E. 2005/9262, K. 2005/13159 (www.kazanci.com (son erişim: 21.12.2018))]; "...takip alacaklısı dayanak senette lehtardan ciro yoluyla senedi devralan ciranta konumunda olup, teminat ibaresi bulunan senedi (ciro yolu ile) alması halinde dahi TTK'nin 690. madde göndermesi ile bonolarda uygulanması gereken 599. madde hükmü karşısında bonoyu iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket ettiğine delil sayılmaz..." [Yarg. 12. HD., T. 02.04.2007, E. 2007/5061, K. 2007/6272 (Kaçak, s. 1093)].

değerlendirilmekte, ancak bunun sonucu olarak üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmadığının tespitinde –ki kararlarda çoğunlukla belirtildiğinin aksine burada iyiniyet-kötüniyet değil bilerek borçlunun zararına hareket olgusu araştırılmalıdır- yanılıya düşülerek, mücerret teminat kaydının üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldıracığı yönünde hüküm tesis edilmektedir³⁴⁹. Oysa, senet üzerinde yer alan mücerret teminat kaydı, üçüncü kişinin, zarar verme kastıyla hareket ettiğinin, müspet bir “bilme” olgusunun, yani bilerek borçlunun zararına hareket ettiğinin kanıtı olamaz³⁵⁰. Kaldı ki senedin keşideci ile lehtar arasında kaldığı hâllerde dahi, teminat olgusunun ispatı için mücerret teminat kaydını yeterli görmeyen Yargıtay’ın bu kaydı gören üçüncü kişinin salt bu nedenle iyiniyetli olmadığı karinesine dayanması kabul edilemez.

bb. Asıl Borç İlişisine Atıf Yapan ve Şartlı Teminat Kaydı Bakımından

Senet metninde asıl borç ilişkisine atıf yapan ya da şartlı teminat kaydı bulunması hâlinde senedin kambiyo senedi niteliğinde olmaması, söz konusu kayıtların, senette senedi geçersiz kılan bir kaydın bulunması kapsamında senet metninden anlaşılan mutlak def’i olarak değerlendirilmesini gerektirir³⁵¹. Bu kapsamda senedin kambiyo senedi niteliğinde olmadığına ilişkin def’i herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilir. Bazı Yargıtay kararlarında da isabetli olarak bu görüş benimsenmiş ve senedin geçersizliğine yol açan söz konusu kayıtların iyiniyetli hamile karşı da ileri sürülebileceği kabul edilmiştir³⁵². Bununla birlikte, bazı

³⁴⁹ “...senet üzerinde ya da arkasında senedin teminat senedi olduğunun yazılı olması halinde, senedi ciro yoluyla elinde bulunduran hamil iyiniyetli sayılmaz...” [Yarg. 2. HD., T. 05.10.1993, E. 10286, K. 14825; Yarg 2. HD., T. 29.02.1991; E. 7741, K. 961 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 363)].

³⁵⁰ Odman Boztosun, s. 1494; Sarıkaya, s. 159; Adıgüzel, s. 143.

³⁵¹ Kendigelen, s. 136; Deryal, s. 657; Sarıkaya, s. 134-135.

³⁵² “...takip dayanağı bononun arka yüzünde (06 GOA 65 plakalı araç için teminat senedi olarak alınmıştır. Araç tesliminde iade edilecektir) ibarelerinin bulunduğu ve gizlenmek istenen bu sözcüklerin 21.02.2003 tarihli bilirkişi raporu ile tespit edildiği anlaşılmıştır. Sözü edilen açıklamalar nedeni ile bononun kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedeli ödemek vaadini içermediği ve bu sebeple Türk Ticaret Kanunu'nun 688/2. maddesinde öngörülen koşulu taşımadığı görülmüş, kambiyo senedi vasfında olmadığı anlaşılmıştır. Bono arkasında yazı olan açıklama gereğince aracın tesliminde iadesi kararlaştırılan bu belgedeki miktarın tahsili gerekip gerekmediği yargılamaya muhtaç olup, borçlu tarafından hamile karşı da ileri sürülebilecek def’ilerdendir...” [Yarg. 12. HD., T. 03.06.2003, E. 2003/10202, K. 2003/12988 (www.kazanci.com (son erişim: 20.12.2018))]; “...İmzalarının bulunduğu protokolde belirtildiği gibi bonoların hepsinin arka yüzüne “1869 Ada 1 Parsel teminat olarak verildiği” ibaresinin de yazılmak suretiyle senetlerin teminat senedi olduklarının açıkça belirtildiği, belirtilen ibare sebebiyle söz konusu senetlerin kayıtsız şartsız borç ikrarını içermedikleri dolayısıyla senet metninden anlaşılan bu durum karşısında senetleri ciro yoluyla devralıp, takibe koyan diğer davalı ....'na karşı da teminat sebebiyle bedelsizlik def’inin ileri sürülmesinin hukuken mümkün olduğu, zira bu def’inin senetlerin metninden açıkça

kararlarda senet üzerinde asıl borç ilişkisine atıf olmasına rağmen senet kambiyo senedi gibi kabul edilmiş; söz konusu kayıtlar ise -kararlarda açıkça yazmasa da- senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel getirmemekle birlikte borçluya ödemedi kaçınma hakkı veren def'iler kapsamında senet metninden anlaşılan mutlak def'i olarak değerlendirilmiştir³⁵³. Senet metninde asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydına rağmen, senedi geçerli bir kambiyo senedi gibi kabul ederek, bu kaydı kambiyo hukuku kapsamında bir def'i olarak değerlendirilen söz konusu Yargıtay kararlarına katılmak imkânsızdır³⁵⁴. Tespit edebildiğimiz bir kısım kararında ise, asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydına rağmen senedi kambiyo senedi gibi değerlendiren Yargıtay, teminat iddiasının ancak hukuki ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilecek şahsi bir def'i olduğunu belirtmiş, asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kaydının ise üçüncü kişinin iyiniyetini –ki kararlarda çoğunlukla belirtildiğinin aksine burada iyiniyet-kötüniyet değil bilerek borçlunun zararına hareket olgusu araştırılmalıdır- ortadan kaldıracağına hükmetmiştir³⁵⁵. Yargıtay,

---

görüldüğü yönündeki kararın onanmasına karar verilmiştir...” [Yarg. 19. HD., T. 12.05.2016, E. 2015/17440, K. 2016/8757 (www.kazanci.com (son erişim: 20.12.2018))].

³⁵³ “...dava konusu bononun, dava dilekçesinde belirtilen binanın ileride kurulacak kat irtifakının davalı Rifat namına tesciline teminat olmak üzere düzenlendiği ileri sürülerek dava açılmıştır. Senet TTK'nın 688. maddesinde belirtilen yasal unsurları taşıdığından bono niteliğindedir. Bononun arkasında sonradan, üzeri pulla kapatılmış olarak “kat mülkiyeti yapıldıktan sonra senet iptal edilecek 3. 4. katlar ve ada parsel” ibareleri yazılıdır. Senet arkasındaki bu ibareler de iddiaı doğrulamakta ve senedin teminat amaçlı düzenlendiğini göstermektedir. Senet metninde yer alan teminat kaydı herkese karşı ileri sürülebilir...” [Yarg. 19. HD., T. 20.04.2006, E. 2005/4262, K. 2006/4318 (Bilgen, s. 188)].

³⁵⁴ Kendigelen, s. 136; Kalfa, s. 67-68; Sarıkaya, s. 134-135.

³⁵⁵ “... davaya konu edilen çekin ise 10.000,00 TL olarak davacı ... tarafından davalı ... lehine keşide edildiği, çekin arkasında çek karşılığı 3.000,00 TL'nin ödendiği, kalan 7.000,00 TL'nin elden ödeneceğinin ve bu çekin kalan miktarın teminatı olduğunun açıklandığı, .. tarafından davalı ...'e ciro edildiği anlaşılmaktadır... Olayda çözümlenmesi gereken diğer bir husus davaya konu çek sebebiyle davalı hamil ... iyi niyetli kabul edilip edilmeyeceği konusundadır. Davacı iş sahibi ile davalı yüklenici Hüseyin arasında akdi ilişkinin kurulduğu tarihte yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 599 maddesi hükmü gereğince, senetlerin keşidecisi, ilk hamil ile kendi arasında doğrudan doğruya mevcut olan ve sözleşme ilişkilerine dayanan def'ileri senetlerin haklı (meşru) hamiline karşı ileri süremez. Ancak, borçlu keşideci tarafından, davalı hamil'in senetleri iktisap ederken tamamen ya da kısmen bedelsiz olduklarını bile bile borçlu keşidecinin zararına hareket etmiş olduğunun yasal delillerle kanıtlanmış olması durumunda; davalı haklı haklı sayılamaz ve dolayısıyla borçlu keşideci çek hamiline karşı iş bu çekten ötürü sorumlu tutulamaz. Somut olayda davaya konu çekin arkasında teminat kaydı bulunmakta olup yargılama sırasında çekin yüklenici ile iş sahibi arasında düzenlenen sözleşme sebebiyle verildiği davacı tarafından kanıtlanmıştır. Bu sebeple mahkemenin çekin hamili olan davalı ...'in iyiniyetli hamil olduğu gerekçesi olaya uygun düşmemektedir...”[Yarg. 15. HD., T. 15.02.2016, E. 2015/5536, K. 2016/951 (www.kazanci.com (son erişim: 20.12.2018))]; “...davacı tarafından mahkemeye davacı ile dava dışı lehdar Bahadır... A.Ş arasında 24.09.2011 tarihinde akdedilmiş “Savoy Ulus alçıpan duvar, asma tavan, alçı siva ve boya işleri sözleşmesi” isimli sözleşme ve eklerinin delil olarak sunulduğu görülmekte olup çekin arka yüzünde yazılı kayıt teminat amacıyla verildiğini göstermektedir. Bu ibare nedeniyle davalı hamil iyiniyetli hamil olarak kabul edilemez. Mahkemece çek arka yüzündeki açıklama ve sözleşme hükümleri birlikte değerlendirilerek varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisinde

burada da artık kambiyo senedi niteliğinde olmayan bir senetteki kaydı, kambiyo hukuku kapsamında def'i olarak değerlendirerek yanılığa düşmüştür.

II. İCRA VE MEDENİ YARGILAMA HUKUKUNDA TEMİNAT SENETLERİ

A. Teminat Senetlerinin İcra Takibine Konu Olması

1. Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolunun Genel Özellikleri

Düzenlenmeleri için resmi bir makama ihtiyaç duyulmayan kambiyo senetleri, bu özellikleriyle medeni usul hukuku anlamında birer adi senettir. Bununla birlikte, kambiyo senedi niteliği kazanmaları, ancak Kanun'da belirtilen belirli unsurları içermelerine bağlı olduğundan, söz konusu senetlerin nitelikli adi senetler olduğunu söyleyebiliriz³⁵⁶.

Nitelikli birer adi senet olan kambiyo senetlerinin, özellikli şekil koşullarıyla birlikte dolaşım yeteneğini haiz olmaları, soyut kıymetli evrak nitelikleri ve hâmillerine sağladıkları hakların gerekirse devlet makamları aracılığıyla sağlanması ihtiyacı, icra hukukunda da ayrı bir düzenlenmeye tâbi tutulmalarını gerektirmiştir³⁵⁷. Nitekim, İİK'de kambiyo senetlerine özgü haciz (m. 168-170b) ve iflas (m. 171-176) yolu ayrıca düzenlenmiştir. Bununla birlikte, genel haciz ve iflas yoluyla takibe ilişkin hükümler, ilgili hükümlere aykırı olmadığı sürece kambiyo senetlerine özgü yollarla takipte de uygulama alanı bulacaktır (İİK m. 170/b ve m. 176).

Kambiyo senetlerine özgü yolla takip, hak sahibinin alacağına, genel haciz veya iflas yoluyla takibe göre çok daha hızlı ve kolay ulaşmasını sağlamaktadır³⁵⁸. Bu

---

isabet görülmemiştir..." [Yarg 19. HD., E. 2014/10760, K. 2014/14050 (www.kazanci.com (son erişim: 20.12.2018))].

³⁵⁶ Pekcanitez (Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özekes), **İcra İflâs Hukuku Ders Kitabı**, 4. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 236.

³⁵⁷ Mehmet Helvacı, "Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LXXI, S. 2, 2013 (Anılış: Takip Yolları), s. 165; Pekcanitez, v.d, s. 236.

³⁵⁸ Şimşek, s. 215; Pekcanitez, v.d, s. 236.

kapsamda kambiyo senedine bağlanmış alacak rehinle temin edilmiş olsa bile borçluya karşı bu yolla takibe gidilebilir (İİK m. 45/3 ve m. 167/1). Bununla birlikte, hak sahibi isterse, genel haciz veya iflas yoluyla takibi de başvurabilir³⁵⁹. Bu başlık altında, kambiyo senetlerine özgü haciz yolunu esas alan bir anlatıma yer verecek olsak da, elbette, senet borçlusunun iflasa tâbi kişilerden olduğu durumlarda, kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takibe de gidilebilecek (İİK m. 43), bu hâlde, İİK m. 171 ilâ 176/b arasındaki hükümler uygulama alanı bulacaktır.

Bir senedin kambiyo senetlerine özgü yolla takip edilebilmesi için, kayıtsız şartsız bir borç ikrarı ile birlikte, bir poliçe, bono veya çekin diğer tüm unsurlarını haiz olması gerekmektedir. Ayrıca, takip talebine kambiyo senedinin aslı³⁶⁰ ve borçlu sayısı kadar onaylı örneği (İİK m. 167/2) ve protesto çekilmesi gereken bir durum varsa protesto da eklenmeli, senedin vadesi³⁶¹ de gelmiş olmalıdır (İİK m. 168/1). Takip talebinde bulunan kişinin takip hakkı da bulunmalıdır (İİK m. 170/a). Takip hakkı bulunan alacaklı, takip talebini, yetkili icra dairesine yöneltmelidir³⁶².

³⁵⁹ Helvacı, **Takip Yolları**, s. 165; Kuru, **İcra**, s. 339.

³⁶⁰ Ancak, takip konusu çekse ve daha önceden, banka tarafından kısmi ödeme yapıldıysa, hâmile, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi verilmektedir. Hâmil, bu fotokopiyle, müracaat borçlularına başvurabileceği gibi ve kambiyo senetlerine özgü takip yoluna da gidebilir (ÇekK m. 3).

³⁶¹ Esasen bir ödeme aracı olan çekte ise vade öngörülemez (TTK m. 795). Ancak uygulamada ileri tarihli çek düzenlenerek çekte vade yaratılmaktadır. TTK m. 795/3'e göre, "düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek ibraz günü ödenir". Bununla birlikte, ÇekK m. 3/8'e göre; "üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707'nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde bu çekle ilgili hukuki takip yapılamaz". Ayrıca, ÇekK geçici madde 1/5'le düzenlenme tarihinden önce çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ibrazı 31.12.2020 tarihine kadar geçersiz kılınmıştır. ÇekK'deki hükümlerin gereği olarak icra müdürü, düzenlenme tarihinin gelmediği gerekçesiyle takibi reddedebilecektir. Buradaki red sebebinin vadenin gelmemesi değil, alacaklının takip hakkının bulunmamasına dayandığı ileri sürülmektedir. Zira ÇekK m. 3/7'de "hukuki takip yapılamaz" ibaresi kullanılmaktadır [Özkes (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes), s. 241].

³⁶² İİK m. 50'yle yetki konusunda HMK'ye gönderme yapılmıştır. HMK m. 6'da öngörülen genel düzenlemeye göre yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesidir. Bununla birlikte, HMK m. 10'da sözleşmeden doğan davaların sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilmesi öngörülmüştür. TBK m. 89'da ise sözleşmenin ifa edileceği yer düzenlenmiş, para borçlarının alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilebileceği belirtilmiştir. Ancak, söz konusu maddenin götürülecek borçları düzenlediği, kambiyo senedine bağlanmış alacak da aranacak borç niteliğinde olduğundan, TBK m. 89/1 hükmünün burada uygulanmayacağı, borcun borçlunun yerleşim yerinde ödeneceği kabul edilmiştir (Mevci Ergün, **Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1989, s. 56; Helvacı, **Takip Yolları**, s. 168; Levent Börü, "Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu İle Takipte Yetki", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. LXV, S. 1, s. 146) Bununla birlikte, borç, senette yazılı ödeme yerinde de ödenebilecektir. O hâlde, takibe yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerinde veya senette yazılı ödeme yerindeki icra mahkemesidir.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, takip hakkı olan alacaklı, lehtar veya senedin son ciro edildiği hâmil olabileceği gibi, ödemede bulunmuş olmak şartıyla, ciranta veya avalist, senedi tahsil veya rehin cirosuyla devralan ya da araya girme suretiyle ödemede bulunanlar olabilir (TTK m. 671, m. 686, m. 689, m. 702, m. 724, m. 726, m. 778, m. 790, m. 818). Senet borçlusu ise; poliçede, poliçeyi kabul eden muhatap, düzenleyen, cirantalar ve bunlar lehine aval verenler, poliçeyi araya girme sureti ile kabul edenler ve bunların yetkisiz temsilcileri iken, bono ve çekte, düzenleyen, cirantalar ve bunlar lehine aval verenlerle bunların yetkisiz temsilcileridir (TTK m. 678, m. 698, m. 702, m. 713, m. 724, m. 778, m. 779, m. 794, m. 808, m. 818).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibin, alacaklıya sağladığı kolaylıkların başında, borçlunun, genel haciz yoluyla takipten farklı olarak; ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde³⁶³ icra mahkemesine³⁶⁴ yapacağı imzaya veya borca itirazın takibi durdurulmaması gelir (İİK m. 168/4, 5, İİK m. 169 ve İİK m. 170). Ancak, icra mahkemesi, çeşitli koşulların varlığı hâlinde takibin geçici durdurulmasına karar verebilir (İİK m. 169/a/2 ve m. 170/2). Bununla birlikte, takip geçici olarak durdurulmasa dahi, icra mahkemesinin kararı kesinleşinceye kadar haczedilen mallar satılamaz (İİK m. 169 ve m. 170/1).

İmzaya itiraz dışında kalan, maddi hukuka veya takip hukukuna ilişkin tüm itirazların borca itiraz olduğu kabul edilmektedir³⁶⁵. Biz de burada konumuz açısından özellik arz etmesi nedeniyle, yalnızca borca itirazı inceleyeceğiz.

Borca itiraz, kambiyo senedine bağlanmış borcun mevcut olmadığı, ödendiği, ertelendiği, zamanaşımına uğradığı, başka bir alacaktan doğan takas hakkının kullanıldığı gibi, asıl ilişkiye bağlı bedelsizlik veya dar anlamda def'i sebeplerine ya da icra mahkemesinin yetkili olmadığı, mükerrer icra takibi yapıldığı gibi takip hukukundan kaynaklanan sebeplere dayanabilir.

İcra mahkemesi, borca itiraz, üzerine tarafları 30 gün içinde duruşmaya çağırır (İİK m. 169/a/1). Borçlu, borcu olmadığını, borcun ödendiğini veya ertelendiğini

³⁶³ Söz konusu itiraz süresi, genel haciz yoluyla takipte ödeme emrinin tebliğinde itibaren, 7 gündür (İİK m. 62/1).

³⁶⁴ Söz konusu itiraz, genel haciz yoluyla takipte icra dairesine yapılmaktadır (İİK m. 62/1).

³⁶⁵ Ergün, s. 130; Kuru, *İcra*, s. 346; Özkes (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/ Özkes/), s. 247.

resmi veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir belgeyle ispatlayabilir (İİK m 169/a/1). Görüldüğü üzere, icra yargılamasında borçlunun savunma araçları sınırlandırılmıştır. Borçlu bu kapsamda, yemin teklif edemeyecek veya karşı tarafın izniyle tanık deliline başvuramayacaktır. Kambiyo senetlerine özgü yolda itirazın takibi durdurulmasının burada yarattığı bir sonuç da, borçlunun, borcu olmadığını Kanun'da belirtilen belgelerle ispatlama külfeti altında bulunmasıdır. Oysa genel haciz yolunda, itiraz takibi durdurduğundan, Kanun'da belirtilen belgelerle ispat külfeti altında olan, alacağı olduğunu ispatlayarak, takibi yeniden başlatmak isteyen alacaklıdır (İİK m. 91). O hâlde nitelikli birer adi senet olan kambiyo senetlerinin icra takibine konu olması hâlinde, alacaklının alacaklı olduğunu değil, borçlunun borçlu olmadığını ispat külfeti altında olduğunu, dolayısıyla ispat yükünün genel haciz yoluyla takibe göre ters çevrildiğini söyleyebiliriz.

Borçlu, ileri sürdüğü hususa dair iddiasını resmi veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş adi bir belgeyle ispatlarsa, itirazının kabulüne karar verilir. İtirazın kabulü kararı ile icra takibi durur (169/a/5). Kararın kesinleşmesi üzerine de takip iptal edilir³⁶⁶. İcra mahkemesi, itirazın kabulü kararını esasa ilişkin nedenlerden dolayı veriyse, borçlunun talebi üzerine, kötüniyetli veya ağır kusurlu alacaklıyı takip konusunun yüzde yirmisinden az olmamak üzere tazminata mahkum eder (İİK m. 169/a/6). Borçlu, iddiasını söz konusu belgelerle ispat edemezse mahkemece itirazın reddine karar verilir. İtirazın reddi kararı üzerine, alacaklı takibe devam edilmesini, yani haczedilmiş malların satılmasını isteyebilir³⁶⁷. Ayrıca, eğer önceden takibin geçici durdurulmasına karar verilmişse, alacaklının talebi üzerine, borçlu, takip konusunun yüzde yirmisinden az olmamak üzere tazminata mahkum edilir. (İİK m. 169/a/6). Karar için istinaf yoluna başvurulması hiçbir icra işlemi durdurmasa da, borçlu alacağın tamamı için teminat gösterirse takip durur (İİK . 169/a/7).

Sınırlı savunma araçlarıyla gerçekleşen icra yargılaması sonunda verilen hüküm, kesin hüküm teşkil etmediğinden, itirazının reddine karar verilmiş olan borçlu, borçlu olmadığının tespiti veya ödediği paranın iadesi için menfi tespit veya istirdat davası açabilecektir (HMK m. 303, İİK m. 170/b ve m. 72).

³⁶⁶ Kuru, **İcra**, s. 348; Özekes (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes), s. 248.

³⁶⁷ Kuru, **İcra**, s. 349.

Bu başlık altında bahsetmemiz gereken son husus da borçlunun, icra mahkemesine yapacağı kambiyo hukukundan kaynaklanan şikayetidir. Nitekim, borçlu kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte genel şikayet sebeplerinin yanı sıra kambiyo hukukundan kaynaklanan özel sebeplerle de şikayette bulunabilecektir. Şikayet, ister genel ister özel sebeplere dayansın, şikayet üzerine verilecek kararda tazminata hükmedilemez.

Özel şikayet sebeplerinden bir kısmının, genel haciz yoluyla takipte olduğu gibi ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde ileri sürülmesi gerekirken, bir kısmının yine ödeme emrinin tebliğinde itibaren, Kanun'da öngörülen özel süre gereği beş gün içinde ileri sürülmesi gerekmektedir. İleri sürülmeleri beş günlük süreye tâbi olan şikayet sebepleri, icra takibinin konusu olan senedin kambiyo senedi niteliğinde olmadığı ve alacaklının takip hakkı bulunmadığına ilişkindir (İİK m. 170/a ve m. 168/3). Bu kapsamda borçlu, senedin kayıtsız şartsız borç ikrarı içermemesi, senette düzenleme tarihinin veya düzenleyeninin adının yanında yazılı bir yerin bulunmaması (TTK m. 671-672, m. 776-777, m. 780-781), çift vade bulunması (TTK m. 703/2) gibi senedin kambiyo senedi niteliğine ilişkin sebeplerle; hâmilin ciro silsilesine göre yetkili hâmil olmaması (TTK m. 710/3), protesto çekilmemiş olması (TTK m. 714) gibi alacaklının takip hakkına ilişkin sebeplere dayanan şikayetlerini beş gün içinde ileri sürmelidir. İİK m. 170/a/2 hükmünde beş günlük süreye tâbi olan şikayet sebeplerinin, süresinde yapılan itiraz veya şikayet üzerine icra mahkemesince kendiliğinden dikkate alınacağı ve buna dayanarak takibin iptal edileceği hükmüne bağlanmıştır³⁶⁸. Ancak, aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, borç kısmen veya tamamen kabul edilmişse, İİK m. 170/a uygulanmayacaktır³⁶⁹.

İcra ve İflâs Kanunu m. 168/1'e göre icra müdürü senedin vadesinin gelip geldiğini incelemekle yükümlüdür. O hâlde, vadesi gelmemiş senedin takibe konu edilmesi bir şikayet sebebi olarak ileri sürülebilecektir³⁷⁰. Aynı şekilde senedin aslının

³⁶⁸ Bu hâlde alacaklı aleyhine tazminata hükmedilemeyeceği yönünde bkz. Yardım, s. 245.

³⁶⁹ Borcun takipten önce kabulü, kısmen ödenmesi, itiraz sırasında borcun ödendiğinin ileri sürülmesi, mal beyanında borcun nasıl ödeneceğinin belirtilmesi hâllerinde borcun kısmen veya tamamen kabul edildiği varsayılmaktadır. İlgili kararlar için bkz. Yardım, s. 242.

³⁷⁰ İleri düzenleme tarihli çeklerde, düzenleme tarihinin gelmemesi nedeniyle takip yapılamaması, vadenin gelmemesi değil, ÇekK m. 3/8 uyarınca hukuki takip yapılamaması sebebine dayandığı için, burada takip hakkının bulunmamasından bahsedilecek ve bu konudaki şikayet de vadeye ilişkin yedi günlük süreye değil, alacaklının takip hakkının bulunmadığına ilişkin beş günlük özel süreye tâbi olacaktır [Özkes (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes), s. 248].

takip talebine eklenmesi zorunluluğu karşısında, senedin aslı alınmadan takip başlatılması ve ödeme emri gönderilmesi de bir şikayet sebebidir. Söz konusu şikayet sebepleri, Kanun'da özel bir süre öngörülmediğinden genel şikayet süresi olan yedi gün içinde ileri sürülmelidir (İİK m. 16).

2. Teminat Amacıyla Düzenlenen Senetler Özelinde Keşideci Borçlunun İcra Takibine Karşı Savunma Yolları

a. Keşideci Borçlunun Kambiyo Hukuku Bakımından Şikayeti

Teminat amacıyla düzenlenen bir senedi konu alan icra takibine karşı, senetteki vadenin gelmediği, alacaklının takip hakkının bulunmadığı gibi kambiyo senetlerine özel ya da İİK m. 16'da öngörülen diğer genel şikayet sebeplerine dayanılarak şikayette bulunulabilir. Ancak, burada konumuz açısından özellik arz eden sorun, belli bir hukuki ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğinin taraflarca kabul edildiği, senetle bağlantısı kurulan yazılı bir sözleşmeyle ispat edildiği veya senet üzerine konulan bir kayıtla dışa yansıtıldığı durumlarda, söz konusu senede dayanılarak başlatılan icra takibinin şikayete konu olup olamayacağıdır. Çalışmamızın başından itibaren çeşitli vesilelerle belirttiğimiz üzere Yargıtay'ın, özellikle son yıllardaki kararları hariç birçok kararında bu konuya ilişkin yaklaşımı, teminat amacıyla düzenlendiği bu şekilde ispatlanan ve ciro edilmeyip keşideci ile lehtar arasında kalan senetlerin kambiyo senedi niteliğinde olmadıkları, dolayısıyla söz konusu özel nedenle kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte şikayete konu olmaları gerektiği yönündedir. Ancak Yargıtay'a göre senetteki, senedin hangi hukuki ilişkinin teminatı olduğunu göstermeyen, salt "bedeli teminattır" gibi teminat kayıtları, senedin kambiyo senedi niteliğine hanel getirmeyecektir. Zira "*işbu senet teminattır*" biçimindeki açıklama, *neyin teminatı olduğu açıkça belirtilmediğinden, anılan senedin teminat senedi olduğunun kabulüne yeterli değildir*"³⁷¹. Yine aynı yöndeki diğer Yargıtay kararlarına göre "*senet üzerindeki bedeli teminattır ibaresi dayanak belgenin hangi ilişkin teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanmadığı sürece onun takibe konu edilmesini*

³⁷¹ Yarg. HGK., T. 14.03.2001, E. 2001/12-233, K. 2001/257; Yarg. HGK., T. 20.06.2001., E. 2001/12-496, K. 2001/534 (Aydın, s. 124).

*engellemez*³⁷². O hâlde, teminat amacıyla düzenlenme olgusunun, senedin hangi ilişkinin (hangi ilişkiden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun) teminatı olduğuyula birlikte ispatlandığı durumlarda Yargıtay'ın senedi teminat senedi olarak değerlendirdiğini söyleyebiliriz. Başka bir deyişle; senet üzerine yazılmak suretiyle veya yazılı bir belgeyle ispatlanan olgu, senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlenmiş olmasıdır. Aynı şekilde, Yargıtay'ın alacaklı tarafın ikrar niteliğindeki yazılı veya sözlü beyanlarına bağladığı sonuç da senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiği olgusudur. Biz de çalışmanın bundan sonraki kısmında senedin teminat senedi olduğunun ispatından bahsederken, senedin hangi ilişkinin teminatı olduğunun ispatlanmasını konu alacağız.

Bizim de katıldığımız, öğretide çoğunlukla savunulan görüşe göre; senette senedin teminat amacıyla düzenlendiğine dair bir kayıt olmayan hâllerde, teminat amacıyla düzenlenme olgusunun ve senedin hangi ilişkinin teminatı olduğunun karşı tarafın ikrarı veya senetle yazılı bir sözleşme arasında kurulan bağlantıyla anlaşılması durumunda, senedin kambiyo senedi niteliğine hâlel gelmeyecek ve senet bu nedenle şikayete de konu olamayacaktır³⁷³. Ancak senet metnindeki asıl borç ilişkisine atıf yapan veya şartlı teminat kayıtları, senedin kayıtsız şartsız borç ikrarı içerme, dolayısıyla kambiyo senedi niteliğine hâlel getireceğinden³⁷⁴, bu kayıtları taşıyan senede dayanılarak yapılan icra takibi, beş günlük süreye tâbi özel şikayete konu olmalıdır³⁷⁵. Hâkim, söz konusu hususu, süresinde yapılan itiraz ve şikayet üzerine kendiliğinden de dikkate almalı ve takibi iptal etmelidir (İİK m. 170/a/2).

---

³⁷² Yarg. 12. HD., T. 28.02.2012; E. 2011/20488, K. 2012/5402; Yarg. 12. HD., T. 20.12.2016, E. 7745, K. 25709; Yarg. 12. HD., T. 05.06.2017, E. 2016/16589, K. 8739 [www. e-uyar.com (son erişim: 15.01.2019)].

³⁷³ Tekinalp, s. 195; Odman Boztosun, s. 1489; Türk, s. 145; Sarıkaya, s. 149.

³⁷⁴ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 105; Öztan, s. 1076; Kınacıoğlu, s. 105; Poroy/Tekinalp, s. 152; Reisoğlu, s. 88; Sayhan, s. 73; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 132; Yılmaz, L., s. 477; Sarıkaya, s. 103.

³⁷⁵ Elbette, söz konusu şikayeti, keşideciye karşı başlatılmış icra takibinde keşideci yapabileceği gibi, kabul eden muhatap veya senedin bir diğer borçlusuna karşı başlatılmış icra takibinde bu kişiler de yapabilir.

b. Keşideci Borçlunun Borca İtirazı

aa. Genel Olarak

Keşidecinin, senedin teminat amacıyla düzenlendiği, ancak teminat konusu riskin gerçekleşmediği ya da riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğu, dolayısıyla da temel alacağın kısmen veya tamamen doğmadığı yönündeki savunması, şarta bağlı bir borçta şartın gerçekleşmediğini yönelik olup, borca itiraz niteliğindedir³⁷⁶. Teminat konusu risk gerçekleşse dahi, borcun ifa veya borcu sona erdiren başka bir sebeple sona erdiği yönündeki savunma da, borcun bulunmadığına yönelik bir borca itirazdır. Elbette hâkim, senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiği, ancak teminat konusu riskin gerçekleşmediği yönündeki borca itiraz sonucu, senette asıl borç ilişkisine atıf yapan veya şartlı bir teminat kaydının varlığını tespit ederse, bu şikayet sebebine dayanarak takibi iptal etmelidir (İİK m. 170/a/2). Bununla birlikte, keşidecinin, senedin teminat amacıyla düzenlendiğini ve teminat konusu riskin gerçekleştiğini; ancak teminat altına alınan borcun sona erdiğini veya riskin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğunu iddia ettiği hâllerde borcun kısmen veya tamamen kabul edilmesi söz konusu olacağından, takip iptal edilemez (İİK m. 170/a/3)³⁷⁷.

Senedin teminat senedi olduğu ve teminat konusu risk gerçekleşmediği için temel alacağın doğmadığı, doğsa dahi senet bedelinden az olduğu ya da borcun sona erdiği yönündeki borca itirazın, kısacası, senedin teminat senedi olduğu ve senet nedeniyle kısmen veya tamamen borçlu bulunmadığı iddiasının, senedin lehtarına değil, senedi eline geçiren hâmile karşı ileri sürülmesi ise, şahsi bir def'inin üçüncü kişiye ileri sürülmesi kapsamında olup, üçüncü kişi hâmilin bilerek borçlunun zararına

---

³⁷⁶ Şartın gerçekleşmediği iddiasının borca itiraz olduğu yönünde bkz. Kuru, **İcra**, s. 134. Söz konusu itiraz ancak, keşideciye karşı başlatılmış icra takiplerinde keşideci ileri sürebilecektir. Şahsi bir def'inin ileri sürülmesi niteliğinde olan bu şekildeki borca itiraz, muhatap veya senet nedeniyle borçlu bulunan diğer bir üçüncü kişi tarafından ileri sürülemez (Sarıkaya, s. 151).

³⁷⁷ "...somut olayda, keşideci borçlunun iddiası bononun teminat olduğu iddiası yanında, vade ve tanzim tarihlerinin sonradan eklendiği iddiasıyla birlikte borca karşılık ödeme yaptığı iddiasına dayandığı görülmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere İİK'nun 170/a son maddesi uyarınca ödeme iddiası halinde artık teminata yönelik talep dinlenemez. .."[Yarg. 12. HD., T. 09.07.2013, E. 2013/17029, K. 2013/25737 (Tüzemen Atik, s. 331)].

hareket etmesi durumunda mümkündür (TTK m. 686)³⁷⁸. Bu itibarla, senedin teminat senedi olduğu yönündeki borca itirazın senet lehtarının alacaklı olduğu icra takibinde ileri sürülmesiyle, üçüncü kişi hâminin alacaklı olduğu icra takibinde ileri sürülmesi arasında ispatın kapsamı bakımından farklılık oluşacağını söyleyebiliriz. Zira, senet lehtarının alacaklı olduğu icra takibinde, senedin teminat senedi olduğunun ve senet nedeniyle kısmen veya tamamen borçlu bulunulmadığının ispatı yeterli iken, üçüncü kişinin takip alacaklısı olduğu icra takibinde bunlarla birlikte üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiğinin de ispatlanması gerekmektedir³⁷⁹. O hâlde, söz konusu hususların icra takibinde ne şekilde ispatlanabileceğini incelemek gerekir.

bb. Senedin Teminat Senedi Olduğunun; Ancak Senet Nedeniyle Kısmen veya Tamamen Borçlu Bulunulmadığının İspatı

Borca itiraz niteliğinde olan, senedin temel alacağının doğmadığı ya da ödendiği yönündeki iddia, ancak, icra yargılamasında kullanılacak sınırlı delillerle ispat edilebilir. Söz konusu deliller, senedin teminat senedi olduğunu ve teminat konusu riskin gerçekleşmediğini, riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğunu, borcun ertelendiğini ya da sona erdiğini gösteren, resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belgedir (İİK 169/a/1). Senedin teminat senedi olduğu ise, teminat amacıyla düzenlenme olgusunun, senedin hangi ilişkinin (hangi ilişkidenden) doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun) teminatı olduğuyla birlikte ispatlandığı durumlarda kabul edilmektedir³⁸⁰. Ancak, senedin salt belli bir ilişkinin teminatı olması, temel alacağın doğmadığı veya ödendiği anlamına gelmemektedir.

³⁷⁸ Gürbüz, s. 354; Kınacıoğlu, s. 170; Uyar, **İtiraz**, s. 200; Yılmaz, L. s. 479; Deryal, s. 656, 657; Sarıkaya, s. 138.

³⁷⁹ Coşkun, s. 1217; Türk; s. 287-288; Deryal, s. 657-658; Talih Uyar, **Menfi Tespit ve İstirdat Davaları**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 2017 (Anlış: Menfi Tespit), s. 81-82; Gül Sema Yeşildal, **Kambiyo Senetlerine Özgü İcra Yolu İle Takipte Menfi Tespit Davaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 86; Sarıkaya, s. 172; "...kambiyo senedinin keşidecisi tarafından, temel ilişkiye dayalı olarak lehtara karşı menfi tespit davası açılması olanaklıdır. Bu nedenle mahkeme, öncelikle davacıya, ileri sürdüğü ödeme iddiasına ilişkin delilleri sorulup toplanarak, ödeme iddiasının kanıtlanamaması durumunda davanın reddi, aksi halde, davanın lehtar davalı V.D'ye yönelik olarak kabulü ile yetinilmeyip son hamil davalı S.Ç'ne karşı şahsi def'ilerin ancak kötüniyetli olması halinde ileri sürülebilmesinin mümkün olacağı gözetilerek, tarafların bu konudaki delilleri de sorulup toplanarak, davalı S.Ç hakkında uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve olaya uygun düşmeyen yazılı gerekçe ile davanın reddi isabetsizdir..." [Yarg. 19. HD., T. 20.06.1997, E. 10362, K. 6445 (www.e-uyar.com (son erişim: 07.01.2019))].

³⁸⁰ Üçüncü Bölüm. II. B. 2. a.

Elbette, alacaklının bu hususu da kabul etmesi hâlinde, artık ortada bir uyuşmazlık bulunmadığından, borçlunun borçlu olmadığına dair delil göstermesi de gerekmeyecektir.

Belirttiğimiz üzere Yargıtay, senedin, asıl borç ilişkisinden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olduğunun, senetle bağlantısı kurulabilen yazılı bir sözleşme veya karşı tarafın ikrar niteliğindeki yazılı veya sözlü beyanlarıyla ispatlandığı durumlarda, bu hususu, şikayet sebebi gibi değerlendirerek takibin iptali, son yıllardaki kararlarında ise doğru bir şekilde itiraz sebebi olarak değerlendirerek takibin durdurulması kararı vermektedir³⁸¹. Yargıtay kararlarında sıkça kullanılan ifadeye göre; “*dayanak belgenin teminat senedi olduğu iddiası, hangi ilişkinin teminatı olduğu senet üzerine yazılmak suretiyle, ya da yazılı belge ile kanıtlanmalıdır. Yazılı belge sunulduğu takdirde belgede takip dayanağı senede açıkça atıf yapılması zorunludur*”³⁸². O hâlde burada değinilmesi gereken iki sorun bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, alacaklı tarafın ikrar niteliğindeki beyanının ne şekilde vücut bulacağı ve senede açık atıf yapan belgeden ne anlaşılması gerektiği iken, ikincisi senedin belli bir ilişkinin teminatı amacıyla düzenlendiği olgusunun ispat edilmesinin takibin durdurulması için yeterli olup olmadığıdır.

Alacaklının ikrar niteliğindeki beyanı sonucu, borçlunun artık, senedin belli bir hukuki ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğinin ispatı için delil göstermesine gerek kalmayacağından, öncelikle söz konusu ikrarın ne şekilde vücut bulacağını incelemek yerinde olacaktır. İlk olarak, söz konusu ikrarın mahkeme içi veya mahkeme dışı ikrar olarak vücut bulacağını söyleyebiliriz. Başka bir deyişle; alacaklı, senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğini mahkemedeki sözlü beyanıyla ve veya cevap dilekçesiyle ikrar edebileceği gibi, mahkeme dışında diğer tarafa gönderdiği bir mektup, ihtarname vs. ile de ikrar etmiş olabilir. Ancak mahkeme dışında yapılan sözlü ikrar, sınırlı savunma araçlarıyla gerçekleşen icra yargılamasında etkili olmaz. Mahkeme dışında yapılan yazılı ikrar da, ancak, ikrarda bulunanın imzasını taşıdığı durumlarda uyuşmazlığı kesin olarak çözecektir³⁸³. Zira, bu durumda, ikrar edilen

---

³⁸¹ İkinci Bölüm. III. B. 1,2.

³⁸² İkinci Bölüm. III. B. 1.

³⁸³ Zira mahkeme dışı ikrar, ispat hukuku açısından yalnızca bir emare veya takdiri delil niteliğindedir (Baki Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 2. bs., Yetkin

hususun yer aldığı yazılı belge senet niteliğini kazanacaktır³⁸⁴. O hâlde, Yargıtay'ın yukarıda belirttiğimiz ifadesinde yer alan, senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğini ispatlayacak “yazılı belge”lerin kapsamına, aynı zamanda mahkeme dışı yazılı ikrar niteliği taşıyan senetler de girecektir. Belirtmek gerekir ki ikrar, ispat gereğini ortadan kaldıran durumlar içinde incelenen bir olgudur. Bu sebeple, yer yer kullandığımız, “ikrarla ispatlamak” ifadesinin, belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlenme olgusunun, ikrar edilen hususun yer aldığı senet niteliğindeki yazılı belgelerle ispatlandığı durumları ifade etmek için kullanımı doğru olsa da, alacaklının mahkeme içi ikrarı sonucu ispata gerek kalmayan durumları ifade etmek için kullanımı doğru değildir.

Senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiği olgusunu çekişmesiz hâle getiren mahkeme içi ikrar, daha çok alacaklının cevap dilekçesindeki beyanlarıyla gerçekleşmektedir. Keza, alacaklı, çoğu zaman icra takibinin aleyhine sonuçlanmasına neden olacak bir hususu ikrar ettiğinin bilincinde olmadan, cevap dilekçesinde, teminat konusu riskin gerçekleştiğini ve bu sebeple de keşidecinin borçlu olduğunu ileri sürmektedir³⁸⁵. Alacaklının aynı hususları takip talebinde de beyan ettiğine rastlanmaktadır³⁸⁶. Bu durumda da alacaklının beyanları mahkeme içi ikrar olarak değerlendirilmelidir.

Yayımları, Ankara, 2018 (Anılış: Medeni Usul), s. 253; Süha Tanrıver, **Medenî Usûl Hukuku**, C. I, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 753).

³⁸⁴ Taylan Özgür Kiraz, **Medenî Yargılama Hukukunda İkrar**, 2. bs., Bilge Yayınevi, Ankara, 2013, s. 3; Kuru, **Medeni Usul**, s. 253; Tanrıver, s. 753.

³⁸⁵ “...alacaklı vekili cevap dilekçesinde, müvekkilinin, bonoda tanzim eden sıfatı bulunan H. Akman ile 20.11.2006 tarihinde yapmış olduğu inşaat sözleşmesi kapsamında, karşı tarafa ödemesi gereken tüm paraları ödemediğini, ancak H. Akman'ın aldığı paraları başka işlerde harcayarak işi tamamlayamadığını, bunun üzerine, müvekkilince inşaata ikinci kez harcama yapılmak zorunda kaldığını, takip dayanağı senedin de ikinci kez yapılan bu harcamalar nedeniyle davalı H. Akman tarafından 11.06.2007 tarihli ek protokol başlıklı belgeye istinaden düzenlenerek müvekkiline verildiğini beyan ettiği görülmektedir. Alacaklı vekilinin icra mahkemesine verdiği bu cevap dilekçesinden, takip dayanağı senedin alacaklı ile H. Akman arasındaki sözleşme kapsamında alındığının kabulü gerekir...”[Yarg. 12. HD., T. 29.06.2010, E. 5028, K. 17106 (Aydın, s. 134)].

³⁸⁶ “...takip talebinde 15 adet 280 USD bedelli bonolar belirtildikten sonra “işbu takibe konu bonolar 30.11.1998 tarihli sözleşmeden kaynaklanmaktadır.” cümlesinin yazılı olduğu anlaşılmaktadır. Bu açık atıf karşısında takip dayanağı bonoların taraflar arasında düzenlenen 30.11.1998 tarihli sözleşme uyarınca verildiğinin kabulü gerekmektedir. Anılan sözleşmenin incelenmesinde bu sözleşmenin alacaklı Milpa...A.Ş ile bu şirketin gazete ve otomobil kampanyasına iştirak eden Şerafettin Uyan arasında yapıldığı, şikayetçi borçlunun sözleşmeye müteselsil kefil ve müşterek borçlu sıfatı ile imzaladığı sözleşmenin 4. maddesinde, otomobil tesliminde iştirakçiden kampanya süresi sonuna kadar toplayacağı her iki sertifikaya karşılık 280 dolar emre muharrer senedin alınacağı vebelerine yerine getiren iştirakçilere emre muharrer senetlerin sertifikaların ibrazı halinde de iade edileceği hükmü yazılıdır. Bu hükümden takibe konu bonoların TTK'nın 688/2 maddesinde öngörülen mücerret borç ikrarını içermediği anlaşılmış olup, tarafların sözleşme

Senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğine ilişkin mahkeme dışı ikrar ise, daha çok, alacaklının cumhuriyet savcılığındaki beyanları³⁸⁷ ve borçluya gönderdiği noter ihtarnameleriyle³⁸⁸ gerçekleşmektedir.

Senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğinin ispatına hizmet eden iki önemli delilden diğeri de senetle bağlantısı kurulabilen yazılı bir belgedir. Bu yazılı belgenin, senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğini kesin olarak ispatlayabilmesi için, kambiyo senedi alacaklısının belgedeki imzayı ikrar etmesi veya imzanın inkâr eden alacaklıya ait olduğunun mahkeme tarafından kabul edilmesi, yani yazılı belgenin medeni usul hukukuna göre kesin delil niteliğinde bir senet olması gerekir³⁸⁹. Yine Yargıtay'ın ifadesinde belirtildiği üzere; yazılı belgenin senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiğini ispatlayabilmesi için senede açık atıf yapması zorunludur.

Mahkeme dışı ikrar niteliğinde olan noter ihtarnamesi gibi senetler bir yana bırakılacak olursa, söz konusu yazılı belgelerin, asıl borç ilişkisini düzenleyen sözleşmeler veya bu sözleşmelerden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olarak kambiyo senedi düzenlenmesinin öngörüldüğü sözleşmeler olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Biz burada, yazılı belgenin senede açık atıf

---

doğrultusunda edimlerini yerine getirip getirmediği ve dolayısıyla alacağın tahsil edilip edilmeyeceği yargılamayı gerektirmesi nedeniyle mahkemece İİK.nun 170/a-2 maddesi gereğince itirazın kabul edilerek takibin iptali yerine zamanaşımı nedeniyle bir kısım takip konusu bonolar yönünden takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir..” [Yarg. 12. HD., T. 16.03.2010, E. 2010/1312, K. 2010/6060 (Kaçak, s. 1092)].

³⁸⁷ “...borçlu tarafından süresine İcra Tetkik Mercii Hakimliğine verilen itiraz dilekçesinde dayanak senedin araç alım-satımı nedeniyle düzenlendiğini, ancak satışa konu aracın kendisine kesin devrinin yapılmadığını belirterek takibe itiraz ettiği anlaşılmıştır. Borçlunun açıklanan itirazı alacaklının Cumhuriyet Savcılığındaki 19.07.2002 tarihli beyanı ile doğrulanmıştır. Bu durumda dayanak senedin TTK'nın 688/2. maddesinde yer alan kayıtsız ve şartsız borç ikrarını içermediği sabit olmuştur...” [Yarg. 12. HD., T. 14.04.2003, E. 351, K. 497 (Coşkun, s. 402)]. Cumhuriyet savcılığına verilen dilekçede ve Cumhuriyet savcılığının soruşturma dosyasında yer alan ikrar beyanlarının da senet hükmünde olduğu yönünde bkz. Kiraz, s. 4.

³⁸⁸ “...alacaklı şirketin keşide ettiği ihtarnamede “daha önce kurulmuş olan raf ünitelerinin haksız olarak söküldüğünden bahisle sözleşmede belirtilen cezai şartın ve satış noktasında noktasında yapılmış olan tüm harcamaların varsa bedelsiz verilen tüm ürünlerin incelenmesinin istendiği, ayrıca 23.01.2007 tanzim tarihli 5.800 USD bedelli senet bedeli ile aynı süre içerisinde temerrüde düşmüş olacağından ödenmesi gerektiği, aksi takdirde icra takibinin başlatılacağı” belirtilmiştir. Bu ihtarlar senedin teminat senedi olduğunu gösterir...” [Yarg. 12. HD., T. 19.02.2009, E., 22495, K. 3126 (Coşkun, s. 397)]

³⁸⁹ “...senedin teminat senedi olduğu iddiasını teyit eden ve borçlu tarafından sunulmuş olan protokolün altındaki imzanın alacaklı şirket tarafından inkar edilmesi halinde bu belge altındaki imzanın alacaklı şirket yetkililerine ait olup olmadığı konusunda imza incelemesi yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekeceğini...” [Yarg. 12. HD., T. 07.03.2011, E. 1252, K. 2617 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 824)].

yapmış sayılması için gerekli koşulları açıklarken, yazılı belgenin bir sözleşme olması durumunu esas alacak olsak da, elbette, alacaklının mahkeme dışı ikrarı niteliğinde olan noter ihtarnamesi gibi yazılı belgelerin senetle bağlantısının kurulabilmesi için de belgenin niteliğine uygun düştüğü ölçüde söz konusu koşulların oluşması gereklidir

Sözleşmenin senede açık atıf yapmasının şart koşulmasıyla amaçlanan, elbette senedin söz konusu sözleşmeyle olan bağlantısının ispatlanmasıdır. Ancak yine belirttiğimiz gibi sözleşmede senede açık atıf olmasa dahi, Yargıtay, senetle sözleşme arasında bağlantı kurulmasına yol açacak güçlü emarelerin varlığını da söz konusu hususun ispatı için yeterli görmektedir³⁹⁰. Gerçekten de, senedin, sözleşmedeki bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinden doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olarak düzenlendiğinin ispatı için senet ve sözleşmedeki kayıtların, tesadüf olarak nitelendirilemeyecek bir ölçüdeki benzerliği yeterli sayılmaktadır. Elbette, güçlü emareler nedeniyle, senet ve sözleşme arasında bağlantının var olduğuna dair fiili karinenin aksi ispatlanabilir.

Yargıtay'a göre, "*belgede takip dayanağı senede açıkça atıf yapılması zorunlu olup, açıkça atıf yapıldığının kabulü için senedin vade ve tanzim tarihleriyle miktarlarının belirtilmesi gereklidir*"³⁹¹. Öyleyse, "açık atıf"tan anlaşılması gereken sözleşme yer alan "bu sözleşmenin teminatı olarak x vadeli, y düzenleme tarihli ve z bedelli bir bono düzenlenmiştir" şeklinde bir kayıttır. Ancak, taraflar sözleşmeye çoğu zaman bu özellikte bir kayıt düşmemektedir. Yargıtay, her ne kadar senede bu şekilde açık atıf yapılmasının gerektiğini ifade etse de, açık atıf olmamakla birlikte, sözleşme ile senet arasında bağlantı kurulmasını haklı gösterecek güçlü emareler varsa, ya burada da açık atıf olduğunu söylemekte, ya da bu emarelerden anlaşıldığı üzere senedin sözleşmenin teminatı olduğunu ifade etmektedir. Yargıtay'ın bu noktada göz önüne aldığı emareler ise; açık atıf olmamakla birlikte, sözleşmede, bir teminat senedi düzenleneceğinin öngörülmesi, sözleşmenin taraflarıyla, senedin keşidecisi ve lehtarının veya sözleşmede yazılı miktarla senette yazılı miktarın aynı olması ve de sözleşmenin düzenlenme tarihi ile senedin düzenlenme tarihi arasındaki uyumdur. Ancak, bu emarelerden hiçbiri tek başına senedin teminat senedi olduğunu ispata

³⁹⁰ Bkz. İkinci Bölüm. III. B. 1.

³⁹¹ Yarg. 12. HD., T. 07.06.2018, E. 2017/2982, K. 6018; Yarg. 12. HD., T. 26.01.2016, E. 2015/32794, K. 2015 [www.e-uyar.com (son erişim: 11.01.2019)].

yeterli değildir. Nitekim Yargıtay, sözleşme ile bononun aynı tarihli olmasını³⁹², sözleşmenin teminat senedi düzenleneceği kaydı içermesini³⁹³, takibe konu senedin sözleşme kapsamında düzenlendiğinin ispatı için tek başına yeterli bulmamıştır. Düzenlenme tarihi, sözleşmenin düzenlenme tarihinden farklı olan bonodaki bedelin, sözleşmede öngörülen bedelle aynı olması da bononun teminat senedi olduğunu kabulü için yeterli bulunmamıştır³⁹⁴. Yargıtay’a göre, senedin alacaklısının taraf olmadığı sözleşmeye dayanarak da, senedin teminat senedi olduğu söylenemez³⁹⁵.

Yargıtay, sözleşmede teminat senedi düzenleneceğine ilişkin bir kaydın bulunduğu durumlarda, sözleşmede öngörülen miktar ve sözleşmenin düzenlenme tarihinin, sözleşme taraflarının keşideci ve lehtar olduğu senetteki miktar ve senedin düzenlenme tarihiyle aynı³⁹⁶ veya uyumlu³⁹⁷ olmasını senedin teminat senedi olduğunu kabule yeterli bulmuştur. Yine sözleşmedeki kayıta öngörülen miktarla sözleşme taraflarının keşideci ve lehtar olduğu senetteki miktarın aynı olması³⁹⁸ da senedin sözleşmede öngörülen teminat senedi olduğunu ispat için yeterli görülmüştür. Sözleşmedeki kayıtlarla birlikte, sözleşmenin düzenlenme tarihi ile sözleşme gereği kullanılan hesap numarasının, sözleşme taraflarının keşideci ve lehtar olduğu senetteki

³⁹² “...dosyaya ibraz edilen kredi sözleşmesinde senedin teminat için verildiğine dair açık bir düzenleme yer almamakta, senet üzerinde teminata ilişkin bir şerh de bulunmamaktadır. Sözleşme ve bononun aynı tarihli olması senedi teminat senedi haline getirmez. Ayrıca alacaklı da teminat iddiasını kabul etmediğinden, senedin teminat senedi olduğunun kabulü mümkün değildir...” [Yarg. 12. HD., T. 23.02.2016, E. 2015/27746, K. 4818 (www.e-uyar.com (son erişim: 11.01.2019))].

³⁹³ “... her ne kadar “İnşaat Taşeron Sözleşmesi”nin 6. maddesi uyarınca teminat senedi düzenleneceği belirtilmiş ise de takibe konu senedin bu sözleşme kapsamında düzenlendiği hususunun ispatlanamadığı, bir başka deyişle, yukarıda anılan hukuk genel kurulu kararında benimsenen ve dairemizce de kabul gören ilkeler bağlamında “İnşaat Taşeron Sözleşmesi”nde düzenleneceği belirtilen teminat senedinin, takibe konu senet sayılabilmesinin mümkün olmadığı görülmektedir...” [Yarg. 12.HD., T. 13.03.2017, E. 2016/12036, K. 3700 (www.e-uyar.com (son erişim: 11.01.2019))].

³⁹⁴ [Yarg. 12. HD., T. 26.06.2017, E. 10454, K. 13169 (Coşkun, s. 409)].

³⁹⁵ [Yarg. 12. HD., T. 06.03.2007, E. 1489 K. 3982 (Coşkun, s. 409)].

³⁹⁶ Yarg. 12. HD., T. 29.01.2008, E. 2007/23531, K. 1461; Yarg. 19. HD., T. 27.06.2011, E. 2010/32476, K. 13907 (Coşkun, s. 397-398). Yargıtay, sözleşmedeki kayıtlarla birlikte senetteki miktar ve senedin düzenlenme tarihinin sözleşmeyle uyumlu olduğu bir uyumsuzluğa ilişkin başka bir kararında da söz konusu durumu açık atıf olarak değerlendirilmiştir [“...dosyaya sunulan 30.03.2006 tarihli sözleşmenin taraflar arasında düzenlendiği ve alacaklının belge altındaki imzaya karşı çıkmadığı görülmektedir. Anılan sözleşmenin 5. maddesinde 31.500 YTL bedelli açık tarihli bir adet teminat senedinin alınacağı belirtilmiştir. Takip dayanağı bononun tanzim tarihi 30.03.2006 olup, sözleşmenin düzenlendiği tarihle aynı olduğu gibi, miktarı da sözleşmenin 5. maddesinde belirtildiği gibidir. Bu açık atıflar karşısında, takip dayanağı senedin, taraflar arasında düzenlenen 30.03.2006 tarihli sözleşme uyarınca verildiğinin kabulü gerekir...” (Yarg. 12. HD., T. 19.12.2006, E. 20938, K. 24153 (Coşkun, s. 400)).

³⁹⁷ Yargıtay, sözleşmedeki kayıtlarla birlikte, sözleşme taraflarının alacaklı ve lehtar olduğu senetteki miktarın sözleşmede öngörülen miktarla aynı olduğu; ancak, senedin sözleşmeden bir gün sonra düzenlendiği bir durumda da senedin teminat senedi olduğunu kabul etmiştir [Yarg. 12. HD., T. 21.06.2011, E. 2010/31441, K. 12749 (Coşkun, s. 390-391)].

³⁹⁸ Yarg. 12. HD., T. 17.04.2012, E. 2011/28462, K. 12770 (Coşkun, s. 389-390).

düzenlenme tarihi ve hesap numarasıyla aynı olduğu bir durumda da senedin teminat senedi olduğu kabul edilmiştir³⁹⁹.

Sözleşmede teminat senedi düzenleneceğine ilişkin bir kaydın bulunmadığı; ancak, sözleşmede öngörülen miktar ve sözleşmenin düzenlenme tarihinin sözleşme taraflarınca düzenlenen senetteki miktar ve senedin düzenlenme tarihiyle aynı olduğu durumlarda da senedin sözleşmenin teminatı olarak düzenlendiği sonucuna ulaşılmıştır⁴⁰⁰.

Senedin belli bir ilişkinin teminatı olarak düzenlendiği olgusu, karşı tarafın ikrarı ile çekişmesiz hâle geldikten veya yazılı bir belgeyle yukarıda anlatıldığı şekilde ispatlandıktan sonra söz konusu ispatın icra yargılamasını ne şekilde etkilemesi gerektiği, bu ispatın takibin durdurulması için yeterli olup olmadığı ise değinilmesi gereken iki sorundur. İcra ve İflas Kanunu'nda açıkça belirtildiği üzere, borcun olmadığı, sona erdiği veya ertelendiği yönündeki iddia ancak resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge ile ispatlanacaktır. Senedin salt teminat senedi olması ise, borcun olmadığı, sona erdiği veya ertelendiği anlamına gelmemektedir⁴⁰¹. Zira keşideci ile lehtar arasındaki inanç anlaşmasına göre teminat konusu risk gerçekleştiği anda senedin temel alacağı da doğacaktır. Bu nedenle de senedin teminat senedi olması, teminat konusu riskin gerçekleşmediği veya riskin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, gerek senedin teminat senedi olduğunun karşı tarafın ikrarı ile çekişmesiz hâle gelmesi gerekse yukarıda belirtilen şartları taşıyan imzası ikrar edilmiş adi veya resmi bir belge ile kanıtlanması borcun olmadığını ispatlamaz. Borcun olmadığını kabul edilmesi için, senedin teminat senedi olmasıyla birlikte teminat konusu riskin gerçekleşmediğinin, gerçekleşen risk sonucu ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğunun, borcun ödendiğinin veya ertelendiğinin de resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge ile ispatlanması gerekir⁴⁰². Elbette, bu olguların bir kısmı, hukuki fiil niteliğinde olduğundan icra yargılamasında, söz konusu sınırlı delillerle ispatlanmaları zor, hatta imkânsızdır. Bu nedenle de Yargıtay, salt senedin teminat senedi olduğunun

³⁹⁹ Yarg. 12. HD., T. 01.11.2010, E. 14307, K. 25434 (Coşkun, s. 392).

⁴⁰⁰ Yarg. 12. HD., T. 07.10.2003, E. 351, K. 497 (Coşkun, s. 402). Yargıtay bir kararında da, senetle aynı tarihte düzenlenen ve aynı bedeli içeren faturaya dayanarak, senedin teminat senedi olduğunu kabul etmiştir [Yarg. 12. HD., T. 04.07.2013, E. 17842, K. 25254 (Eriş, **Kıymetli Evrak**, s. 781)].

⁴⁰¹ Sarıkaya, s. 154.

⁴⁰² Sarıkaya, s. 154.

kanıtlanmasının ardından, teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediği, oluşan zarar miktarı, gibi olguların ispatının, başka bir deyişle, alacağın varlığının, yargılamayı gerektirdiğinden bahisle takibin durdurulmasına hükmetmektedir⁴⁰³. Alacağına kavuşmak isteyen lehtarın da genel mahkemelerde bir alacak davası açmaktan başka şansı kalmamaktadır.

Yargıtay'ın söz konusu yaklaşımı, aslında, şahsi def'ilerin icra yargılamasında ileri sürülemeyeceğine ilişkin bir görüşün yansımasıdır. Bu görüşe göre; şahsi def'ilerin icra yargılamasında ileri sürülmesi hâlinde, icra mahkemesi görevsizlik kararı vermeli ve şahsi def'iyeye konu olan hukuki fiillerin her türlü delille ispatlanabileceği genel mahkemeler görevli sayılmalıdır⁴⁰⁴. Teminat senetlerinde de teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediği çoğu zaman hukuki bir fiilin ispatına vücut verdiğinden, bu görüşten hareketle, sınırlı inceleme yetkisi bulunan icra mahkemesi itirazı durdurmalıdır⁴⁰⁵. Ancak, öğretilerde ileri sürülen diğer görüşe göre, icra mahkemesinin riskin gerçekleşip gerçekleşmediğini, İİK'de belirtilen ispat imkânları çerçevesinde incelemesi gerekmektedir⁴⁰⁶. Zira İİK'de icra mahkemesinin yetkisine yönelik bir sınırlama getirilmemiştir⁴⁰⁷. Dolayısıyla itiraz sebebinin resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge ile ispatlanması durumunda itirazın kabulüne, itiraz sebebinin bu tür bir belgeyle ispatının mümkün olmaması durumunda ise itirazın reddine karar verilmelidir⁴⁰⁸. Belirtmek gerekir ki teminat senedinin, keşidecinin bir

⁴⁰³ İlgili kararlar için bkz. İkinci Bölüm. III. B. 1.

⁴⁰⁴ Ergün, s. 132-133.

⁴⁰⁵ Uyar, **İtiraz**, s. 200. Belirtmek gerekir ki şahsi def'ilerin ileri sürülmesi hâlinde, icra mahkemesinin görevsizlik kararı vermesi gerektiğini söyleyen *Ergün*, bu ifadesinin hemen ardından borçlunun ileri sürdüğü şahsi def'ilerin icra mahkemesi tarafından dikkate alınmayacağını ifade etmektedir. Yazarın bu ikinci ifadesinden ise şahsi def'ilerin ileri sürülmesi hâlinde, itirazın kabulüyle birlikte takibin durdurulması değil, itirazın reddi kararı verilmesi gerektiğini savunduğu anlıyoruz (*Ergün*, s. 134).

⁴⁰⁶ Yardım, s. 206. Taraflar arasında kalan teminat senedinin, kambiyo senedi olmadığı gerekçesiyle, takibin 170/a hükmü gereği iptal edilmesini eleştiren *Tekinalp*, bununla birlikte, icra mahkemesinin teminata başvurma şartlarının doğup doğmadığını incelemeye yetkili olmadığını belirterek bu görüşün aksini savunmuştur. Ancak yazar, bu durumda takibin sonucunun ne olması gerektiği yönünde görüş paylaşmamıştır (*Tekinalp*, s. 195). *Sarıkaya*'ya göre ise senede başvurma şartlarının oluşup oluşmadığının ancak sınırlı ispat ve delil ikâmesinin söz konusu olduğu icra mahkemesi tarafından incelenmesi yerinde olmayacağından, bu hususun incelenmesi genel mahkemelere bırakılmalıdır. Ancak yazara göre de bu nedenle, itirazın kabulüyle birlikte takibin durdurulması kararı verilmemelidir (*Sarıkaya*, s. 156-157). Konuyu, genel haciz yoluyla takipte, alacaklının iddiasını ispat etmesinin ardından borçlu olmadığını ispat yükü kendisine düşen borçlu bakımından değerlendiren *Pekcanitez ve Kuru*'ya göre de belgeyle ispatı mümkün olmayan itirazlar icra mahkemesi tarafından incelenemeyecektir. Ancak, icra mahkemesinin bu nedenle görevsizlik kararı vermesi de doğru değildir. İcra mahkemesi böyle bir durumda itirazın kaldırılmasına hükmetmelidir [*Pekcanitez (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes)*, s. 115].

⁴⁰⁷ Yardım, s. 206.

⁴⁰⁸ Yardım, s. 206.

para ya da paradan başka bir edim olan borcunu yerine getirmemesinden doğacak zararın teminatı olarak düzenlendiği durumlarda, borçlunun teminat konusu riskin gerçekleşmediğini İİK m. 169/a anlamında bir belgeyle de ispat etmesi mümkündür.

Kanaatimizce de, teminat konusu riskin gerçekleşmediği, riskin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zarar miktarının senet bedelinden az olduğu gibi olgular, icra yargılamasında da ileri sürülmeli, borçlu tarafından resmi veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispatlanmadığı sürece de itirazın reddine karar verilmelidir⁴⁰⁹. Zira, ilerde doğma olasılığı bulunan, aynen ifa, tazmin veya cezai şart alacağını, lehine kambiyo senedi düzenleterek teminat altına alan alacaklının bu yolu tercih etmesinin en büyük nedeni de, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibin alacaklıya sağladığı kolaylıklardan faydalanıp, alacağını kolayca tahsil etmektir. Nitekim, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, genel haciz yoluyla takipten farklı olarak itiraz takibi durdurulamakta, alacaklının alacaklı olduğunu değil, borçlunun borçlu olmadığını ispatlaması gerekmektedir. Kanaatimizce İİK’de borçlunun kullanabileceği delillerin yalnızca resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge ile sınırlandırılmasının nedeni de, nitelikli birer adi senet olan kambiyo senetlerinin alacaklısı lehine sağlanan korumadır. Dolayısıyla, senedin teminat senedi olduğunun kabulünden sonra teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediği, gerçekleşen risk sonucu oluşan zarar miktarının icra yargılamasında kullanılacak sınırlı delillerle tespit edilemeyeceğinden bahisle, takibin durdurulmasına karar verilmesi, teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesinin alacaklıya sağladığı en büyük faydayı bertaraf etmekte, teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesini anlamsızlaştırmaktadır⁴¹⁰. Zira alacaklının, lehine kambiyo senedi düzenlenmesini

⁴⁰⁹ Yardım, s. 206.

⁴¹⁰ Sarıkaya, s. 154-155. Bir Yargıtay kararının karşı oy yazısında da belirtildiği gibi; “...gerek uygulamada gerekse öğretide teminat için bono düzenlenebileceği hususunda görüş birliği vardır ve bu yola (borçluyu ortaklık sözleşmesine uymaya zorlamak için) başvurulmaktadır. Bono ister teminat için, ister mal karşılığı, ister karz için düzenlenmiş olsun, ödeme, önel verildiği ve bedelin herhangi bir nedenle istenemeyeceği hususlarının keşideci tarafından kanıtlanması gerekir. Borçlu tarafından ileri sürülen kanıtların incelenmesi gereği tetkik merciinin görevi dışına çıktığı takdirde borçlunun genel mahkemelere başvurması gerekir. Borçlunun genel mahkemeye başvurması takibi kendiliğinden etkilemez ve tetkik mercii de takibin geri bırakılmasına veya iptaline karar veremez. Bu durumda İİK’nun 72. maddesi hükmü uygulanır. Aksi görüşün kabulü halinde teminat için bono düzenlenmesinin bir hükmü ve amacı kalmayacaktır. Şöyle ki, sözleşmeye uymama halinde açılacak dava tespiti de içeren bir eda davası olacaktır. Bu davada öncelikle borçlunun, sözleşmeye uyup uymadığı, uymama sonucu alacaklının zarar görip görmediği saptanarak eda hakkında karar verilecektir. Borçlunun önceden teminat senedi verip vermediğinin verilecek karara bir etkisi olmayacaktır. Gerek bu durumu ve gerekse teminat bonosunun bir taşınmaz veya taşınır rehni olmadığını göz önünde tuttuğumuz da şu sonuca varırız. Teminat için bono düzenleyen kişi lehtara

istemekle asıl amaçladığı şey, teminat konusu riskin gerçekleşmesi durumunda, riskin gerçekleştiğini ve zararını ispatlamak zorunda kalmadan, alacağını kolayca tahsil etmektir. Elbette, riskin gerçekleşmediği veya ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğu, ancak alacaklının kambiyo senetlerine özgü haciz yoluna başvurarak tüm senet bedelini talep ettiği bir durumda senet borçlusunun tamamen korumasız bırakılması da düşünülemez. Böyle bir durumda, senet borçlusunun yapması gereken genel mahkemelerde bir menfi tespit davası açmaktır⁴¹¹. Genel mahkemelerde açılan menfi tespit davasında, hukuki fiillere ilişkin iddialar her türlü delille ispatlanabilecektir⁴¹². Bunun yanında, senet borçlusunun, teminat konusu riskin gerçekleştiği, ancak borcun ödendiğini ileri sürmesi, ancak elinde resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge bulunmamakla birlikte, bu iddiasını ispata yarayacak bir delil başlangıcının bulunması gibi bir durumda da senede karşı tanıkla ispat yasağına rağmen tanık dinlenebilecektir (HMK m. 202/1). Hâkim, menfi tespit davasında, borçlunun göstereceği teminat karşılığında, icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmemesi yönünde bir karar da verebilir (İİK m. 72/3).

cc. Üçüncü Kişinin Bilerek Borçlunun Zararına Hareket Ettiğinin İspatı

Senet borçlusu, senedin belli bir ilişkinin teminatı olduğu, bununla birlikte, teminat konusu riskin gerçekleşmediği ya da riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan zararın senet bedelinden az olduğu, borcun ödendiği veya ertelendiği yönündeki şahsi bir def'îye vücut veren iddialarını kural olarak senet hâmili üçüncü kişiye karşı ileri süremeyecektir. Bunun tek istisnası üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket etmesidir (TTK m. 687/1 ve m. 825/2). O hâlde, kambiyo senetlerine özgü yolla takip talebinde bulunan üçüncü kişi hâmile yöneltilecek borca itiraz, teminat senedi nedeniyle kısmen veya tamamen borçlu bulunmadığı iddiasının yanında üçüncü kişinin de bilerek borçlunun zararına hareket ettiği iddiasını kapsamalıdır⁴¹³. Üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiğinin kabul edilmesi için de senedin

---

sözleşmeye uyulmadığının tespitinden önce takip yapma hakkı tanımış olur...” [Yarg. 12. HD., T. 11.02.1981, E. 1980/9745, K. 1981/1261 (Halman Çetin, s.438-439)].

⁴¹¹ Pekcanitez (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes), s. 115; Türk, s. 143; Yeşildal, s. 57; Sarıkaya, s. 157.

⁴¹² Tanrıver, s. 851.

⁴¹³ Menfi tespit davasına ilişkin olarak söz konusu tespit için bkz. Coşkun, s. 1217; Türk; s. 287-288; Deryal, s. 657-658; Uyar, **Menfi Tespit**, s. 81-82; Yeşildal, s. 86; Sarıkaya, s. 172.

kesin olarak bedelsiz olması ve bu durumu üçüncü kişinin müspet olarak bilmesi gerektiğini belirtmişik⁴¹⁴.

Senet borçlusu, senedin kesin olarak bedelsiz olduğunu resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge ile ispatlayacak veyahut karşı tarafın ikrarı nedeniyle ispata gerek kalmayacaktır. Senet borçlusunun ispatlaması gereken ikinci husus olan, üçüncü kişinin bilerek zararına hareket ettiği olgusu ise kural olarak senede bağlanması beklenmeyen bir hukuki fiil niteliğini taşımaktadır. Ancak, borca itirazın kapsamına giren bu iddia da tıpkı teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediği iddiası gibi ancak resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir belge ile ispatlanabilir⁴¹⁵.

Uygulamada, teminat senedinin lehtarları ile senet hâmilisi arasında yakın akrabalık veya yakın iş ilişkisinin bulunması hâlinde, hâmilinin bilerek borçlusunun zararına hareket ettiği varsayılmakta ve buna itiraz kabul edilmektedir⁴¹⁶. Bu varsayımın nedeni, bazı Yargıtay kararlarına da açıkça yansdığı üzere, lehtarın yakın akrabası veya lehtarla yakın iş ilişkisi içinde olan hâmilinin, keşidecinin senet nedeniyle borçlu olmadığını bilebilecek durumda olmasıdır⁴¹⁷. Görüldüğü üzere Yargıtay'ın bilerek borçlusunun zararına hareketin tespitinde sonuç bağladığı olgu, yukarıda⁴¹⁸ savduğumuz görüşün aksine, müspet bir bilme olgusu değil, TMK m. 3'teki iyiniyet kavramının tersini ifade eden bilmek veya bilmesi gerekme olgusudur. Yargıtay'ın bu yaklaşımının nedeni, hayatın olağan akışı gereği hâmilinin keşideci ile lehtar arasındaki şahsi def'iyi bilmesi gerektiği kabul edilen durumlarda, borçlusunun ayrıca

---

⁴¹⁴ Üçüncü Bölüm. I. B. 2. a.

⁴¹⁵ Sarıkaya, s. 158; Adıgüzel, s. 143; "...ayrıca, keşideci tarafından temlik edenler aleyhine açılan menfi tesbit davasının, davalı takip alacaklısı tarafından da bilindiği ileri sürülmüş, ancak, bu konuda takip hukuku bakımından geçerli ve yazılı bir belge sunulmamıştır..." [Yarg. 12. HD., T. 02.05.2007, E. 2007/14001, K. 2007/17918 (www.yargitay.com.tr (son erişim: 01.02.2019))].

⁴¹⁶ Senet hâmilinin senedi ciro eden lehtarın eşi, kayıbiraderi, damadı, kayınvalidesi, oğlu, kardeşi, birlikte iş yaptığı kimse, iş ortağı vs. gibi yakını olması hâlinde, senedi ciro yolu ile alırken, bilerek borçlusunun zararına hareket etmiş sayılacağı yönünde bkz. Yarg. 12. HD., T. 27.09.2005, E. 14501, K. 18178; Yarg. 12. HD., T. 02.12.2003, E. 20782, K. 23426; Yarg. 12. HD., T. 26.02.2001, E. 2640, K. 3597 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 360).

⁴¹⁷ "...her ne kadar takip, sözleşmede taraf olmayan ciranta Aydın İskender tarafından yapılmış ise de, yine dosyaya ibraz edilen aile nüfus kayıt tablosundan, takip alacaklısı Aydın İskender'in sözleşmede taraf olan lehtar Erdoğan İskender'in babası olduğu görülmektedir. Dolayısı ile takip alacaklısının senet lehtarları ile keşideci arasında yapılan sözleşmeyi bilebilecek durumda olduğunun kabulü gerekir..." [Yarg. 12. HD., T. 25.05.2010, E. 835, K. 12884 (Aydın, s. 137); Yarg. 12. HD., T. 08.03.199, E. 2215, K. 2719 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 362)].

⁴¹⁸ Üçüncü Bölüm. I. A. 3.

zarar verme kastını ispatla yükümlü tutulmasının hakkaniyete uygun düşmeyeceği düşüncesidir⁴¹⁹.

Yukarıda belirttiğimiz gibi⁴²⁰, bazı Yargıtay kararlarında ise senet üzerindeki mücerret teminat kaydının üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldıracığına hükmedilmektedir. Oysa, mücerret teminat kaydının, taraflar arasındaki ilişkide dahi senedin teminat amacıyla düzenlendiğini ispatlamaması karşısında, senedi bu kaydı görerek alan üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiğinden bahsetmek mümkün değildir.

B. Teminat Senetlerinin Menfi Tespit Davasına Konu Olması

1. Kambiyo Senetlerinin Bedelsizliğine Dayalı Menfi Tespit Davasının Genel Özellikleri

a. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanunu m. 72’de düzenlenen menfi tespit davası, borçlunun maddi hukuka ilişkin nedenler öne sürerek borçlu olmadığını tespitine karar verilmesini istediği davadır⁴²¹. Kambiyo senedi borçlusunun açtığı menfi tespit davaları öğretiy ve uygulamada ticari senedin iptali davası olarak da isimlendirilmektedir⁴²².

Borçlu bulunmadığını takip hukuku bakımından geçerli bir belge ile ispatlayamayan borçlunun, genel mahkemelerde bir menfi tespit davası açabileceğini belirtmiştik⁴²³. Bununla birlikte, borçlu, borçlu bulunmadığını icra takibinden önce açacağı bir menfi tespit davasıyla da ispat etme hakkını haizdir (İİK m. 72/1). İcra

⁴¹⁹ Deryal, s. 658.

⁴²⁰ Üçüncü Bölüm. I. B. 2. b. aa.

⁴²¹ Baki Kuru, **Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2003 (Anılış: Menfi Tespit), s. 12.

⁴²² Bkz. Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 320; İnan, s. 131; Gürbüz, s. 543; Poroy/Tekinalp, s. 269. Bununla birlikte *Türk*’e göre menfi tespit davasının senedin iptali davası olarak isimlendirilmesi yanlıştır. Zira bu isimlendirme, dava sonunda senedin tüm hak sahipleri bakımından iptal edildiği izlenimini vermektedir. Oysa menfi tespit davasında yalnızca, davacının, davalı veya davalılara borçlu olmadığını tespiti ile yetinilir (Türk, s. 131).

⁴²³ Üçüncü Bölüm. II. A. 2. b. bb.

takibinden önce açılan menfi tespit davasında, teminat karşılığında, icra takibinin durdurulması yönünde ihtiyati tedbir kararı alınabilir (İİK m. 72/2). Takip sonrasında açılan menfi tespit davasında ise, takibin durdurulmasına karar verilemese de, teminat karşılığında, icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmemesi yönünde karar verilebilir (İİK m. 72/3).

b. Hukuki Yarar Koşulu

Her dava gibi menfi tespit davasının dinlenebilmesi için de davacının bu davayı açmakta hukuki yararının bulunması gerekir (HMK m. 106/2 ve m. 114). Tespit davalarında, eda davalarından farklı olarak, dava açılmasında hukuki yarar bulunduğu varsayılmamakta, alacaklının hukuki yararını ispatlaması beklenmektedir⁴²⁴. Bununla birlikte, her somut olayda ayrıca incelenmek şartıyla, icra takibinden sonra açılan menfi tespit davalarında kural olarak hukuki yarar koşulunun bulunduğu kabul edilmektedir⁴²⁵. Zira borçlu burada açık bir icra tehdidi ile karşı karşıyadır. İtirazın takibi durdurmadığı kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte bu tehdit daha yoğundur. İcra mahkemesinin, takibin iptali kararı verdiği durumlarda dahi menfi tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunduğu kabul edilmektedir. Zira icra mahkemesince verilen kararlar kesin hüküm teşkil etmemektedir. Nitekim, Yargıtay, takibe konu senedin teminat senedi olduğundan bahisle takibin iptaline karar verilmesi sonrası menfi tespit davası açılmasında borçlunun hukuki yararı bulunduğunu kabul etmektedir⁴²⁶. Ancak, borcun icra tehdidi altında ödendiği durumlarda istirdat davası açarak, ödediği miktarı geri alma hakkını haiz olan borçlunun menfi tespit davası açmakta hukuki yararı bulunmamaktadır⁴²⁷. Keza, menfi tespit davasında bir tedbir

⁴²⁴ Tüzemen Atik, s. 334-335.

⁴²⁵ İlhan Postacıoğlu, “İcra ve İflâs Kanununun Muaddel Hükümlerine Göre Menfi Tesbit Dâvası”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, S. 2-4, 1967, s. 826; Uyar, **Menfi Tespit**, s. 12.

⁴²⁶ “...bilindiği gibi icra mahkemeleri icra iflas işleri için kurulmuş, kendine özgü kuralları olan özel bir yargı organıdır. Keza, bu mahkemelerce verilen kararların maddi anlamda kesin hüküm kuvvetine sahip olmadığı da bilinen bir gerçektir. O nedenle icra mahkemesince takibin iptaline karar verilmiş olması, takibe konu senet nedeniyle açılan menfi tespit davasını konusuz hale getirmeyeceği gibi davacının menfi tespit davasını açmakta hukuki yararının kalmadığından da söz edilemez...” [Yarg. 6. HD., T. 18.12.2012, E. 2012/10907, K.2012/16882 (Muşul, s. 194)].

⁴²⁷ “...borçlu borcunu icra dairesine ödedikten sonra artık menfi tespit davası açamaz. Bu halde, borçlunun, sırf borçlu olmadığı tespitinde hukuki yararı yoktur. Bundan sonra ödediği paranın geri alınması için bir dava açması söz konusu olur ki bu da istirdat davasıdır...” [Yarg. 5. HD., T. 02.02.2015, E. 2015/1699, K. 6756 (Tüzemen Atik, s. 344)].

kararı verilmemiş ve sonrasında borç ödenmişse dava, talebe gerek olmaksızın istirdat davasına dönüşmektedir (İİK m. 72/6).

İcra takibinden önce açılan menfi tespit davalarında ise hukuki yarar koşulunun var olup olmadığı titizlikle incelenmelidir⁴²⁸. Bununla birlikte, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, itirazın takibi durdurulmaması, elinde İİK 169/a anlamında bir belge bulunmayan borçlunun, olası bir icra takibine karşı, takipten önce menfi tespit davası açmakta da hukuki yararının bulunduğunu gösterir⁴²⁹. Ancak, borçlunun elinde icra mahkemesine yaptığı itirazın kabulünü sağlayacak resmi bir belge varsa icra takibinden önce menfi tespit davası açmakta hukuki yararının bulunduğu söylenemez⁴³⁰. Zira borçlu, bu belge ile icra takibini durdurabilir. Adi belgedeki imzanın alacaklı tarafından inkâr edilme olasılığı bulunduğundan, elinde İİK m. 169/a anlamında adi bir belge olan borçlunun ise menfi tespit davası açmakta hukuki yararı vardır⁴³¹. O hâlde, elinde senedin teminat senedi olduğunu ve senetten dolayı borçlu bulunmadığını gösteren resmi bir belge olmayan teminat senedi borçlusunun da icra takibinden önce menfi tespit davası açmakta hukuki yararı bulunmaktadır. Gerçi, Yargıtay'ın, senedin teminat senedi olduğunu gösteren belgeyi takibi durdurmak için yeterli gördüğü göz önünde bulundurulursa, borçlunun elinde bu tür bir resmi belge olması durumunda da icra takibinden önce menfi tespit davası açmakta hukuki yararının bulunmadığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla, söz konusu Yargıtay uygulamasının bir sonucu olarak, icra takibinde önce menfi tespit davası açmakta hukuki yararı bulunan borçlu da, elinde senedin teminat senedi olduğunu gösteren resmi bir belge olmayan borçludur.

c. Davacı ve Davalı

İcra takibinden sonra açılacak menfi tespit davasında davacı takip borçlusu, davalı ise takip alacaklısıdır⁴³². Takipten önce açılacak menfi tespit davasında davacı kendisine karşı alacak iddiasında bulunulan taraf iken, davalı, davacıdan bir alacağı

---

⁴²⁸ Postacıoğlu, s. 827; Uyar, **Menfi Tespit**, s. 12.

⁴²⁹ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 27; Türk, s. 195; Timuçin Muşul, **Menfi Tespit ve İstirdat Davaları**, 2. bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 194; Uyar, **Menfi Tespit**, s. 14.

⁴³⁰ Kuru, **Menfi Tespit**; Türk, s. 196.

⁴³¹ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 27; Türk, s. 196.

⁴³² Kuru, **Menfi Tespit**, s. 61; Türk, s. 221.

bulduğunu iddia eden kişi ile onun halefleridir⁴³³. Öyleyse, icra takibinden önce açılacak menfi tespit davasının konusunun bir kambiyo senedi olduğu durumlarda, davacı, senet dolayısıyla sorumluluğuna başvurulabilecek kişiler iken, davalı senet dolayısıyla alacak iddiasında bulunabilecek kişilerdir. Senedin ciro görmüş olması da, lehtar veya cirantalar aleyhine menfi tespit davası açılmasına engel değildir⁴³⁴. Zira bu kişilerin her zaman için borçluya başvurma olasılıkları bulunmaktadır⁴³⁵.

Senedin teminat senedi olduğundan bahisle açılan bir menfi tespit davasında da tüm senet borçluları davacı olabilir. Ancak şahsi bir def'i olan teminat iddiasını ancak keşideci ileri sürebilir. Keşideci, bu davayı senet lehtarına ve senet hâmili üçüncü kişiye karşı açabilir. Davalının üçüncü kişi hâmil olması durumunda keşideci, üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiğini de ispatlamalıdır.

d. Görevli ve Yetkili Mahkeme

İcra ve İflas Kanunu'nda menfi tespit davasında görevli mahkeme hakkında özel bir hüküm getirilmemiştir. Dolayısıyla bu konuda HMK'nin genel hükümlerine gidilecektir. Menfi tespit davasının konusunun bir kambiyo senedi, teminat senedi, olduğu durumlarda ise TTK m. 4 gereği asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Zira burada TTK'de düzenlenen bir husustan kaynaklanan mutlak ticari dava söz konusudur⁴³⁶. Bununla birlikte, taraflar arasında kira⁴³⁷, iş veya bir tüketici hukuku sözleşmesi bulunduğu durumlarda, dava konusu bir kambiyo senedi olsa dahi, sulh hukuk, iş ve tüketici mahkemeleri görevli sayılmaktadır. Söz konusu uygulamanın iş ve tüketici hukuku sözleşmeleri bakımından değerlendirilmesine aşağıda yer verilecektir⁴³⁸.

⁴³³ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 60; Türk, s. 216.

⁴³⁴ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 60-61; Türk, s. 217-218; Muşul, s. 100; Uyar, **Menfi Tespit**, s. 73.

⁴³⁵ Türk, s. 218.

⁴³⁶ "...uyuşmazlık konusu senetler kambiyo vasfını haiz bono niteliğinde olduğundan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş olup anılan Yasa'nın 4/a maddesi hükmü uyarınca mutlak ticari davalardandır..." [Yarg. 19. HD., T.03.04.2017, E. 2016/7614, K. 2667 (Coşkun, s. 1140)].

⁴³⁷ "...dava yerel mahkemenin de benimsediği gibi taraflar arasındaki kira sözleşmesi çerçevesinde verilen kambiyo senedine dayanılarak açılmıştır. Kambiyo senedinin kira sözleşmesinin teminatı olarak verdiği tarafların kabulündedir. Uyuşmazlık, bu senetle teminat altına alınan kira bedellerinin ödenip ödenmediği noktasında toplanmaktadır. Hal böyle olunca somut olay bakımından görevli mahkeme 6100 sayılı HMK'nin 4/1-a maddesi uyarınca sulh hukuk mahkemesidir..." [Yarg. 19. HD., T. 20.12.2016, E. 3028, K. 16023 (Coşkun, s. 1141)].

⁴³⁸ Üçüncü Bölüm. III, IV.

Yargıtay uygulamasının aksine, kira sözleşmesi nedeniyle düzenlenmiş bir kambiyo senedinin bedelsizliğini konu alan menfi tespit davalarında görevli mahkemenin de asliye ticaret mahkemesi olması gerektiğini düşünmekteyiz⁴³⁹. Zira TTK m. 4'te tarafların sıfatına, aralarındaki hukuki ilişkiye değinilmeksizin TTK'de düzenlenen hususlardan doğan davalarda asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir. Bize göre de senedin kambiyo senedi niteliğinde olup olmadığı, kambiyo ilişkisindeki alacaklı ve borçlu sıfatı gibi hususlar bu konuda uzmanlaşmış ticaret mahkemeleri tarafından incelenmelidir⁴⁴⁰. Elbette, hukuku bilip uygulamakla görevli olan ticaret mahkemesi hâkimi (veya ticaret mahkemesi başkanlığı) kambiyo senedinin bedelsiz kalıp kalmadığının tespitinde kira sözleşmesine dair özel hükümleri uygulamalıdır (HMK m. 33). Bu nedenle yetkili mahkemenin taraflar arasındaki asıl borç ilişkisinin hukuki niteliği gözetilerek, HMK m. 4 uyarınca, sulh hukuk mahkemesi olarak belirlenmesi doğru değildir. Keza, senedin bedelsizliğinin tespitinde gözetilen husus, asıl borç ilişkisinden kaynaklanan alacağın değil, kambiyo senedinin temel alacağının var olup olmadığıdır⁴⁴¹.

İcra takibinden sonra açılan menfi tespit davalarında yetkili mahkeme İİK m. 72/8 gereği icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi ile davalının yerleşim yeri mahkemesidir. Bununla birlikte söz konu yetki kuralı kamu düzenine ilişkin değildir⁴⁴². Dolayısıyla takip borçlusu HMK gereği özel ve genel yetkili mahkemelerden herhangi birinde menfi tespit davası açabileceği gibi, yetkisiz mahkemede dava açmışsa bu durum mahkemece kendiliğinden gözetilemez. İcra takibinden önce açılan menfi tespit davasında yetkili mahkeme ise İİK'de belirtilmemiştir. O hâlde HMK'nin genel hükümlerine gidilmelidir⁴⁴³. Dolayısıyla davalının yerleşim yeri mahkemesi icra takibinden önce açılan menfi tespit davasında da yetkilidir (HMK m. 6). Elbette HMK m. 6'da öngörülen bu yetki kuralı da kamu

⁴³⁹ Sarıkaya'ya göre de bu hususta görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir. Yazar, kambiyo senedinin, temelinde yatan hukuki ilişkinin tabi olduğu hukuki rejime göre değil, kambiyo senetlerine özgü hukuki rejime göre değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Sarıkaya, s. 165). Bununla birlikte, öğretide, bedelsizliğe dayalı menfi tespit davalarının asıl borç ilişkisiyle ilgili olduklarından bahisle kambiyo senetleri hukukuna tabi olmadıkları ileri sürülmektedir (Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 321-322; İnan, s. 129; Gürbüz, s. 545-546; Türk, s. 135).

⁴⁴⁰ Sarıkaya, s. 165.

⁴⁴¹ Sarıkaya, s. 165.

⁴⁴² Kuru, **Menfi Tespit**, s. 69; Türk, s. 228.

Postacıoğlu, s. 832; Haluk Konuralp, "İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XXXIX, S. 1-4, 1982, s. 266; Türk, s. 228.

düzenine ilişkin değildir⁴⁴⁴. Öğretide, borçlunun icra takibinden önce yetkisiz mahkemede dava açtığı, ardından da alacaklının aynı yerde icra takibine giriştiği durumlarda, başlangıçta yetkisiz olan mahkemenin usul ekonomisinin bir gereği olarak yetkili hâle geleceği kabul edilmektedir⁴⁴⁵.

d. İspat Yüğü

İspat yüğü, belli bir olay veya olgunun var olup olmadığının ispat edilememesi sebebiyle aleyhte verilecek karara katlanma tehlikesi veya bu karara kimin katlanacağını belirlenmesini konu alan yük olarak tanımlanabilir⁴⁴⁶. Herhangi bir hususta ispat yüğü kendisine düşen taraf, iddiasını ispat edemezse aleyhine bir kararla karşılaşacaktır.

Türk Medeni Kanunu'nun 6. maddesine göre; *“kanun'da aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguları ispatla yükümlüdür”*.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190'na göre de *“ispat yüğü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia eden vakiaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir”*. O hâlde, ispat yükünü belirlerken vakianın kim tarafından ileri sürüldüğü değil, ileri sürülen vakiadan kimin kendi lehine hak çıkardığı tespit edilmelidir⁴⁴⁷.

Menfi tespit davasında ispat yüğü de kural olarak, davacının borçlu olmasından kendi lehine hak çıkaran taraf, yani davalı üzerindedir⁴⁴⁸. Bu durum, ispat yükünün olumlu durumu iddia eden üzerinde olması gerektiği yönündeki genel ispat kuramına⁴⁴⁹ da uygun düşer⁴⁵⁰. Ancak, ispat yüğü, bazı hâllerde yer değiştirir. Senedin bedelsizliğine dayalı menfi tespit davasında da ispat yüğü yer değiştirmekte ve

⁴⁴⁴ Kuru, **Medeni Usul**, s. 62; Tanrıver, s. 227.

⁴⁴⁵ Türk, s. 226-227. Krş. Kuru, **Menfi Tespit**, 65-66. *Konuralp*'e göre de, usul ekonomisi ileri sürülerek, davanın açıldığı tarihte yetkisiz olan bir mahkemenin yetkili hâle getirilmesi, dolayısıyla açık kanun hükmünün göz ardı edilmesi doğru değildir (*Konuralp*, s. 271).

⁴⁴⁶ Bilge Umar, Ejder Yılmaz, **İspat Yüğü**, 2. bs., Kazancı Matbaacılık Sanayii, İstanbul, 1980, s. 11; Tanrıver, s. 777.

⁴⁴⁷ Tanrıver, s. 780.

⁴⁴⁸ Postacıoğlu, s. 831, Umar/Yılmaz, s. 131-132; Kuru, **Menfi Tespit**, s. 91; Türk, s. 275; Muşul, s. 301.

⁴⁴⁹ Söz konusu kuram hakkında bkz. Umar/Yılmaz, s. 39.

⁴⁵⁰ Muşul, s. 301-302.

davacıya geçmektedir⁴⁵¹. Zira, davacı, burada alacağın dayandırıldığı senedin varlığını inkâr etmeyip, senedin hüküm ve kuvvetini azaltan vakıalar ileri sürmektedir⁴⁵². Bunun yanında, bir temel alacağın varlığına karine oluşturan kambiyo senedinin, bedelsizliğinin ileri sürülmesi, dolayısıyla söz konusu karinenin aksinin iddia edilmesi de ispat yükünü davacının taşımasını gerektirmektedir⁴⁵³.

Borçlu, bedelsizlik iddiasını davalı olduğu bir alacak davasında da ileri sürebilir. İspat yükünün belirlenmesinde önem arz eden husus, tarafların davacı ve davalı sıfatı değil, ileri sürdükleri hususlar olduğundan, bu durumda ispat yükünü taşıyan taraf değişmeyecek ve yine borçlu olacaktır⁴⁵⁴. Dolayısıyla, teminat senetlerinin konu olduğu menfi tespit davalarında ispat yükünün kime düşeceği yönünde yapacağımız açıklamalar, teminat senedinin konu olduğu bir alacak davası için de geçerli olup, aradaki tek fark davacı ve davalı sıfatlarının yer değiştirmesidir.

e. Dayanılabilir Deliller

Yargılama usulü bakımından genel hükümlere tâbi olan menfi tespit davasında delil sınırlaması bulunmamaktadır⁴⁵⁵. Bunun bir sonucu olarak; borçlu, borçlu olmadığını, alacaklı ise alacaklı olduğunu her türlü delille ispatlayabilir. Ancak, senede karşı tanıkla ispat yasağı gereği, elinde bir kambiyo senedi bulunan alacaklıya karşı ileri sürülecek iddialar, HMK m. 203/1/c, ç, d ve e’de öngörülen istisnalar dışında sadece kesin delillerle ispat edilebilir⁴⁵⁶. O hâlde kambiyo senetlerinin bedelsizliğine ilişkin bir menfi tespit davasında dayanılabilir deliller senet, kesin hüküm ve yemindir. HMK m. 222’de öngörülen şartların gerçekleşmesi hâlinde ticari defterlere

⁴⁵¹ Umar/Yılmaz, s. 115; Gürbüz, s. 588; Kuru, **Menfi Tespit**, s. 97-98; Muşul, s. 421; Türk, s. 285; Talih Uyar, “Bedelsiz Kalmış Çek Hakkında Açılan Menfi Tespit Davasında “Kanıtlar”- “İspat Yükü”- “Yetkili Mahkeme”, **Bursa Barosu Dergisi**, C. XLI, S. 98, 2016 (Anlış: Bedelsiz Çek), s. 134.

⁴⁵² Türk, s. 280; Muşul, s. 321.

⁴⁵³ Türk, s. 285. Karine kuramı hakkında bkz. Umar/Yılmaz, s. 40.

⁴⁵⁴ Tanrıver, s. 780; Tüzemen Atik, s. 348.

⁴⁵⁵ Postacıoğlu, s. 831; Kuru, **Menfi Tespit**, s. 90; Türk, s. 270.

⁴⁵⁶ HMK m. 203/1/a ve b’de öngörülen hâller, senetle ispat zorunluluğunun istisnası olmakla birlikte, senede karşı senetle ispat zorunluluğunun istisnası değildir. Zira, tarafların aralarındaki hukuki işlemi bu fıkra öngörülen hâllerin varlığına rağmen senede bağlamaları ortada bir manevi imkânsızlık bulunmadığını gösterir (Murat Yavaş, **Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 380; Kuru, **Medeni Usul**, s. 278; Tanrıver, s. 860; Mustafa Göksu, “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Senetle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, 2011, s. 61-62).

de kesin delil olarak dayanılabilir⁴⁵⁷. Bununla birlikte, ortada, hukuki işlemin tamamen ispatına yetmemekle birlikte, söz konusu hukuki işlemi olası gösteren bir belge, başka bir deyişle, delil başlangıcı varsa senede karşı tanıkla ispat yasağına tanık dinlenebilir (HMK m. 202).

Senedin bedelsiz kalmasına yol açan husus, bir hukuki işlem olmayıp, hukuki fiil niteliğindeyse Kanun'un izin verdiği her türlü delille ispatlanabilir⁴⁵⁸. Bu durumda HMK m. 200'de öngörülen senetle ispat zorunluluğu söz konusu olmaz. Öğretide ihtar ya da ihbar gibi hukuki işlem benzeri fiillerin tanıkla ispat edilebileceği belirtilmiştir⁴⁵⁹. Ancak, hukuki işlem teriminin tasarruf işlemlerine de kapsadığı, para borcunun ödenmesi, bir malın sözleşme gereği teslimi gibi olguların da tasarruf işlemi oldukları, dolayısıyla tanıkla ispatlanamayacakları ifade edilmiştir⁴⁶⁰.

f. Dava Sonunda Verilen Hükümün Sonuçları

Menfi tespit davasının kabulüne dair kararlar birlikte icra takibi durur (İİK m. 72/5). Bununla birlikte, haciz yapılmış, ancak hacizli mallar satılmamışsa hacizler kaldırılarak, mallar satılmışsa, bedel borçluya verilerek icra eski hâle getirilir (İİK m. 72/5)⁴⁶¹. Takibin haksız ve kötüniyetli olduğu anlaşılırsa, talep üzerine, alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmayan miktarda tazminata hükmedilir (İİK m. 72/5). Elbette, bu tazminata hükmedilebilmesi için menfi tespit davasından önce veya sonra, borçlu hakkında icra takibi yapılmış olması gerekir⁴⁶². Menfi tespit davasının kabulüne ilişkin kararın bir diğer sonuca da icra mahkemesince borçlu aleyhine hükmedilen inkâr tazminatının ortadan kalkmasıdır (İİK m. 68/7 ve m. 68/a/6).

Menfi tespit davası alacaklı lehine sonuçlanırsa, borçlu lehine verilen ihtiyati tedbir kararı kalkar (İİK m. 72/4). Borçlunun menfi tespit davası açmasıyla birlikte

---

⁴⁵⁷ Ticari defterlerin kesin delil olduğu yönünde bkz. Ejder Yılmaz, "Ticari Defterlerin Delil Olması (HMK m. 222) ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Bu Konuda Getirdiği Yenilikler", **Bankacılar Dergisi**, Y. 24, Özel Sayı, 2013 (Anılış: Ticari Defter), s. 30; Ülgen (Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, Füsün Nomer Ertan), **Ticari İşletme Hukuku**, 5. bs., On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2015, s. 626; Önder Topal, **Ticari Defterlerin Delil Niteliği**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 112-113.

⁴⁵⁸ Yavaş, s. 185; Kuru, **Medeni Usul**, s. 267; Tanrıver, s. 851.

⁴⁵⁹ Yavaş, s. 192-193; Tanrıver, s. 851. Krş. Kuru, **Medeni Usul**, s. 269.

⁴⁶⁰ Yavaş, s. 195.

⁴⁶¹ Türk, s. 311; Muşul, s. 382.

⁴⁶² Türk, s. 317; Muşul, s. 391.

tahsili duran para cezaları ve tazminat alacakları da tahsil edilebilir hâle gelir⁴⁶³. Önceden alacaklı aleyhine alınmış bir ihtiyati tedbir kararının bulunduğu durumlarda, talep olmaksızın alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere, borçlu aleyhine tazminata hükmedilir (İİK m. 72/4).

Menfi tespit davası sonunda verilen hüküm, borçlunun herhangi bir nedenle borçlu bulunmadığının veyahut herhangi bir nedenle borcu ödemekten kaçınma hakkının bulunduğu dair tespit hükmüdür⁴⁶⁴. Bu nedenle de hüküm, kural olarak senedin iade edilmesini kapsamaz. Senedin iadesine karar verilebilmesi için, bunun borçlu tarafından istem sonucunda ayrıca belirtilmesi gerekir⁴⁶⁵. Üçüncü kişide bulunan senedin iadesi üçüncü kişi, senedi kötüniyetle veya ağır kusurla iktisap etmişse mümkündür (TTK m. 686/2). Yine, senet üçüncü kişide olduğu hâlde, lehtara karşı bedelsizliğe dayalı menfi tespit davası açılmışsa, dava sadece, lehtara karşı bir ödeme yükümlülüğü altında bulunulmadığının tespitine yönelik olacağından, senedin iadesi talep edilemez⁴⁶⁶. Bu kapsamda, senedin teminat senedi olduğundan bahisle lehtara karşı açılan bir menfi tespit davasında, üçüncü kişinin elinde bulunan senedin iadesi talep edilemez.

Kanaatimizce, teminat konusu riskin gerçekleşme olasılığı devam ettiği sürece, lehtarın elinde bulunan senedin iadesine de karar verilmemelidir⁴⁶⁷. Zira, senedin zamanaşımı süresinde risk gerçekleşirse, senet lehtarını senet nedeniyle alacaklı hâline gelecektir. Ancak, zamanaşımı süresince riskin gerçekleşme olanağı kalmamışsa veya risk gerçekleşmiş, ancak riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcu ödenmişse senedin iadesine karar verilmelidir.

---

⁴⁶³ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 120; Türk, s. 334.

⁴⁶⁴ Türk, s. 135.

⁴⁶⁵ Türk, s. 135.

⁴⁶⁶ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 321; Öztan, s. 1006; Türk, s. 135.

⁴⁶⁷ "...dava konusu çekin halen derdest bulunan tazminat davası sonucu belirlenecek tazminata karşılık teminat amacıyla verildiği mahkemenin kabulündedir. Tazminat davası devam ettiğine göre dava konusu çeklerin teminat fonksiyonu sona ermemiş olduğundan iadesine karar verilemez..." [Yarg. 19. HD., T. 27.06.2005, E. 2004/11300, K. 2005/7222 (<https://legalbank.net/> (son erişim: 02.02.2019))].

2. Teminat Senetlerinin Konu Olduğu Menfi Tespit Davasında İspat

a. Senedin Teminat Senedi Olduğunun veya Borcun Sona Erdiğinin İspatı

aa. İspat Yükü ve Senetteki Mücerret Teminat Kaydının İspat Yüküne Etkisi

Kambiyo senetleri kural olarak bir kredi veya ödeme aracı olduğundan, teminat amacıyla düzenlenmeleri normal durumun aksini ifade etmektedir⁴⁶⁸. İspat yükü de bunu iddia eden davacı borçlu üzerindedir⁴⁶⁹. Keza, senedin bedelsiz kalmasının nedeni de teminat amacıyla düzenlenmesi ve sonrasında da teminat konusu riskin gerçekleşmemesi veya riskin gerçekleşmesi sonrasında senet bedelinin ödenmesi ya da borcun başka türlü sona ermesidir. İşte, senedin bedelsiz kalmasına neden olan ilk aşamanın yani, senedin belli bir borç ilişkisinin teminatı olarak düzenlendiğinin de bu vakıaları ileri süren taraf, yani senet borçlusu tarafından ispatlanması gerekmektedir⁴⁷⁰.

Borçlu, teminat konusu riskin gerçekleştiğini ve senedin bedelli hâle geldiğini kabul etmekle beraber, senet bedelini ödemediğini ya da borcun başka türlü sona erdiğini ve senedin sonradan bedelsiz hâle geldiğini iddia ediyorsa bu hususu da ispat

⁴⁶⁸ Söz konusu tespit, öğretici ve Yargıtay uygulamasında daha çok, bir ödeme aracı olan çekin ödeme aracı olarak düzenlenmediğinin iddia edildiği durumlara yönelik olarak yapılmaktadır (Kendigelen, s. 37-38; Reisoğlu, s. 141; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “**İspat Hukuku Bakımından Kambiyo Senetleri**”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIV, S. 3, 2008, s. 525; Yeşildal, s. 313; Deryal, s. 656; Uyar, Bedelsiz Çek, s. 134). Ancak kural olarak bir kredi aracı olan poliçe ve bononun bu amaçla düzenlenmediğinin iddia edildiği durumlarda da aynı sonuca gidilmelidir.

⁴⁶⁹ Kendigelen, s. 37-38; Odman Boztosun, s. 1497; Muşul, s. 346; Poroy/Tekinalp, s. 270; Sarıkaya, s. 168. İspat yükünün normal durumun aksini iddia eden taraf üzerinde olduğu yönünde bkz. Sema Taşpınar, “Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XLV, S. 1-4, 1996, s. 549; “...çek bir ödeme vasıtası olup, kural olarak mevcut bir borcun tediyesi amacıyla verildiğinin kabulü gerekir. Bu durumda mahkemece çekin hatır çeki ya da teminat amacıyla verilen bir çek olduğu yolundaki iddianın davacı tarafça yazılı delille kanıtlanması gerektiği gözetilmeden hükme esas alınan bilirkişi raporunda yer alan varsayımlardan hareketle yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabet görülmemiştir...” [Yarg. 19. HD., T. 21.02.2006, E. 05-7046, K. 1637 (Kendigelen, s. 39)].

⁴⁷⁰ “...davacı, dava konusu bono ve çekin teminat amacıyla verildiğini iddia etmektedir. Davalı ise, bunların teminat amacıyla verildiğini savunmuştur. Bu durumda, davacının, senetlerin teminat amacıyla verildiği yolundaki iddiasını yazılı delille kanıtlanması gerekir. Başka bir ifade ile ispat külfeti davacıdadır...” [Yarg. 19. HD., T. 02.10.2007, E. 5937, K. 8496 (Coşkun, s. 1174)].

etmelidir⁴⁷¹. Belirtmek gerekir ki burada sona eren borç, asıl ilişkiden doğan para borcu değil, senedin temel alacağını oluşturan aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcudur.

Özellikle, ödeme olgusuna rağmen, senede bu hususa ilişkin bir kayıt düşülmemesi ve senedin hâlen alacaklının elinde bulunması, senet bedelinin ödenmediğine karine oluşturmakta ve borçlu, bu karinenin aksini iddia etmektedir. Ödeme, takas vs. gibi yeni bir vakıa ileri süren ve bu vakıadan kendi lehine hak çıkartan taraf da borçludur⁴⁷². Alacaklının, alacağını ispat etmesi sonrasında, borçlunun borcun sona erdiği itirazında bulunduğu durumlarda da aynı sonuca gidilmelidir⁴⁷³.

Alacaklının, ödeme olgusunu kabul ettiği; ancak ödemenin, söz konusu senedin temel alacağının değil de başka bir borcun ifası amacıyla yapıldığını iddia ettiği durumlarda ise bu konudaki ispat yükü alacaklıya aittir⁴⁷⁴. Zira, ödeme vakiasını kabul eden; ancak, ödemenin başka bir alacağına ilişkin olduğunu iddia ederek bu durumdan kendi lehine hak çıkartan taraf alacaklıdır.

Senette yer alan mücerret teminat kaydının ispat açısından değerlendirilmesi gerekir. Öğretide ileri sürüldüğü üzere, senette yer alan “bedeli mâlen alınmıştır”, “bedeli nakden alınmıştır” şeklindeki bedel kayıtları, yalnızca keşidecinin karşı edimi aldığı, senedin hatır senedi olmadığını belirtmeye yarayıp, ispat hukuku bakımından

---

⁴⁷¹ Postacıoğlu, s. 831; Kuru, **Menfi Tespit**, s. 101; Türk, s. 280; Muşul, s. 320; “...davacılar vekili, müvekkili şirketin davalıdan akaryakıt alıp, bedelini ödemediği ve borcu kalmadığı halde, davalının müvekkili (M) aleyhine icra takibi yaptığını iddia ederek müvekkillerinin davalıya borçlu bulunmadıklarının tespitine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davacılar, davalıdan akaryakıt aldıklarını, ancak bedelini ödemediklerini ileri sürmüştür, davalı ise dava konusu akaryakıt bedelinin ödenmediğini savunmuştur. Bu durumda, davalı tarafından davacılar akaryakıt satıldığı, tarafların kabulünde olup, dava konusu bedel yönünden de bir uyumsuzluk yaratılmamıştır. Uyumsuzluk mal bedelinin ödenip ödenmediği noktasında toplanmaktadır. Davacılar, ödeme iddiasında bulduklarına göre, ispat külfeti davacı tarafta olup, iddianın kesin delillerle kanıtlanması gerekir...” [Yarg. 19. HD., T. 25.02.2008, E. 2007/6289, K. 2008/1858 (Muşul, s. 321)].

⁴⁷² Muşul, s. 320.

⁴⁷³ Türk, s. 282.

⁴⁷⁴ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 101; Türk, s. 283; “...davacı dava konusu senet bedelini kısmen ödemediğini iddia etmiş ve buna ilişkin banka havale dekontunu sunmuştur. Dekontun tarihi senedin vade tarihinden sonra olup içeriğinde “..A banktaki protesto olan senede karşılık gönderilen havale” açıklaması bulunmaktadır. Kural olarak havale bir ödeme vasıtası olup, mevcut bir borcun tediyesi amacıyla yapıldığının kabulü gerekir. Davalı iddiaya konu ödemenin dava konusu senetle ilgisinin bulunmadığını, başka bir alacağa yönelik olduğunu savunduğuna göre bu yöndeki savunmasını yazılı delille kanıtlamalıdır...” [Yarg. 19. HD., T. 20.01.2010, E. 2009/3482, K. 281 (Coşkun, s. 1195)].

önem arz etmekte, senedin soyutluğuna dokunmamaktadır⁴⁷⁵. Söz konusu kayıtların ispat hukuku bakımından önemi senetteki bedel kaydının aksini iddia eden tarafın bunu ispat yükü altına girmesinde kendini gösterir⁴⁷⁶. Zira bu kayıtlar, keşidecinin, senedin lehtarından karşı edimi mal veya para olarak aldığını ifade eder⁴⁷⁷.

Senetteki kaydın aksinin ileri sürülmesi ise senedin tâlili olarak isimlendirilmiştir⁴⁷⁸. Yargıtay kararlarında da ispat yükünün senedi tâlil eden kişinin üzerinde olduğuna hükmedilmiştir⁴⁷⁹. Örneğin mâlen kaydı taşıyan bir senedin nakit para karşılığında düzenlendiğini iddia eden davalı bu iddiasını ispat külfeti altındadır⁴⁸⁰. Keza, mâlen kaydını taşıyan bir senedi düzenleyen keşideci borçlu mal teslim almadığını iddia ediyorsa bunu ispat etmelidir⁴⁸¹. Bununla birlikte, uyuşmazlığın her iki tarafı da senedi tâlil ediyorsa, ispat yükünün yer değiştirmeyeceği ve borçluda olacağı belirtilmiştir⁴⁸². Bu nedenle, senedin bedelsizliğini ispat bakımından önem arz eden durum, tâlilin yalnızca alacaklı tarafından yapılmasıdır. Zira, bedelsizlik iddiasında ispat yükü zaten borçluda olduğundan, bedel kaydını yalnızca keşidecinin ya da keşideciyle birlikte alacaklının tâlil etmesi ispat yükünün yer değiştirmesine yol açmayacaktır. Belirtmek gerekir ki, bedel kaydının tâlili keşideci ile lehtar arasındaki ilişkiyle ilgili olup, senedi devralan hâmile karşı ispat açısından bir sonuç doğurmamaktadır⁴⁸³.

⁴⁷⁵ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 316; Öztan, s. 1003; Poroy/Tekinalp, s. 170; Bozer/Göle, s. 196; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 109; Sayhan, s. 161; Türk, s. 291; Kandemir, s. 121.

⁴⁷⁶ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 324; Gürbüz, s. 607; Ertekin/Karataş, s. 555; Öztan, s. 1007; Poroy/Tekinalp, s. 170; Sayhan, s. 161; Adnan Deyneki, “Bonoda Bedel Kaydının ve Talilin (Bedel Kaydının Aksinin İddia Etmenin) İspat Yüküne Etkisi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IX, S. 12, 2005, s. 162; Türk, s. 291; Muşul, s. 338; Halil Yılmaz, “Senedin (Bononun) Talil Edilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 100, 2014, s. 335.

⁴⁷⁷ Gürbüz, s. 607; Öztan, s. 485; Poroy/Tekinalp, s. 170; Türk, s. 291; Yılmaz, H., s. 338-339.

⁴⁷⁸ Deyneki, s. 167; Yılmaz, H., s. 339.

⁴⁷⁹ “...bonoda ispat yükü kural olarak senedin bedelsiz olduğunu iddia eden tarafa aittir. Ancak, bir defa bir mal alışverişine dayandığı “malen” kaydıyla ya da bir alacak borç ilişkisine dayandığı “nakten” kaydı ile senede yazılmışsa, artık buna uyulmak gerekir. Bu kayıtların aksinin savunulması senedin tâlil edilmesi (nedene, illete bağlanması) anlamına gelir ki; böyle bir durumda ispat yükü yer değiştirir. Senedin verilmiş nedenini değiştiren (tâlil eden) kişi, savını kanıtlamak yükümlülüğü altına girer...” [Yarg. HGK., T. 18.02.2015, E. 2013/19-1362, K. 2015/826 (Tüzemen Atik, s. 357)].

⁴⁸⁰ “...kural olarak, ispat yükü senedin bedelsiz olduğunu iddia eden davacı tarafa aittir. Ancak, dava konusu senetlerin düzenlenme sebebi imalen olduğu halde davalı vekili gerek dilekçesinde, gerekse 23.12.1983 tarihli oturumda karşılıksız olması sebebiyle iptali istenen senetlerin, davacının müvekkilinden borç olarak aldığı para karşılığında düzenlenmiş senetler olduğunu açıklamak suretiyle, senedi tâlil etmiş bulunduğundan, davalı taraf, senetlerde yazılı parayı davacıya nakden verdiğini ve senetlerin borç para karşılığında düzenlendiğini ile kanıtlamalıdır...” [Yarg. 11. HD., T. 04.05.1984, E. 2517, K. 2601 (Deyneki, s. 168-169)].

⁴⁸¹ Yılmaz, H., s. 341.

⁴⁸² Ertekin/Karataş, s. 559; Deyneki, s. 173.

⁴⁸³ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 324; Tüzemen Atik, s. 358.

Senetteki bedel kaydını tâlil eden kişi, bu iddiasını, senede karşı tanıkla ispat yasağı karşısında, ancak kesin delillerle kanıtlayabilir⁴⁸⁴. Ancak bazı Yargıtay kararlarında, alacaklı tarafından tâlil edilen bedel kaydını taşıyan senedin, ispat yükü kendisine düşen alacaklı için bir delil başlangıcı olduğuna hükmedilerek, alacaklının tanık dinletmesine izin verilmiştir⁴⁸⁵.

Senetteki bedel kayıtları için yaptığımız açıklamaların, mücerret teminat kaydı için de geçerli olması gerekir⁴⁸⁶. Zira mücerret teminat kaydıyla da, tıpkı bedel kayıtlarında olduğu gibi senedin düzenlenme amacı senet metnine yansıtılmaktadır. Elbette senette mücerret teminat kaydı bulunması senedin teminat senedi olduğunu ispatlamaz. Zira, borçlunun bunun için bir de senedin hangi ilişkinin teminatı olduğunu ispatlaması gerekir⁴⁸⁷. Başka bir deyişle, borçlunun senedin teminat senedi olduğunu iddia ettiği, alacaklının ise senedin mücerret borç ikrarını içerdiğinden bahisle ispat soyutluğuna dayandığı bir durumda borçlu senedin hangi ilişkinin teminatı olduğu ispatlama külfetin altında olmalıdır. Bununla birlikte, alacaklı, teminat kaydını tâlil ederek, senedin ödünç verilen para veya mal karşılığı düzenlendiğini iddia ederse, ispat yükü, bedel kayıtlarında olduğu gibi yer değiştirmelidir⁴⁸⁸. Dolayısıyla alacaklı, senedin teminat olarak değil, nakit para veya mal karşılığında düzenlendiğini ispat etmelidir. Ancak incelediğimiz Yargıtay kararlarında, mücerret teminat kayıtlarına, bedel kayıtlarından farklı olarak, ispat hukuku bakımından bir sonuç bağlanmadığını görmekteyiz. Başka bir deyişle, alacaklı, senedin teminat için değil de, nakit veya mal karşılığı verildiğini iddia etse dahi, ispat yükünün yer değiştirmesine hükmedilmemekte, alacaklının tâliline rağmen, borçlu, senedin teminat senedi olduğunu ispat külfeti altında bırakılmaktadır⁴⁸⁹. Bununla birlikte tespit ettiğimiz bir

⁴⁸⁴ Deynekli, s. 172; Muşul, s. 339; Yılmaz, H., s. 343.

⁴⁸⁵ [Yarg. TD., T. 06.05.1958, E.770, K. 1215 (Gürbüz, s. 612)]. Yargıtay'ın bu görüşü öğreti tarafından da desteklenmiştir (Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 325; Öztan, s. 1008). Ancak Yargıtay sonraki tarihli kararlarında bu görüşünden ayrılarak, alacaklı davalının iddiasını yazılı delille kanıtlaması gerektiği yönünde görüş benimsemiştir [Yarg. 11. HD., T. 20.04.1987, E. 1987/2269, K. 1987/2296 (www.kazanci.com (son erişim: 02.02.2018))].

⁴⁸⁶ Sarıkaya, s. 106.

⁴⁸⁷ Odman Boztosun, s. 1497; Sarıkaya, s. 106.

⁴⁸⁸ Odman Bostosun, s. 1497.

⁴⁸⁹ “...davacılar vekili, müvekkilleri hakkında kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile icra takibi yapıldığını, takibe konu senedin dava dışı,...şirketine teminat senedi olarak verildiğini, bu hususun senedin arkasına şerh edildiğini, senedin ciro edilerek davalı tarafından icra takibine konu edildiğini, her iki şirketin aynı kişilere ait olduğunu, müvekkillerinin söz konusu şirketlere bir borcunun bulunmadığını belirterek, icra takibine konu edilen senetten dolayı müvekkillerinin borçlu olmadıklarını tespitini, davalının icra inkar tazminatına mahkum edilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, müvekkilinin davacılar ile ürünlerinin satılması hususunda aralarında ticari alışveriş bulunduğunu, bu alışveriş sebebiyle davacıların borçlu duruma geldiğini, dava konusu senedin

Bölge Adliye Mahkemesi kararında, senetteki teminat kaydına da ispat hukuku bakımından sonuç bağlanmış ve ispat yükünün, bu kaydın aksini ileri sürerek senedin ödünç verilen para karşılığında düzenlendiğini iddia eden alacaklı üzerinde olacağına hükmedilmiştir⁴⁹⁰. Kararda ayrıca, senetteki teminat kaydının, ispat yükü altında olmayan davacı açısından bir delil başlangıcı oluşturacağı, bu nedenle de davacının tanık dinletebileceği belirtilmiştir. Kararın karşı oy yazısında ise senedin teminat senedi sayılabilmesi için hangi ilişkinin teminatı olduğunun senet metninde yazması gerektiğinden bahisle, ispat yükünün takdirinde hataya düşüldüğü savunulmuştur.

Yargıtay'ın söz konusu tutumu karşısında, senetteki teminat kaydının kural olarak ispat yükünü değiştirmedeğini, borçlunun senedin teminat senedi olduğunu ispat yükü altında bulunduğunu söyleyebiliriz. Ancak, belirttiğimiz bölge adliye mahkemesi kararında olduğu gibi, mücerret teminat kaydına da ispat hukuku açısından bedel kayıtları gibi sonuç bağlanırsa, borçlu senedin teminat senedi olduğunu ispat yükü altında olmayacaktır. Bu durumda alacaklı senedin teminat senedi olmadığını, nakit veya mal karşılığında verildiğini ispat edecektir.

---

arkasında her ne kadar teminat senedi ibaresi yer alsa da Yargıtay emsal kararlarına göre neyin teminatı olduğu açıkça belirtilmediği durumlarda anılan senedin teminat senedi olduğunun kabulüne yeterli olmadığını, davacıların, senedin teminat senedi olduğunu gösterir herhangi bir belge ve protokol sunmadıklarını savunarak, davanın reddini talep etmiştir...Mahkemece, davacının borcunu ödediğine dair herhangi bir yazılı belge ve delil sunmadığı, borçlu olmadığını ispatlayamadığı, davalı şirket temsilcilerinin de yemini eda ettikleri gerekçesiyle davanın reddine, karar verilmiş, hüküm davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir. Senet arkasındaki açıklamanın hangi hukuki ilişkinin teminatı olduğuna dair bir ifadeyi içermemesine göre yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabetsizlik bulunmadığından davacı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına... [Yarg. 19. HD., T. 11.09.2017, E. 2016/10226, K. 2017/5765 (www.yargitay.gov.tr (son erişim: 31.01.2019)); Yarg. 19. HD., T. 18.11.2015, E. 2014/18363, K. 2015/15032 [www.yargitay.gov.tr (son erişim: 31.01.2019)]; Yarg. 19. HD., T. 04.04.2017, E. 2016/9547, K. 2017/2730 [www.kazanci.com (son erişim: 31.01.2019)].

⁴⁹⁰ "...senet metninde teminattır yazılmasına rağmen, davalı vekili bu beyanın aksine bononun davacı tarafından müvekkiline olan borcu nedeni ile verildiğini savunduğundan bononun verilen borç karşılığı düzenlendiğini davalı ispat etmekle yükümlüdür. Davalı bunu yazılı delille kanıtlayamamıştır. Teminat bonosunda neyin teminatı olduğu açık olmamakla beraber davalı teminat ilişkisini tümünden reddettiğinden bononun teminatı olduğu ilişkinin ayrıca kanıtlanmasına da gerek yoktur. Çünkü davalı bononun teminatı olduğu bir ilişkiyi kabul etmemektedir. "Teminattır" ibaresi senet üzerinde yer aldığından senede karşı ileri sürülen iddianın da senetle kanıtlanması zorunluluğu nedeniyle davalının aksini kanıtlaması gerekir. bononun teminatı olduğu ilişki bakımından da bu ibare yazılı delil başlangıcı oluşturduğundan isbat yükü altında olmayan davacının HMK 202. maddesi gereğince delil başlangıcı nedeniyle tanık ve başka delile de dayanması mümkündür..." [İstanbul BAM, 16. HD., T. 06.02.2017, E. 2017/90, K. 2017/136 (www.uyap.gov.tr (son erişim: 31.01.2019)].

bb. Dayanılabilir Deliller

Senedin teminat senedi olduğu ve teminat konusu riskin gerçekleşmesiyle doğan aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun sona erdiği iddiaları, senede karşı tanıkla ispat yasağı gereği sadece kesin delillerle ispat edilecek; ancak, delil başlangıcı varsa veya davalı tanık dinletilmesine izin veriyorsa tanık dinletilebilecektir. Elbette, davalı senedin teminat senedi olduğunu veya borcun sona erdiğini kabul ediyorsa, ispata, sonuç olarak delil gösterilmesine gerek kalmayacaktır.

Senedin teminat senedi olduğunu ya da borcun sona erdiğini ispatlayacak en önemli delillerden biri senettir. Özellikle, kambiyo senedinin belli bir borç ilişkisinin teminatı olarak düzenlendiği olgusunun senetle ispat edilmesi önem arz etmektedir. Zira, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte icra mahkemesinin borca itirazın kabul edilmesi için İİK m. 169/a anlamında bir belge saydığı “senede açıkça atıf yapan yazılı belge”ler, menfi tespit davasında, senedin teminat senedi olduğunu gösteren birer senet kabul edilmelidir⁴⁹¹. Aynı şekilde, açık atıf olmasa dahi, yazılı belge ile senet arasında, senedin teminat senedi olduğunu gösteren güçlü emarelerin bulunduğu durumlarda da aynı sonuca gidilmelidir. Elbette, söz konusu belgenin bir senedin tüm özelliklerini haiz olması gerekir. Bu durumda belge, dolduran kimsenin aleyhine delil teşkil etmeli ve bu kimsenin imzasını taşımalıdır⁴⁹². Adi bir senet niteliğinde olan belgenin, kesin delil olabilmesi için senet altındaki imzanın ikrar edilmesi veya inkâr edenden sadır olduğu mahkeme tarafından kabul edilmesi gerekir (HMK m. 205). Aynı zamanda, belge, senedin teminat senedi olduğu iddiası hakkında tam olarak bilgi vermeli, söz konusu hukuki işlemi açıklayıcı nitelikte olmalıdır⁴⁹³.

İddiasını diğer delillerle ispat edemeyen davacının başvuracağı son çare yemin delilidir⁴⁹⁴. Davacının yemin teklif edebilmesi için dilekçesinde açıkça yemin deliline dayanmış olması gerekmektedir⁴⁹⁵. Yemin teklifi üzerine davalı yemin etmekten

⁴⁹¹ Söz konusu belgelerin açık senetlerde anlaşmaya aykırılık iddiasını kanıtlayacağı yönünde bkz. Tüzemen Atik, s. 372.

⁴⁹² Yavaş, s. 114; Kuru, **Medeni Usul**, s. 255; Tanrıver, s. 830.

⁴⁹³ Tanrıver, s. 831-832.

⁴⁹⁴ İnan, s. 146; Ejder Yılmaz, **Medenî Yargılama Hukukunda Yemin**, 2. bs., Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2012 (Anılış: Yemin), s. 45; Tanrıver, s. 864.

⁴⁹⁵ Yılmaz, E., **Yemin**, s. 51; Tanrıver, s. 864; “...tarafarca hazırlanma ilkesinin geçerli olduğu davalarda yasa koyucunun taraflara hangi delilin hangi vakianın ispatı için gösterildiğini açıkça belirtme, yani somutlaştırma külfeti getirdiğini, bu düzenlemeye göre de açıkça yemin deliline dayanılmadığı takdirde, tarafın yemin teklif etme hakkının bulunmadığı sonucuna ulaşmak gerekmektedir. Tarafın “sair deliller, her türlü delil, ve sair deliller” gibi ibareleri kullanmış olması

kaçınır ya da yemini iade etmezse, davacı iddiasını ispatlamış olur (HMK m. 229/1). Yeminin iade edildiği durumda, davacı yemin etmekten kaçınırsa iddiasını ispat edememiş sayılır (HMK m. 229/2).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 226’da yemine konu olamayacak hususlar belirtilmiştir. Bunlardan birisi de yemin edecek kişiyi ceza soruşturması ya da kovuşturması altında bırakan vakıalardır. Düzenlemenin amacı yalan yere yemin edilmesini önlemektir⁴⁹⁶. Burada tartışılması gereken husus da, bedelsiz bir teminat senedini kullanan veya açık senet şeklinde düzenlenmiş bir teminat senedini anlaşmaya aykırı şekilde dolduran ve kullanan davalıya yemin teklif edilip edilemeyeceğidir. Zira 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (CMK)⁴⁹⁷ m. 156’da bedelsiz senedin kullanılması, aynı Kanun’un 209. maddesinde açığa imzanın kötüye kullanılması suç sayılmıştır.

Açık teminat senedinin anlaşmaya aykırı doldurulduğu durumlarda TCK m. 209’da belirtilen suçun oluşacağı daha açık olsa da, TCK m. 156’da belirtilen, “bedelsiz senedi kullanma” suçunun hangi durumlarda vücut bulacağı belirsizdir. Zira suçun, yalnızca, bedeli ödenmiş ancak iade edilmemiş ya da ifa şerhi yazılmamış, yani sonradan bedelsiz kalmış bir senedin kullanılması durumunda mı, yoksa, geçici süre ile bedelsiz kalan bir teminat senedini de içine alacak şekilde geniş anlamda tüm bedelsiz senetlerin kullanılması durumunda mı oluşacağı açık değildir. Her ne kadar madde gerekçesi suçun sonradan bedelsiz kalan senetleri konu aldığı yönünde olsa da madde gerekçelerinin bağlayıcı olmadığını belirtmek isteriz⁴⁹⁸. Aynı şekilde, senedin ne zaman kullanılmış sayılacağı, senedin kullanılmış sayılması için, üçüncü kişiye devredilmesinin ya da senedi konu alan bir icra takibinin başlatılmasının gerekli olup olmadığı da açıklığa kavuşturulmamıştır. Bununla birlikte, geçici süre ile bedelsiz kalmış bir teminat senedinin icra takibine konu edildiğinden bahisle ceza soruşturması

---

yemin deliline açıkça dayanmış olduğu biçiminde yorumlanamaz. Bu çerçevede tarafın “sair deliller, her türlü delil, ve sair deliller” gibi ibareleri kullanmış olması halinde hakim tarafına yemin teklif etme hakkını hatırlatmasının mümkün bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır... [Yarg. İBBGK., T. 03.03.2017, E. 2015/2, K. 2017/1 (Coşkun, s. 1228)].

⁴⁹⁶ Yılmaz, E., **Yemin**, s. 102.

⁴⁹⁷ RG., 12.10.2004, S. 25611.

⁴⁹⁸ Mehmet Akif Tutumlu, “Yasanın Yorumunda Gerekçenin Rolü”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XIII, S. 142, 2018, s. 125. Madde gerekçesine göre; “madde, borçlusunca ödenmiş ve bir suretle elde kalmış senedi, kısmen veya tamamen ödenmemiş gibi kullanan, örneğin ödenmesi için icraya başvuran veya başkasına devreden kimseyi cezalandırmaktadır. Borcun bir bölümü ödenmiş ve geri kalan miktar için elinde tuttuğu senedi, tümü veya kalandan fazla miktarı için kullanan sanığın fiilinin de aynı suçu oluşturduğunda kuşku yoktur” [www.adalet.gov.tr (son erişim: 29.01.2019)].

başlatıldığını, hatta cezaya hükmedildiğini gösteren Yargıtay kararlarına rastladığımızı ifade etmek isteriz⁴⁹⁹. Ancak Yargıtay içtihatları incelendiğinde gerek açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunun ispatında gerekse senedin teminat senedi olduğunun veya borcun ödendiğinin ispatında yemin deliline başvurulabileceğinin kabul edildiğini görmekteyiz⁵⁰⁰. Söz konusu kararlar, suç

⁴⁹⁹ “...katılan ile sanıklar arasında ticari bir ilişki bulunduğu, katılan ile sanıkların yetkilisi bulunduğu şirket arasında 19.06.2008 tarihli malzeme alım işlerine ait sözleşmenin imzalandığı, düzenlenen bu sözleşme uyarınca 530.000 TL bedelli senedin katılan tarafından imzalanarak güvence olarak sanıkların yetkilisi bulunduğu şirkete verildiği, katılanın sanıklara sözleşmeden doğan borcu olan 460.000 TL parayı süresinde ödemediği halde sanıkların katılan tarafından kendilerine teminat amacıyla verilen 530.000 TL bedelli senedin bedelini tahsil amacıyla katılan aleyhine İstanbul 3. İcra Müdürlüğü'nün 2011/6870 esas sayılı dosyası ile icra takibine geçtikleri ve bu şekilde üzerlerine atılı bedelsiz senedi kullanma suçunu işlediklerinin iddia edildiği olayda... tüm deliller toplandıktan sonra sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun tayin ve takdirinin gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ve yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde hüküm tesisi, kanuna aykırı olup, katılan vekilinin temyiz itirazları bu sebeple yerinde görüldüğünden, hükümlerin bozulmasına oybirliğiyle karar verildi...” [Yarg. 15. CD., T. 04.07.2018, E. 2015/10303, K. 2018/5097 (www.kazanci.com (son erişim: 29.01.2019)]; “...davacılar vekili, davacılar aleyhinde İcra Müdürlüğü'nün 2011/5604 E. sayılı dosyası ile icra takibi yapıldığını, takibe dayanak senedin davalıya teminat olarak verildiğini, davalının takipten önce bu senede dair davacıların borçlu olmadığına dair ibraname vermesine rağmen senedi takibe koyduğunu, davalı hakkında bedelsiz senedi kullanma suçundan ceza verildiğini, davacıların davalıya takibe konu senetten dolayı bir borçlarının olmadığını tespitine ve davalının kötü niyet tazminatına mahkum edilmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir...” [Yarg. 19. HD., T. 08.03.2016, E. 2015/417, K. 2016/6868 (www.kazanci.com (son erişim: 29.02.2019)].

⁵⁰⁰ “...burada senetteki miktar kısmının aradaki anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğunu ispat yükü davacıda bulunmaktadır. İddiasını yazılı delille kanıtlayamayan davacı, dava dilekçesinde açıkça yemin deliline dayandığından davalı A.D' a yemin teklif etme hakkı hatırlatılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması isabetli olmamıştır...” [Yarg. 19. HD., T. 11.06.2014, E. 2014/6375, K. 2014/10876 (Tüzemen Atik, s. 376)]; “...davacı vekili, müvekkili şirket ortakları ... ve ..., yine şirket ortağı olan davalı ...'na, 16/06/1999 tarihli protokol gereği, ...'nun davacı şirket lehine verdiği teminatlar karşılığında teminat senetleri verdiğini, ancak verilen teminat senetlerinden iki tanesinin davalı ...'a ciro edildiğini ve icra takibine konu edildiğini, davalıların davacı şirketi zarara uğratmak kastı ile birlikte hareket ettiğini, davalı ...'ın davaya konu senetleri, bedelsiz olduğunu bilerek iktisap ettiğini ileri sürerek davaya konu senetler sebebiyle borçlu olmadıklarının tespitini ve senetlerin iptalini talep ve dava etmiştir. Diğer davalı ..., davaya konu iki bononun kendisine ... tarafından borcuna karşılık verildiğini, teminat senedi olmadığını savunmuş, bu hususta yemin etmiştir. Mahkemece bozma ilamına uyularak yapılan yargılamaya ve tüm dosya kapsamına göre; davalı ... hakkında açılan davaya dair kararın kesinleşmiş olması sebebiyle yeniden karar verilmesine yer olmadığına; davalı ... kendisine yöneltilen yemini eda ettiği ve yemin teklif eden tarafın iddia ettiği vakaların mevcut olmadığına ispat edilmiş olduğu gerekçesiyle bu davalı hakkında açılan davanın kabulüne karar verilmiştir. Somut olayda, mahkemece Dairemiz bozma ilamına uyularak yapılan yargılamada, davalı ... kendisine teklif edilen yemini eda etmiş ve davaya konu bonoların teminat bonusu olarak vermediğini, ...'nun borcuna karşılık verdiğini beyan etmiş, mahkeme kararının gerekçesinde de “davalı ...'ın yemin teklifini kabul ederek usulüne uygun biçimde yemin ettiği, yemin teklif eden tarafın iddia ettiği vakaların mevcut olmadığına ispat edilmiş olduğu ve bu durumun kesin delil niteliğinde olduğu, bu sebeple davalı ... yönünden davanın reddine karar verilmesi gerektiği” belirtildikten sonra gerekçeye uygun şekilde hüküm kurulması gerekirken “Davalı ... hakkında açılan davanın kabulüne” şeklinde karar verilmiştir. Bu durumda, gerekçe ile hüküm birbiriyle çeliştiğinden verilen karar, yukarıda açıklanan yasa ve içtihat hükümlerine aykırı olduğundan, kararın temyiz eden davalı ... yararına bozulması gerekmiştir...” [Yarg. 11. HD., T. 21.02.2018, E. 2016/8273, K. 2018/1272 (www.kazanci.com (son erişim: 29.01.2019)]; “...davacı senedin taşınmaz satışı sırasında teminat olarak verildiğini, satış bedelinin ödenmesi nedeniyle borcunun bulunmadığını ileri sürmüş olup ödeme iddiasını yasal, kesin delillerle ispatlamakla mükelleftir.

oluşturabilecek nitelikte bir olgunun ispatında yemin deliline dayanmanın mümkün olup olmayacağı konusunda yeterli değerlendirme ve gerekçe de içermemektedir⁵⁰¹. Yargıtay'ın bu yaklaşımı karşısında, senedin teminat senedi olduğunu ya da riskin gerçekleşmesiyle doğan borcun sona erdiğini diğer delillerle ispat edemeyen davacı, iddiasını ispat etmek için yemin deliline başvurma külfeti altındadır.

Davacının senedin teminat senedi olduğunu veya riskin gerçekleşmesiyle doğan borcun sona erdiğini ticari defter kayıtlarıyla da ispat edebilmesi gerekir. Ticari defterlerin kesin delil olarak kullanılabilmesi için kural olarak, her iki taraf da tacir olmalı ve uyuşmazlık her iki tarafın işletmesiyle ilgili bir işlemde doğmalıdır⁵⁰². Yani, kural olarak, memur A, tacir B'ye verdiği bir teminat senedinin bedelsizliğini tacir B'nin ticari defterlerine dayanarak ispat edemez. Ancak, memur A, delillerini B'nin ticari defterlerine hasreder, başka bir deyişle, B'nin ticari defterlerinin içeriğini kabul edeceğini açıkça belirtilse bu kural uygulanmaz (HMK m. 222/5). Ticari defterler kanuna uygun tutulup tutulmamalarından bağımsız olarak her zaman için sahibi aleyhine delil olabilirler (HMK m. 222/4). Ancak sahibi lehine delil olabilmeleri için, kanuna uygun tutulmaları, açılış ve kapanış onayların bulunması ve defterdeki kayıtlarının birbirini doğrulaması şarttır (HMK m. 222/2). Aynı zamanda, karşı taraf, ileri sürülen iddiayı kendi ticari defter kayıtları veya diğer kesin delillerle de çürütmemiş olmalıdır (HMK m. 22/3).

Yargıtay içtihatları incelendiğinde, teminat senedi olduğu iddia edilen senedin, lehtarın ticari defterlerinde kayıtlı olmamasının, bu iddiayı ispatlamayacağı ve ispat yükünün belirlenmesinde de rol oynamayacağı yönünde hüküm kurulduğunu görmekteyiz⁵⁰³. Başka bir deyişle, Yargıtay'a göre; senedin, lehtarın ticari defterinde

---

Senede karşı senetle ispat kuralları çerçevesinde davacı tarafça sunulmuş yazılı belge bulunmama ile birlikte dava dilekçesinde açıkça yemin deliline de dayanılmış olması karşısında yemin teklif hakkının davacı tarafa hatırlatılarak neticesine göre hüküm kurulması gerekirken... [Yarg. 13. HD., T. 16.01.2014, E. 2013/24292, K. 883 (Coşkun, s. 1229)].

⁵⁰¹ Tüzemen Atik, s. 377.

⁵⁰² Yılmaz, E., **Ticari Defter**, s. 31; Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan), s. 626; Topal, s. 91.

⁵⁰³ "...dava, bonodan dolayı menfi tespit istemine ilişkindir. Davacı bononun ilişkinin teminatı olarak verildiğini, davalıya borcun bulunmadığını teminat bonosunun bedelsiz kaldığını iddia etmiş, davalı bononun taraflar arasındaki alış veriştin kaynaklı cari hesap borcuna karşılık alındığını belirterek davanın reddini savunmuştur. Somut olayda ispat yükü davacıda olup bononun teminat bonosu olup bedelsiz kaldığını aynı kuvvette yazılı delillerle ispata yükümlüdür. Dava konusu bononun davalının ticari defterlerde kayıtlı olup olmamasının sonuca bir etkisi bulunmamaktadır. Mahkemece anılan bu husus gözetilmeden ispat yükünün tayininde yanılığa düşülerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir..." [Yarg. 19. HD., T. 21.03.2016, E. 2015/13398, K. 2016/4962 (www.kazanci.com (son erişim: 29.01.2019)]. Keza, Yargıtay'ın bu yaklaşımı yalnızca,

kayıtlı olmaması, lehtarın, o senet nedeniyle alacaklı olmadığını göstermez⁵⁰⁴. Bununla birlikte, defterde senedin düzenlenme amacını gösteren bir kayıt varsa, ticari defterin senedin düzenlenme amacına ilişkin iddiayı kanıtlayacağı kabul edilmiştir⁵⁰⁵. O hâlde, senedin teminat amacıyla düzenlendiğini gösteren ticari defter kayıtları da kesin delil niteliğindedir. Riskin gerçekleşmesinden sonra doğan borcun ödendiği de ticari defter kayıtlarıyla ispatlanabilir⁵⁰⁶.

Senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde, iddia konusu hukuki işlemi tamamen ispatlamaya yeterli olmamakla beraber, söz konusu hukuki işlemi olası gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş ya da gönderilmiş bir belge (delil başlangıcı) varsa tanık dinlenebilir (HMK m. 235). O hâlde, kambiyo senedinin teminat senedi olduğunun ya da borcun sona erdiğinin de delil başlangıcıyla ispatlanabileceğini kabul etmeliyiz⁵⁰⁷. Nitekim, Yargıtay 1947 yılında verdiği bir içtihadı birleştirme kararında, inançlı işlemlerin yazılı delil

---

senedin teminat senedi olmasına ilişkin olmayıp, senedin bedelsizliğini iddia edildiği tüm menfi tespit davalarında uyguladığı kökleşmiş bir içtihadıdır (Gürbüz, s. 604).

⁵⁰⁴ “...davacı vekili, davalıya teminat olarak bono verdiklerini, davalının bonoyu iade etmeyerek ciro ettiğini ve icra takibine koyduğunu iddia ederek, borçlu olmadıklarının tespitini ve ödenen 66.000.000.- TL.'nin istirdadını talep ve dava etmiştir. Davalı savunmasında, davaya konu bononun borca karşılık verildiğini beyan ederek davanın reddini istemiştir. Mahkemece, davalının senet metnini tâlil ettiği ve alacağını ispat edemediği gerekçesiyle davacının davalıya borçlu olmadığını tespitine, istirdat talebinin reddine karar verilmiş, hüküm taraf vekillerince temyiz edilmiştir. Bono (emre muharrer senet), mücerret borç ikrarın havi bir belge olup, lehtarının ticari defterlerinde kaydının bulunmaması, o bono ile alacaklı olunmadığını göstermeyeceği gibi, bonodan dolayı bir alacağın varlığının ispat külfetini lehtara yüklemeye sonucunu da doğuramaz. Bu itibarla, davacının söz konusu bononun teminat maksadı ile verildiğini H.U.M.K.'nin 290. maddesi hükmü gereğince yazılı delil ile kanıtlaması gerekir. Mahkemece açıklanan bu hususlar gözetilmeden yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir...” [Yarg. 19. HD., T. 28.02.1996, E. 1995/4740, K. 1996/1622 (www.kazanci.com (son erişim: 29.01.2019))].

⁵⁰⁵ Nitekim davacı, çekin sipariş edilen malların avansı olarak düzenlenmiş olduğunu belirten ticari defter kayıtlarına dayanarak iddiasını ispat etmiştir [Yarg. 19. HD., T. 10.12.2013, E. 2013/14918, K. 2013/19644 (Uyar, **Bedelsiz Çek**, s. 134)].

⁵⁰⁶ “...davacı vekili, davalı tarafça müvekkili aleyhine ilamsız icra takibine konulan bonoların kambiyo senedi niteliğinde olmadığını, senet bedellerinin banka havaleleriyle ödendiğini belirterek, davalıya borçlu olmadıklarının tespitine karar verilmesini dava ve talep etmiştir. ..Mahkemece, toplanan delillere ve bilirkişi raporuna göre davacı tarafça, davalının ticari defterlerinin içeriğinin kabul edileceği bildirilerek delillerin hasredildiği, davalı defter ve belgelerine göre takip konusu senetler karşılığı kadar davacının davalıya borçlu bulunduğunu, defterlerin usulüne uygun tutulduğu ve davacı tarafından deliller hasredilirken yemin etme hakkının saklı tutulmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davalı vekilince temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle geciktirici sebeplere ve özellikle davacı ödeme defini davalı defterlerine dayanarak kanıtlayacağını ileri sürmüş olup, davalı defterlerine göre borçlu olduğunun anlaşılmasına ve menfi tespit davasında zamanaşımına dayanılmayacağına göre davacı vekilinin yerinde görülmemeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına...” [Yarg. 19. HD., T. 07.06.2006, E. 2005/11500, K. 6080 (Coşkun, s. 1249)].

⁵⁰⁷ Ödeme olgusunun davacının faksından çıkan delil başlangıcı niteliğindeki belgeyle ispatlanabileceği yönünde bkz. Yarg. 11. HD., T. 02.03.1998, E. 1997/10712, K. 1264 (Coşkun, s. 1255).

başlangıcıyla ispatlanabileceğine hükmetmiştir⁵⁰⁸. Dolayısıyla, bir inanç anlaşması olan, teminat amacıyla senet düzenlenmesi anlaşması da delil başlangıcıyla ispatlanabilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK)'tan⁵⁰⁹ farklı olarak “yazılı delil başlangıcı” ibaresi değil, “delil başlangıcı” ibaresi kullanılmıştır. Bu nedenle, yazılı olmayan belgelerin de delil başlangıcı olabileceği kabul edilmiştir⁵¹⁰. Bu kapsamda borçlunun, senedin teminat senedi olduğu konusunda beyanda bulunduğu imzasız bir mektup, alacak defterine el yazısıyla yazdığı imzasız bir kayıt veya senet fotokopisi gibi, gönderdiği e-mail, cep telefonu ile gönderdiği kısa mesaj da delil başlangıcı hükmündedir⁵¹¹.

b. Teminat Konusu Riskin Gerçekleşip Gerçekleşmediğinin ve Oluşan Zarar Miktarının İspatı

aa. İspat Yükü

Senedin teminat senedi olduğu alacaklı tarafça da çekişmesiz olarak kabul edilmiş veya senet borçlusu senedin teminat senedi olduğunu ispatlamışsa, senedin bedelsiz bir senet olup olmadığı, teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediğine bağlı olarak tespit edilir. Teminat konusu riskin gerçekleşmiş olmasından kendi lehine hak çıkartan taraf da alacaklıdır. Zira, risk gerçekleşmişse, senet bedelli hâle gelecek ve alacaklının borçluya karşı talep hakkı doğacaktır. Aslında, kambiyo senetlerini konu alan menfi tespit davalarının tümünde, alacaklı senedin bedelli olmasından kendi lehine hak çıkartmaktadır. Ancak, dava konusunun kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren bir senet olması, ispat yükünün senetteki beyanın aksini iddia eden üzerinde olmasını gerektirmekte, bu nedenle menfi tespit davalarında kural olarak olumlu durumu ispatlayacak alacaklı üzerinde olan ispat yükü yer değiştirmektedir⁵¹². Ancak,

⁵⁰⁸ Yarg. İBBGK, T. 05.02.1947, E. 1945/20, K. 1947/6 [www.forumadalet.net (son erişim: 30.01.2019)].

⁵⁰⁹ RG. 02, 03, 04.07.1927, S. 622, 623, 624.

⁵¹⁰ Tanrıver, s. 855; Göksu, s. 58. *Kuru*'ya göre senede karşı ileri sürülen delil başlangıcının yazılı olması gerekir (Kuru, **Medeni Usul**, s. 272).

⁵¹¹ Tanrıver, s. 856.

⁵¹² Türk, s. 285.

kanaatimizce, senedin teminat sağlamak amacıyla düzenlendiği alacaklı tarafından ikrar edildikten veya borçlu tarafından ispatlandıktan sonra, artık kambiyo senetlerine ilişkin ispat soyutluğuna dayanarak ispat yükünün yer değiştirilmesinin bir anlamı kalmayacaktır. O hâlde alacaklı, teminat konusu riskin gerçekleştiğini ispat yükü altındadır. Başka bir deyişle, teminat senedini konu alan menfi tespit davasında, kural olarak, borçlu, teminat konusu riskin gerçekleşmediğini ispat yükü altında olmayıp, bu riskin gerçekleşmesinden kendi lehine hak çıkartan alacaklı riskin gerçekleştiğini ispat etmelidir⁵¹³.

Yargıtay kararlarında da teminat konusu riskin gerçekleştiğini ispat külfetinin alacaklı üzerinde olduğuna hükmedilmiştir⁵¹⁴. Keza, teminat konusu riskin gerçekleşme olasılığının devam ettiğini ispat yükü de alacaklıya yüklenmiştir⁵¹⁵. Özellikle, keşidecinin temel edimini yerine getirirken veya sözleşme konusundan faydalanırken lehtara vereceği olası zararların tazmininin teminatı olarak düzenlenen senetlerde, isabetli olarak, gerçekleşen zarar miktarını alacaklının ispatlaması gerektiği belirtilmiştir⁵¹⁶. Yine, taraflar arasında sürekli bir alım satım ilişkisinin veya

⁵¹³ Eriş de açık kambiyo senetleriyle ilgili açıklamasında, senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu iddiasına karşı senedin gerçekten boş olarak verildiğini ve alacaklı olduğunu iddia eden davalının ispat yükünü taşıyacağını belirtmiştir [Gönen Eriş, “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunlar”, **Yargıtay Dergisi**, C. IV, S. 3, 1978 (Anılış: Açık Senet), s. 319]. *Tüzemen Atik* de açık kambiyo senetleri için yaptığı açıklamada; açık kambiyo senedinin düzenlenmesine neden olan temel ilişkinin varlığının taraflarca kabul edilmesi veya temel ilişkinin borçlu tarafından yazılı delille ispatlanması hâlinde, bu temel ilişkiden doğan alacak hakkını ispat yükünün alacaklı üzerinde olduğunu belirtmiştir. Yazara göre, açık kambiyo senedinin bir hukuki ilişkide teminat olarak verilmiş olduğunu kabul eden alacaklı, teminatın tahsili şartlarının ortaya çıkıp çıkmadığını ispatlamalıdır (Tüzemen Atik, s. 360). Ancak *Sarıkaya*'ya göre, senedin belli bir ilişkin teminatı olduğunu ispat eden keşideci bir de bu senet dolayısıyla borçlu olmadığını ispat etmelidir (Sarıkaya, s. 169). Kanaatimizce yazarın bu yorumu bazı istisnai durumlara özgü olup, alacaklı, keşidecinin senet nedeniyle borçlu olduğunu ispat etmelidir.

⁵¹⁴ “...dava konusu senedin teminat senedi olduğunun mahkemece kabul edilmesi karşısında, davalının savunması da gözetilip senedin teminat riskinin gerçekleşip gerçekleşmediği ve gerçekleşmişse ne oran ve ölçüde gerçekleştiğinin kanıtlanması yükümlülüğü davalı lehtarın mirasçılara düşer...” [Yarg. 19. HD., T. 29.09.1997, E. 2368, K. 7811 (Uyar, **Mücerretlik**, s. 254)].

⁵¹⁵ “...davalı, savcılıkta alınan ifadesinde bononun teminat olarak alındığını, davacının taksime ilişkin üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmediğinden bononun takibe konulduğunu beyan etmiştir. Mahkemece bu durumda ispat yükünün yer değiştirdiği dikkate alınarak, davalının, takibe konu bononun teminat fonksiyonunu sürdürüp sürdürmediği konusunda delilleri toplanarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken...” [Yarg. 19. HD., T. 16.06.2015, E. 2015/18410, K. 2016/10210 (www.uyap.gov.tr (son erişim: 01.02.2019))].

⁵¹⁶ “...davalı vekili senedin kiralanan araçta meydana gelen hasarlar karşılığı olarak düzenlendiğini kabul ederek, senedin düzenlenme nedenini açıklamıştır. Bu durumda, mahkemece, davalıya, davacı tarafından paraf edilmiş sözleşme olup olmadığı ve 34 FG 344 plakalı aracın davacıya kiralandığına ilişkin delilleri sunmak için süre verilerek, parafli sözleşmenin sunulması durumunda, kendisine ispat külfeti düşen davalı tarafa, senetten dolayı alacaklı olduğunu ispat olanağı tanınarak, araçta meydana gelen hasar miktarı ve davalının uğradığı zararlar konusunda uzman bilirkişi heyetinden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde eksik

sonunda bir tarafın borçlu çıkma olasılığının yüksek olduğu başkaca bir hukuki ilişkinin mevcut olduğu durumlarda düzenlenen teminat senedinin temel alacağının doğup doğmadığı ve miktarı konusundaki ispat yükünün de alacaklıya ait olduğuna hükmedilmiştir⁵¹⁷. Gerçekten de hukuki ilişki sonunda keşidecinin borçlu çıkıp çıkmadığını ve borç miktarını alacaklı ispatlamalıdır.

Teminat senetlerinin, keşidecinin para veya paradan başka bir borcunu yerine getirmemesi durumunda doğacak aynen ifa, tazmin veya cezai şart borcunun teminatı olarak düzenlendiği durumlarda, teminat konusu risk, edimin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesidir. Dolayısıyla ispatlanacak husus da, bir kredi borcunun ödenip ödenmediği, bir taşınmazın tapusunun devredilip devredilmediği, bir eserin kararlaştırılan zamanda istenildiği gibi tamamlanıp tamamlanmadığı gibi hususlardır. Burada sözleşmeden doğan bir borç ilişkisinde borçlunun edimini gereği gibi yerine getirip getirmediği ispatlanması söz konusudur. Hak düşüren bir olay olan edimin ifa edildiği iddiasını ispat yükü ise borçluya düşer⁵¹⁸. Söz konusu kabul, ispat yükünün olumlu durumu iddia eden üzerinde olması kuramına da uygundur. Zira böylece, edimin ifa edilmediğine ilişkin olumsuz durum değil, ifa edildiğine ilişkin olumlu durum ispatlanacaktır. Nitekim, öğretide de ödeme iddiasının menfi tespit davasında kural olarak alacaklıda olan ispat yükünü ters çevirdiği ve bunu iddia eden borçluya yüklediği kabul edilmektedir⁵¹⁹. Bununla birlikte borçlunun, edimin gereği gibi yerine getirildiğini, başka bir deyişle, malın ayıplı olmadığını ispat etmesi gerekmez⁵²⁰. Bu konudaki ispat yükü alacaklıya aittir⁵²¹. Böylece malın ayıpsız olduğuna ilişkin olumsuz durum değil, ayıplı olduğuna ilişkin olumlu durum ispatlanacaktır. Öyleyse

---

inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir...” [Yarg. 3. HD., T. 08.05.2018, E. 2017/2752, K. 2018/4788 (www.uyap.gov.tr (son erişim: 31.02.2019))].

⁵¹⁷ “...açık bono düzenlenmesi mümkün olup, anlaşmaya aykırı doldurulduğunu ispatı her ne kadar senette yazılı miktar kadar borçlu olmadığını iddia eden davacıya ait ise de, taraflar arasındaki halı ticareti ilişkisi ve davalının gerek ceza dosyasındaki ve gerekse davaya karşı vermiş olduğu cevap layihalarında teminat olarak senedi aldığını kabul ettiği gözetildiğinde, somut olain özelliği itibarıyla senette yazılı miktar kadar alacaklı olduğunun davalı yanca kanıtlanması gerekir...” [Yarg. 19. HD., T. 23.06.2000, E. 2000/2148, K. 2000/4989 (Tüzemen Atik, s. 360)]; “...davalı, “senedin önceden belirli olmayıp daha sonra gerçekleşen kamulaştırma bedel farkından doğan alacak miktarınca doldurulduğunu” bildirmiş olmakla, gerçekleşen bu alacak miktarını kanıtlamakla yükümlüdür...” [Yarg. 19. HD., T. 03.05.1994, E. 3172, K. 4443 (Uyar, **Mücerretlik**, s. 254)].

⁵¹⁸ Umar/Yılmaz, s. 290.

⁵¹⁹ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 101; Türk, s. 282; Muşul, s. 314.

⁵²⁰ Umar/Yılmaz, s. 303.

⁵²¹ Örneğin A, B'nin kendisine 1000 şişe gazoz satmak üzere gazozların bedelini aldığını, ancak gazozların teslim edilmediğini dava ederse ispat yükü borçlu B'dedir. Ancak, borçlu iddiasını makbuz göstererek ispat eder; buna karşılık, alacaklı şişelerden gazoz değil su çıktığını iddia ederse bu hususu ispat yükü alacaklıya düşer (Umar/Yılmaz, s. 303).

uyuşmazlık konusunun, kredi borcunun ödenmesi, tapu devrinin yapılması gibi salt edimin yerine getirilip getirilmediğine yönelik olduğu durumlarda, borçlunun, teminat konusu riskin gerçekleşmediğini, yani edimini yerine getirdiğini ispat etmesi gerekir⁵²². Başka bir deyişle; kural olarak alacaklının üstünde olan teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediğini ispat yükü ters çevrilir. Belirtilmelidir ki, uyuşmazlığın bu şekilde, salt edimin yerine getirilmesiyle ilgili olduğu durumlara daha az rastlanır. Keza, böyle durumlarda da ispat yükü başka unsurlara bağlı olarak yer değiştirebilir. Nitekim, bir Yargıtay kararına⁵²³ konu olan uyuşmazlıkta; senedin, keşidecinin para borcu için düzenlenen bir teminat senedi olduğu taraflarca kabul edilmiş, alacaklı ise bedelin eksik ödendiğini iddia etmiştir. Ancak, tapu kayıtlarında borçlunun, taşınmaz satış bedelinin tamamını ödediği yazmaktadır. Yargıtay da, tapudaki resmi senedin aksinin aynı kuvvette bir delille ispatlanması gerektiğinden bahisle, isabetli bir şekilde, ispat yükünün borçluda olduğuna hükmetmiştir. Keza, alacaklı, eserin kararlaştırıldığı şekilde meydana getirilmediği, kararlaştırıldan başka bir evin tapusunun devredildiği gibi edimin istenildiği şekilde yerine getirilmediğine ilişkin iddialarını da ispat yükü altındadır.

⁵²² “...davacı vekili, müvekkilinin davalının zirai ilaç bayiliğini yaptığını, gönderilecek mallara karşılık çek ve teminat senetleri verildiğini, mal bedelleri ödendiği hâlde, bu senetlerin iade edilmeyerek icra takibine konulduğunu, bir kısım çek ve senetlerin ise davalının elinde olduğunu bildirerek borçlu olmadıklarının tespitine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. HUMK.nun 290. maddesi hükmüne göre senede bağlı olan her çeşit iddiaya karşı def’i olarak ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemlerin yazılı delille kanıtlanması gerekıp tanıkla ispat olunamayacağına, davacının dava konusu bonoların teminat olarak verildiği ve borç ödendiği için karşılıksız kaldığı yolundaki iddiasını yazılı delille kanıtlayamamış olmasına göre davacı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına...” [Yarg. 19. HD., T. 21.12.2005, E. 2002/4044, K. 2005/12869 (Muşul, s. 321)]. Nitekim tespit ettiğimiz bir alacak davasında da bedelin ödendiği ve teminat konusu riskin gerçekleşmediği konusundaki ispat yükü davalı borçluya yüklenmiştir [“...dava konusu senedin (bono) 26.01.2006 tarihli protokole istinaden teminat senedi olarak davacıya verildiği mahkemece kabul edilmiştir. Yine, teminat senedinin protokol kapsamında işletmenin devri karşılığı olarak 25.000 TL bedel için verildiği, ancak protokolde 25.000 TL'nin, günlük... cihazı tutarlarından 31.08.2006 tarihine kadar ödeneceği, ödenemediği taktirde kalan miktarın 31.12.2006 tarihine kadar davalı tarafından ödeneceği kararlaştırılmış olup, protokol uyarınca 25.000 TL devir bedelinin belirlenen ödeme planı kapsamında ödenememesi halinde teminat senedindeki alacağın muaccel olacağı anlaşılmaktadır. Bu durumda, protokol kapsamında ödemelerin yapıldığı, teminat senedinin bedelsiz kaldığını ispat yükü davalı tarafa ait olup...” (Yarg. 11. HD., T. 20.01.2015, E. 2014/19025, K. 2015/81 (www.hukukmedeniyeti.org (son erişim: 01.02.2019)))].

⁵²³ Yarg. 13. HD., T. 10.06.2013, E. 2012/26383, K. 15667 (Coşkun, s . 1188).

bb. Dayanılabilir Deliller

Alacaklının, teminat konusu riskin gerçekleştiğini ispat yükü altında bulunduğu durumlarda senede karşı ileri sürülmüş bir vakıa yoktur. Tam aksine, alacaklının lehine düzenlenen bir senet olduğu hâlde, ispat yükü alacaklı üzerindedir. Dolayısıyla senede karşı tanıkla ispat yasağının uygulanması da gerekmez. Elbette, borçlunun elinde teminat konusu riskin gerçekleşmediğini gösteren senet varsa, alacaklı, bu iddianın aksinin kesin delillerle kanıtlanma külfeti altına girer. Ancak senede karşı tanıkla ispat yasağı uygulanmasa dahi, dava konusunun bugün⁵²⁴ için 3660 Türk Lirası'nı geçtiği hâllerde, alacaklı, iddiasını yine senetle ispatlama külfeti altındadır (HMK m. 200). Bununla birlikte, teminat konusu riskin gerçekleşmesi çoğu zaman hukuki bir fiile vücut vermektedir. Hukuki fiillerin ise her türlü delille ispatlanması mümkündür⁵²⁵. Örneğin, alacaklı, keşideci borçlunun kendisinden kiraladığı taşınmaza zarar verdiğini ve bu zararın miktarını her türlü delille ispatlayabilmelidir.

Borçlunun, teminat konusu riskin gerçekleşmediğinin ispatında dayanabileceği deliller, senedin teminat senedi olduğunun veya borcun sona erdiğinin ispatında kullanılabilir delillerle aynıdır. Zira burada da senede karşı tanıkla ispat yasağı gereği, senede karşı ileri sürülen iddialar ancak kesin delillerle ispatlanabilir.

c. Üçüncü Kişinin Bilerek Borçlunun Zararına Hareket Ettiğinin İspatı

Teminat senedi keşidecisinin, üçüncü kişi hâmile karşı açtığı menfi tespit davası, senet nedeniyle kısmen veya tamamen borçlu bulunmadığı iddiasının yanında üçüncü kişinin de bilerek borçlunun zararına hareket ettiği iddiasını kapsamalıdır⁵²⁶. Bu kapsamda keşideci, ilk olarak, senedin kesin olarak bedelsiz bir teminat senedi olduğunu, ardından da hâmilin bu duruma ilişkin müspet bilgisiyle senedi devraldığını ispatlayacaktır. Senedin bedelsizliği, senede karşı tanıkla ispat

---

⁵²⁴ 01.02.2019.

⁵²⁵ Yavaş, s. 185; Kuru, **Medeni Usul**, s. 267; Tanrıver, s. 851.

⁵²⁶ Coşkun, s. 1217; Türk, s. 287-288; Deryal, s. 657-658; Uyar, **Menfi Tespit**, s. 81-82; Yeşildal, s. 86; Sarıkaya, s. 172.

yasağı karşısında ancak kesin delillerle ispatlanabilir. Elbette, hukuki fiil kapsamına giren durumlar saklıdır.

Üçüncü kişinin senedin kesin bedelsizliğini müspet olarak bilmesi ise hukuki fiil kapsamında bir olgudur⁵²⁷. Bu nedenle de söz konusu olgu tanık ve her türlü delille ispatlanabilir⁵²⁸.

C. Teminat Senetlerine İlişkin Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Yargısına Etkisi

Belirtildiği gibi teminat senetlerine ilişkin uyuşmazlar, açığa imzanın kötüye kullanılması veya bedelsiz senedin kullanılması suçları kapsamında ceza yargılamasına konu olabilmektedir⁵²⁹. Bu bağlamda, ceza yargılamasında verilen kararların teminat senetlerine ilişkin hukuk yargılamasını nasıl etkileyeceği incelenmelidir.

Türk Borçlar Kanunu m. 74'e göre; *“hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.*

Aynı şekilde ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz”.

Maddede, ceza mahkemesinin kusurun değerlendirilmesi ve zararın belirlenmesine ilişkin kararlarının hukuk mahkemesini bağlamayacağı ifade edilmiştir. Bu ifadenin tersiyle yorumundan, söz konusu maddede düzenlenmeyen hususlarla ilgili ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesi için bağlayıcı olduğu

⁵²⁷ Deryal, s. 660;

⁵²⁸ Karayalçın, **Kambiyo Senetleri**, s. 148; Türk, s. 289; Deryal, s. 660; Sarıkaya, s. 172; Adıgüzel, s. 143; *“...mahkemeye yapılan yargılama sonunda lehtar hakkındaki davanın kabulüne karar verilmiş, bu şekilde, davacının davalıya borcu olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda TTK 687 m. hükmü uyarınca; davacı borçlu, hamil olan davalılara karşı kambiyo senedini iktisap ederken bile bile borçlunun zararında hareket ettiğini, kambiyo senedinin bedelsiz olduğunu bilebilecek durumda olduğunu tanık dahil her türlü delille ispat edebilir...”* [Yarg. 19. HD., T. 26.10.20117, E. 2016/12679, K. 2017/7343 (www.kazanci.com (son erişim: 01.02.2019))]. Kanaatimizce kararda geçen “bilebilecek durumda olma” ibaresi doğru değildir. Müspet bir bilme olgusu aranmalıdır.

⁵²⁹ Üçüncü Bölüm. II. B. 2. a. bb.

anlaşılmaktadır⁵³⁰. Nitekim, ceza mahkemesinin mahkumiyet kararının fiilin yapıldığı ve hukuka aykırı nitelik taşıdığı konusunda hukuk mahkemesini bağlayacağı, başka bir deyişle ceza mahkemesinin maddi olgunun tespitine ilişkin kararlarına hukuk mahkemesince de uyulması gerektiği kabul edilmektedir⁵³¹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre, bunun nedeni, ceza yargılamasında kullanılacak ispat araçlarının hukuk yargılamasına kıyasla daha geniş olmasıdır⁵³². Bu kabule göre, ceza mahkemesinin kararı, ilgili hususlara ilişkin olarak, kesin hüküm niteliğinde bir kesin delildir⁵³³. O hâlde ceza mahkemesinin senedin teminat senedi olduğu ya da borçlunun borçlu bulunmadığı konusundaki kararları hukuk mahkemesi için bağlayıcıdır⁵³⁴. Ancak, ceza mahkemesince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının, bu kararların, davayı sonuçlandıran ve uyuşmazlığı çözen bir hüküm niteliğinde olmamasından bahisle, hukuk mahkemesini bağlamayacağı kabul edilmektedir⁵³⁵. Ceza mahkemesinin maddi olguların tespitine ilişkin kararlarına hukuk mahkemesince de uyulması gerekliliğinin bir sonucu da, ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesi tarafından bekletici mesele yapılmasıdır. Yargıtay kararlarında da açığa imzasının kötüye kullanılması ve bedelsiz senedin kullanılması suçuyla ilgili ceza mahkemesi kararlarının hukuk mahkemesince beklenmesi gerektiğine hükmedilmektedir⁵³⁶. Bununla birlikte, icra mahkemesince verilen kararların maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmemesinden bahisle, sahtecilik

⁵³⁰ Kuru, **Medeni Usul**, s. 550; Tüzemen Atik, s. 435. *Eriş*'e göre, söz konusu maddede sayılmayan hâllerde hukuk mahkemesinin ceza mahkemesinin kararıyla bağlı olduğu yorumuna gidilmemelidir (Eriş, **Açık Senet**, s. 321).

⁵³¹ Kuru, **Menfi Tespit**, s. 550; Yılmaz, L., s. 480; Deryal, s. 660; Sarıkaya, s. 173, Tüzemen Atik, s. 436; "...Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına ve öğretilerdeki genel kabule göre, maddi olgunun tespitine ilişkin ceza mahkemesi kararı hukuk hakimini bağlar. Ceza mahkemesinde bir maddi olayın varlığı ya da yokluğu konusundaki kesinleşmiş kabule rağmen, aynı konunun hukuk mahkemesinde yeniden tartışılması olanaklı değildir..." [Yarg. HGK, T. 03.04.2013, E. 2012/10-873, K. 433 (Coşkun, s. 1209)]. Krş. Yarg. 12. HD., T. 17.09.1991, E. 1991/1718, K. 1991/9229 [Eriş, **Çek Hukuku**, s. 200 (naklen: Tüzemen Atik, s. 437)].

⁵³² Yarg. HGK, T. 28.03.2012, E. 2012/19-24, K. 2012/243 (Tüzemen Atik, s. 436).

⁵³³ Kuru, **Medeni Usul**, s. 550.

⁵³⁴ Sarıkaya, s. 173-174; "...mahkemece dava konusu bononun davacı yanca davalıya taşınmaz satışı karşılığı verildiği ve teminat olgusunun ispat olunamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir... Dava konusu bononun taşınmaz karşılığı verildiğini saptayan ceza mahkemesindeki maddi olgu gözetilerek yazılı şekilde karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre..." [Yarg. 19. HD., T. 14.07.2006, E. 116, K. 7648 (Coşkun, s. 1212)].

⁵³⁵ Yarg. 12. HD., T. 19.06.2014, E. 14137, K. 17968; Yarg. 19. HD., T. 11.12.2013, E. 13757, K. 19748 (Coşkun, s. 1209).

⁵³⁶ Yarg. 19. HD., T. 10.10.2017, E. 2016/12388, K. 6964 (Coşkun, s. 1204); Yarg. 19. HD., T. 16.01.2017, E. 2016/4147, K. 2017/189 [www.uyap.gov.tr (son erişim: 01.02.2019)].

iddiasına dayalı olarak ceza mahkemesinde açılan davaların icra mahkemesince bekletici mesele yapılamayacağı yönünde karar verilmektedir⁵³⁷.

Türk Borçlar Kanunu m. 74'te açıkça belirtildiği gibi ceza mahkemesince verilen beraat kararı hukuk mahkemesini bağlamaz. Bununla birlikte karar verilen husus, bir suçun işlenmediği veya bir fiilin hukuka aykırı olmadığı gibi maddi olgularsa, ceza mahkemesi kararı hukuk mahkemesi için de kesin hüküm niteliğinde bir kesin delil teşkil eder⁵³⁸. Ceza mahkemesi kararının hukuk mahkemesince bekletici mesele yapıldığı hâllerde de, hukuk mahkemesinin böylece ceza mahkemesinin kararını kabul etmiş sayılacağından bahisle, ceza mahkemesince verilen kararın hukuk mahkemesini bağlayacağı kabul edilmektedir⁵³⁹.

Ceza mahkemesinin kararı hukuk davasının sonuçlanmasından sonra da verilmiş olabilir. Ceza mahkemesinin bu kararıyla hukuk mahkemesinde tespit edilen maddi olgular örtüşmüyorsa hukuk davasına ilişkin yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi gerektiği belirtilmektedir⁵⁴⁰.

III. İŞ HUKUKU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR

Keşidecinin temel edimini yerine getirirken lehtara vereceği olası zararların tazmininin teminatı olarak düzenlenen senetlerin büyük bir bölümünü, işçinin işe girerken düzenlendiği teminat senetleri oluşturmaktadır. Söz konusu senetler genellikle açık senet şeklinde düzenlenmekte, işçi ile işveren arasındaki inanç anlaşması da senedin işçinin yol açtığı zarar miktarınca doldurulmasına yönelik olmaktadır.

İşçinin işverene vereceği olası zarar, işyerinde kullanılan araç ve gereçlere verilecek bir zarar olabileceği gibi, para veya eşya tahsilatı yapan işçinin bu edimini yerine getirirken işverene vereceği kasıtlı veya ihmâli bir zarar da olabilir⁵⁴¹. Keza,

---

⁵³⁷ Yarg. 12. HD., T. 15.06.2017, E. 2016/16921, K. 2017/9423 [www.kazanci.com (son erişim: 01.02.2019)]; Yarg. 12. HD., T. 30.04.2018, E. 2016/31754, K. 2018/3908 [www.yargitay.gov.tr (son erişim: 02.02.2019)].

⁵³⁸ Kuru, **Medeni Usul**, s. 552; Deryal, s. 660; Sarıkaya, s. 173; Tüzemen Atik, s. 437.

⁵³⁹ Kuru, **Medeni Usul**, s. 552.

⁵⁴⁰ Deryal, s. 660.

⁵⁴¹ Sarıkaya, s. 57.

işçinin ani bir şekilde iş ilişkisini sonlandırması riskine karşı, bu durumda ödeyeceği ihbar tazminatını teminat altına almak için senet düzenlenmesi de mümkündür. Bununla birlikte, işverenin aradaki inanç anlaşmasına aykırı hareket ederek, teminat konusu risk gerçekleşmediği hâlde senedi kullanması veya açık senedi doldurması olasılık dahilindedir. Ebeste, söz konusu olasılık, sadece iş ilişkisi nedeniyle alınan teminat senetlerine özgü değildir. Ancak, işçinin işveren karşısında sosyal ve ekonomik olarak güçsüz olması hukuken de zayıf durumda olmasını beraberinde getirmekte bu da senet borçlusu işçinin özel olarak korunmasını gerektirmektedir. Başka bir deyişle; iş hukukuna hâkim olan işçinin korunması ve işçi lehine yorum ilkeleri, işçinin iş ilişkisi nedeniyle düzenlendiği teminat senetleriyle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde farklı uygulamalara gidilmesine yol açmaktadır. Söz konusu uygulamalar da hukuksal dayanağı tartışılması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda ilk olarak, işçinin iş ilişkisi nedeniyle düzenlediği teminat senetleriyle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde hangi mahkemenin görevli olduğu tartışılmalıdır. Aslında bu sorun, yukarıda da belirttiğimiz üzere, yalnızca, taraflar arasındaki asıl borç ilişkisinin bir iş ilişkisi olmasına özgü olmayıp, kira ya da tüketici hukuku sözleşmeleri kapsamında düzenlenen teminat senetleriyle de ilgili bir sorundur⁵⁴².

7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda (İMK)⁵⁴³ İşçiler ile işveren veya işveren vekilleri arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarda iş mahkemelerinin görevli olduğu belirtilmiştir (İMK m. 4). Bununla birlikte, TTK m. 4 uyarınca TTK'de düzenlenen hususlardan doğan hukuk davalarında asliye ticaret mahkemeleri görevlidir. İşçi ile işveren arasında TTK'de düzenlenen bir hususa ilişkin uyuşmazlık bulunduğu iş mahkemelerinin mi asliye ticaret mahkemelerinin mi görevli olacağı ise açık değildir. Kanaatimizce iki kanun arasında özel kanun genel kanun veya önceki tarihli veya sonraki tarihli kanun ilişkisine gitmek de mümkün değildir. O hâlde bu durumda amaçsal bir yorum yaparak sonuca ulaşılmalıdır. Yukarıda⁵⁴⁴ da belirttiğimiz gibi, teminat senetleriyle ilgili

---

⁵⁴² Üçüncü Bölüm. II. B. 1. d.

⁵⁴³ RG. 12.10.2017, S. 30222.

⁵⁴⁴ Üçüncü Bölüm. II. B. 1. d.

uyuşmazlıklarda, senedin kambiyo senedi niteliğinde olup olmadığı, kambiyo ilişkisindeki alacaklı ve borçlu sıfatı gibi hususlar bu konuda uzmanlaşmış ticaret mahkemeleri tarafından incelenmelidir⁵⁴⁵. Keza, senedin bedelsizliğinin tespitinde gözetilen husus asıl borç ilişkisinden kaynaklanan alacağın değil, kambiyo senedinin temel alacağının var olup olmadığı olup, görevli mahkemenin asıl borç ilişkisinin niteliği gözetilerek belirlenmesi doğru değildir⁵⁴⁶.

Teminat senetlerine ilişkin uyuşmazlıklarda iş mahkemelerinin görevli olması gerektiğini savunan görüş ise, ticaret mahkemelerinde silahların eşitliği ilkesinin kabul edileceğini ve işçinin korunması ve işçi lehine yorum ilkelerinin gözetilmeyeceğini ileri sürmektedir⁵⁴⁷. Yargıtay da aynı gerekçelerle, ilgili davalarda iş mahkemelerinin görevli olduğuna hükmetmektedir⁵⁴⁸. Oysa, ticaret mahkemesinin, işveren ve işçi arasındaki uyuşmazlıklarda senedin bedelsizliğini tespit ederken, işçinin korunması ve işçi lehine yorum ilkelerini gözetmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Hatta, hukuku bilip uygulamakla görevli olan ticaret mahkemesi hâkimi (veya ticaret mahkemesi başkanlığı) bu ilkeleri uygulamakla görevlidir (HMK m. 33). Bu nedenle söz konusu husus, ilgili davaların asliye ticaret mahkemelerinde görülmelerinin önünde bir engel değildir.

İşçinin iş ilişkisi nedeniyle düzenlediği teminat senetleriyle ilgili tartışılması gereken ikinci husus da senedin teminat senedi olduğunun ispatlanması sorunudur. Yargıtay, burada da işçi lehine yorum ve işçinin korunması ilkelerinden hareketle, senedin teminat senedi olduğunun, anlaşmaya aykırı doldurulduğunun ispatında veyahut senetle ispatı gereken başkaca bir hususta, senede karşı senetle ispat kuralının uygulanmayacağına ve işçinin bu hususlara ilişkin olarak tanık dinletebileceğine hükmetmektedir⁵⁴⁹.

---

⁵⁴⁵ Sarıkaya, s. 165.

⁵⁴⁶ Sarıkaya, s. 165.

⁵⁴⁷ Bektaş Kar, **İş Yargılaması Usulü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 229.

⁵⁴⁸ “...dava konusu senedin davalı şirkete işe girerken teminat olarak verildiğini, babası olan diğer davacının da senedi kefil sıfatıyla imzaladığını iddia etmiştir. Bu iddia karşısında uyuşmazlığın işçi- işveren ilişkisinden kaynaklandığı ve iş mahkemesinin görevli olduğu gözetilmeden genel mahkeme sıfatı ile işin esasına girilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır...” [Yarg. 19. HD., T. 17.01.2012, E. 2011/7305, K. 2012/317 (Muşul, s. 233)]; Yarg., 19. HD., T. 04.11.2008, E. 2008/3750, K. 2008/10489; Yarg. 19. HD., T. 07.03.2006, E. 2005/7031, K. 2006/2229 (Muşul, s. 233,234).

⁵⁴⁹ “...işçi ve işverenin taraf oldukları iş ilişkisinde başlangıçta işe girerken bazı iş kollarında işverenin teminat amacı ile bu tür senetler aldığının uygulama ile anlaşıldığı, bu durumun kanıtlanması halinde bu şekilde alınan senedin teminat senedi niteliğinde sayılması gerektiği, öte yandan iş

Kanaatimizce, işçinin hukukten zayıf durumda olmasından bahisle, senede karşı senetle ispat kuralını öngören açık kanun hükmünün göz ardı edilmesi mümkün değildir. Kaldı ki, bir tarafın hukukten zayıf durumda olmasına yalnızca iş sözleşmelerinde rastlanmaz. Bir tüketici hukuku sözleşmesinde de tüketici, pekâla, satıcı veya sağlayıcının karşısında hukukten zayıf durumdadır. O zaman, tüketici hukuku sözleşmelerinde de, tüketicinin senede karşı tanık dinletmesine izin verilmesi gerekirdi. O hâlde, işçinin tanık dinletilmesine izin verilmesinin hukuki dayanağını tespit etmek gerekir. Bu hususta ilk olarak, işçi lehine tanık dinlenmesinin HMK m. 203 kapsamında senetle ispat zorunluluğunun istisnası olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini tartışmak gerekir.

HMK m. 203'ün b bendinde işin niteliği ve tarafların durumlarına göre senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş hukuki işlemlerin tanıkla ispat olunabileceği düzenlenmiştir. İlk bakışta, bu maddenin işçi lehine tanık dinletilmesinin hukuki dayanağı olabileceği düşünülse de, HMK m. 203'ün a ve b bentlerinde düzenlenen durumların senede karşı senetle ispat değil, yalnızca senetle ispat kuralının istisnaları olduğu; zira, bu fıkrada öngörülen hâllerin varlığına rağmen, tarafların aralarındaki hukuki işlemi senede bağlamalarının ortada bir manevi imkânsızlık bulunmadığını gösterdiği kabul edilmektedir⁵⁵⁰. Özekes'e göre bu kabul olmasaydı dahi, söz konusu durum HMK m. 203/b kapsamında değerlendirilemezdi⁵⁵¹. Zira, işçilerle işverenler arasındaki hukuki ilişkileri senede bağlanmayacağı, bu yönde manevi imkansızlık bulunduğu şeklinde yaygın kabul görmüş bir örf ve adet hukuku kuralı bulunmamaktadır⁵⁵².

Yargıtay, 2000 yılında verdiği bir kararda, beyaza imza atan işçinin bu hususu tanıkla da ispatlayabileceğini, zira, açığa imza alınıp verilmesinde taraflar arasında

---

hukuku, işçi ve işveren ilişkisinde, işverenin sosyal ve ekonomik bakımdan güçlü olması, işçinin korunması ve işçi lehine yorum ilkeleri dikkate alınarak, sözleşme hukuku alanında ayrılmış ve farklı kurallar getirerek geliştiğinden iş hukukunda düzenlenen belgelere karşı işçi lehine tanık dinletilmesi yoluna gidilmesi gerektiği... [Yarg. 19. HD., T. 19.10.2017, E. 2016/16952, K. 2017/7131 (www.kazanci.com (son erişim: 02.02.2019)); Yarg. 22. HD., T. 26.01.2017, E. 2017/466, K. 2017/1079 [www.hukukmedeniyeti.org (son erişim: 02.02.2019)].

⁵⁵⁰ Muhammet Özekes, "Karar İncelemesi-İş Akdinin Sona Ermesinde Boşa Atılan İmza", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. LI, S. 3, 2002, s. 56; H. Yavuz Alangoya, "Senede Karşı Senetle İspat" Kuralı ve "Hayatın Olağan Akışı" Kavramı", **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 522-523; Yavaş, 380; Kuru, **Medeni Usul**. s. 278; Tanrıver, s. 860; Göksu, s. 61-62.

⁵⁵¹ Özekes, s. 56.

⁵⁵² Özekes, s. 56.

kuvvetli güvene dayalı bir ilişki bulunduğunu, bu ilişki içerisinde beyaza imza verenin, beyaza imza attığına dair bir belge istemesinin işin mahiyetine uygun düşmeyeceğini, ayrıca, işçinin hile iddiasına da dayanmış olduğunu belirtilerek işçi lehine tanık dinletilebileceğine hükmetmiştir⁵⁵³. Yargıtay'ın, işçinin beyaza imza attığına dair belge istemesinin işin mahiyetine uygun düşmeyeceği yönündeki yoruma, HMK m. 203/b bendiyle ilgili yaptığımız açıklamalar gereği katılmıyoruz. Yargıtay'ın ileri sürdüğü ikinci husus olan hile iddiasıyla ilgili, burada HMK m. 203/ç bendinde öngörülen bir istisnanın oluşup oluşmadığı ayrıca değerlendirilmelidir.

HMK m. 203/ç bendinde hukuki işlemlerde irade bozukluğu ve aşırı yararlanma iddialarına karşı tanık dinlenebileceği belirtilmiştir. İşçinin, işe alınmak için veya ilişkisi devam ederken işverenin manevi baskısıyla teminat senedi imzaladığı durumlarda irade bozukluğu hâllerinden hatanın oluşmadığı açıktır. Kararda belirtildiğinin aksine, burada bir hile bulunduğu da söylenemez. Zira işçi açığa imzayı atarken kural olarak bu durumun bilincinde olup, imza attığı belgenin kötüye kullanılması riskini de üstlenmektedir⁵⁵⁴. Oysa hileden bahsedilebilmesi için, işçinin böyle bir kağıda imza attığını bilmemesi, örneğin sözleşme maddelerini imzaladığını sanarak senedi imzalaması gibi bir durumun oluşması gerekmektedir. Aynı husus açığa imza olmadan düzenlenen senetler için de geçerlidir. Kural olarak işçinin, teminat senedini tehditle de imzaladığı söylenemez. Zira işçinin böyle bir senedi iş ilişkisinin başında, işe alınmak uğruna imzalaması, bu senedi imzalamama ve başka bir iş arama imkânının varlığı karşısında tehdit oluşturmaz⁵⁵⁵. İşçinin işe devam ederken işten atılma korkusuyla teminat senedi imzaladığı durumlarda da iş hukukuyla ilgili hakları doğmuş olan işçinin kural olarak bir tehdit altında olduğu söylenemez⁵⁵⁶. Ancak, işverenin haklı sebeple fesih hakkının bulunduğu durumlarda, işverenin, bu hakkını kullanacağı yönündeki beyanlarının doğurduğu baskıyla senet imzalayan işçinin iradesinin tehdit nedeniyle sakata uğradığı söylenebilir⁵⁵⁷. Bununla birlikte, somut olaya göre, işçiye bu şekilde senet imzalatılmasının aşırı yararlanma oluşturup

---

⁵⁵³ Yarg. 9. HD., T. 13.12.2000, E. 2000/13464, K. 2000/18865 (Özekes, s. 51-52).

⁵⁵⁴ Özekes, s. 57.

⁵⁵⁵ Özekes, s. 61.

⁵⁵⁶ Özekes, s. 60.

⁵⁵⁷ Özekes, s. 61.

oluşturmadığı tespit edilmelidir. Eğer işçi, senedi zor durumda olarak imzalamışsa ve somut olayda aşırı yararlanmadan bahsedilebiliyorsa tanık dinlenebilir⁵⁵⁸.

Bir görüşe göre işçinin tanık delilinden faydalanabilmesinin hukuki dayanağı hayatın olağan akışı kavramıdır⁵⁵⁹. Öğreti ve Yargıtay'ın kabulüne göre, ispat yükü hayatın olağan akışına aykırı iddia ve savunmada bulunan tarafa düşmektedir⁵⁶⁰. Görüldüğü üzere hayatın olağan akışı kavramı ispat şeklinin değil ispat yükünün belirlenmesine ilişkin bir kavramdır⁵⁶¹. Bununla birlikte, hayatın olağan akışına aykırılığın ispat şeklinin belirlenmesinde de rol oynayabileceği ve senetle ispat zorunluluğu bulursa dahi hayatın olağan akışına aykırı bir iddianın aksinin tanıkla ispatlanacağı ileri sürülmektedir⁵⁶². *Alangoya*, bu yönde verilmiş bir yargı kararını⁵⁶³ yorumlarken, kararda açıkça ifade edilmese de, hayatın olağan akışına aykırılık kavramının bir delil başlangıcı olarak ele alındığını ve HMK m. 202 gereği delil başlangıcı bulunan durumlarda tanık dinlenebileceğinden, somut olayda da tanık dinlenilebilmesine hükmedildiğini tespit etmiştir⁵⁶⁴. İşte, hayatın olağan akışı gereği işçi lehine tanık dinletilebilmesini savunan görüş de bu yorumdan yola çıkmaktadır⁵⁶⁵. Bu kabule göre, işverenin, işçinin kendisine başka bir ilişkiden kaynaklanan borcu olduğu ve senedin de bu nedenle düzenlendiği iddiası hayatın olağan akışına aykırı olduğundan işçi lehine tanık dinletilebilir.

Görüldüğü üzere, işçinin düzenlediği senedin teminat senedi olduğunun ispatında işçi lehine tanık dinletilebilmesinin açık bir hukuki dayanağı bulunmamaktadır. Her ne kadar bazı hâllerde tehdit ve aşırı yararlanma nedeniyle HMK m. 203, hayatın olağan akışına aykırılık nedeniyle delil başlangıcını düzenleyen HMK m. 202 hükümlerine gidilebilse de, kanaatimizce, söz konusu yorumlar, sadece bazı somut hukuki durumlara özgü olup, işçi lehine tanık dinletilebilmesi yönünde

---

⁵⁵⁸ Özkes, s. 61.

⁵⁵⁹ Tüzemen Atik, s. 413.

⁵⁶⁰ Taşpınar, s. 551; Alangoya, s. 523. *Umar/Yılmaz*'a göre, normal durum ölçütü, ispat yükünün belirlenmesinde rol oynasa da, bir olay hakkında davacı ve davalı tarafından ileri sürülen iddiaların aynı derecede normal duruma uygun veya aykırı olması hâlinde ispat yükünün paylaşılmasında tek başına yeterli değildir (*Umar/Yılmaz*, s. 61).

⁵⁶¹ Göksu, s. 63.

⁵⁶² Alangoya, s. 531; Tüzemen Atik, s. 414.

⁵⁶³ Yarg. HGK., T. 20.03.202, E. 2002/1377, K. 2002/206 (*Alangoya*, s. 524).

⁵⁶⁴ Alangoya, s. 528.

⁵⁶⁵ Tüzemen Atik, s. 413-414.

genel bir kabul için yeterli gerekçe içermemektedir⁵⁶⁶. Ancak, özellikle iş ilişkisinin başında işçiden senet alınması ve bu senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulması ve kullanılması da sıkça rastlanan bir durumdur. İşçinin sosyal ve ekonomik konumu nedeniyle, açığa imza attığı veya senedin teminat senedi olduğu yönünde işverenden yazılı bir belge istemesi de zordur. O hâlde yapılması gereken, uygulamadaki sorunlar gözetilerek, işçi veya hukuken zayıf durumda olan diğer kişiler lehine tanık dinletilebilmesini sağlayacak kanuni bir düzenlemeye gidilmesidir⁵⁶⁷.

Yargıtay kararlarında ispatla ilgili olarak vurgulanan bir husus da senedin teminat senedi olduğu ispatlandıktan sonra, oluşan zarar miktarını ve davacı işçiden alacağı olduğunu işverenin ispatlaması gerektiğidir⁵⁶⁸. Açıkladığımız üzere⁵⁶⁹, teminat konusu riskin gerçekleştiğini ve oluşan zarar miktarını ispat yükü, borçlu işçi olmasa dahi kural olarak alacaklı üzerindedir.

Bu başlık altında, işçinin düzenlediği senedin bedelsizliğinin üçüncü kişiye ileri sürülmesiyle ilgili olarak tespit ettiğimiz bir Yargıtay kararına⁵⁷⁰ da değinmek gerekir. Söz konusu Yargıtay kararında işçinin, teminat senedini, işe kabul edilmeme korkusu imzaladığına, senedin bu şekilde işverenin tehdidi altında düzenlenmesinin senedin hükümsüzlüğüne ilişkin mutlak bir def'i oluşturduğuna, dolayısıyla bu def'inin iyiniyetli olsa dahi üçüncü kişi hâmil bankaya karşı ileri sürülebileceğine hükmedilmiştir. Kararda her ne kadar bankanın gerekli araştırmayı yapmamış olmasından bahsedilse de, bu bankanın iyiniyetli olmadığı (senet açık senetse kötünüyetli ve ağır kusurlu olduğu, açık senet değilse bilerek borçlunun zararına hareket ettiği) anlamına gelmediği gibi, kararda da böyle bir yorum yapılmamıştır.

⁵⁶⁶ Keşidecinin, teminat senedini iş ilişkisi nedeniyle düzenlemiş işçi olduğu hâllerde de senede karşı senetle ispat kuralının uygulanması gerektiği yönünde bkz. Sarıkaya, s. 60.

⁵⁶⁷ Özkes, s. 61.

⁵⁶⁸ "...somut uyuşmazlıkta, davalı, davacı işçinin tahsil ettiği ve zimmetine geçirdiği paranın 9.425, 10 TL olduğunu iddia etmiştir. Mahkeme tarafından bu yönde bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle, davacının işverene zarar verip vermediği, vermiş ise ne kadar zarar verdiği tespit edilmeli, zarar miktarı senet bedelinden az ise senet bedelinden zarar miktarı mahsup edilerek bulunan miktar yönünden davanın kısmen kabulü ile davacıların davalıya borçlu olmadıklarının tespitine karar verilmelidir..." [Yarg. 9. HD., T. 16.03.2016, E. 2014/3355, K. 2016/6201 (Kar, s. 616)].

⁵⁶⁹ Üçüncü Bölüm. II. B. 2. b. aa.

⁵⁷⁰ "...bankanın kredi işlemleri sırasında yüklü teminat senedi alırken, bu senedi tanzim eden keşidecini ve cirantaların kimler olduğunu araştırması gerektiği, davacı işçinin işe kabul edilmeme korkusu ile müzayakaya düşerek senedi imzaladığı, olayda ikrah olması nedeniyle senedin işçi açısından hükümsüz olacağı, hükümsüzlüğün ise herkese karşı ileri sürülebileceği, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 167 (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 188) maddesi uyarınca hükümsüzlüğün 3. Kişiyeye karşı ileri sürülebileceğinin gözetilmeyerek, davanın, davalı banka açısından reddedilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir..." [Yarg. 9. HD., T. 09.04.2013, E. 2011/728, K. 2013/11490 (Kar, s. 617)].

Belirttiğimiz gibi, işçinin işe alınmak uğruna bir senet imzalaması durumunda tehditten söz edilemez⁵⁷¹. Keza, bir mutlak def'îye vücut verdiğini düşündüğümüz tehdit durumunun bu kadar geniş yorumlanması kambiyo senedinin dolaşım yeteneğini ortadan kaldırır. Kaldı ki asıl borç ilişkisini sakatlayan tehdit hâlinin senedin düzenlenmesi anında devam etmediği durumlarda bir şahsi def'îye vücut verdiğini düşünmekteyiz⁵⁷². Bu kabulümüze göre, işçinin tehdit edildiğinden bahsedilse bile bu tehdit ancak senedin imzalandığı anda da devam ediyorsa bir mutlak def'îye vücut verir. Tüm bu nedenlerle söz konusu Yargıtay kararına katılmak imkânsızdır. Kanaatimizce, işçinin korunması gayesi, ekonomik açıdan oldukça kuvvetli olsa dahi, iyiniyetli üçüncü kişi durumunda olan bankanın senetten doğan haklarının bertaraf edilmesini gerektirmez.

IV. TÜKETİCİ HUKUKU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR

Teminat senetleriyle ilgili olarak tüketici hukuku bakımından ortaya çıkan sorunlardan ilki teminat senedinin konu olduğu menfi tespit ve alacak davasında görevli mahkemenin belirlenmesidir. Sorun, tüketici ile satıcı ve sağlayıcının taraf olduğu kambiyo senedi ilişkisine ilişkin davalarda asliye ticaret ve tüketici mahkemelerinden hangisinin görevli olduğu ile ilgilidir. Zira TTK m. 4 gereği kambiyo senetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar mutlak ticari dava iken, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁵⁷³ (TKHK) m. 73/1 gereği, tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri yetkilidir.

Elbette, kambiyo senetlerinden doğan uyuşmazlıklarda sulh hukuk ve iş mahkemelerinin görevli olmaması gerektiğine ilişkin açıklamalarımız tüketici mahkemeleri için de geçerlidir. Kanaatimizce kambiyo senetlerinde alacaklı ve borçlu sıfatının, senedin temel alacağının doğduğunun veya sona erdiğinin tespitinde bu konuda uzmanlaşmış ticaret mahkemeleri görevli sayılmalıdır⁵⁷⁴. *Kaya* da bonodan

---

⁵⁷¹ Özkes, s. 61.

⁵⁷² Üçüncü Bölüm. I. A. 2.

⁵⁷³ RG. 07.11.2013, S. 28835.

⁵⁷⁴ Sarıkaya, s. 165.

kaynaklı davalarda bononun verilme amacı gözetilerek tüketici mahkemesinin görevli sayılmasını eleştirmiş, bu yorumun bononun soyutluğu ve mutlak ticari dava kavramıyla bağdaşmadığını vurgulamıştır⁵⁷⁵. Bununla birlikte, TKHK m. 83/2’de öngörülen düzenleme farklı bir yoruma gidilmesini de haklı kılacak niteliktedir. Hükme göre; “*taflardan birinin tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez*”. Görüldüğü üzere maddede diğer kanunlarda öngörülen görev ve yetkiye ilişkin düzenlemelerin, tüketici mahkemelerinin görev alanını daraltmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Bir görüşe göre bu açık düzenleme karşısında tüketici senetlerinden doğan uyuşmazlıklarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmelidir⁵⁷⁶. Zira, TKHK hükümleri, mutlak ticari davaların ticaret mahkemelerinde görülmesi kuralına önemli bir istisna getirmiştir⁵⁷⁷. Gerçekten de burada TTK’ye kıyasla özel ve sonraki kanun olarak değerlendirebileceğimiz TKHK hükmünün uygulanması gerekmektedir. O hâlde teminat senetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, kambiyo senetleri konusunda uzmanlaşmış ticaret mahkemeleri tarafından görülmesinin daha isabetli olacağını belirtmekle birlikte, TKHK’deki açık düzenleme karşısında bu konuda tüketici mahkemelerinin görevli olduğunu da ifade etmeliyiz. Nitekim Yargıtay uygulaması da bu yöndedir⁵⁷⁸.

Bu başlık altında tartışmamız gereken ikinci sorun ise def’ilerle ilgilidir. Nitekim, tüketicinin satıcı veya sağlayıcı karşısında görece zayıf durumda olması satıcı veya sağlayıcı lehine bir senet düzenleyen tüketicinin de korunmasını gerektirmiş, TKHK m. 4/5’de de buna ilişkin bir düzenlemeye gidilmiştir. Hükme

⁵⁷⁵ Kaya (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan), s. 118-119.

⁵⁷⁶ Mehmet Bahtiyar, Esra Hamamcıoğlu, “Tüketicinin Kıymetli Evrak İle Borçlanması ve Sonuçları”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. III, S. 1, 2015, s. 90.

⁵⁷⁷ Bahtiyar/Hamamcıoğlu, s. 90.

⁵⁷⁸ “...davacılar, davalının işlettiği öğrenci yurdunda kalmak isteyen öğrenci ve velilerden ödenecek yurt ücretinden dolayı teminat olmak üzere kambiyo senedi alındığını, yurttan yaşanan sonuçların davalıya bildirilmesine rağmen sonuç alınmadığını ve öğrencilerin yurttan ayıldıklarını dolayısıyla borçlu olmadıklarını....Somut uyuşmazlığın davacılar ile davalı arasında öğrenci yurdunda konaklama hizmeti verilmesine ilişkin sözleşmeden kaynaklandığı ve taraflar arasında sözleşme ilişkisinin dava tarihinde yürürlükte bulunan 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır...Bu durumda mahkemece ayrı bir tüketici mahkemesi bulunmadığından, verilecek bir ara karar ile davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılarak hüküm tesis edilmesi gerekirken...” [Yarg. 13. HD., T. 16.11.2017, E. 2015/24087, K. 11226 (www.e-uyar.com (son erişim: 03.02.2019)); Yarg. 13. HD., T. 10.03.2004, E. 2003/14170, K. 3167 [www.e-uyar.com (son erişim: 03.02.2019)].

göre; “tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu fıkra hükümlerine aykırı olarak düzenlenen senetler tüketici yönünden geçersizdir”. Görüldüğü üzere maddede tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle düzenlenen senetler konu almıştır. O hâlde ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden keşidecinin, satıcı veya sağlayıcı sıfatını taşıyan kişileri lehtar göstererek, bu kişilerle kurduğu tüketici işlemleri nedeniyle düzenlediği teminat senetleri de bu madde kapsamındadır⁵⁷⁹.

Maddeyle ilgili tartışılması gereken husus TKHK m. 4/5’e aykırı olarak düzenlenen senetlerin, özellikle tüketicinin teminat amacıyla düzenlediği emre yazılı kambiyo senetlerinin geçerliliği, bu senetlerin söz konusu hükme aykırı olarak düzenlenmesinin ne tür bir def’iye vücut verdiği. Bu kapsamda, senetlerin nâma yazılı düzenlenmesinin tüketiciyi ne şekilde koruduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Bilindiği üzere, nâma yazılı senetlerde hak, alacağın temlikî hükümlerine göre devredildiğinden, emre ve hâmile yazılı senetlerden farklı olarak şahsi def’iler de iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmektedir⁵⁸⁰. Söz konusu hükümle amaçlanan da aldığı mal veya hizmet hiç veya gereği gibi ifa edilmeyen tüketicinin, asıl borç ilişkisinden doğan bu def’ilerini iyiniyetli üçüncü kişilere karşı da ileri sürebilmesini sağlamaktır⁵⁸¹. Böylece aldığı mal veya hizmet hiç veya gereği gibi ifa edilmeyen tüketici, senet üçüncü kişiye devredilse dahi, senette öngörülen bedeli ödemek zorunda kalmayacaktır.

Tüketicinin tüketici işlemi nedeniyle düzenlediği emre yazılı senetler, ilgili maddede öngörüldüğü üzere “tüketici yönünden geçersiz” sayılmaktadır. Söz konusu ifadeyi lafzi yorumlarsak, burada senedin, daha doğrusu, senetteki taahhüdün

⁵⁷⁹ Kendigelen, s. 124-125; Adem Keleş, **Tüketici Sözleşmelerinde Teminat**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015, s. 150; Özgür Doğan, “Tüketici Senetleri”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 2018, s. 116.

⁵⁸⁰ Domaniç, **Kıymetli Evrak**, s. 160; İmregün, **Kara Ticaret**, s. 529; Öztan, s. 201; Poroy/Tekinalp, s. 89; Bozer/Göle, s. 34.

⁵⁸¹ Sevilay Uzunallı Eroğlu, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VI, S. 1, 2004, s. 126; Salih Önder Yeşiltepe, “6502 sayılı TKHK m. 4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. XX, S. 2, 2014, s. 40; Doğan, s. 138.

geçersizliğine ilişkin mutlak bir def'i bulunduğunu söyleyebiliriz⁵⁸². Zira senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'iler de, söz konusu maddenin lafzından anlaşıldığı gibi, yalnızca, senetle borç altına giren kişinin taahhüdünün geçersizliğine ilişkindir⁵⁸³. Ancak, hükmü lafzi yorumlayıp burada, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin bir def'i bulunduğunu söylersek, tüketicinin sırf bu nedenle, iyiniyetli üçüncü kişiye ödeme yapmayabileceğini de kabul etmiş oluruz. Oysa, senet, Kanun'da öngörüldüğü gibi nâma yazılı düzenlenseydi, tüketici, aldığı mal veya hizmet gereği gibi ifa edildiği sürece iyiniyetli üçüncü kişiye ödeme yapacak, mal veya hizmet gereği gibi ifa edilmezse, bu def'iyi üçüncü kişiye karşı ileri sürüp ispatlayarak, duruma göre ya ödeme yapmayacak ya da senetteki bedelin bir kısmını ödeyecekti. Öyleyse, maddedeki “*tüketici yönünden geçersizdir*” ibaresi lafzi yorumlandığında, tüketici, kanun koyucunun amaçladığından daha fazla korunmuş olacaktır⁵⁸⁴.

Öğretide bir görüş, hükümdeki ibarenin, kamu güvenliğini haiz senetlerin geçersiz olacağı şeklinde yorumlanmaması gerektiğini ifade ederek, geçersizliğin ancak taraflar arasında ve bilerek borçlunun zararına hareket eden üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek bir şahsi def'i oluşturduğunu ileri sürmektedir⁵⁸⁵. Ancak bu yorum kabul edildiğinde ise emre yazılı bir kambiyo senedi düzenleyen tüketici korunmayacak, dolayısıyla söz konusu hükmün getiriliş amacı göz ardı edilmiş olacaktır⁵⁸⁶.

Kendigelen'e göre söz konusu geçersizlikten ne anlaşılması gerektiği kanun koyucunun amacı gözetilerek belirlenmelidir⁵⁸⁷. Bu nedenle de, emre veya hâmiline yazılı bir senet düzenlemiş olan tüketiciye, şahsi def'ilerini iyiniyetli üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilme olanağı sağlanması gerekli ve yeterlidir⁵⁸⁸. O hâlde burada, emre ve hâmiline yazılı senetlerde şahsi def'ilerin ileri sürülebilmesi bakımından

⁵⁸² Söz konusu geçersizliğin, senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin bir def'iyi işaret ettiği yönünde bkz. İ. Yılmaz Aslan, **6502 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 5. bs., Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, s. 320.

⁵⁸³ İmregün, **Def'iler**, s. 658-659; Can, s. 25; Helvacı (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 66; Bozgeyik, s. 490-491; Budak/Çelik, s. 47.

⁵⁸⁴ Kendigelen, s. 126; Yeşiltepe, s. 41.

⁵⁸⁵ Ülgen (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 130. Aynı görüşte olan *Uzunallı Eroğlu*'na göre de burada geçersizlikten anlaşılması gereken, kambiyo senedi verme anlaşmasının sebebinin oluşturduğu ifa veya teminat amacı anlaşmasının geçersizliğidir. Yazara göre, bu anlaşmanın geçersizliği kambiyo senedi verme anlaşmasının geçerliliğini etkilemez (*Uzunallı Eroğlu*, s. 136).

⁵⁸⁶ Yeşiltepe, s. 42

⁵⁸⁷ Kendigelen, s. 126.

⁵⁸⁸ Kendigelen, s. 126.

getirilen sınırlamaya kanundan kaynaklanan bir istisna daha getirildiği kabul edilmelidir⁵⁸⁹. Aynı görüşte olan *Yeşiltepe*'ye göre de; böylece, tüketici, TKHK'nin amacına uygun şekilde ve gerektiği ölçüde korunurken, kıymetli evrakın işlem güvenliği ilkesi de fazla ihlâl edilmiş olmayacaktır⁵⁹⁰. Biz de, kanun koyucunun düzenleme amacına uyan ve menfaat dengesini gözetken söz konusu görüşü isabetli bulmaktayız. Bu kabulümüze göre, tüketici işlemi nedeniyle emre yazılı teminat senedi düzenleyen borçlu, teminat konusu riskin gerçekleşmediği, riskin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğu vs. yönündeki def'ilerini iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürebilecektir. TKHK m. 3'te tanımlanan tüketici işlemi⁵⁹¹ kavramının genişliği gereği, bir araç kiralama şirketinden araç kiralayan kiracı, öğrenci yurdunda kalan öğrenci, tüketici veya konut kredisi çeken banka müşterisi⁵⁹² de söz konusu korumadan faydalanacaktır.

Yargıtay kararları incelendiğinde ise; icra mahkemesi kararlarına karşı temyize gidilmesi durumunda davaya bakan 12. Hukuk Dairesi'nin şahsi def'i olarak yorumladığı söz konusu geçersizliği, tüketici mahkemesi kararlarına karşı temyize gidilmesi durumunda davaya bakan 13. Hukuk Dairesi'nin mutlak def'i olarak yorumladığı tespit edilmiştir⁵⁹³. Bu konuda verilecek bir içtihadı birleştirme kararı ile uygulamada öngörülebilirliğin sağlanması yerinde olacaktır.

---

⁵⁸⁹ Kendigelen, s. 126.

⁵⁹⁰ *Yeşiltepe*, s. 42.

⁵⁹¹ TKHK m. 3/1/1'ya göre; tüketici işlemi: mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade etmektedir.

⁵⁹² 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında eski Kanun'un 10. maddesine göre; "*kredi verenin ödemeleri bir kıymetli evraka bağlaması ya da krediyi kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına alması yasaktır. Bu yasağa rağmen tüketiciden bir kıymetli evrak alınacak olursa, tüketici bu kıymetli evrakı kredi verenden geri istemek hakkına sahiptir. Ayrıca, kredi veren kıymetli evrakın ciro edilmesi sebebiyle tüketicinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür*". Görüldüğü üzere; eski Kanun'da tüketici kredisi çeken borçludan teminat amacıyla kıymetli evrak alınması emre, hâmile veya nâma yazılı olması gözetilmeksizin yasaklanmıştır. Ancak, bu senedin üçüncü kişilere devredilmesi hâlinde, kredi verenin tüketicinin uğradığı zararları gidermekle yükümlü olduğu düzenlenerek, söz konusu yasağın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı bir def'i olarak ileri sürülemeyeceği de ifade edilmiştir. 6502 sayılı Kanun'da ise bu düzenlemeye yer verilmemiştir.

⁵⁹³ Doğan, s. 137. İlgili kararlar için bkz. Doğan, s. 130-137.

SONUÇ

Aynı ve şahsi teminatlardan ayrı bir kategoride değerlendirilmesi gereken, kambiyo senedi düzenlenmesi yoluyla yaratılan teminatlar, diğer teminatlar gibi borcun uygun ifasını sağlamaya yönelik bir garanti niteliğinde olup, alacaklının karşısında borçlunun sorumluluğunu genişletmektedir. Bu çalışmada, teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senetleri için teminat senedi terimi kullanılmış olsa da aynı terim, öğretisi ve Yargıtay uygulamasında teminat amacıyla düzenlenen diğer adi senetleri de ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Teminat senetleri, taraflar arasında bir tarafa teminat sağlamak amacıyla yapılan inanç anlaşmasının bir gereği olarak düzenlenmektedir. Bu anlaşmaya göre, inananın asli edim borcu, bir kambiyo senedi düzenleyerek inanılana teslim etmekken, inanılanın borcu, senedi temel alacağı doğmadan kullanmamaktır. Teminat amacıyla düzenlenen kambiyo senedinin temel alacağı ise teminat konusu risk gerçekleşince doğmaktadır.

Teminat senetleri çoğunlukla; keşidecinin borcunun paradan başka bir edim olduğu durumlarda düzenlenen senetler, keşidecinin borcunun para edimi olmasına rağmen, taraflar arasında açıkça kararlaştırıldığı üzere, para borcunun ifa edilmemesi durumunda gündeme gelecek aynen ifa ve/veya temerrüt faizi borcunun teminatı olan senetler, keşidecinin temel edimini yerine getirirken veya sözleşme konusundan faydalanırken alacaklıya vereceği olası zararların tazmininin teminatı olarak düzenlenen senetler ve doğmamış cezai şart borcu karşılığında düzenlenen senetler olarak karşımıza çıktığı tespit edilmiştir. Ancak, ödeme aracı olarak düzenlenmiş senetlerin ödemedi kurtulmak isteyen keşideci tarafından teminat senedi gibi gösterilmesi sıkça rastlanan bir durumdur. Bu nedenle, özellikle, keşidecinin borcunun para edimi olduğu durumlarda, senedin bu edimin ifa edilmesi uğruna bir ödeme aracı olarak mı düzenlendiğinin yoksa edimin ifa edilmemesi durumunda gündeme gelecek aynen ifa ve/veya temerrüt faizi borcunu güvence altına almak için teminat senedi olarak mı düzenlendiğinin tespiti büyük önem arz etmektedir.

Teminat senetlerini açık rehin cirosu, gizli rehin cirosu, inançlı temlik cirosu, garanti cirosu gibi hukuki işlemlerle benzerlik gösterdiği; ancak senet henüz dolaşıma çıkmadan keşideci tarafından oluşturulmasıyla söz konusu senetlerden kesin olarak ayrıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmada teminat senetleri, senette teminat kaydı bulunup bulunmamasına göre ikiye ayrılarak incelenmiştir. Senette bulunan “bedeli teminattır” şeklindeki mücerret teminat kayıtlarının, senedin kambiyo senedi niteliğine halel getirmeyeceği, nitekim öğreti ve Yargıtay kararlarının da bu yönde olduğu saptanmıştır. Ancak senette bulunan ve “x tarihli sözleşmenin teminatıdır” şeklindeki asıl borç ilişkisine atıf yapan teminat kayıtlarının senedin kayıtsız şartsız borç ikrarı içerme niteliğine halel getirdiği, bu nedenle de senedi kambiyo senedi olmaktan çıkaracağı kanaatine ulaşılmıştır. Ancak bazı Yargıtay kararlarında, asıl borç ilişkisine atıf yapan kayıtların senedin kambiyo senedi niteliğine halel getirmeyeceğine hükmedildiği tespit edilmiştir. Öğretide genellikle bu tür kayıtların, senedin kambiyo senedi niteliğine halel getireceği savunulsa da, azınlıkta kalan bir görüşe göre asıl borç ilişkisine atıf yapan kayıtlar, senedin ödenmesini şarta bağlamadığından, senedin kambiyo senedi niteliğine de halel getirmeyecektir. Senette bulunan ve “x tarihli sözleşmeden doğan borcun ifa edilmemesi durumunda tahsil edilecektir” şeklindeki şartlı teminat kayıtlarının ise her hâlde senedin kambiyo senedi niteliğine halel getireceği konusundaki görüşümüzde ise öğreti ve yargı kararları da hemfikirdir. Bununla birlikte, söz konusu kayıtların hangi durumlarda senet metninde yer aldığı kabul edilmesi gerektiği de tartışılmıştır. Senet metni, senedin ön ve arka yüzünü, alonju da içine alacak şekilde geniş anlaşılmalı, Yargıtay kararlarının aksine, senedin sol ön yüzüne ve en alt kısmına yazılan kayıtlar da senet metnine dahil sayılmalıdır.

Senedin teminat senedi olduğunun, senetle bağlantısı kurulabilen yazılı bir belge veya karşı tarafın ikrar niteliğindeki beyanlarıyla anlaşılması senedin teminat amacıyla düzenlendiğinin ispatı için yeterlidir. Ancak uzun yıllar süregelen Yargıtay içtihatlarının aksine, bu ispatın senedin kambiyo senedi niteliğini etkileyeceği kabul edilemez. Nitekim, Yargıtay’ın son yıllardaki kararlarında da bu görüşünden vazgeçtiği saptanmıştır.

Soyut birer kıymetli evrak olan kambiyo senetlerinde, ispat soyutluğu senedin bedelsizliğinin ispatıyla ilgili, maddi soyutluk def’ilerle ilgili sonuç doğurmaktadır. Teminat senetleri, teminat konusu risk gerçekleşip, temel alacakları doğana kadar, bedelsizdir. Bu nedenle de geçici süre ile bedelsiz kalan senetler grubuna dahil edilmeleri gerekir. Ancak, teminat senedinin temel alacağının doğması, ardından da

ifa veya başka bir sebeple sona ermesi durumunda, sonradan bedelsiz kalmış bir kambiyo senedinden söz edilir.

Kambiyo senedinin teminat amacıyla düzenlendiği iddiası bir şahsi def'eye vücut vermektedir. Bu iddianın iddia edene ödemedden kaçınma hakkı verebilmesi için teminat konusu riskin gerçekleşmediği veya riskin gerçekleşmesiyle birlikte ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğu iddiasıyla birlikte ileri sürülmesi gerekir. Söz konusu şahsi def'inin üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilmesi için, üçüncü kişiyle senet lehtarları arasında bir hileli anlaşmanın varlığının aranmaması gerektiği, üçüncü kişinin senedin teminat senedi olduğunu; ancak teminat konusu riskin gerçekleşmesinin imkânsız hâle geldiğini ya da riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğunu veya hukuki ilişkinin batıl ya da sakat olduğunu veyahut borcun sona erdiğini müspet olarak bilmesinin yeterli olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Senet metninde yer alan mücerret teminat kayıtları da, bu kayıtları, senet metninden anlaşılan ve ödemedden kaçınma hakkı veren def'iler kapsamında değerlendiren bazı Yargıtay kararlarının aksine, yalnızca temel hukuki ilişkiyi ispat amacıyla düşülmüş bir şerh niteliğindedir. Yine bazı Yargıtay kararlarının aksine söz konusu kayıtları görerek senedi iktisap eden üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiği söylenemez. Senedin kambiyo senedi niteliğine hâle getiren asıl borç ilişkisine atıf yapan ve şartlı teminat kayıtlarının ise, senette, senedi geçersiz kılan bir kaydın bulunması kapsamında, senet metninden anlaşılan mutlak def'i olarak değerlendirilmesi gerekir. Ancak, Yargıtay'ın bu kayıtları, borçluya ödemedden kaçınma hakkı veren def'iler kapsamında senet metninden anlaşılan mutlak def'i olarak değerlendirerek veyahut kaydı görerek senedi devralan üçüncü kişinin, bilerek borçlunun zararına hareket ettiğinden bahsederek, söz konusu kayıtları taşıyan senetlere kambiyo senedi niteliği atfettiği tespit edilmiştir.

Kambiyo senetlerinin bir teminat aracı olarak tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden birisi de kambiyo senetlerine özgü haciz yolunun alacaklıya sağladığı kolaylıklardır. Nitelikli birer adi senet olan kambiyo senetlerinin takibe konu edilmesi durumunda, borçlu, borçlu olmadığını, resmi veya imzası ikrar edilmiş adi bir senet ile ispat etme yükümlülüğü altındadır. Asıl borç ilişkisine atıf yapan veya şartlı teminat kaydı taşıyan senetler, kambiyo senedi niteliğinde olmadığından icra takibinde beş

günlük şikayet süresine tabidir. Ancak, hâkime senedin bu nitelikte olduğunu resen de gözeterak takibi iptal etme görevi yüklenmiştir.

Kambiyo senedinin, teminat senedi olduğu; ancak senet nedeniyle kısmen veya tamamen borçlu bulunmadığı yönündeki iddia borca itiraz niteliğindedir. Borca itiraz, ancak, keşidecinin borçlu olmadığını ispatlayacak resmi ve adi bir belge sunması hâlinde takibi durdurmaktadır. Yargıtay kararlarının aksine, senedin belli bir hukuki ilişkinin teminatı olduğunun, senetle bağlantısı ispatlanan yazılı bir sözleşmeyle ve karşı tarafın yine senetle bağlantısı ispatlanan yazılı veya sözlü ikrarıyla anlaşılması, takibin durdurulması için yeterli değildir. Zira, takibin durdurulması için, söz konusu belgelerin, senedin teminat senedi olması yanında, teminat konusu riskin gerçekleşmediğini, riskin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan zararın senet bedelinden az olduğunu, borcun ertelendiği veya ödendiğini de ispatlaması gerekir. Söz konusu ispat da ancak takip hukuku bakımından geçerli belgelerle gerçekleşebilir. Alacaklının teminat amacıyla kambiyo senedi düzenlenmesini istemesinin en önemli nedenlerinden biri de, nitelikli birer adi senet olan kambiyo senedinin alacaklısı lehine sağlanan bu korumadır. Bu nedenle, söz konusu hususların, sınırlı delillerin kullanılabilceği icra takibinde öne sürülemeyeceği ve ispatlarının yargılamayı gerektirdiği savunularak takibin durdurulmasına hükmedilmesinin teminat amacıyla senet düzenlenmesi anlamsızlaştıracağı tespit edilmiştir.

Borca itirazın senet hâmili üçüncü kişiye karşı ileri sürüldüğü durumlarda senet nedeniyle kısmen veya tamamen borçlu bulunmadığının yanında üçüncü kişinin bilerek zarara hareket ettiğinin de ispatı gerekmektedir. Üçüncü kişinin bilerek borçlunun zararına hareket ettiği de yine takip hukuku bakımından geçerli bir belge ile ispatlanmalıdır. Senet lehtarını ile üçüncü kişi arasındaki yakın akrabalık veya iş ilişkisi, müspet bir bilme olgusuna değil, bilebilecek durumda olma olgusuna işaret ettiğinden Yargıtay kararlarının aksine, bilerek borçlusunun zararına hareketin ispatı için yeterli görülmemelidir.

Borçlu bulunmadığını takip hukuku bakımından geçerli bir belge ile ispatlayamayan veya kesin hüküm niteliğindeki bir kararla tespit ettirmek isteyen keşideci, genel mahkemelerde bir menfi tespit davası açmalıdır. Menfi tespit davasında, icra takibinde olduğu gibi bir delil sınırlandırması yoktur. Bununla birlikte,

elinde bir kambiyo senedi bulunan alacaklıya karşı ileri sürülecek iddialar senede karşı tanıkla ispat yasağı karşısında kesin delille ispatlanmalıdır. Bu kapsamda, senedin belli bir hukuki ilişkinin teminatı olduğunu gösteren ve senetle bağlantısı ispatlanan yazılı sözleşmeler, senedin teminat senedi olduğunu ispatlayan birer senet niteliğindedir. Keza, borçlu iddiasını yemin delili ve Kanun'da belirtilen şartları haiz ticari defterler de ispatlayabilecektir. Borçlunun elinde, senedin teminat senedi olduğunu ispatlayan senet bulunmadığı ancak bir delil başlangıcının bulunduğu durumlarda ise tanık dinlenebilecektir. Senette bulunan bedel kayıtları da ispat yükünün paylaşılması bakımından önem arz etmektedir. Bu kapsamda, ispat yükünün, senetteki mücerret teminat kaydının aksini iddia eden alacaklı üzerinde olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Borçlunun senedin teminat senedi olduğunu ispatlaması veya bu olgunun çekişmesiz hâle gelmesiyle birlikte, teminat konusu riskin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ispatı sorunu doğar. Riskin gerçekleşmesi sonucu senedin bedelli hâle gelmesinden kendi lehine hak çıkartan taraf senet alacaklısı olduğu için bu hususu ispat yükü kural olarak davalı üzerindedir. Davalı, bu kapsamda uğradığı zararı ve alacaklı olduğu miktarı ispatlamakla yükümlüdür. Ancak, genel ispat kuralları uyarınca ispat yükü olumlu durum olan ödeme olgusunu iddia edenin üzerinde olacağından, ispat konusunun, bir kredi borcunun ödenmemesi veya tapu devir işleminin yapılmaması gibi hususlar olması hâlinde, ispat yükünün edimini ifa ettiğini iddia eden borçluda olduğunu kabul etmek gerekir.

Menfi tespit davasının senedin üçüncü kişi hâmiline karşı açılmış olması hâlinde, bilerek borçlunun zararına hareket olgusu her türlü delille ispatlanabilir. Elbette, burada da ispatın konusu müspet bir bilme olgusu olmalıdır.

Çalışmamızda son olarak teminat senetleriyle ilgili tüketici hukuku ve iş hukukundan doğan sorunlar incelenmiştir. İş ilişkisinin başında işçiden teminat amacıyla açık senet alınması da teminat senetlerine ilişkin sıkça rastlanan bir uygulamadır. Burada bir tarafın, hukuken zayıf durumda olan işçi olması, menfi tespit veya alacak davasının açılacağı mahkeme, senede karşı senetle ispat kuralı ve senedin iyiniyetli üçüncü kişiye devri hâlinde uygulanacak hükmün tespiti gibi konularda farklı uygulamalara gidilmesine yol açmıştır. Bize göre, burada Yargıtay

uygulamasının aksine, ticaret mahkemesi görevli sayılmalı ve işçinin senedi işe alınmama tehdidi altında imzaladığından, dolayısıyla mutlak bir def'inin söz konusu olduğundan bahisle, anlaşmaya aykırılık iddiasının iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülebileceği kabul edilmemelidir. Hukuken zayıf durumda olmasından bahisle, senede karşı tanıkla ispat yasağına rağmen, işçinin, senedin açığa düzenlenmiş bir teminat senedi olduğunu tanıkla ispat etmesine olanak tanınmasının ise açık bir kanuni dayanağı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, uygulamada sıkça karşılaşılan sorunlar dikkate alınarak yapılacak kanuni bir düzenlemeyle, senede karşı tanıkla ispat yasağına, hukuken zayıf durumda olan tarafların lehine bazı istisnaların getirilmesini önermekteyiz.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle ancak nâma yazılı olarak senet düzenlenebilecek, buna aykırı yönde düzenlenen senetler tüketici bakımından geçersiz sayılacaktır. Kanun'da ifade edilen söz konusu geçersizliğin, senet emre yazılı düzenlense dahi şahsi def'ilerin üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebileceği şeklinde yorumlanması gerektiği tespit edilmiştir. Zira bu yorum, kanun koyucunun sağlamak istediği menfaat dengesine de uygun olacaktır.

Teminat senetlerini ilişkin hususları ayrıntılı bir şekilde açıklamaya gayret gösterdiğimiz bu çalışmamızın sonunda verebileceğimiz başlıca öneri, teminat senetlerine ilişkin Yargıtay uygulamasının, açık kanuni düzenlemeler ve öğreti görüşleri ile asgari bir uyum sağlamasıdır. Teminat amacıyla düzenledikleri iddia edilen senetlerin kambiyo senedi niteliğinde olup olmadıkları TTK hükümleri çerçevesinde doğru bir şekilde tespit edilmelidir. Kambiyo senedi niteliğinde oldukları tespit edilen bu senetlere ilişkin uyuşmazlıklar çözülürken, somut olay adaleti gözetilmekle birlikte, başta TTK'nin kıymetli evrak kitabındaki hükümler ve diğer kanuni düzenlemeler göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk, **Kambiyo Senetlerinde Bedelsizlik İddiası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 1996.

Adıgüzel, Burak, “Yargıtay Kararları ışığında Kambiyo Senetlerinde Bile Bile Borçlunun Zararına Hareket”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. IV, S. 2, s. 129-148.

Alangoya, H. Yavuz, “”Senede Karşı Senetle İspat” Kuralı ve “Hayatın Olağan Akışı” Kavramı” , **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 521-531.

Alışkan, Murat, **Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro**, Yayılım Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Aral, Fahrettin, “Topyekün Temlik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. II, S. 1-4, 1992-1994, s. 93-140.

Arslanlı, Halil, **Ticari Senetler Dersleri**, 3. bs., Sermet Matbaası, İstanbul, 1954.

Ayanoğlu Moralı, Ahu, **Mülkiyet Hakkının Teminat Amaçlı Devrine Yönelik İnançlı İşlemler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

Aydın, Muzaffer, **Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Şikayet**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

Aydıncık, Şirin, “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temlik”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XLIV, S. 1, 2006, s. 131-194.

Bahtiyar, Mehmet, Hamamcıoğlu, Esra “Tüketicinin Kıymetli Evrak İle Borçlanması ve Sonuçları”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. III, S. 1, 2015, s. 67-92.

Bahtiyar, Mehmet, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 16. bs., Beta Yayınları, İstanbul, 2018.

Bilgen, Mahmut, **Uygulamada Kambiyo Senetleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Bozer, Ali, Göle, Celal, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 8. bs., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018.

Bozgeyik, Hayri, “Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def’ileri”, **Prof Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 481-497.

Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru, “**İspat Hukuku Bakımından Kambiyo Senetleri**”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIV, S. 3, 2008, s. 501-535.

Börü, Levent, “Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu İle Takipte Yetki”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. LXV, S. 1, s. 137-182.

Budak, Levent, Çelik, Şengül, “Emre Yazılı Senetlerde Def’iler”, **Adalet Dergisi**, Y. 79, S. 6, 1988, s. 44-56.

Can, Mertol, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. bs., İmaj Yayınevi, Ankara, 2015.

Cerrahoğlu, Fadlullah, **Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Defiler**, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1974.

Coşkun, Mahmut, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 4. bs., Ankara, 2018.

Deryal, Yahya, “Karşılıklı Düzenlenen Hatır Çeklerinde Borçlu Keşidecinin Teminat Çeki İddiasıyla Menfi Tespit (İptal) Davası Açması ve Bir Örnek Olay İncelemesi”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 653-662.

Develi, Emine, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, 2016, s. 79-102.

Deynekli, Adnan, “Bonoda Bedel Kaydının ve Talilin (Bedel Kaydının Aksinin İddia Etmenin) İspat Yüküne Etkisi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IX, S. 12, 2005, s. 161-179.

Dirican, Fatih, **Bonoda Defilerin Sınıflandırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1994.

Doğan, Özgür, “Tüketici Senetleri”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 2018, s. 113-141.

Domaniç, Hayri, “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su”, **Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964, s. 519-541 (Anılış: Rehin Ciro su).

Domaniç, Hayri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Temel Yayınları, İstanbul, 1990 (Anılış: Kıymetli Evrak).

Dündar, Hamit, “Kambiyo Senetlerinde Soyutluk (Mücerretlik) İlkesinin Yargıtay İçtihatlarıyla Birlikte İncelenmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. III, S. 26, 2008, s. 37-43.

Eminoğlu, Cafer, Kıran, Süleyman, Meral, Nevin, Çakır Çelebi, F. Betül, Aksoy, Kemalettin Ahmet, **Kıymetli Evrak Hukuku Pratik Çalışmaları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Erdem, Nuri, **Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat)**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

Erdoğan, Mehmet Şirin, “Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 2, 1999, s. 364-394.

Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Ergün, Mevci, **Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1989.

Eriş, Gönen, “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunlar”, **Yargıtay Dergisi**, C. IV, S. 3, 1978, s. 317-326 (Anılış: Açık Senet).

Eriş, Gönen, **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004 (Anılış: Çek).

Eriş, Gönen, **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, Seçkin Yayıncılık, 2. bs., Ankara, 2016 (Anılış: Kıymetli Evrak).

Ertekin, Erol, Karataş, İzzet, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1992.

Esener, Turhan, **Türk Hususî Hukukunda Muvazaalı Muameleler**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1956.

Göksu, Mustafa, “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Senetle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, 2011, s. 53-65.

Gürbüz, Hulusi, **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar**, 2. bs., y.y., İstanbul, 1985.

Hacıömeroğlu, Abdülhamid Oğuzhan, **Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.

Halman Çetin, Emine, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetlerine İtiraz ve Şikayet Yolları**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008.

Helvacı, Mehmet, “Kambiyo Senetlerinde Def’iler”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s. 647-705 (Anılış: Def’iler).

Helvacı, Mehmet, “Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 165-192 (Anılış: Takip Yolları).

Hirş, Ernst E., **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3. bs., İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1948.

İ. Yılmaz, Aslan, **6502 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 5. bs., Ekin Yayınevi, Bursa, 2015.

İmregün, Oğuz, “Kıymetli Evrakta Def’iler”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. VII, S. 12, 1961, s. 655-664 (Anılış: Def’iler).

İmregün, Oğuz, **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2005 (Anılış: Kara Ticaret).

İnan, Nurkut, **Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1969.

Kaçak, Nazif, **Bono ve Çek**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.

Kalfa, Şenol, **Çekte Def'iler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Kalkan, Burcu, “Kıymetli Evrakta Hakkın Doğumu ve Kıymetli Evrak Teorileri”, **Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004, s. 87-103.

Kandemir, Zeynep, **Kambiyo Senetlerinde İşlemlerin Ayakta Tutulması İlkesinin Görünüm Biçimleri ve Bu Senetlerde Bulunabilecek Zorunlu ve İhtiyari Unsurlar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.

Kar, Bektaş, **İş Yargılaması Usulü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Karaahmetoğlu, Cihat Alp, **Kambiyo Senetlerinde Def'iler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.

Karayalçın, Yaşar, “Rehin Ciroşunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1984, s. 227-245 (Anılış: Sempozyum).

Karayalçın, Yaşar, **Ticaret Hukuku III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)**, 4. bs., Sevinç Matbaası, Ankara, 1974 (Anılış: Kambiyo Senetleri).

Keleş, Adem, **Tüketici Sözleşmelerinde Teminat**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Kendigelen, Abuzer, **Çek Hukuku**, 4. bs., Arıkan Yayınları, İstanbul, 2007.

Kılıçoğlu, Ahmet, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 19. bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.

Kınacıoğlu, Naci, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. bs., Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara, 1999.

Kiraz, Taylan Özgür, **Medenî Yargılama Hukukunda İkrar**, 2. bs., Bilge Yayınevi, Ankara, 2013.

Konuralp, Haluk, “İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XXXIX, S. 1-4, 1982, s. 265-272.

Kuntalp, Erden, “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, 1995, s. 263-299.

Kuru, Baki, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı**, 2. bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2018 (Anılış: Medeni Usul).

Kuru, Baki, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016 (Anılış: İcra).

Kuru, Baki, **Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2003 (Anılış: Menfi Tespit).

Odman Boztosun, N. Ayşe, “Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. V, S. 53, 2007, s. 1487-1499.

Oğuzman, Kemal, Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 16. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

Oktay Özdemir, Saibe, “Teminat Amaçlı Mülkiyet Devri Sözleşmeleri”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Y. 19-20, S. 1-2, 199-2000, s. 657-683.

Oktay, Saibe, “Poliçede Def’iler”, **Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’in Anısına Armağan**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1986, s. 335-366.

Özdemir, Gencer, **Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Özekes, Muhammet, “Karar İncelemesi-İş Akdinin Sona Ermesinde Boşa Atılan İmza”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. LI, S. 3, 2002, s. 51-64.

Özel, Bilal, **Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012.

- Özen, Burak, **Kefalet Sözleşmesi**, 4. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- Özsunay, Ergun, **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, Cezaevi Matbaası, İstanbul, 1968.
- Öztan, Fırat, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.
- Öztürk, Gülay, **İnançlı İşlemler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998.
- Parlak Börü, Şafak, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 128, 2017, s. 231-272.
- Pekcanitez, Hakan, Atalay, Oğuz, Sungurtekin Özkan, Meral, Özekes, Muhammet, **İcra İflâs Hukuku Ders Kitabı**, 4. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 22. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- Postacıoğlu, İlhan, “İcra ve İflâs Kanununun Muaddel Hükümlerine Göre Menfi Tesbit Dâvası”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, S. 2-4, 1967, s. 824-845.
- Pulaşlı, Hasan, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 5. bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Reisoğlu, Seza, **Çek Hukuku**, y.y., Ankara, 2011.
- Sağiroğlu, Mehmet Şerif, Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik (Soyutluk) İlkesi ve Uygulanması, **Legal Hukuk Dergisi**, S. 24, 2004, s. 3472-3490.
- Sarıkaya, Merve, **Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- Sayhan, İsmet, **Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006.
- Seven, Vural, “Karar İncelenmesi Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukuki Sonucu”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 2, 2003, s. 143-158.

Sirmen, Lale, **Alacak Rehni**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.

Süphandağ, Yavuz, **Kıymetli Evrak Hukuk**, BilgeYayınevi, 2 bs., Ankara, 2013.

Şafak, Ali, **Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Teminat Amaçlı Alacağın Temliki**, 2. bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Şimşek, Edip, **Hukukta ve Cezada Ticari Senetler**, Yonca Matbaası, Ankara, 1983.

Tandoğan, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 5. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

Tanrıver, Süha, **Medenî Usûl Hukuku**, C. I, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Taşpınar, Sema, “Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XLV, S. 1-4, 1996, s. 533-572.

Tekinalp, Ünal, “Geriye Ciro Ve Teminat Senedi Sorunları”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, C. XI, Ankara, 1994, s. 185-195.

Teoman, Ömer, “Bono, Açık (Beyaz) Bono, Teminat Bonosu”, **Yaşayan Ticaret Hukuku Kitap 6; 1994**, Beta Yayınları, İstanbul, 1995, s. 72-84 (Anılış: Teminat Bonosu).

Teoman, Ömer, “Bononun Bedelsizliğinin Tespiti”, **Yaşayan Ticaret Hukuku Kitap 12: 2004-2007**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 142-162 (Anılış: Bononun Bedelsizliği).

Timuçin Muşul, **Menfi Tespit ve İstirdat Davaları**, 2. bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Topal, Önder, **Ticari Defterlerin Delil Niteliği**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Tutumlu, Mehmet Akif, “Yasanın Yorumunda Gerekçenin Rolü”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XIII, S. 142, 2018, s. 124-134.

Türk, Ahmet, **Maddi Hukuk ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006.

Tüzemen Atik, Ebru, **Açık Kambiyo Senetleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Umar, Bilge, Yılmaz, Ejder, **İsbat Yükü**, 2. bs., Kazancı Matbaacılık Sanayii, İstanbul, 1980.

Uyar, Talih, ““Kambiyo Senetlerindeki Mücerretlik ilkesi”, “Kambiyo Senedinin Hayatın Olağan Akışına Aykırı Olduğu” İddiasına Dayalı “Menfi Tespit Davası”nın Açılmasını Engeller mi?”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. LXXXVII, S. 3, 2013, s. 243-257 (Anılış: Mücerretlik).

Uyar, Talih, “Bedelsiz Kalmış Çek Hakkında Açılan Menfi Tespit Davasında “Kanıtlar”- “İsbat Yükü”- “Yetkili Mahkeme”, **Bursa Barosu Dergisi**, C. XLI, S. 98, 2016, s. 129-134 (Anılış: Bedelsiz Çek).

Uyar, Talih, “Kambiyo Senetlerine İlişkin Haciz Yolu İle Takiplerde Borçlunun Borçlu Olmadığı İtirazı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 2000, s. 181-229 (Anılış: İtiraz).

Uyar, Talih, **Menfi Tespit ve İstirdat Davaları**, Ankara Barosu Yayını, Ankara, 2017 (Anılış: Menfi Tespit).

Uyar, Talih, Uyar, Alper, Uyar, Cüneyt, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Bilge Yayınevi, 4. bs., Ankara, 2013.

Uygur, Atiye , “Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 1-2, 2006, s. 171-195.

Uzunallı Eroğlu, Sevilay, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VI, S. 1, 2004, s. 113-160.

Ülgen, Hüseyin, Helvacı, Mehmet, Kendigelen, Abuzer, Kaya, Arslan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 10. bs., On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2015.

Ülgen, Hüseyin, Helvacı, Mehmet, Kendigelen, Abuzer, Kaya, Arslan, Nomer Ertan, Füsün, **Ticari İşletme Hukuku**, 5. bs., On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2015.

Yağmur, Setenay, “Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeven Bazı İhtiyari Kayıtlar”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı, C. III, 2016, s. 2867-2892.

Yardım, Mehmet Ertan, **Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.

Yavaş, Murat, **Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.

Yeşildal, Gül Sema, **Kambiyo Senetlerine Özgü İcra Yolu İle Takipte Menfi Tespit Davaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Yeşiltepe, Salih Önder, ”6502 sayılı TKHK m. 4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. XX, S. 2, 2014, s. 23-44.

Yıldız, Şükrü, **Hukuki Mütaalar-2, Teminat Çeki-Ticari Defterlerin Delil Niteliği**, On iki Levha Yayınları, İstanbul, 2015, s. 143-155.

Yılmaz, A. Lerzan, **Kambiyo Senetlerinde (Çek-Bono-Poliçe’de) Def’iler**, 2. bs., Aristo Yayınevi, İstanbul, 2017.

Yılmaz, Asuman, “Kambiyo Senetlerine Rehin Ciroosu ve Rehin Ciroosunun Teminat İşlemi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, 2011, s. 287-308.

Yılmaz, Ejder, “Ticari Defterlerin Delil Olması (HMK m. 222) ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Bu Konuda Getirdiği Yenilikler”, **Bankacılar Dergisi**, Y. 24, Özel Sayı, 2013, s. 28-41 (Anılış: Ticari Defter).

Yılmaz, Ejder, **Medenî Yargılama Hukukunda Yemin**, 2. bs., Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2012 (Anılış: Yemin).

Yılmaz, Halil, “Senedin (Bononun) Talil Edilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 100, 2014, s. 335-344.

www.kazanci.com.

www.e-uyar.com.

www.adalet.gov.tr.

www.forumadalet.net.

www.uyap.gov.tr.

www.yargitay.gov.tr.

www.hukukmedeniyeti.org.

<https://legalbank.net/>.

